ดัมมัตถะ
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์
Dhammathas Academic Journal
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2567
Vol. 24 No. 2 (April - June 2024)

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

Number 1 (January - March)
Number 2 (April - June)
Number 3 (July - September)
Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research results in educational science, psychology, political science, Public Administration and interdisci plinary studiesin the humanities and social sciences.

2. To provide academic services in solving social problems.

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with expertise in relevant fields. And get the editorial approval before publishing. The review is in the form of: The article's Dabble Blind.

To comply with copyright law The author must sign the copy of the article submission form to the journal. In addition, the author must confirm that the original article submitted to it. Only one publication in the Dhammathas academic journal. If the images or tables of other rs appearing in other publications are used. The author must ask permission of the copyright owner. Include a book that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Brahmavajarathiracha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajpattanavajarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Prayong Seanburan	Khon Kaen University
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen	Thammasat University
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat	Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

นางสาวสาริกา ไสวงาม / Miss. Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุดดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชิโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Northeastern University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Pibulsongkram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Utain Watcharachinorot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

นางสาวมาริสา ไสวงาม / Miss. Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : นางสาวสาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ :

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693
http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas E-mail: sariga.saw@mcu.ac.th

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวดี ศรลัมพ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ สุมิตสวรรค์	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. รองศาสตราจารย์ ดร.บูลย์จีรา ชิรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ศริญญา อรุณขจรศักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วริพัสย์ เจียมปัญญารัช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
18. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุระทิน ชัยทองคำ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
20. รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
21. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญารัตน์ มีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
22. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.บุณยเสนอ ตรีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
24. รองศาสตราจารย์ คำนวล คำมณี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญวรา ชูประวัติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามณี อ่อนสุวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลพร สุจริตธรรมกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิติชัย รัตนะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญวดี มนตรีกุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวล	มหาวิทยาลัยมหิดล
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะมาศ ใจไฝ่	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม โรหิตะสุข	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ อินต๊ะวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปียถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ไพศาล บรรจุสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชระ จตุพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรีพร นาคสัมฤทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ์ นักฟ้อน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกราช บุญเริง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิมา นาคาพงศ์ อัศวรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรธัชนุกูล นุ่นภูบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวนัย ทะคำสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงนภัส พันธ์พลกฤต	มหาวิทยาลัยพายัพ
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธัญญพัทธ์ มุ่งพัฒนสุนทร	มหาวิทยาลัยพะเยา
56. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
57. อาจารย์ ดร.ใกล้รุ่ง อิโช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
58. อาจารย์ ดร.สุมนา ลีลาวณิชกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
59. อาจารย์ ดร.วัฒนา นนทชิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
60. อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกาะกลาง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
61. อาจารย์ ดร.ขันทอง วิชาเดช	มหาวิทยาลัยบูรพา
62. อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย **บทความวิจัย** 1) คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 2) การรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3) การวิเคราะห์กระบวนการเพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนสะอาด จังหวัดหนองบัวลำภู 4) การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูง ในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 5) กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 6) รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ 7) การรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไทย ภายใต้แรงจูงใจในการทำงาน สมรรถนะ และภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ 8) Exploring the Impact of Female entrepreneurs' Leadership characteristics, Social media use, Business Model Innovation and Employee's Job Satisfaction on Firm Performance 9) บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด 10) เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 11) ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 12) การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี 13) แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร 14) การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 15) An Analytical Study of Anthropological Linguistics Reflected from Luk-Isan Literature towards Isan Lifestyle 16) องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 17) วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา: อัตลักษณ์ พัฒนาการและการเพิ่มคุณค่าในมิติใหม่ 18) ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี 19) กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด 20) The Role of Local Goverment Play in Deepening the Integration of Industry and Education in Liaoning Vocational University of Technology Based on the Triple Helix Theory 21) ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน 22) อิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 23) The Influence Factors of Employment Quality in School of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College, Guangxi, China 24) The Model for Enhancing Participatory Leadership to Raise Conscious Minds in Conservation of Diverse Plant Genetic for Elementary School Students in Maeka Community: The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn และ**บทความวิชาการ** ประกอบด้วย 1) การตีความภาษาตามหลักพุทธธรรมเพื่อประสิทธิภาพการสื่อสาร 2) ทศชาติชาดก: วิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบร่วมสมัย และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความวิจัย และบทความวิชาการ ตามที่ปรากฏและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดถึงการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- **คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**

  Stateless Thai: Understanding and Addressing the Ethnic Inequity in Wiang Haeng District, Chiang Mai Province

  เทพประวิณ จันทร์แรง, พระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินนฺโท (ชัยวิชิต โสภาราช), พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (ดวงจันทร์ บุญเทียม), พัลลภ หารุคำจา, พลสรรค์ สิริเดชนนท์ และกรณัฐสุมิน เตชะเบญจรัตน์
  Thepprawin Chanraeng,
  Phrakhru Dhammathorn Chaiwichit Jayābhinando (Chaiwichit Sopharat),
  Phrakhru Siripariyattayanusath (Duangchan Boonteam), Panlob Harukhamja,
  Ponsan Siridechanont and Koranutsumin Techabenjarat 1

- **การรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**

  Perception of Democratic Regime with the King as Head of State among the People in the Bangkok Met-ropolitan and Suburban Area

  เชษฐา ทรัพย์เย็น, จิตเจริญ ศรขวัญ และจิตตรี พละกุล
  Chettha Sapyen, Jitcharoen Sronkwan and Jittree Palakul 15

- **การวิเคราะห์กระบวนการเพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนสะอาด จังหวัดหนองบัวลำภู**

  Analysis of Processes for Evaluating the Efficiency of Digital Public Services: A Case Study of Non Sa-at Subdistrict Municipality, Nong Bua Lamphu Province

  กฤษดา ประชุมราศี
  Krisada Prachumrasee 31

- **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูง ในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**

  The Development of Teaching and Learning Activities that Enhance the Potential of High-Performance Learners in the Design of STEM Education Activities for Early Children of Teacher Students Surindra Ra-jabhat University

  บุญเลี้ยง ทุมทอง, ชนาภัทร คำพะรัก, ผ่องนภา พรหมเกต และปิยนันท์ พูลโสภา

  Boonleang Thumthong, Chanapat Karmparat, Phongnapha Phromkat and Piyanun Phulsopha 45

- **กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10**

  Academic Affairs Administration Strategies for Education Quality Improvement of Phrapariyattidhamma School, General Education Division, under National Office of Buddhism Group 10

  พระมหาโกสินทร์ ทินฺนญาโณ (โกสินทร์ ชินสุข), พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (ลิขิต ลาลุน) และอเนก ศิลปนิลมาลย์

  Phramaha Kosin Tinnayano (Kosin Chinsuk), Phrakhru Vichitpanyaporn (Likit Lalun) and Anek Silpanilaman 59

- **รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ**

  A Model for Integrating Buddhist Ethics with the use of Electronic Devices to Track Offenders in the Pre-vention of Repeat Offences of Probation Office

  ปิยะนุช มาสิงห์, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และพระมหาปพน กตสาโร (ปพน แสงย้อย)

  Piyanut Masing, Suwin Thongpan, Jaras Leeka and Phramaha Papon Katasaro (Papon Sangyoi) 73

- **การรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไทย ภายใต้แรงจูงใจในการทำงาน สมรรถนะ และภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ**

  The Perceived Thai Lawyers Success under Work Motivation, Competency and Professional Background

  ไตรรงค์ ตันทสุข และประยงค์ มีใจซื่อ

  Trairong Tantasuk and Prayong Meejaisue 83

- **Exploring the Impact of Female entrepreneurs' Leadership characteristics, Social media use, Business Model Innovation and Employee's Job Satisfaction on Firm Performance**

  Xuan Ning and Muhammad Shahid Khan 99

- **บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด**

  The Integration Theravada Buddhist Philosophy to Strengthen the Family of Thai Woman Marrying Foreigners in Roi Et Province

  พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ คัมภีรวรธรรม), โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และสงวน หล้าโพนทัน

  Phrakhru Wikromthammathach (Peera Khampeerawaratham), Sowit Bamrungphak and Sanguan Laphon-tan 115

- **เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**

  Sustainable Development of Collaboration between Civil Society Organizations and the Government Sec-tor in the Southern Region

  ศิริพร เพ็งจันทร์ และปทิดา โมราศิลป์

  Siriporn Pengjan and Patida Morasilp 127

- **ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**

  The Effectiveness of the Cooperative Learning Combined with Digital Learning to Develop Academic Achievement in writing the Correct Spelling for Grade 2 students

  อนันต์ ลากุล, ทักษิณ แก้วประเสริฐ และธมลวรรณ เสนีย์วงษ์ ณ อยุธยา

  Anan Lakul, Thucksin Kaewprasert and Tamolwan Saneewong Na Ayutthaya 147

- **การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี**

  The Study Analyzes the Principles of the Four Foundations of Mindfulness in the Development of Lifestyle Behaviors among Students in Grades 4-6 at Ban Khok Lao School, Bayaow Subdistrict, Wang Sam Mo Dis-trict, Udon Thani Province

  พระภัทรโภคิน ฐิตสาโร (ภัทรโภคิน พรมโคตร), พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไว), จรัส ลีกา และประยงค์ แสนบุราณ

  Phra Phatphokhin Thitsaro (Phatphokhin Promkhot), Phrakhru Phawanaphokhun (Somchai Phangmuen-wai), Jaras Leeka and Prayong Saenburan 161

- **แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร**

  Approaches to Enhancing the Quality of a Good Life Based on Cūḷakamavibhaṅga Sutta

  ปิยพัชญ์ กุลเจริญพงศ์
  Piyaphach Kuljaroenphong 177

- **การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด**

  An Analysis of Boon Song Ku Tradition at Ban Kluay Temple, Suan Chik Sub-District, Si Somdet District, Roi Et Province

  พระชัยยะ โกมโล (ชัยยะ แก้วมะไฟ), พระครูภาวนาโพธิคุณ (พังหมื่นไว) และจรัส ลีกา
  Phra Chaiya Komaro (Chaiya Kaewmafai),
  Phrakhru Phawanaphokhun (Somchai Phangmuenwai) and Jaras Leeka 193

- **An Analytical Study of Anthropological Linguistics Reflected from Luk-Isan Literature towards Isan Lifestyle**

  Phramaha Suriyan Uttaro (Suriyan Buengthale), Veerakarn Kanokkamalede and Preecha Khanetnok 207

- **องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร**

  The Factors of Brand Management in High-Competitive Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan Area

  กฤษณ์ ลักษมีพงศากุล และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
  Krit Laksameephongsakul and Jantarat Phutiariyawat 227

- **วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา: อัตลักษณ์ พัฒนาการ และการเพิ่มคุณค่าในมิติใหม่**

  Buddhist Literature in Lanna as Local Oral Traditions; Identity, Development and Value-Adding in New Dimension

  พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร (วิเศษ เสาะพบดี),
  พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมฺโม (ธนโชติ เขื่อนเพชร), โผน นามณี และทรงศักดิ์ พรมดี
  Phramaha Wiset Panyavachiro (Wiset Sorphobdee),
  Phrakhrusamu Thanachot Ciradhammo (Thanachot Khurnphech),
  Phon Namanee and Songsakdi Promdee 241

- **ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี**

  Personal Factors and Academic Administration Factors Affecting Teacher's Active Learning Management Competencies under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi

  ธนสุชาพร มิ่งขวัญ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์

  Tanasuchaporn Mingkhwan and Jantarat Phutiariyawat 253

- **กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด**

  The Development Strategy of Buddhist Method for Happiness Society for the Elderly People, Roi Et Prov-ince

  พระมหาศุภชัย สุภกิจโจ (ศุภชัย บุตระเกษ), คัมภีรภาพ คงสำรวย, ชุลีพร นาหัวนิล และนัยน์ปพร สุภา

  Phramaha Suphachai Suphakicco (Suphachai Butraket), Khamphiraphap Kongsumruay, Chuleeporn Nahuanil and Naipraporn Supa 271

- **The Role of Local Goverment Play in Deepening the Integration of Industry and Education in Liaoning Vo-cational University of Technology Based on the Triple Helix Theory**

  Ling Zhu, Non Naprathansuk, Pit Jitpakdee and Suriyajaras Techatunminasakul 287

- **ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน**

  Wisdom Water Resource Management in the upper Siew Yai River Basin

  พระครูสุตสารโกศล (แพรทอง แก้วทองมี), ธีระพงษ์ มีไธสง และฉลอง พันธ์จันทร์

  Phrakhru Suttasarakoson (Phraethong Kaewthongmee), Theerapong Meethaisong and Chalong Phanchan 303

- **อิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2**

  Influence of School Climate and Work Motivation of Teacher on Work Effectiveness of Teacher in the Digi-tal Age under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

  ปรียาภรณ์ ชื่นสนธิพันธุ์ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์

  Preeyaporn Chuensonthipan and Jantarat Phutiariyawat 317

- **The Influence Factors of Employment Quality in School of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College, Guangxi, China**

  Jia GeMo, Winit Pharcharuen, Non Napratansuk and Jariya Koment 329

- **The Model for Enhancing Participatory Leadership to Raise Conscious Minds in Conservation of Diverse Plant Genetic for Elementary School Students in Maeka Community: The Plant Genetic Conservation Pro-ject under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn**

  Nanthima Nakaphong Asvaraksha 343

บทความวิชาการ : Academic Article

- **การตีความภาษาตามหลักพุทธธรรมเพื่อประสิทธิภาพการสื่อสาร**

  Language Interpretation on Buddhist Principles for Effective Communication

  เอกฉัท จารุเมธีชน

  Ekkachat Jarumetheechon 363

- **ทศชาติชาดก: วิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบร่วมสมัย**

  Ten Jatakas: The Evolution of Contemporary Created Illustrations

  นิกร กาเจริญ

  Nikorn Kacharoen 375

- **ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

  Digital Leadership of Educational Academics under Local Administrative Organizations

  ณัฐฎา หรรนภา, เพียงแข ภูผายาง และบรรจบ บุญจันทร์

  Nathda Hannapha, Piangkhae Poopayang and Banjob Boonchan 391

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ 403

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 404

คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*

Stateless Thai: Understanding and Addressing the Ethnic Inequity in Wiang Haeng District, Chiang Mai Province

เทพประวิณ จันทร์แรง, พระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินนฺโท (ชัยวิชิต โสภาราช),
พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (ดวงจันทร์ บุญเทียม), พัลลภ หารุคำจา, พลสรรค์ สิริเดชนนท์
และกรณัฐสุมิน เตชะเบญจรัตน์
Thepprawin Chanraeng,
Phrakhru Dhammathorn Chaiwichit Jayābhinando (Chaiwichit Sopharat),
Phrakhru Siripariyattayanusath (Duangchan Boonteam), Panlob Harukhamja,
Ponsan Siridechanont and Koranutsumin Techabenjarat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: thepprawin.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทวิถีชีวิตของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ 3) นำเสนอแนวทางกระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ 11 รูป ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ประชาชน 4 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทวิถีชีวิตของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ อาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า มีระยะทางยาวหลายพันกิโลเมตร ทำให้มีผู้อพยพเข้ามาในไทยเนื่องจากสาเหตุภาวะต่อสู้รบและความยากไร้ในการทำกิน ปัจจุบันอำเภอเวียงแหงได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 23 หมู่บ้าน มีลักษณะวัฒนธรรมผสมระหว่างชนภาคเหนือกับชนเชื้อสายไทยใหญ่กับชนกลุ่มน้อยต่างๆ

*ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 20 มิถุนายน 2567
Received: November 21, 2023; Revised: May 29, 2024; Accepted: June 20, 2024

เช่น กลุ่มจีนฮ่อ กลุ่มชาวเขาเผ่าลีซอ และกลุ่มชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง เป็นต้น

2. ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐ เป็นปัญหาที่ถูกสะสมมายาวนานและไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรมได้ มีข้อจำกัดทั้งด้านความมั่นคงด้านอาณาเขตหรือเขตแดน มีดังนี้ 1) ปัญหาด้านกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ 2) ปัญหาพลัดพรากจากถิ่นฐานกำเนิด 3) ปัญหาเรื่องกฎหมายการพิสูจน์สัญชาติ 4) ปัญหาเรื่องสิทธิบัตรและสิทธิอื่นๆ 5) ปัญหาการทำมาหากินเลี้ยงชีพ

3. แนวทางและกระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ 1) เสริมสร้างทัศนคติทางสังคมเชิงพุทธด้วยหลักเมตตาธรรม 2) ให้การศึกษา เพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านกฎหมายด้านสัญชาติ 3) เสริมสร้างสวัสดิการแห่งรัฐ พัฒนารูปแบบสวัสดิการชุมชน 4) พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทย 5) พัฒนาเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์

คำสำคัญ: คนไทยไร้รัฐ; ความเข้าใจ; การแก้ไขปัญหา; ความเหลื่อมล้ำ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the lifestyle context of stateless Thai, the ethnic groups in Wiang Haeng District, Chiang Mai Province, 2) to study the problem of inequality among stateless Thai, the Ethnic groups in Wiang Haeng District, Chiang Mai Province and 3) to present, guidelines for the process of addressing Social inequality among ethnic groups. It is aqualitative research utilizing a participatory research approach. It's data were collected through interviews with 15 key informants, consisting of 11 monks, and 4 persons representing the elderly, community leader, and the general.

The results research were found that:

1. On the lifestyle context of stateless Thai, the ethnic groups in Wiang Haeng District, Chiang Mai Province, the border area adjacent to Myanmar spans thousands of kilometers, leading to an influx of refugees into Thailand due to factors such as armed conflict and food insecurity. At present, Wiang Haeng District is administratively divided into 3 sub-districts and 23 villages; There is a cultural blend between Northern ethnic groups and Thai Yai ethnicities with various minority groups, such as the Chinese Hor, Lisu, and Karen hill tribes.

2. On the problem of inequality among stateless Thai, it is a longstanding issue that cannot be resolved fairly. There are limitations in terms of security and territorial integrity namely: 1) Legal and civil rights issues, 2) Displacement from their Native places, 3) Issues related to nationality verification laws, 4) Problems concerning citizenship cards and other rights and 5) Livelihood and sustenance issues.

3. Guidelines for the process of addressing Social inequality are 1) Strengthening the Buddhist social attitudes with Loving Kindness, 2) Providing education, especially the knowledge of nationality verification laws, 3) Reinforcement the state welfare and develop community welfare models, 4) Improve the laws regarding nationality and citizenship rights of the Thai state, and 5) Developing community networks to address the Ethnic inequality of Stateless Thai.

Keywords: Stateless Thai People; Solving; the Problem; Inequity

1. บทนำ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลกควรได้รับการแก้ไขโดยด่วน โดยเฉพาะในเวทีระดับโลกให้ความสำคัญในเรื่องความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ขยายกว้างขึ้น การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนองโดยการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ตามการเจริญเติบโตของประชากร ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการแก้ไข (บัณฑิต นิจถาวร, 2560, หน้า 23) แนวคิดมนุษย์นิยมและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย นโยบายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย พบว่า ระเบียบ กฎหมาย นโยบายของรัฐที่ให้สถานะบุคคลและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนในไทยนั้น รัฐจะจำแนกสถานะบุคคลของคนเป็นกลุ่มๆ และกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้กับสถานะของแต่ละคน โดยแต่ละคนมีสิทธิและเสรีภาพที่ไม่เหมือนกัน ในทฤษฎีมนุษยนิยมกล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมศักยภาพ มีความสามารถในการพัฒนาการตนเอง และเชื่อว่ามนุษย์สามารถค้นพบความหมาย คุณค่า และเป้าหมายของชีวิตได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยผ่านระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน โดยมนุษย์ทุกคนต้องได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างในเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว เพศ รสนิยมทางเพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สถานะทางเศรษฐกิจ ชาติกำเนิด ความพิการ สถานะสุขภาพ หรือสถานะอื่นๆ นี่คือการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นการไร้รัฐไร้สัญชาติที่รัฐยังไม่

รับรอง จะเป็นเหตุแห่งการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีพึงได้มาตั้งแต่กำเนิดตามธรรมชาติไม่ได้ เพราะการมีสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นหลักประกันที่มนุษย์จะพัฒนาตนเอง การค้นพบคุณค่าในชีวิตตามหลักมนุษยนิยม รัฐจึงจำเป็นต้องรับรอง คุ้มครอง และส่งเสริมให้คนทุกคนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานโดยไม่ผูกไว้กับการมีสัญชาติ หรือมีเงื่อนไขอื่นใด รวมทั้งทุกคนต้องเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานโดยไม่ละเมิดต่อกัน (ละออ กู่แก้วเกษม และพิรัชย์ เปรมศิรา, 2566, หน้า 23-37)

อย่างไรก็ตาม สัญชาติเป็นเรื่องของความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลกับรัฐ หรือกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องผูกมัดบุคคลไว้กับประเทศในทางกฎหมาย ปัญหาเรื่องการที่บุคคลต้องตกอยู่ในสภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติถือว่าเป็นปัญหาด้านมนุษยชนที่สำคัญ เนื่องจากการที่บุคคลอยู่ในฐานะไร้รัฐไร้สัญชาติมักจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้โดยง่าย ปัญหาเรื่องบุคคลไร้สัญชาติยังคงเป็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่ยังไม่มีแนวทางการแก้ไขที่ชัดเจน ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบันยังส่งผลให้มีจำนวนคนไร้สัญชาติที่เพิ่มสูงขึ้นการนิยามความหมาย “ไร้รัฐ” และ “ไร้สัญชาติ” มีความแตกต่างกันโดยที่ “ไร้รัฐ” หมายถึง บุคคลผู้ไม่มีเอกสารแสดงตนใดๆ และไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนในระบบการทะเบียนราษฎร ส่วน “ไร้สัญชาติ” หมายถึง บุคคลไร้รัฐที่ได้ขึ้นทะเบียนในระบบการทะเบียนราษฎรและมีเอกสารแสดงตน เนื่องด้วยนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ในกรอบแนวคิดชุดที่ 3 การให้ความสำคัญกับความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) ที่ให้ความสำคัญครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ที่ให้ความสำคัญกับการปลอดจากความหวาดกลัว (Freedom from Fear) มีศักดิ์ศรีและหลุดพ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต (Freedom from Want) และความมั่นคงของรัฐ (State Security) ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าควบคู่กับความอยู่ดีมีสุขของคนในชาติและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศ โดยกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความพร้อมเผชิญภัยคุกคามหรือปัญหาความมั่นคง การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ การรักษาเสถียรภาพการเงินนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) และในกรอบแนวคิดชุดที่ 6 ความมั่นคงภายในประเทศ ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมของประเทศให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบโดยคำนึงถึงสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต โดยเสริมสร้างสังคมที่สงบสุข ประชาชนมีการศึกษา มีอาชีพมีรายได้ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตลอดจนมีระบบการเฝ้าตรวจ เฝ้าระวัง แจ้งเตือนและบริหารจัดการสถานการณ์ต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ประโยชน์ที่ชาติจะได้รับการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2562)

ในปลายปี พ.ศ. 2562 มีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับรัฐบาลไทยราว

479,943 คน สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติได้รับอาณัติจากสมัชชาสหประชาชาติในการระบุและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ รวมทั้งการป้องกันและลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ UNHCR ทำตามอาณัติที่ได้รับมอบหมายโดยทำงานร่วมกับรัฐบาล องค์กรภายใต้สหประชาชาติและองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อจัดการกับปัญหา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 UNHCR ได้ทำการเปิดตัวโครงการรณรงค์เพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2024 และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการจึงได้มีการเปิดตัวแผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติระหว่างปี ค.ศ. 2014-2024 ซึ่งประกอบด้วยกรอบการทำงานเพื่อใช้เป็นแนวทาง 10 แผนเพื่อให้รัฐได้ใช้ดำเนินการพร้อมกับการสนับสนุนจาก UNHCR และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนปฏิบัติการสากลที่ว่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขสถานการณ์ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีอยู่รวมทั้งป้องกันการเกิดขึ้นใหม่ของกรณีไร้รัฐไร้สัญชาติ (สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ, 2564)

ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย พบว่า 1) ปัญหาเกิดจาก (1) การประกอบอาชีพการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม (2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยสภาพสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในหลายๆ พื้นที่ (3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 4) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค 2) ปัจจัยของภาครัฐกับทิศทางการบูรณาการแผนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วย (1) ความเสี่ยงในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย (2) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิทางวัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์ และ (3) ความเสี่ยงจากการขาดสิทธิในทรัพยากรและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และ 3) แนวทางการกำหนดทิศทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ของภาครัฐ คือ ภาครัฐปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่ (1) ภาครัฐจะเร่งการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายที่มากขึ้นของชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ (2) ภาครัฐส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ (3) ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชน สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น (ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภัฏฐ์, 2563, หน้า 144)

พื้นที่ตะเข็บชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย ณ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ติดชายแดนไทยพม่า มีคนหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติอยู่ด้วยกันอย่างสันติ ทั้งชาวไทยภูเขา ไทยใหญ่ จีนฮ่อ แต่ละกลุ่มต่างๆ ดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียมเดิมของตนเอง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเดินทางจะต้องผ่านเส้นทางคดเคี้ยวสูงชันเลาะขุนเขาหลายลูกกว่าจะเข้าถึง มีอาณาเขตตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ อาณาเขตส่วนหนึ่งเป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและพม่า อำเภอเวียงแหงมีเขตติดต่อโดยทิศเหนือติดต่อกับรัฐฉาน (ประเทศพม่า) ทิศตะวันออกและทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเชียงดาวและทิศตะวันตก

ติดต่อกับอำเภอปาย (จังหวัดแม่ฮ่องสอน) จึงทำให้คนในพื้นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้มีการดำเนินชีวิตที่มีความเหลื่อมล้ำกันทางสังคมที่ทำให้ไม่เข้าใจกันและนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้ ดังนั้น การศึกษาหาข้อมูลที่เป็นแนวทางที่จะลดความขัดแย้งกันและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความเข้าใจซึ่งกันที่ทำในคนในชุมชนอำเภอวียงแหงมีความสุขจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

จากความเป็นมาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงความสนใจศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องสิทธิและสถานภาพทางสัญชาติแก่คนไร้รัฐ โดยการสร้างความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การอยู่ร่วมกันในกลุ่มสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 3 ตำบล 23 หมู่บ้าน การวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านวิชาการ ด้านชุมชนและสังคม และกำหนดเป็นนโยบายในด้านความมั่นคงที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มคนไทยไร้รัฐ อันจะนำพาให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมเป็นพลเมืองไทยที่ดี มีสิทธิหน้าที่ดังเช่นคนไทยทั่วไป ตลอดจนสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทวิถีชีวิตของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางและกระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research Research-PAR) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่ตามวัตถุประสงค์ โดยศึกษาองค์ความรู้ด้านบริบทวิถีชีวิต ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสร้างกระบวนการให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายของประเทศไทย และพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจให้กับคนไทยไร้รัฐ เครือข่ายในชุมชนได้นำองค์ความรู้และนวัตกรรมสร้างความเข้าใจไปใช้ในอำเภอเวียงแหง ตามแนวทางของการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยกระบวนการที่ใช้ได้แก่ กระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยยึดหลักการใช้กระบวนการสร้างความเข้าใจเป็นหลักสำคัญ

พื้นที่ศึกษาวิจัยคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองแหง มี 12 หมู่บ้าน ตำบลเปียงหลวง มี 6 หมู่บ้าน และตำบลแสนไห มี 5 หมู่บ้าน จำนวนพื้นที่ทั้งหมด 3 ตำบล มี 23 หมู่บ้าน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่

เป็นกลุ่มตัวแทนประกอบด้วย กลุ่มประชากร ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ใน 3 ตำบล 23 ชุมชน คือ 1) ประชากร ได้แก่ คนไทยไร้รัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 205 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย พระสงฆ์ 11 รูป ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ประชาชน 4 คน รวมจำนวน 15 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน 2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) 3) แบบสังเกต (Observation) และ4) แบบทดสอบ (Test) ให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น ปัญหา ข้อเสนอแนะ เจตคติที่มีต่อสื่อและแนวทางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกิจกรรมในการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง แต่ละพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือพัฒนากระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นำไปสร้างกิจกรรมให้ความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน ให้เป็นคนไทยไร้รัฐต้นแบบแห่งการสร้างความเข้าใจโดยนำหลักกฎหมายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามหลักสิทธิและเสรีภาพ หลักมนุษยธรรมในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีการค้นคว้าข้อมูลและเนื้อหาที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและกำหนดการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจ มีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จัดกระบวนการสร้างความเข้าใจโดยอบรมกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ใน 3 ตำบล 23 ชุมชน จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักเรียน ประชาชน และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 5 ราย 2) พระสงฆ์ นักบวชในชุมชน จำนวนทั้งหมด 8 ราย 3) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ (อบต) ยุติธรรมระดับตำบล จำนวนทั้งหมด 2 คน เพื่อเป็นแกนนำเครือข่ายและเป็นแม่ข่ายในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดเวทีให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทวิถีชีวิตและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเชิญหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงแหงเข้าร่วมพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหา

กิจกรรมที่ 3 การประเมินและทดลองใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเชิญผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงแหงที่เป็นผู้นำเข้าร่วมรับฟังการสร้างความเข้าใจเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม

กิจกรรมที่ 4 จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา เพื่อผู้ทำการประเมินกระบวนการแก้ไข

ปัญหาเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสำรวจข้อมูลพื้นที่บริบทวิถีชีวิตและสัมภาษณ์อบรมเชิงปฏิบัติการและประชุมกลุ่มย่อย ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีหลักการ เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาบริบทวิถีชีวิตและปัญหาความเหลื่อล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายและการปฏิบัติ 3) วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สอดคล้องครอบคลุมตามหลักกฎหมายและการปกครองของประเทศ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดเป็นองค์ความรู้ พัฒนาต่อยอดสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนไทยไร้รัฐ ในการเกิดความเข้าใจในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่องคนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บริบทวิถีชีวิตของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แผนที่ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่ามีระยะทางยาวหลายพันกิโลเมตร เหตุจูงใจเข้ามาในประเทศไทย คือ ภาวะต่อสู้รบระหว่างกัน และความยากไร้ในการทำมาหากิน เวียงแหงนั้นแต่มีชื่อเดิมว่าเมืองแหง มีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหน้าด่าน เมืองยุทธศาสตร์ตามเส้นทางการเดินทัพและการค้าระหว่าง เมืองเชียงใหม่ ราชธานีของอาณาจักรล้านนา กับเมือง อังวะ โดยเดินทางผ่านเมืองนาย ปัจจุบันอยู่ใน รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ปัจจุบันอำเภอเวียงแหงได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 23 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลเมืองแหง มี 12 หมู่บ้าน ตำบลเปียงหลวง มี 6 หมู่บ้าน และตำบลแสนไห มี 5 หมู่บ้าน มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น ไทยพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยลื้อ ลีซอ กระเหรี่ยง มูเซอ ปะโอ ปะหล่อง จีนฮ่อ จึงเรียกว่าเมือง 9 เผ่า อยู่ในความควบคุมของผู้ใหญ่บ้านและส่วนราชการไทย อาศัยอยู่ร่วมกันในหมู่บ้านตำบลต่างๆ ซึ่งสามารถอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ประชากรอำเภอเวียงแหงประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น ไทยพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยลื้อ ลีซอ กระเหรี่ยง มูเซอ ปะโอ ปะหล่อง, จีนฮ่อ จึงเรียกว่าเมือง 9 เผ่า มีการแบ่งเขตกันอยู่เป็นกลุ่มๆ โดยมีหัวหน้ากลุ่มปกครองดูแลอยู่ในความควบคุมของผู้ใหญ่บ้านและส่วนราชการไทย อาศัยอยู่ร่วมกันในหมู่บ้านตำบลต่างๆ ซึ่งสามารถอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน อำเภอเวียงแหงนั้น เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติแสนสงบ โอบล้อมไปด้วย

ธรรมชาติที่สวยงามของต้นไม้ ภูเขา โดยผู้คนที่อาศัยอยู่ที่นี่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ปลูกข้าว พริก กระเทียม มะม่วง และอื่นๆ อีกหลากหลายชนิด อำเภอเวียงแหงมีลักษณะวัฒนธรรมผสมระหว่าง ชนภาคเหนือกับชนเชื้อสายไทยใหญ่กับชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น กลุ่มจีนฮ่อ กลุ่มชาวเขาเผ่าลีซอ กลุ่มชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง โดยยึดถือตามแบบการนับถือศาสนาเป็นหลัก ชาวอำเภอเวียงแหง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีกลุ่มเล็กๆ ที่นับถือศาสนาคริสเตียน ได้แก่ บ้านแม่หาด บ้านป่าไผ่ และบ้านเวียงแหงเป็นบางส่วน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงแหง, 2559)

2. ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐ เป็นปัญหาที่ถูกสะสมมายาวนานและไม่สามารถแก้ไขที่เป็นรูปธรรมได้ มีข้อจำกัดด้านความมั่นคงทางด้านอาณาเขตหรือเขตแดน คือ 1) ปัญหาเรื่องสิทธิบัตรและสิทธิอื่นๆ คือ (1) มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งในประเทศไทย บ้านหลังไหน บ้านใคร มีแผนที่ตั้ง อยู่ในเขตสำนักทะเบียนไหน (2) ไม่เคยได้จัดทำทะเบียนประวัติ หรือ สำรวจใด ไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก (3) ไม่หลักฐานการทะเบียนราษฎรประเทศอื่น อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพคนไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ให้ความหมายของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นคนชาติใดภายใต้บทบัญญัติกฎหมายของรัฐ 2) ปัญหาพลัดพรากจากถิ่นฐานกำเนิด เหตุสู้รบความขัดแย้งระหว่างกองทัพพม่าและกองทัพรัฐฉานใต้ 3) ปัญหาเรื่องกฎหมายการพิสูจน์สัญชาติ คือ (1) ด้านเจ้าของรายการ ไม่อาศัยอยู่ในพื้นที่และติดต่อไม่ได้ หลักฐานการเกิดไม่ชัดเจน มีรายการบุคคลซ้ำซ้อนบางส่วนไม่มีหลักฐานการเกิด ไม่มีพยานบุคคลหลักฐานมาพิสูจน์สถานที่เกิด ข้อมูลบุคคลและข้อมูลบิดา มารดาขัดแย้งกัน (2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งบ่อย การปฏิบัติงานจึงไม่ต่อเนื่อง และขาดความเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีทัศนคติยึดความมั่นคงแห่งชาติเป็นหลักสำคัญกว่าความมั่นคงของมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชน (3) ด้านการบริหารจัดการ กลุ่มเป้าหมายมีกระจุกตัวเป็นจำนวนมากในบางพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ติดชายแดน เจ้าหน้าที่จะต้องให้บริการทั้งงานทะเบียน/บัตรประชาชนสำหรับคนไทยควบคู่กับการบริการงานทะเบียนและบัตรแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยด้วย 4) ปัญหาการทำมาหากินเลี้ยงชีพในพื้นที่อำเภอเวียงแหงประสบปัญหาทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ถูกทำลายจนกลายเป็นปัญหา ดินเสื่อม น้ำแห้ง และป่าหาย ว่ากันว่าสาเหตุมาจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะประชากรแฝง รวมทั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปคือทำเกษตรกรรมแบบเกินธรรมชาติ

3. แนวทางพัฒนากระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนี้ 1) สร้างกระบวนการให้ความรู้ด้านกฎหมาย 2) สร้างกระบวนการให้ความรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพของคนไทยรัฐกลุ่มชาติพันธุ์ 3) พัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจ

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 4) สร้างต้นแบบกระบวนการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมคนไทยไร้รัฐ ประกอบด้วย (1) การสร้างทัศนคติทางสังคมเชิงพุทธ การสร้างนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเพื่อเป็นแนวทางและหลักคิดเพื่อการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่สำคัญคือ หลักเมตตา มีความเมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน ให้ได้มีความสุขด้วยกัน ทางคณะสงฆ์อำเภอเวียงแหงได้รับกันจัดกิจกรรมให้เมตตาโดยการแบ่งปันแจกสิ่งของให้กับคนที่ประสบปัญหายากจนทุกปีโดยไม่เลือกเพศและวัย ไม่เลือกเชื้อชาติโดยมีความเสมอกัน (2) การสร้างพื้นที่การศึกษาเรียนรู้ การสร้างพื้นที่การศึกษาเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ในปี 2567 ที่ผ่านมามีเวทีเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมการร่วมลงนามความร่วมมือระหว่างอำเภอเวียงแหงกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในพื้นที่อำเภอเวียงแหง โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการอำเภอเวียงแหง ณ โรงเรียนบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่เข้าร่วมด้วย (3) การเสริมสร้างสวัสดิการแห่งรัฐ ทางคณะสงฆ์อำเภอเวียงแหง ภาครัฐร่วมกับเอกชน และประชาชนได้มีโครงการช่วยเหลือแจกของยังชีพให้กับประชาชนที่มีฐานะยากจน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันการส่งเสริมการพัฒนาคน ตั้งแต่เกิดจนตาย ในทุกเพศทุกวัย การส่งเสริมการดูแลสุขภาพทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพใจ และปัญญา ประชาชนและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับสวัสดิการจากรัฐ (4) การพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทุกคนทุกฝ่ายในชุมชน ต้องให้ความร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ร่วมมือกันทุกหมู่บ้านในตำบล โดยมีการพัฒนาเครือข่าย คือ สำนักทะเบียนอำเภอเวียงแหง อาสาสมัครทะเบียนอำเภอเวียงแหง เครือข่ายอาสาชุมชนเพื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติ (LCN) มูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล คสบ. มูลนิธิพันธกิจลอว์ ร่วมกันวิเคราะห์เคสและรวบรวมข้อมูลในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในพื้นที่อำเภอเวียงแหงได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

บริบทวิถีชีวิตของคนไทยไร้รัฐกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แผนที่ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า มีระยะทางยาวหลายพันกิโลเมตร เหตุจูงใจเข้ามาในประเทศไทย คือ ภาวะต่อสู้รบระหว่างกัน และความยากไร้ในการทำมาหากิน ปัจจุบันอำเภอเวียงแหงได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 23 หมู่บ้าน มีลักษณะวัฒนธรรมผสมระหว่างชนภาคเหนือกับชนเชื้อสายไทยใหญ่กับชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น กลุ่มจีนฮ่อ กลุ่มชาวเขาเผ่าลีซอ กลุ่มชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง โดยยึดถือตามแบบการนับถือศาสนาเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรทัต นิรัติศยกุล (2543) พบว่า อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เดิมเป็นตำบลขึ้นตรงกับอำเภอเชียงดาว

ได้รับยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ประกอบด้วย 2 ตำบล 12 หมู่บ้าน และเป็นอำเภอเวียงแหงเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536 ประกอบด้วย 3 ตำบล 20 หมู่บ้าน ในอดีตพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงและชาวไทยใหญ่ ต่อมาชาวเขาเผ่าต่างๆ ก็อพยพเข้ามาหากินอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2504 มีทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออิสระและจีนฮ่ออพยพ ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ต่อมาเกิดเหตุการณ์สู้รบระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า จึงเป็นเหตุให้ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวอพยพเข้ามาจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไทยไร้รัฐเป็นปัญหาที่ถูกสะสมมายาวนานและไม่สามารถแก้ไขที่เป็นรูปธรรมได้ มีข้อจำกัดด้านความมั่นคงด้านอาณาเขตหรือเขตแดน มีดังนี้ 1) ปัญหาด้านกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ 2) ปัญหาพลัดพรากจากถิ่นฐานกำเนิด 3) ปัญหาเรื่องกฎหมายการพิสูจน์สัญชาติ 4) ปัญหาเรื่องสิทธิบัตรและสิทธิอื่นๆ 5) ปัญหาการทำมาหากินเลี้ยงชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชนกันต์ ฐิตพุทฺธิ (ปัญญาวัธนสกุล) (2556) พบว่า สภาพปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติบ้านแก่งทรายมูล การเข้ามายังประเทศไทยแบบผิดกฎหมาย ส่งผลทำให้กลุ่มคนไร้สัญชาติประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิ์ขั้นพื้นฐาน ถึงแม้จะมีนโยบายของภาครัฐที่ให้ความห่วงใยช่วยเหลือในการเข้าถึงสิทธิ์ แต่กลุ่มไร้สัญชาติบ้านแก่งทรายมูลส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิทธิ์ได้ เนื่องจากประเด็นปัญหาโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ (1) ด้านเอกสาร คือ เอกสารที่มีความสลับซับซ้อน ไม่ตรงกับข้อมูลจริง (2) ปัญหาด้านบุคคล การอ่านภาษาไทยไม่ออก ส่งผลทำให้ไม่เข้าใจในนโยบายของภาครัฐ (3) ปัญหาด้านการขาดองค์ความรู้ กลุ่มคนไร้สัญชาติขาดบุคคลที่มีองค์ความรู้ความเข้าใจในนโยบายของภาครัฐที่มาเข้ามาช่วยเหลือ (4) ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงาน จากการที่กลุ่มคนไร้สัญชาติบ้านแก่งทรายมูลมีปัญหาในด้านภาษาและขาดบุคคลที่มีองค์ความรู้ จึงส่งผลทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาสนับสนุน

แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ประกอบด้วย เสริมสร้างทัศนคติทางสังคมเชิงพุทธด้วยหลักเมตตาธรรม การให้การศึกษา เพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านกฎหมายด้านสัญชาติ การเสริมสร้างสวัสดิการแห่งรัฐ พัฒนารูปแบบสวัสดิการชุมชน การพัฒนากฎหมายเรื่องสัญชาติและสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทย และพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ ปัญญามาก (2566) พบว่า แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่อำเภอเชียงคำ ควรสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่ สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรที่และมีความชัดเจนในเรื่องสิทธิในที่ดินเพื่ออยู่อาศัยทำกิน ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับขีด

ความสามารถและศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงด้านนโยบาย

1.1 ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมนั้นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มาจากปัจจัย หรือเงื่อนไขสำคัญหลายประการ คือ อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม อำเภอเวียงแหงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีโครงการอบรมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติการ

2.1 ควรมีการพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่จะต้องเกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน ทำงานเป็นทีมร่วมมือกันทุกหมู่บ้านเป็นเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนเพื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

2.2 ควรมีการเพิ่มทักษะและกระบวนการเรียนรู้ให้กับอาสาสมัครชุมชนให้เป็นตามยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อให้มีความความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์เคสและสามารถเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อำเภอในการสอบและรวบรวมข้อมูลในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในพื้นที่เป้าหมายได้

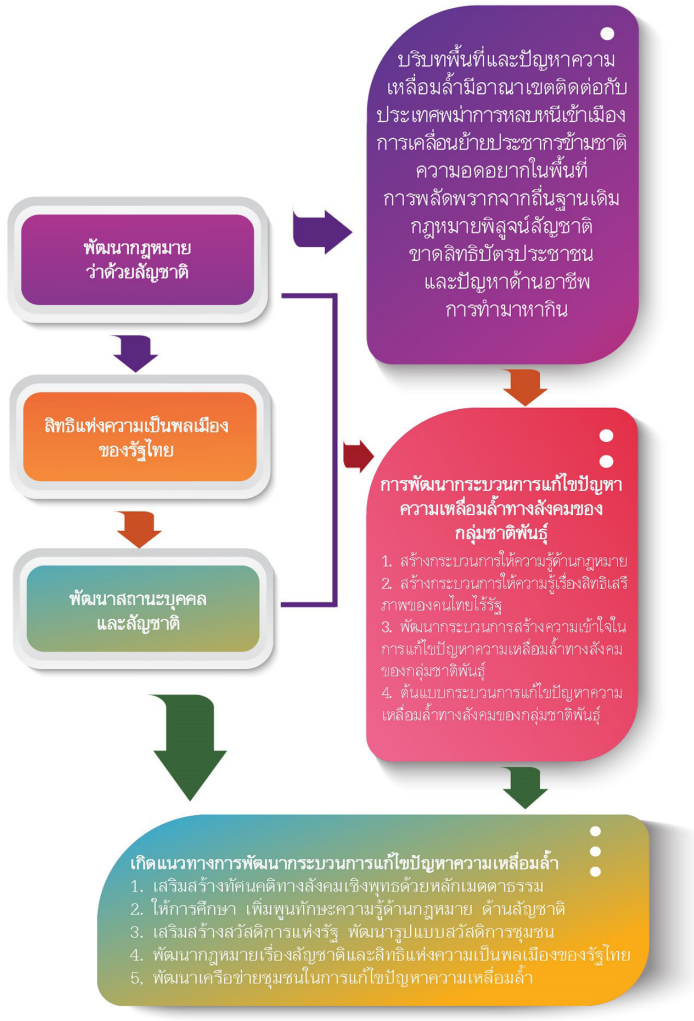
3. ข้อเสนอเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนไทยไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เพื่อการบูรณาการและพัฒนากระบวนการเครือข่ายในการสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานรัฐและองค์กรเครือข่ายอาสาสมัครด้านสิทธิทั่วประเทศ

3.2 ควรศึกษาวิจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองของรัฐไทยให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อค้นพบใหม่จากการวิจัยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับบริบทวิถีชีวิต ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม นำมาพัฒนากระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง ผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการเป็นแผนภูมิภาพ ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ฉัฐวัฒน์ชัช ณฐาภัฏฐ์. (2563). *ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ตาก: วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.

บัณฑิต นิจถาวร. (2560). *ความเหลื่อมล้ำในเศรษฐกิจโลก*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

พระมหาชนกันต์ ฐิตตพุทฺธิ (ปัญญาวัธนสกุล). (2565). *แนวทางการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติของชุมชนพื้นที่บ้านแก่งทรายมูล ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ละออ กู่แก้วเกษม และพิรัชย์ เปรมศิรา. (2566). แนวคิดมนุษย์นิยมและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 5(2), 23-37.

สมยศ ปัญญามาก. (2566). *การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประจำประเทศไทย. (2564). *บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ*. เข้าถึงได้จาก https://www.unhcr.org/th/statelessness

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงแหง. (2559). *ประวัติความเป็นมา*. เข้าถึงได้จาก https://district.cdd.go.th/wianghaeng/about-us/B2/

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565).* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.

การรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

Perception of Democratic Regime with the King as Head of State among the People in the Bangkok Metropolitan and Suburban Area

เชษฐา ทรัพย์เย็น[1], จิตเจริญ ศรขวัญ และจิตตรี พละกุล[2]
Chettha Sapyen, Jitcharoen Sronkwan and Jittree Palakul
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช[1]
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี[2]
Navamindradhiraj University, Thailand
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani Province, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jittree@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) เปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กำหนดขนาดตามวิธีของ Taro Yamane ได้จำนวน 1,134 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและทำการทดสอบภายหลังว่ามีคู่ใดแตกต่างกันโดยวิธีทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของฟิชเชอร์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 11 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2567
Received: January 11, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 22, 2024

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศ ในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่า การเคารพกติกา พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน แต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีระดับการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหากจำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีเฉพาะด้านการเคารพกติกาและพฤติกรรมการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การรับรู้; ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข; กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Abstract

The purposes of this research were 1) investigate the level of perception of democracy regime with the King as Head of State among the people in the Bangkok metropolitan and suburban area, 2) compare the level of perception of democracy regime with the King as Head of State of the people in the Bangkok metropolitan and suburban Area, classified by gender and educational level. The people living in the Bangkok metropolitan and suburban area were randomly sampled. The sample size was determined according to Taro Yamane's method, the sample size was 1,134 people. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.90. The data were analyzed by using percentages, averages, and standard deviations. Two-group independent t-test (independent t-test) and one-way analysis of variance (F-test) and post-hoc tests were performed to determine if there were any pairs that differed by testing for differences in means per pair using Fisher's least significant difference (LSD) method.

Results were as follows:

1. The level of perception of democracy regime with the King as Head of State among the people in the Bangkok metropolitan and suburban area was overall high, both in general and in specific aspects.

2. The results of the comparative analysis of the level of perception of democracy regime with the King as Head of State of the people in the Bangkok metropolitan and suburban area classified by gender indicate no differences. As for each aspect, it was

found that the people had respect for the rules of democracy. The behavior of participation and belief in democracy were not different. As for the perception of political information between males and females, there were statistically significant differences at a significance level of 0.05. and when classified by educational level had significant differences at a level of 0.05. Upon consideration of each aspect, it was found that there are specific the people had respect for the rules of democracy and the behavior of participation shows significant differences at a level of 0.05.

Keywords: Perception; Democracy regime with the King as Head of State; Bangkok metropolitan and suburban area

1. บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีภาพสะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนของการปกครองประเทศ ที่ค่อยๆ กลายเป็นภัยคุกคามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจุดนี้ได้ยกระดับเป็นข้อถกเถียงสำคัญที่สังคมไทยกำลังเผชิญในแต่ละด้านดังนี้ 1) ชาติ: ขาดการยึดมั่นในหลักนิติธรรม ขาดความเชื่อมั่นในผู้ปกครองบ้านเมือง ส่งผลถึงความมั่นคงและความมีเสถียรภาพในการปกครอง 2) ศาสนา: ศีลธรรมเสื่อมถอย พฤติกรรมคนในชาติไม่ตระหนักต่อหน้าที่และการเป็นพลเมืองที่ดี ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ส่งผลต่อสันติสุขของสังคม 3) สถาบันพระมหากษัตริย์: การล่วงละเมิดที่อาจส่งผลต่อสถาบัน ข้อถกเถียงต่อประเด็นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อทิศทางความเป็นไปของประเทศ ในอดีตการปลูกฝังให้คนมีเจตคติ ค่านิยม และความรักชาติ ส่วนใหญ่จะถูกบ่มเพาะจากการศึกษา แต่ด้วยความเจริญของประเทศตามโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้นโยบายการศึกษา มุ่งสร้างพลเมืองโลกในช่วงที่ผ่านมา อาทิ มีการพัฒนาวิชาโลกศึกษาหรือวิชาประชาคมอาเซียน ซึ่งที่ผ่านมาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาและได้กระจายน้ำหนักวิชาไปสู่วิชาอื่นๆ จนได้รับความสำคัญลดลง ประกอบกับวิธีการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้เพียงพอ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายการศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างพลเมือง วิธีการเรียนการสอนที่ไม่นำไปสู่ความเข้าใจและฝึกฝนทักษะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มีลักษณะพื้นฐานบางประการที่ไม่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้พัฒนาการความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันต้องประสบกับความท้าทายมากขึ้น จากการศึกษาของวชิระ เสระทอง และเพ็ญณี แนรอท (2562) เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านระบบการปลูกฝังด้วยการศึกษาและผลการสัมภาษณ์นักเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบอกได้ว่า ประชาธิปไตยคืออะไร จะให้ความหมายของ

ประชาธิปไตยเพียงว่า เป็นเรื่องของการเมืองเท่านั้น และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย และไม่เชื่อว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย โดยนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้แบบบรรยายตามเนื้อหาในหนังสือจะมีความเข้าใจไม่มากพอในเรื่องการไม่นิ่งเฉยต่อการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยยังมีจุดอ่อน เพราะยังยึดติดกับเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดมากกว่าการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของต่างประเทศ 5 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ พบว่า แต่ละประเทศมีหลักสูตรที่เน้นด้านความเป็นพลเมืองเป็นการเฉพาะ มุ่งให้พลเมืองของตนมีความรอบรู้ และตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตย หลักสูตรจึงมุ่งให้พลเมืองตื่นรู้ภายใต้บริบทของประเทศนั้นๆ แต่สำหรับบริบทของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2562 มีการศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและการเมืองของประเทศไทยประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด คือ 1) การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ 2) การยึดมั่นในหลักนิติธรรม 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน 4) การมีทุนทางสังคม 5) การเชื่อมั่นในสถาบันต่างๆ 6) การสนับสนุนประชาธิปไตย และ 7) การต่อต้านการทุจริต โดยผลการประเมินระดับความเป็นประชาธิปไตยในมุมมองของประชาชนพบว่า ประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง (ถวิล บุรีกุล, สติธร ธนานิธิโชติ และรัชวดี แสงมหะหมัด, 2562) ซึ่งการที่ประเทศไทยจะมีระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริงนั้นขึ้นอยู่กับการนำหลักของประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นปกติวิสัย เป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมทางการเมือง โดยเน้นการศึกษาที่จะต้องวางรากฐานความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และขัดเกลาจิตใจของคนในสังคม เพื่อให้มีจิตวิญญาณของความเป็นวัฒนธรรมแบบพลเมือง และปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ยังเป็นเยาวชนให้เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยได้

คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมุ่งแสวงหาระดับการรับรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ว่ามีมากน้อยเพียงใด และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อการรับรู้ที่สะท้อนถึงความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อนำข้อมูลการวิจัยมาส่งเสริมการปลูกฝังบทบาทและหน้าที่พลเมืองรวมถึงศีลธรรมให้แก่ประชาชนในทุกช่วงวัยผ่านการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถือว่าเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญยิ่งของสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามของประชาชน โดยครอบคลุมตัวชี้วัดความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทสังคมไทยมีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในระบอบประชาธิปไตย 3) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง 4) ด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการสัมมนาการสร้างเสริมความรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสถานศึกษา จำนวน 1,500 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการสัมมนาการสร้างเสริมความรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของทาโร่ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน แต่เพื่อความเชื่อมั่นของการตอบกลับแบบสอบถามให้มากขึ้น ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 1,134 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามการรับรู้ของประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 28 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scales, 1970)

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวกับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อนำไปประกอบในการตั้งข้อคำถาม กำหนดขอบเขตตัวแปร โดยสร้างแบบสอบถาม เรื่อง ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามการรับรู้ของประชาชน 2) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ มีความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย 3) นำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (-1, 0, +1) 4) นำแบบสอบถามจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญตามข้อ 3 มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไข จากการวิเคราะห์พบว่าแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 5) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามแบบคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ตามวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) ได้ความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.90 6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองและแก้ไขแล้ว จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป และ 7) การเก็บรวบรวมข้อมูล ของผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนทั่วไปให้ได้จำนวน 1,134 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและคัดเลือกไว้เฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาให้คะแนนตามลำดับ โดยแยกคะแนนออกเป็นกลุ่มตามตัวแปรที่ศึกษาเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้ ตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในภาพรวมเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของแบบสอบถามแต่ละรายการแล้วนำไปแปลค่าโดยเทียบเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) และ 2) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยข้อคำถามในภาพรวมเกี่ยวกับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล กรณีกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกันจะใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test Independent) ส่วนกรณีเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้มากกว่าสองกลุ่ม จะใช้สถิติการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบภายหลังว่ามีคู่ใดแตกต่างกันโดยวิธีทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference; LSD) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจะสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามการรับรู้ของประชาชนเป็นรายด้านและภาพรวม โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในภาพรวมและรายด้าน

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน	n = 1,134		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย	4.46	0.56	มาก
2. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	4.28	0.61	มาก
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	3.62	0.93	มาก
4. ด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย	4.17	0.60	มาก
รวม	**4.13**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.61) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.93)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน	เพศ (n = 1,314 คน)				t	Sig.
	ชาย (n = 496)		หญิง (n = 638)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย	4.49	0.58	4.45	0.51	1.266	0.206
2. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	4.32	0.61	4.26	0.58	1.684	0.092
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทางการเมือง	3.72	0.89	3.61	0.86	2.222*	0.026
4. ด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย	4.19	0.60	4.18	0.56	0.462	0.644
รวม	**4.18**	**0.55**	**4.12**	**0.49**	**1.862**	**0.063**

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามเพศ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่า ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จำแนกตามเพศพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามระดับการศึกษาในรายด้านและภาพรวม

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน	ระดับการศึกษา						F	Sig.
	ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (n =226)		ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n =605)		ระดับสูงกว่าปริญญาตรี (n =303)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย	4.31	0.59	4.46	0.53	4.60	0.49	20.038*	.000

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน	ระดับการศึกษา						F	Sig.
	ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (n =226)		ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n =605)		ระดับสูงกว่าปริญญาตรี (n =303)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
2. ด้านพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	4.06	0.69	4.30	0.56	4.45	0.51	29.524*	.000
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	3.59	0.88	3.71	0.86	3.61	0.87	2.263	.105
4. ด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย	4.12	0.61	4.20	0.57	4.19	0.55	1.456	.234
รวม	**4.02**	**0.57**	**4.16**	**0.51**	**4.21**	**0.48**	**9.800***	**.000**

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย และด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและด้านความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ ในภาพรวมเมื่อพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงต้องทำการทดสอบภายหลังว่ามีคู่ใดแตกต่างกัน โดยวิธีทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference; LSD) ได้ผลการเปรียบเทียบดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวม ด้วยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference: LSD)

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน	ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับการศึกษา		
			ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
			4.02	4.16	4.21
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.02	-	-.14522*	-.19490*
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	4.16		-	-.04968
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.21			-

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมมีความแตกต่างกันจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference: LSD)

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยฯ ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย	ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับการศึกษา		
			ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.31	-	-.14946*	-.29393*
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	4.46		-	-.14446*
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.60			-

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับการศึกษามีความแตกต่างกันจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ากับประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยวิธีของฟิชเชอร์ (Fisher's least significant difference: LSD)

ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยฯ ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับการศึกษา		
			ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.06	-	-.23455*	-.38942*
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	4.30		-	-.15486*
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.45			-

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชน ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับการศึกษามีความแตกต่างกันจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ากับประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งนี้จากภาพรวมอาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่เป็น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจ และรับรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตย และมีความคิดเห็นในภาพรวมร่วมกันว่า ควรเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตยและช่วยกันสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ทำให้นักศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการสัมมนาการสร้างเสริมความรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสถานศึกษา ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมความรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสถานศึกษาที่จัดโดยคณะอนุกรรมาธิการด้านวิชาการและเสริมสร้างการให้ความรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอาจเป็นเพราะว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นมีความสนใจและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยการเมืองการปกครองเป็นการเฉพาะตนอยู่แล้ว แต่มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากประชาชนยัง ไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างอิสระผ่านการสื่อสารด้านต่างๆ เพราะในช่วงระยะสิบปีที่ผ่านมานั้น มีกระบวนการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในทางการเมืองอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความขัดแย้งทั้งในระดับชุมชน ระดับครอบครัวในวงกว้างอาจทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างอิสระตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปฏิพัทธ์ เชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง (2565, หน้า 174-188) ที่ศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นการสร้างเนื้อหาข่าวเพื่อหวังผลทางการเมือง ทำให้คนทั่วไปเกิดอารมณ์ร่วมอยู่ในระดับน้อย แต่จะมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องก่อนนำไปเผยแพร่ต่ออยู่เสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีเพียงระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตยและด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ได้รับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างต่อเนื่องอบรมสั่งสอนให้เป็นสมาชิกของสังคมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเพื่อให้เห็นคุณค่าและนำเอากฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ และได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม ผ่านการอ่านหนังสือทางการเมือง การอ่านหนังสือพิมพ์ สื่อสารการเมืองประเภทอื่น รวมถึงประสบการณ์ชีวิตต่างๆ ที่ประสบมากับตนเองเป็นการรับเข้ามาโดยไม่เป็นทางการหรือไม่ได้ตั้งใจ และยังมีโอกาส

ที่เข้าถึงแหล่งข้อมูลซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษา ทำให้มีโอกาสในการรับรู้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี จึงเป็นเหตุให้ประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของโลกปัจจุบัน เพราะเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และให้ความสำคัญในการศึกษา เล่าเรียนและอ่านหนังสือ และสอดคล้องกับฐะปะนีย์ นาครทรรพ และคณะ (2546) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จำเป็นต้องอ่านหนังสือเพื่อการศึกษาหาความรู้ต่างๆ และการอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาด้านการรักษาความสงบภายในประเทศตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561-2580) ที่ต้องการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ รณรงค์เสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกการศึกษา ประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ การอ่านยังเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาระบบการสื่อสารและการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆเป็นอย่างดี เป็นสาเหตุที่อาจทำให้ประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระปลัดคณิศร ขนฺติพโล, อนุภูมิ โชวเกษม และยุทธนา ปราณีต (2564, หน้า 66-76) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาและรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเลือกตั้ง และด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและจัดทำหลักสูตรตลอดจนแนวทางการสร้างบริบทแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างเป็นระบบ

1.2 ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านเครื่องมือเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) เป็นกรณีพิเศษและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการสร้างกิจกรรมผ่านภาคประชาชนเพื่อระดมอาสาสมัครที่เป็นเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

1.3 ควรบูรณาการหน่วยงานทั้งระบบราชการ องค์กรธุรกิจ องค์กรประชาสังคม องค์กรการศึกษา องค์กรศาสนา ภาคประชาชน เพื่อวางแนวทางความร่วมมือเชื่อมโยงภาคีต่างๆ เหล่านี้อย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในสังคมไทย

1.4 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้บริบทการศึกษาของไทย เพื่อนำสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาต่อไป

1.5 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ

1.6 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และหากเปรียบเทียบ จำแนกตามเพศของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า เพศที่ต่างกันในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหากจำแนกตามระดับการศึกษาของประชาชนที่ต่างกัน จะมีการรับรู้ด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตยและด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิจัยพบว่า ยิ่งระดับการศึกษาสูงขึ้น ระดับการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้านการเคารพกติกาในระบอบประชาธิปไตยและด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยยิ่งมีมากขึ้น



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และคณะ. (2546). *หนังสือเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาษาไทย ม.1.* นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.

ถวิล บุรีกุล, สติธร ธนานิธิโชติ และรัชวดี แสงมหะหมัด. (2562). *รายงานการประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฏิพัทธ์ เชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง. (2565). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์*, 6(2), 174-188.

พระปลัดคณิศร ขนฺติพโล, อนุภูมิ โชวเกษม และยุทธนา ปราณีต. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร. การพัฒนาสังคม*, 6(2), 66-76.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วชิระ เสระทอง และเพ็ญณี แนรอท. (2562). การพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5, 1-2 พฤศจิกายน 2562*, (หน้า 593-601). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. *In Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การวิเคราะห์กระบวนการเพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนสะอาด จังหวัดหนองบัวลำภู*

Analysis of Processes for Evaluating the Efficiency of Digital Public Services: A Case Study of Non Sa-at Subdistrict Municipality, Nong Bua Lamphu Province

กฤษดา ประชุมราศี
Krisada Prachumrasee
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: krispr@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและประเมินหาประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานก่อนและหลังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ และ 2) เสนอแนวทางการปรับปรุงกระบวนการยกระดับวุฒิภาวะของการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการสาธารณะ, ด้านการศึกษา ด้านพัสดุ และด้านสุขภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มและเก็บข้อมูลทุติยภูมิด้วยแบบบันทึกข้อมูลประวัติการใช้งานจากฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลปฐมภูมิ ประมวลผลข้อมูลทุติยภูมิตามกระบวนการอีทีแอล และสังเคราะห์เป็นแผนภาพข้ามสายงานควบคู่กับการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Average) และร้อยละ (Percentage) เพื่อคำนวณหาประสิทธิภาพของกระบวนการแต่ละด้าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. เทศบาลตำบลโนนสะอาดนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการเรียกว่า นวัตกรรมโนนสะอาด ส่งผลให้การให้บริการสาธารณะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมิติของจำนวนขั้นตอนในกระบวนการที่มี

*ได้รับบทความ: 22 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2567
Received: January 22, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 24, 2024

ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 394.4 มิติของระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 515 ในขณะที่มิติของปริมาณงานเฉลี่ยรายบุคคลและต้นทุนที่ใช้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 165.6 และ 656.4 ตามลำดับ โดยจุดที่เป็นคอขวดในกระบวนการทั้ง 4 ด้านอยู่ที่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการที่ทำทั้งธุรการกองและธุรการกลางซึ่งมีหน้าที่ติดตามและส่งต่อเอกสาร ปัญหาคอขวดดังกล่าวนี้ถูกแก้ไขโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและแนวคิดการออกแบบเชิงดิจิทัลมาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลในระดับวุฒิภาวะที่สูงขึ้น นอกจากการขยายผลไปยังกระบวนงานอื่นๆ ที่เหลือในหน่วยงานแล้ว การใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทดแทนการใช้กระดาษควบคู่กับจัดการส่งเสริมให้ความรู้ ทักษะและความสามารถทางด้านดิจิทัล ด้านข้อมูล และด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ให้แก่บุคลากรและประชาชนเป็นแนวทางช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์กระบวนการ; การประเมินประสิทธิภาพ; รัฐบาลดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were 1) examine and evaluate assess the efficiency of work processes before and after the implementation of integration of digital technologies, and 2) propose strategies for enhancing the digital governance maturity of the Non Sa-at Sub district Municipality, Sri Bun Rueang District, Nong Bua Lamphu Province. This research utilized an exploratory approach, gathering primary data through group interviews with stakeholders from four key sectors: public services, education, procurement, and health. Additionally, secondary data was sourced from system database usage logs. Utilizing a survey research methodology, primary data was collected from officer staffs involved in four key areas: public services, education, procurement, and health, through focus group interviews. Secondary data was gathered from system database usage logs. Content analysis was used for primary data, while ETL procedures were applied to secondary data. The synthesized results were represented in cross-functional diagrams and supported by descriptive statistics. The results were synthesized into cross-functional diagram and complemented by descriptive statistics, including maximum, minimum, frequency, average, and percentage values, to determine the efficiency of each process.

The major findings revealed as follows:

1. The integration of digital technology, namely "Non Sa-at Innovation," significantly enhanced public service efficiency. The Non Sa-at Sub district Municipality's integration of digital technologies, termed 'Non Sa-at Innovation,' significantly enhanced the efficiency of public service delivery. The efficiency of process steps increased by 394.4%, while the time efficiency improved by 515%, while the. Additionally, the average workload per individual person and the associated costs became reduced more efficient by 165.6% and 656.4%, respectively. Bottlenecks were primarily identified in at the assistant clerical officer level, particularly in processes positions responsible for at both departmental and central levels, where document tracking and transfer forwarding were pivotal documents. These issues were addressed by the application of employing digital technology and digital by design concepts to further streamline optimize processes.

2. To elevate to further advance a higher level of digital governance, it is recommended to expand these improvements to other remaining processes within the organization. The substitution of electronic documents for paper, coupled with the promotion of digital, data, and cyber security literacy among staff and citizens, is advisable. This approach aims to ensure a sustainable transition to more comprehensive digital governance.

Keywords: Process Analysis; Efficiency Evaluation; Digital Government

1. บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกจัดตั้งขึ้นตามแนวคิดของการกระจายอำนาจให้สามารถดูแลและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว (ตันไชย, 2557, หน้า 11-23) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเกิดกระแสของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่องในนานาประเทศ (Marchionini, Samet and Brandt, 2003, pp. 24-27) สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้ออกนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันกับต่างประเทศด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางดิจิทัลมาใช้ในการผลิต การบริการและการบริหารจัดการในกิจการต่างๆ เรียกว่า ไทยแลนด์ 4.0 ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารการจัดการภาครัฐ ด้วยเหตุนี้เองในภาครัฐสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทและเป็นฟันเฟืองหนึ่งที่จะตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล เพื่อยกระดับการบริหาร

จัดการภายในหน่วยงานและการให้บริการประชาชน เพื่อการเข้าถึงที่ดีขึ้น (Accessibility) เพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการดำเนินงานและการให้บริการ ให้นำไปสู่เวลาตอบสนองที่เร็วขึ้น และการส่งมอบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management) อันจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

รัฐบาลดิจิทัลเป็นแนวคิดที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบูรณาการบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ (แก้วศรีมล, 2565, หน้า 84-97; Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2014) โดยในปีพ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีการประกาศพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ออกมา เป็นเหตุให้หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานท้องถิ่นอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับองค์กรให้มีการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล และเทศบาลตำบลโนนสะอาดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยยกระดับการให้บริการและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่แล้วเรียกว่านวัตกรรมโนนสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางและนโยบายของประเทศตามแนวคิดรัฐบาลดิจิทัล แต่อย่างไรก็ตามตัวเทศบาลเองยังไม่ได้มีการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานและการให้บริการ ซึ่งการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการช่วยให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการว่าได้ผลดีหรือไม่ นอกจากนี้ช่วยให้ทราบถึงปัญหาและจุดอ่อนในกระบวนการ ซึ่งอาจส่งผลเสียในระยะยาวหากไม่ถูกจัดการอย่างเหมาะสม และช่วยเพิ่มการยกระดับคุณภาพของการทำงานและการให้บริการอันนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่ดียิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการคัดลอกแล้วพัฒนาต่อยอดขยายผล (ปิยะ กล้าประเสริฐ, 2559, หน้า 215-227)

ดังนั้น จากเหตุผลข้างต้นจึงนำมาสู่ประเด็นการวิจัยในการประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโนนสะอาด ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการให้บริการที่มีอยู่ในปัจจุบันและเปรียบเทียบก่อนและหลังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ นอกจากนี้ช่วยให้ทราบถึงจุดอ่อนในกระบวนการเพื่อที่จะทราบถึงแนวทางในการยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อประชาชนผู้มาใช้บริการและเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจและการวางแผนการพัฒนาในอนาคตสำหรับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและประเมินหาประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานก่อนและหลังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกระบวนการยกระดับวุฒิภาวะของการเป็นรัฐบาลดิจิทัล

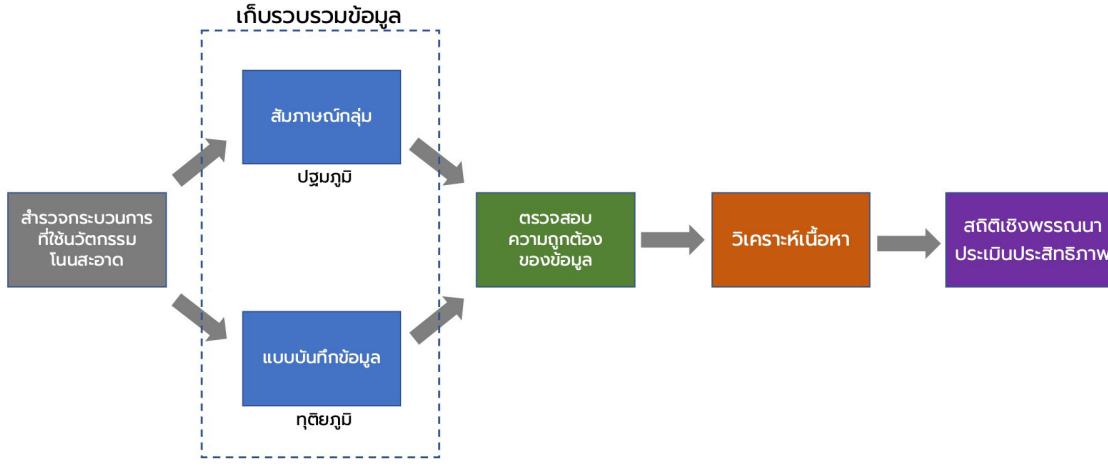
3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ มีเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโนนสะอาด ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการที่มีการใช้นวัตกรรมโนนสะอาดเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก แนวคำถามหรือกรอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์มาจากแนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการก่อนปรับปรุง (Bal, 1998, pp. 342-354; Okrent & Vokurka, 2004, pp. 637-643) และแนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการด้วยแผนภาพข้ามสายงาน (อินทรเกษม, ศุทธรัตน์ และเอื้อสังคมเศรษฐ์, 2561, หน้า 52-57; Rummler and Brache, 2012, pp. 140-173) กล่าวคือเป็นการเก็บรวบรวมสภาพปัจจุบันของกระบวนการที่สนใจ และมีการกำหนดขอบเขตจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกระบวนการที่สนใจอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการที่มีประชาชนยื่นคำร้องเพื่อขอรับบริการ จุดเริ่มต้นเป็นขั้นตอนที่ประชาชนยื่นคำร้องและจุดสิ้นสุดคือประชาชนได้รับการส่งมอบบริการจากเทศบาลอย่างสมบูรณ์จากคำร้องนั้น จากนำมาวาดเป็นแผนภาพข้ามสายงานซึ่งเป็นการใส่รายละเอียดขั้นตอนสัมพันธ์กับผู้รับผิดชอบแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจุดสิ้นสุด การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิใช้แบบบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลประวัติการใช้งานจากฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศที่เทศบาลตำบลโนนสะอาดให้บริการประชาชนและใช้จัดการภายในหน่วยงานรวมไปถึงเอกสารรายงานการดำเนินงาน

ขอบเขตขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งเน้นที่การให้บริการสาธารณะและการจัดการภายในของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีการใช้นวัตกรรมโนนสะอาดประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการสาธารณะกรณีแจ้งไฟฟ้าชำรุด ด้านการศึกษา กรณีรายงานผลการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านพัสดุกรณีการจัดการดูแลติดตามครุภัณฑ์เพื่อจำหน่าย และด้านสุขภาพกรณีการให้บริการรถฉุกเฉิน ขอบเขตด้านเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิครอบคลุมระยะเวลาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data triangulation) ถูกใช้เพื่อการตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ของข้อมูลที่ได้มา

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สำหรับข้อมูลปฐมภูมิ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิถูกประมวลผลตามกระบวนการอีทีแอล (Extract-Transform-Load, ETL) (Bansal Kagemann, 2015, pp. 42-50; Vassiliadis, Simitsis & Baikousi, 2009) จากนั้นสังเคราะห์ในรูปของแผนภาพข้ามสายงาน ควบคู่กับการใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Average) และร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้ในการคำนวณหาประสิทธิภาพของกระบวนการแต่ละด้าน ประสิทธิภาพในกระบวนการใดๆ โดยทั่วไปถูกนิยามจากการเปรียบเทียบผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้ (Output) กับปัจจัยป้อนเข้า (Input) (รัตนเสรีเกียรติ, 2563) ในที่นี้ผลลัพธ์ที่ได้คือการส่งมอบบริการโดยหน้าที่และภารกิจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในกระบวนการที่ถูกพิจารณาได้ปฏิบัติอย่างเสร็จสมบูรณ์ ส่วนปัจจัยป้อนเข้าประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านจำนวนขั้นตอนในกระบวนการ เวลา และต้นทุน (ปิยะ กล้าประเสริฐ, 2559, หน้า 215-227; บุรเทพ โชคธนานุกูล, 2565, หน้า 102-115; Mihaiu, Opreana & Cristescu, 2010, pp. 132-147; Worthington and Dollery, 2001, pp. 232-249; Danaher & Mattsson, 1998, pp. 48-63) ประสิทธิภาพของกระบวนการก่อนและหลังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการถูกประเมินและนำมาเปรียบเทียบภายใต้สมมติฐานที่ว่าผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ได้จากกระบวนการคือกิจกรรมสำหรับการส่งมอบบริการและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการนั้นเสร็จสมบูรณ์ในหนึ่งธุรกรรม (Transaction) ซึ่งภาพรวมของวิธีดำเนินการวิจัยถูกแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ภาพรวมวิธีดำเนินการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการเพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนสะอาด จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสำรวจและประเมินหาประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานก่อนและหลังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ สรุปผลวิจัยได้นี้

1.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการด้านพัสดุมีจำนวนมากที่สุดคือ 9 คน ในขณะที่ด้านสุขภาพมีจำนวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องน้อยที่สุดคือ 4 คน ส่วนด้านบริการสาธารณะและด้านการศึกษามีจำนวนเท่ากัน คือ 8 คน โดยทุกด้านมีนายกเทศมนตรี ปลัด และรองปลัดเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในขณะที่ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะด้านบริการสาธารณะและด้านสุขภาพ

เท่านั้น ด้านการศึกษาและด้านพัสดุไม่มีประชาชนเกี่ยวข้องในกระบวนการ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ข้องเกี่ยวกับการจัดการภายในของเทศบาล ดังตารางที่ 1

1.2 จำนวนขั้นตอนด้านบริการสาธารณะเป็นตัวบอกถึงความซับซ้อนในกระบวนการจากเดิมมี 21 ขั้นตอนลดลงเหลือ 3 ขั้นตอน ด้านการศึกษาจากเดิมมี 18 ขั้นตอนเหลือ 2 ขั้นตอน ด้านพัสดุจากเดิมมี 18 ขั้นตอนเหลือ 7 ขั้นตอน ด้านสุขภาพจากเดิมมี 14 ขั้นตอนเหลือ 6 ขั้นตอน โดยด้านการศึกษามีสัดส่วนการลดลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการก่อนนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ รองลงมาเป็นด้านบริการสาธารณะ ด้านพัสดุ และด้านสุขภาพตามลำดับ กล่าวคือโดยเฉลี่ยแล้วกระบวนการทั้ง 4 ด้านของเทศบาลตำบลโนนสะอาดมีความซับซ้อนลดลงจำนวน 53 ขั้นตอน หรือคิดเป็นประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 394.4

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการซึ่งหมายถึงการตอบสนองหรือระยะเวลาในการส่งมอบต่อหนึ่งธุรกรรม ด้านพัสดุใช้เวลาดำเนินการมากที่สุดคือ 19 วัน ในขณะที่ด้านสุขภาพใช้เวลา 5 วัน ด้านการให้บริการสาธารณะและด้านการศึกษาใช้เวลา 14 วัน และ 13.5 วันตามลำดับ หลังจากที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการพบว่า ด้านการจัดการภายในยังคงเป็นด้านที่ใช้เวลามากที่สุด แต่ระยะเวลาที่ใช้ลดลงจากเดิมเหลือเพียง 7 วัน ด้านการศึกษาลดลงเหลือ 0.5 วัน ส่วนด้านการให้บริการสาธารณะและด้านสุขภาพลดลงเหลือ 1.5 วัน และ 1 วันตามลำดับคิดเป็นระยะเวลารวมลดลง 5.1 เท่า หากพิจารณาทั้ง 4 ด้าน เวลารวมทั้งหมดจาก 51.5 วันลดลงเหลือ 10 วัน หรือคิดเป็นประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 515

1.4 ปริมาณงานเฉลี่ยรายบุคคลมีการลดลงทั้ง 4 ด้าน โดยด้านบริการสาธารณะเดิมอยู่ที่ 2.8 ขั้นตอนลดลงเป็น 1.1 ขั้นตอน โดยตำแหน่งธุรการกลางมีจำนวนขั้นตอนลดลงมากที่สุดจาก 8 ขั้นตอนเหลือ 1 ขั้นตอน ด้านการศึกษาเดิมอยู่ที่ 2.4 ขั้นตอนลดลงเป็น 1.0 ขั้นตอน และยังคงเป็นตำแหน่งธุรการกลางที่จำนวนขั้นตอนลดลงมากที่สุดจาก 7 ขั้นตอนเหลือ 1 ขั้นตอน ด้านพัสดุเดิมอยู่ที่ 2.1 ขั้นตอนลดลงเป็น 2.0 ขั้นตอนตำแหน่งธุรการกองมีจำนวนขั้นตอนลดลงมากที่สุดจาก 5 ขั้นตอนเหลือ 2 ขั้นตอน และด้านสุขภาพจากเดิม 1.9 ขั้นตอนลดลงเป็น 1.4 ขั้นตอน โดยตำแหน่งที่จำนวนขั้นตอนลดลงมากที่สุดจากเดิม 4 ขั้นตอนเป็น 1 ขั้นตอน คือตำแหน่งธุรการกอง มีปริมาณงานรวมลดลงเฉลี่ย 5.2 เท่า หากพิจารณากระบวนการทั้ง 4 ด้านพบว่าปริมาณงานเฉลี่ยรายบุคคลลดลงจาก 2.3 ขั้นตอนเหลือ 1.4 ขั้นตอน หรือคิดเป็นประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 165.6

ตารางที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

Stakeholder	ด้านบริการสาธารณะ	ด้านการศึกษา	ด้านพัสดุ	ด้านสุขภาพ
นายก	O	O	O	O
ปลัด	O	O	O	O
รองปลัด	O	O	O	O
ประชาชน	O	X	X	O
ธุรการกลาง	O	O	X	X
หัวหน้าสำนักปลัด	O	X	X	X
ธุรการกอง	O	O	O	X
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน	O	X	X	X
ครูศูนย์พัฒนาเด็ก	X	O	X	X
หัวหน้าฝ่าย (ผอ. กองการศึกษา)	X	O	X	X
เจ้าหน้าที่พัสดุกองการศึกษา	X	O	X	X
หัวหน้าพัสดุ (ผอ. คลัง)	X	X	O	X
เจ้าหน้าที่พัสดุ (กอง)	X	X	O	X
คณะกรรมการ	X	X	O	X
เจ้าหน้าที่พัสดุ (กลาง)	X	X	O	X
เจ้าหน้าที่การเงิน	X	X	O	X
ศูนย์ 1669	X	X	X	O
เจ้าหน้าที่ EMS เทศบาล	X	X	X	O
ผอ. กองสาธารณสุข	X	X	X	O
ธุรการกอง	X	X	X	O

O คือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง X คือ ไม่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.5 ต้นทุนพิจารณาจากปริมาณกระดาษที่ถูกใช้ในกระบวนการต่อหนึ่งปีงบประมาณ พบว่าด้านการศึกษามีการใช้ปริมาณกระดาษต่อปีสูงถึง 2,880 แผ่น ในขณะที่ด้านสุขภาพและด้าน

บริการสาธารณะมีการใช้กระดาษจำนวน 900 แผ่น และ 720 แผ่นต่อปีตามลำดับ ส่วนด้านการจัดการภายในใช้ปริมาณกระดาษน้อยที่สุดคือ 200 แผ่นต่อปี ซึ่งคิดโดยรวมจากกระบวนการทั้ง 4 ด้านจะมีการใช้จำนวนกระดาษทั้งสิ้น 4,700 แผ่นต่อปี ในขณะที่หลังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้งานจำนวนกระดาษลดลงเหลือ 716 แผ่น เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) ลดลงปีละ 3,984 แผ่น หรือคิดเป็นประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 656.4 อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเอกสารด้วย

1.6 จุดที่เป็นคอขวดโดยส่วนใหญ่อยู่ที่ตำแหน่งธุรการทั้งธุรการกองและธุรการกลางซึ่งมีหน้าที่ติดตามเรื่องและส่งต่อ แต่จุดคอขวดนี้ถูกแก้ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินงานที่มีความซ้ำซ้อนและยืดเยื้อ

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกระบวนการเพื่อยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล สรุปผลวิจัยได้ดังนี้

2.1 จากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการเป็นตัวช่วยให้กระบวนการต่างๆ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นการขยายผลไปยังกระบวนการอื่นๆ ที่เหลือในหน่วยงานและการใช้อิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ทดแทนการใช้กระดาษจะช่วยยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่สูงขึ้นได้

2.2 เทศบาลจัดการส่งเสริมให้ความรู้ทักษะและความสามารถทางด้านดิจิทัล (Digital Literacy) ด้านข้อมูล (Data Literacy) ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security Literacy) ให้แก่บุคลากรในระดับที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานและสามารถถ่ายทอดให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการให้บริการสาธารณะทั้ง 4 ด้านของเทศบาลตำบลโนนสะอาดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขึ้นอย่างชัดเจนทั้งในมิติของจำนวนขั้นตอนในกระบวนการ เวลา และต้นทุน รวมไปถึงช่วยลดปริมาณงานเฉลี่ยรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษดา ประชุมราศี (2565, หน้า 363-373) และแนวคิดการจัดการปกครองดิจิทัลที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส เพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการสาธารณะ (Milakovich, 2022) ความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรจากรัฐบาลดั้งเดิม (Traditional Government) มาสู่การเป็นหน่วยงานที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) หากพิจารณาตามกรอบแนวคิดการแปรเปลี่ยนทางดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ บุคคล (People) กระบวนการ (Process) และเทคโนโลยี (Technology) (Kraus et al., 2021, pp. 1-15; Larsson and Teigland, 2019, pp. 293-308)

กรณีของเทศบาลโนนสะอาดนี้ ในมิติของบุคคลเริ่มตั้งแต่ความเป็นผู้นำของผู้บริหารที่มีความคิดริเริ่มและความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กร การเสริมสร้างความเข้าใจถึงข้อดีและประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงนี้ การสร้างทัศนคติที่ดี และการสร้างทักษะทางดิจิทัลให้แก่บุคลากรภายในองค์กร การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ (Awareness) ให้แก่ประชาชนผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง

ในขณะเดียวกันมิติของกระบวนการเทศบาลตำบลโนนสะอาดมีนโยบายจากผู้บริหารที่สนับสนุนต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในกระบวนการในการให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัล มิติเทคโนโลยีมีการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลเข้ามาใช้ควบคู่กับช่องทางสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ หรือผ่านโมบายล์แอปพลิเคชันและมีการปรับกระบวนการให้เข้ากับบริบทของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเชิงดิจิทัล (Digital by design) (Ubaldi, B., & Okubo, 2020) กล่าวคือเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในยุคดิจิทัล และมิติของเทคโนโลยีเทศบาลตำบลโนนสะอาดมีการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลเข้ามาใช้ควบคู่กับโซเชียลมีเดียและโมบายแอปพลิเคชั่น ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนในปัจจุบันที่มีการทำธุรกรรมผ่านสมาร์ทโฟนมากขึ้น (Kemp, 2023)

เทศบาลตำบลโนนสะอาดเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ถือว่าประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนทางดิจิทัลเพื่อยกระดับไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามกรอบเกณฑ์การวัดระดับวุฒิภาวะด้านรัฐบาลดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562; สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) โดยส่วนหนึ่งมาจากการทลายอุปสรรคต่อการดำเนินงานรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยมีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ช่วยให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเทียบเท่าการใช้กระดาษ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) อีกทั้งผู้บริหารของหน่วยงานนี้มีภาวะการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวน อันเกิดจากความเข้าใจประโยชน์ของตัวนวัตกรรมที่จะถูกนำมาใช้และทักษะการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล อีกทั้งหน่วยงานนี้มีการโดยเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีการใช้งานอยู่เป็นประจำและมีต้นทุนด้านค่าใช้จ่ายต่ำยกตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน LINE ทำให้ผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้งานมากมายและมีเส้นโค้งการเรียนรู้ (Learning curve) ต่ำ

แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การใช้งานมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นควรคำนึงถึงเรื่องความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การกำหนดระดับการเข้าถึงข้อมูล และท้ายที่สุดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้และเพื่อให้ผู้ใช้งานอันได้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐหน่วยงานควรสร้างกิจกรรมหรือเวทีเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการและการสะท้อนผลจากการใช้งาน โดยดำเนินการตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance) เพื่อให้มีข้อมูลที่มาตรฐานสากลและมีความปลอดภัย อีกทั้งสามารถนำข้อมูลไปต่อยอดบริการหรือช่วยในการออกนโยบายต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหายกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น และในทำนองเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น สามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นนี้ไปขยายผลต่อโดยใช้แนวคิดคัดลอกและพัฒนาต่อ เพื่อความ

รวดเร็วในการยกระดับองค์กรซึ่งเป็นผลดีต่อหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่โดยตรง อีกทั้งพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้เรียบร้อยแล้ว หากหน่วยงานใดละเลยไม่มีการจัดให้บริการสาธารณะรูปแบบดิจิทัลอาจถูกดำเนินคดีจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามมาตรา 157 ของประมวลกฎหมายอาญาได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรขยายผลการนำเทคโนโลยีดิจิทัลบูรณาการกับกระบวนการอื่นๆ ของหน่วยงาน และปรับแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎ ระเบียบที่ออกมาใหม่ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการมีความกระชับมากยิ่งขึ้น

1.2 นำกรอบงานการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐและเกณฑ์การวัดระดับวุฒิภาวะด้านรัฐบาลดิจิทัลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานและบุคคลากรจะช่วยให้หน่วยงานมีทิศทางในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลงองค์กรจากหน่วยงานภาครัฐดั้งเดิมการเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีความทันสมัยและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 ในกระบวนการที่เป็นคอขวดโดยเฉพาะตำแหน่งธุรการหากมีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการจำแนกข้อความ (Text Classification) มาช่วยจำแนกประเภทคำร้องชนิดของคำร้อง เพื่อลดกำลังคน (Manpower) ลดข้อผิดพลาดจากคน (Human Error) ก็เป็นอีกแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการได้เป็นอย่างดี

1.4 เนื่องจากการนำเสนอรายงานยังมีการจัดพิมพ์เป็นเอกสารออกมา สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นการเสนอในรูปแบบของแดชบอร์ด (Dashboard) สำหรับผู้บริหารตามแนวคิดของธุรกิจอัจฉริยะ (Business Intelligence) โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลป้อนเข้า ความถูกต้องของข้อมูล และผู้รับผิดชอบข้อมูลตามกรอบของการธรรมาภิบาลข้อมูลจะช่วยลดต้นทุนในกระบวนการลงได้อีกทั้งยังใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนองค์กรซึ่งสอดคล้องกับการเป็นรัฐบาลดิจิทัลในระดับที่สูงขึ้น

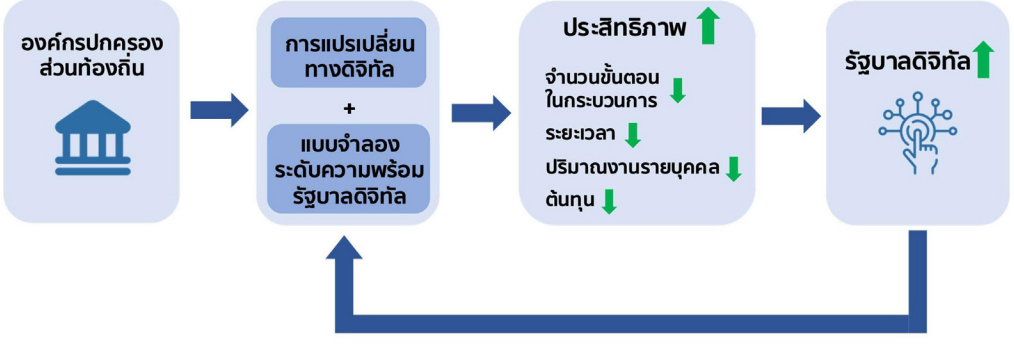
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการ คุณภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของปัจจัยนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการประเภทการให้บริการ ดังนั้นความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกรบวนการ จึงมีความน่าสนใจในการต่อยอดการวิจัยนี้

2.2 ในอนาคตหากจะยกระดับไปสู่รัฐบาลดิจิทัลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นประเด็นความพร้อมของหน่วยงานในด้านการแลกเปลี่ยน ข้อมูลตามกรอบของการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ และในขณะเดียวกันความพร้อมด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ก็มีความน่าสนใจเช่นกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ในการประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้บรรลุได้โดยการใช้แผนภาพข้ามสายงานและพิจารณาปัจจัยนำด้วยจำนวนขั้นตอนในการบวนการ ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการ ปริมาณงานรายบุคคล ต้นทุนค่าใช้จ่ายของกระบวนการนั้นในการมุ่งสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณะอันจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถเริ่มได้จากการนำแนวคิดการแปรเปลี่ยนทางดิจิทัลมาปรับใช้ควบคู่กับแบบจำลองระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Maturity Model) เพื่อให้เห็นทิศทางในการดำเนินการในมิติที่เกี่ยวข้องกับการเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยหน่วยงานสามารถวัดผลประสิทธิภาพได้จากปัจจัยนำเข้าตามที่กล่าวข้างต้นดังแสดงในภาพที่ 2 กล่าวโดยสรุปคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแปรเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลผ่านการเปลี่ยนแปลงบุคลากร กระบวนการ และเทคโนโลยีอย่างครอบคลุม ส่งผลให้มีหน่วยงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นโดยจำนวนขั้นตอนในกระบวนการระยะเวลา ปริมาณงานรายบุคคล และต้นทุนลดลง ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ประชุมราศี. (2565). การประเมินการตอบสนองของการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการรับเรื่องร้องทุกข์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 363-373.

ณัฏฐวีร์ อินทรเกษม, ยุรพร ศุทธรัตน์ และพิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์. (2561). การนำ Swim Lane Diagram มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจ. *วารสารสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น: บริหารธุรกิจและภาษา*, 6(2), 52-57.

บุรเทพ โชคธนานุกูล. (2565). อิทธิพลของประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะที่มีต่อปัจจัยพฤติกรรมองค์การของบุคลากรทางการแพทย์ สำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 20(2), 102-115.

บูรณจิตร แก้วศรีมล. (2565). การให้บริการสาธารณะภายใต้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 41(5), 84-97.

ปิยะ กล้าประเสริฐ. (2559). การประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 215-227.

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *แบบสำรวจระดับความพร้อมและวุฒิภาวะขององค์กรในการพัฒนาไปสู่รัฐบาลดิจิทัล*. เข้าถึงได้จาก https://www.ocsc.go.th/digital_hr/mda

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ เดอะซีรีส์.* เข้าถึงได้จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Electronic-Transactions-Act-the-Series_Ep1.aspx

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *ผลสำรวจระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ประจำปี 2566.* เข้าถึงได้จาก https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dg-readiness-survey/readinesssurvey66/101173/

สุขุม รัตนเสรีเกียรติ. (2563). *ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Efficiency VS Effectiveness). เข้าถึงได้จาก* https://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=4744

Bal, J. (1998). Process analysis tools for process improvement. *The TQM Magazine,* 10(5), 342-354.

Bansal, S. K., & Kagemann, S. (2015). Integrating Big Data: A Semantic Extract-Transform-Load Framework. *Computer*, 48(3), 42-50.

Danaher, P. J., & Mattsson, J. (1998). A comparison of service delivery processes of different complexity. *International Journal of Service Industry Management,* 9(1), 48-63.

Kemp, S. (2023). *Digital 2023: Thailand*. Retrieved from https://datareportal. com/reports/digital-2023-thailand

Kraus, S., et al. (2021). Digital Transformation: An Overview of the Current State of the Art of Research. *SAGE Open*, 11(3), 1-15.

Larsson, A., & Teigland, R. (2019). *Digital Transformation and Public Services: Societal Impacts in Sweden and Beyond*. New York: Taylor & Francis.

Marchionini, G., Samet, H., & Brandt, L. (2003). Digital Government. *Communications of the ACM,* 46(1), 24-27.

Mihaiu, D. M., Opreana, A., & Cristescu, M. P. (2010). Efficiency, Effectiveness and Performance of the Public Sector. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 4(1), 132-147.

Milakovich, M. E. (2022). *Digital governance: Applying advanced technologies to improve public service.* (2nd ed.). New York: Taylor & Francis.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2014). *OECD Recommendation on Digital Government Strategies*. Retrieved from https://www.oecd.org/gov/digital-government/recommendation-on-digital-government-strategies.htm

Rummler, G. A., & Brache, A. P. (2012). *Improving performance: How to manage the white space on the organization chart.* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Ubaldi, B., & Okubo, T. (2020). *OECD Digital Government Index (DGI): Methodology and 2019 results.* Retrieved from https://doi.org/10.1787/b00142a4-en

Vassiliadis, P., Simitsis, A., & Baikousi, E. (2009). A taxonomy of ETL activities. *In Proceedings of the ACM twelfth international workshop on Data warehousing and OLAP, November 6, 2009*, (Pages 25-32). New York: Association for Computing Machinery.

Worthington, A. C., & Dollery, B. E. (2001). Measuring Efficiency in Local Government: An Analysis of New South Wales Municipalities' Domestic Waste Management Function. *Policy Studies Journal*, 29(2), 232-249.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูง ในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*

The Development of Teaching and Learning Activities that Enhance the Potential of High-Performance Learners in the Design of STEM Education Activities for Early Children of Teacher Students Surindra Rajabhat University

บุญเลี้ยง ทุมทอง, ชนาภัทร คำพะรัก, ผ่องนภา พรหมเกต และปิยนันท์ พูลโสภา
Boonleang Thumthong, Chanapat Karmparat, Phongnapha Phromkat and Piyanun Phulsopha
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: boonleang4848@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษา 2) ศึกษาผลการปฏิบัติตามกิจกรรม และ 3) แนวทางและข้อเสนอแนะจากจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาครุศาสตร์ จำนวน 58 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นปฐมนิเทศ 2) ขั้นทำความเข้าใจ 3) ขั้นสร้างความคิดแนวใหม่ 4) ขั้นนำแนวความคิดไปใช้ในสถานที่จริง และ 5) ขั้นทบทวนความรู้และประเมินผลการจัดกิจกรรม

---

*ได้รับบทความ: 5 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2567
Received: September 5, 2023; Revised: June 20, 2024; Accepted: June 25, 2024

2. คะแนนรวมผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยทางการเรียนเท่ากับ 10.67 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 1.72 นักศึกษามีศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงของนักศึกษา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนคือ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมสำหรับเด็กระดับปฐมวัยเพราะเด็กๆ ในสถานศึกษามีความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอาจารย์ผู้สอนจะต้องแสวงหาแนวทาง วิธีการที่ชัดเจนมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวในการเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว

คำสำคัญ: สมรรถนะสูง; สะเต็มศึกษา; นักศึกษาครู; เด็กระดับปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were 1) Develop teaching activities that promote high-performance learning potential in designing STEM activities for early childhood students, 2) to study the results of the activities and 3) guidelines and suggestions from the developed activities. The sample group were 58 education students by purposive selection. The tools used to collect data are tests, questionnaires, observation forms, and interviews. Data were analyzed by looking for percentages, means, and standard deviations and content analysis.

The finding researches were as follows:

1. Results of operations to develop teaching and learning activities have 5 steps: 1) Orientation step. 2) Understanding 3) Create a new idea 4) Step to apply the concept in real place and 5) the stage of reviewing knowledge and evaluating the results of organizing activities.

2. The average overall achievement score was 10.67 with the highest average overall score of 1.72 percent. The students' overall potential of students to be high-performing learners is at a high level. The students' overall performance in designing STEM education activities was at a high average level.

3. Guidelines and suggestions for developing teaching and learning activities are: Knowledge should be given about designing diverse and appropriate activities for early childhood children because children in educational institutions have differences in how

they participate in activities. In teaching and learning, the focus must be on the learners. Instructors must seek guidelines. The clear methods are used to enable learners to be active players or participants in active learning or active participation.

Keywords: High-performance; STEM education; Teachers students; Early children

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาได้รับการกำหนดเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาในประเทศไทย เพื่อพัฒนากำลังคนด้านสะเต็มในการขับเคลื่อนประเทศให้พ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหา สร้างนวัตกรรม และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการความรู้ระหว่าง 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ผนวกกับการใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) ในแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับการทำงานเป็นทีม (Pimthong, 2018) อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยการสำรวจมุมมองและความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของนักศึกษาและครูประจำการ พบว่า บางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา อีกทั้งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสะเต็มศึกษาทั้งในแง่นิยาม เป้าหมาย และแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ได้เน้นการสร้างนวัตกรรมผ่านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Ladachart et al., 2019, pp. 133-149) ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ เห็นได้จากการที่สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 ให้มีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ เช่นเดียวกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2563 ที่ได้กำหนดจุดเน้นสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสะเต็มศึกษาและภาษาที่สาม มุ่งเน้นที่การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานเชื่อมโยงสู่การสร้างอาชีพ และการมีงานทำ (สำนักคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) สอดคล้องกับรายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยปี 2573 ที่รายงานว่าสะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญ ในการเตรียมผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นประชากรมีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศ

มีนักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้นิยามความหมายของสมรรถนะ (Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล

ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือสร้างผลการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้น สมรรถนะ (Competency) จึงหมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ กระบวนการแรงจูงใจและบุคลิกภาพที่นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบจนสามารถสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรืออาจจะมากกว่าเป้าหมายที่กำหนด โดยที่สมรรถนะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีโอกาสได้ฝึกใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดความชำนาญและความมั่นใจ ทำให้สามารถทำงานได้สำเร็จ (สวนันท์ แดงประเสริฐ และภาวพรรณ ขำทับ, 2562, หน้า 27-36) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาว่าวัยเด็กเป็นวัยพื้นฐานของพหุปัญญาทั้ง 7 ด้าน (ยกเว้นด้านธรรมชาติวิทยาและด้านจิตวิญญาณแห่งชีวิต) ด้านภาษาในช่วงแรกของชีวิตเด็กค่อนข้างเป็นเสียงดนตรี ด้านมิติสัมพันธ์ จะปรากฏในลักษณะของการเคลื่อนไหวสัมผัส เช่น เด็กอายุ 2 ขวบวาดรูปกระต่าย โดยใช้ดินสอจิ้มบนกระดาษเป็นจุดๆ ที่กระต่ายกระโดด ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ เปียเจต์ ชี้แจงว่าเด็กจะคิดหาเหตุผลจากการสัมผัสและเคลื่อนไหว (Sensory-motor level) เด็กเล็กๆ มักจะคิดในแง่รวมหรือบูรณาการมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของนักศึกษาครูในคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ รวมทั้งปัญหาที่เกิดในระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมา คือ ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี สภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไปตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงมหาวิทยาลัยคือ การศึกษาโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ครูเป็นคนถ่ายทอดเนื้อหา ซึ่งการเรียนการสอนที่เน้นการถ่ายทอดและการท่องจำเนื้อหาวิชาดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการดังเช่น ผู้เรียนคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น และสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นและสิ่งแวดล้อมไม่เป็น ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอให้สถาบันการศึกษาต่างๆ ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะสูงก่อนไปประกอบวิชาชีพครูจริงด้วยการกำหนดให้สถาบันผลิตครู ได้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้นักศึกษาครูคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ทุกคนต้องเรียนเพื่อให้นักศึกษาครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้จริง โดยไม่ต้องรอเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและวางรากฐานในการพัฒนาการศึกษาให้รองรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษามาปรับใช้ในระดับสถานศึกษาจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของไทย ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง การบ่มเพาะพลเมืองโลกให้มีความสามารถด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) (ปัญจนาฏ วรวัฒนชัย, 2565, หน้า 14-31) ดังนั้นการที่จะทำให้สะเต็มศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัย

การบริหารจัดการและกลไกการนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีและเข้มแข็งของสถานศึกษาในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ในฐานะที่เป็นคณาจารย์ที่สอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยของคณะครุศาสตร์ที่มีนักศึกษาครูที่มาลงทะเบียนเรียน มีความตระหนักและสนใจในการพัฒนาศักยภาพการสอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยได้จัดโครงการวิจัยนี้ขึ้นเพื่อต้องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น โดยคิดว่าทักษะเหล่านี้จะติดตัวได้อย่างไร บัณฑิตที่จบจะต้องสามารถใช้ทักษะนี้ด้วยตนเองได้อย่างไร เป็นโจทย์ที่คณะผู้วิจัยจะใช้ในการศึกษาในโครงการนี้ และเพื่อศึกษาผลการปฏิบัติจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวและนำรูปแบบกิจกรรมมาปรับปรุงเพื่อจะได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้พัฒนานักศึกษาครูได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพอันเป็นการสนองต่อการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบ Counterbalanced Designs โดยมีขั้นตอนในการดำเนินโครงการวิจัยโดยสรุป 3 ขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน 2) ทดลองใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และ 3) ประเมินผลการใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นโครงการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครูสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยระดับชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี ที่ลงทะเบียนเรียนในกลุ่มวิชาเอกบังคับในภาคการศึกษาที่ 1/2566 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive random sampling) รวมจำนวน 58 คน

2. เครื่องมือการทดลองในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียน

รู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการจัดกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยครอบคลุมเนื้อหาประมวลการสอน (Course Syllabus) เป็นแบบปรนัย 20 ข้อ และแบบอัตนัย 2 ข้อโดยแบบทดสอบปรนัยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 2) แบบสอบถามพฤติกรรมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาครูในระดับปริญญาตรี จำนวน 57 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86-0.94 3) แบบสอบถามสมรรถนะสมรรถนะของนักศึกษาครูในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มของนักศึกษาครู จำนวน 34 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 4) แบบสังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู และ 5) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและข้อเสนอแนะต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ขั้นตอนอย่างละเอียดในการเก็บข้อมูลและประโยชน์ของการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย โดยความร่วมมือจากอาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและสถานศึกษาในเครือข่ายคือ โรงเรียนบวรธรรมยุติวิทยา และโรงเรียนบ้านตะตึงไถง ซึ่งได้ดำเนินการดังนี้ 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู 2) ทำการทดลองจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูในสถานศึกษาจริงครั้งที่ 1 กับสถานศึกษาจำนวน 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นได้สังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู โดยการสังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 1 3) จัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูในสถานศึกษาจริงครั้งที่ 2 ที่โรงเรียนบ้านตะตึงไถง อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ หลังจากนั้นได้สังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู โดยการสังเกตพฤติกรรม 4 ด้านคือ (1) ความถูกต้องของเนื้อหา (5 คะแนน) (2) ความครบถ้วนองค์ประกอบของกิจกรรม (5 คะแนน) (3) ความคิดสร้างสรรค์ (5 คะแนน) และ (4) มุ่งมั่นต่อกระบวนการทำงานเป็นทีม (5 คะแนน) และ 4) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักศึกษาครูจำนวน 5 คนจากตัวแทนกลุ่มทำงานจาก 5 กลุ่ม หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อหาข้อสรุปและประเด็นที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำคะแนนการทดสอบ การสอบถาม แบบสังเกตและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูง ในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษา

สำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากสังเคราะห์งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และทดลองใช้กิจกรรมในสถานศึกษาจริงทำให้นักศึกษาครูสามารถออกแบบและนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นปฐมนิเทศ 2) ขั้นทำความเข้าใจ 3) ขั้นสร้างความคิดแนวใหม่ 4) ขั้นนำแนวความคิดไปใช้ในสถานที่จริง และ 5) ขั้นทบทวนความรู้และประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยผลหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นปรากฏดังนี้

1.1 ผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยรวมทางการเรียนรายวิชาที่เรียนได้เท่ากับ 10.67 (คะแนนเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50 จากคะแนนเต็มเท่ากับ 20) โดยคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 1.72 และยังพบว่า นักศึกษาครูผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 81.34

1.2 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมของนักศึกษาครูต่อการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาจากการสังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูพบว่า โดยรวมเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.71 และมีพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาทุกข้อผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงของนักศึกษาครูพบว่า ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงของนักศึกษาครูโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ 1) ด้านทักษะด้านการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.20) 2) ด้านการดำเนินภารกิจต่างๆด้วยการพึ่งตนเอง ($\bar{X}$ = 4.09) และ 3) ด้านทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.06) โดยเรียงแต่ละด้านที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ การใช้อินเตอร์เน็ตช่วยทดแทนสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนได้เมื่อมีความจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.37) เมื่อกระทำสิ่งใดจะพยายามกระทำด้วยตนเองจนกว่าจะประสบความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 4.38) และในการเรียนรู้ที่ผ่านมาได้ค้นคว้าหาข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ จากแหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง ($\bar{X}$ = 4.37) ตามลำดับ

3. ผลการประเมินสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูพบว่า สมรรถนะของนักศึกษาครูในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาสมรรถนะของนักศึกษาครูเป็นรายด้านจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ 1) ด้านการหาผลสำเร็จของการทำกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.39) 2) ด้านการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 4.26) 3) ด้านการแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ($\bar{X}$ = 4.22) และ 4) ด้านการบริหารงานจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.12) ตามลำดับ โดยแต่ละรายการมากที่สุดของทั้ง 4 ด้านคือ นักศึกษาครูฟังความรอบด้านเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.60) นักศึกษาครูมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานในส่วนของตนให้ดีสำเร็จตรงเวลา ($\bar{X}$ = 4.58) นักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{X}$ = 4.56) และนักศึกษาครูมีการประยุกต์ผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงงาน ($\bar{X}$ = 4.25)

4. แนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริม

ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูมีดังนี้

4.1 ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาที่หลากหลายและเหมาะสมสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู เพราะเด็กๆ ในสถานศึกษามีความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งในขั้นตอนแรกของกิจกรรมจะมีความแตกต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนอื่นๆ ที่ว่าเขาได้เน้นและให้ความสำคัญกับการประเมินความจำเป็นด้วยการใช้ข้อมูลจากการประเมินในสภาพการใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษาในสถานศึกษามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจว่า นักศึกษาครูมีผลสัมฤทธิ์ระดับใดที่เป็นที่อาจารย์ผู้สอนต้องการก่อนที่จะเริ่มกระบวนการออกแบบการสอน ขั้นตอนที่สองเป็นกระบวนการที่กระทำคู่ขนานกันระหว่างการปฏิบัติการสอนกับการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู

4.2 ควรมีการระบุเนื้อหาและการกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะต้องกระทำพร้อมๆกัน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจารย์ผู้สอนจะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวในการเรียนรู้ (Active Learning) การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation)

4.3 ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ทาง แนะนำ และสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศสถานที่จริงทางด้านวิชาการ แทนการทำหน้าที่เป็นผู้บอก ผู้ป้อนความรู้ในชั้นเรียนหรือในห้องปฏิบัติการที่ผ่านมา โดยผู้สอนจะช่วยผู้เรียนให้รู้จักและสามารถพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.4 ควรเร่งปรับเปลี่ยนเป้าหมายเชิงคุณภาพของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงโดยใช้ฐานสมรรถนะ (Competency Based) ควบคู่กับฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Outcome Based) ในการจัดทำมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

4.5 การเรียนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาครูมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย โดยกระตุ้นให้นักศึกษาครูเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าและสะท้อนคิดผ่านการฟัง พูด อ่าน เขียน อภิปราย หรือมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนักศึกษาครูจะได้รับข้อมูลและประสบการณ์จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของตนเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการปฏิบัติจากการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นปฐมนิเทศ 2)

ขั้นทำความเข้าใจ 3) ขั้นสร้างความคิดแนวใหม่ 4) ขั้นนำแนวความคิดไปใช้ในสถานที่จริง และ 5) ขั้นทบทวนความรู้และประเมินผลการจัดกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัดชา ดอกไม้, ศศิธร โสภารัตน์ และอภิชาติ พยัคฆิน (2566, หน้า 181-194) ที่พบว่า พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ พบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการผลิตและใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็ม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การให้ความรู้พื้นฐาน (2) การวิเคราะห์ ระบุปัญหาและข้อจำกัด (3) การสืบค้นข้อมูลและตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา (4) การวางแผนและออกแบบ (5) การพัฒนาโมเดลต้นแบบ (6) การทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข (7) การนำเสนอผลงานและสะท้อนความรู้ โดยที่คณะผู้วิจัยต้องการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวทางการสร้างสรรค์องค์ความรู้นิยมเชิงสังคม (Social Constructivism) ที่ต้องการให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเรียนรู้เป็นกิจกรรมทางสังคม ซึ่งผู้เรียนมีการสร้างความหมายขององค์ความรู้ผ่านการอภิปรายและการต่อรองเจรจาด้วยเหตุผล โดยในระหว่างการอภิปรายผู้เรียนสามารถระบุ แจกแจงกิจกรรมและทำให้ความคิดของเขาชัดเจนมากขึ้น การแลกเปลี่ยนแนวคิด การรับฟังการสะท้อนผลจากเพื่อนผู้เรียนคนอื่นๆ การสะท้อนผลแนวคิดตนเองอย่างมีวิจารณญาณเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด จะช่วยให้ผู้เรียนปรับโครงสร้างแนวคิดและการสร้างความหมาย (Joyce & Weil, 2000) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยเป้าหมายทางอ้อมคือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายสามารถเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้เอง ซึ่งจะไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

2. ผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยรวมทางการเรียนรายวิชาที่เรียนได้เท่ากับ 10.67 (คะแนนเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50) โดยคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 1.72 และยังพบว่า นักศึกษาครูผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 81.34 ทั้งนี้เนื่องอาจเกิดจากผู้เรียนในระยะแรกอาจไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งอาจไม่มีอยู่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียนเองมามากเท่าที่ควรในระยะแรกๆ แต่ภายหลังจากเรียนภาคทฤษฎีมาแล้วได้พานักศึกษาครูออกไปปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจแจ่มแจ้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil (2000) ที่กล่าวถึงหลักการสอนของ Ausubel ว่าในการเรียนการสอนเพื่อให้มีความหมายกับผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับการจัดมโนมติหรือให้ความคิดกับผู้เรียนก่อนที่จะเรียน ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ 1) ก่อนจะมีการเรียนการสอนความรู้ใหม่จะต้องสำรวจความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเสียก่อนว่ามีเพียงพอที่จะทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนใหม่หรือไม่ ถ้ายังไม่มีหรือมีไม่พอจะต้องจัดเพิ่มเติมให้ และ 2) การช่วยให้ผู้เรียนจำสิ่งที่เรียนไปแล้วได้โดยวิธีช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเหมือนและความ

แตกต่างของความรู้ใหม่และความรู้เดิม โดย Ausubel ได้ให้ข้อสังเกตว่าในการเรียนการสอนนั้น ถ้าสอนความรู้ใหม่กับผู้เรียนโดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับความรู้เดิมผู้เรียนจะลืมง่าย ตรงกันข้าม ถ้าความรู้ใหม่มีความแตกต่างจากความรู้เดิมจะช่วยให้จำได้นาน (นาฏฤดี จิตรรังสรรค์, 2563, หน้า 13-21) ดังนั้น ในการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับความรู้เดิมในขณะเดียวกันจะต้องให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความเหมือนและความแตกต่างจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้การจำได้ดี

3. นักศึกษาครูมีศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสมรรถนะสูงโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ด้านทักษะด้านการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.20) ด้านการดำเนินภารกิจต่างๆ ด้วยการพึ่งตนเอง ($\bar{X}$ = 4.09) และด้านทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.06) โดยเรียงแต่ละด้านที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ การใช้อินเตอร์เน็ตช่วยทดแทนสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนได้เมื่อมีความจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.37) เมื่อกระทำสิ่งใดจะพยายามกระทำด้วยตนเองจนกว่าจะประสบความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 4.38) และในการเรียนรู้ที่ผ่านมาได้ค้นคว้าหาข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ จากแหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง ($\bar{X}$ = 4.37) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญเลี้ยง ทุมทอง และเฉลิมชัย โสสุทธิ์ (2555) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงของนักศึกษาครูโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. นักศึกษาครูมีสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาสมรรถนะของนักศึกษาครูเป็นรายด้านจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ ด้านการหาผลสำเร็จของการทำกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.39) ด้านการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 4.26) ด้านการแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ($\bar{X}$ = 4.22) และด้านการบริหารงานจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.12) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนการสอนมีการบริหารงานจัดกิจกรรมเป็นการดำเนินการตามที่ได้ กำหนดกิจกรรม/งาน/โครงการ/แผนงานเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักการบริหารแบบการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล ประโยชน์ส่วนรวมและควรลดข้อจำกัดในการบริหารการจัดการ รวมทั้งการบริหารงานจัดกิจกรรมควรให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของแห่งนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังดำเนินการตามกระบวนการกำหนดกลุ่มคนแล้ว

จากนั้นให้นักศึกษาครูจัดระบบการทำงานโดยการกำหนดหน้าที่ฝ่ายต่างๆ อาทิเช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ กรรมการและตำแหน่งต่างๆ เพื่อการเอื้ออำนวยและขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมทั้งง่ายแก่การประสานงานและติดตามงานโดยการสมัครใจหรือลงประชามติภายในกลุ่มของนักศึกษาครูเอง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยพบว่า จากผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า มี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นปฐมนิเทศ 2) ขั้นทำความเข้าใจ 3) ขั้นสร้างความคิดแนวใหม่ 4) ขั้นนำแนวความคิดไปใช้ในสถานที่จริง และ 5) ขั้นทบทวนความรู้และประเมินผลการจัดกิจกรรม ซึ่งในเป้าหมายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปสู่บัณฑิตที่สมบูรณ์และเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในวิชาเอกของตนเองต่อไป โดยคุณลักษณะของบัณฑิตนั้นความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินการให้ตนเองได้พัฒนาขีดความสามารถของตนได้เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ รู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุใช้ผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการและการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และข้อเสนอแนะว่าการพัฒนานักศึกษาครูคือนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องตามหลักการและจุดมุ่งหมาย นำความรู้ไปปรับปรุงและพัฒนางานในหน้าที่ของตน มีทักษะในการสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น มีวิธีแก้ปัญหาในพื้นที่จริงได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม มีวิจารณญาณในการตัดสินใจและเป็นผู้ที่มีสมาธิในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเชิงนโยบายพบว่า ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงในสำหรับนักศึกษาครู กลุ่มวิชาชีพครู (บังคับเลือก) ของนักศึกษาครู นักศึกษาครูมีแนวโน้มจะมีความสุขดี แต่เนื่องจากนักศึกษาครูขาดแรงจูงใจ ให้ตระหนักถึงเป้าหมายอนาคต รวมทั้งการให้เห็นตัวแบบจริง ในปัจจุบันควรยอมรับว่านักศึกษามีปัญหาเรื่องการเรียน การอ่านโดยเฉพาะการเขียน คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะต่อคณะครุศาสตร์ควรเร่งปรับเปลี่ยนเป้าหมายเชิงคุณภาพของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงโดยใช้ฐานสมรรถนะ (Competency based) ควบคู่กับฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Outcome based) ในการจัดทำมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สมรรถนะที่สำคัญคือค่านิยมทางวิชาชีพ (Professional Values) การปฏิบัติทางวิชาชีพ (Professional Practice) ทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) ความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพ (Professional Engagement) และความรู้ความเข้าใจทางวิชาชีพ (Professional Knowledge and understanding) ส่วนผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สำคัญคือ เป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นพลเมืองคุณภาพ และมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (Productive and Concern Citizen) เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณลักษณะและคุณธรรม (Character and Integrity) เป็นผู้มีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการทำงานยุคศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้สมรรถนะ

สูงในด้านอื่นๆที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามสาขาวิชาเอกหรือสังกัดคณะของนักศึกษาครู

2.2 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับศึกษาครูที่จำแนกตามสาขาวิชาการอื่นๆ เช่น กลุ่มวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี และกลุ่มมนุษยศาสตร์-ครุศาสตร์

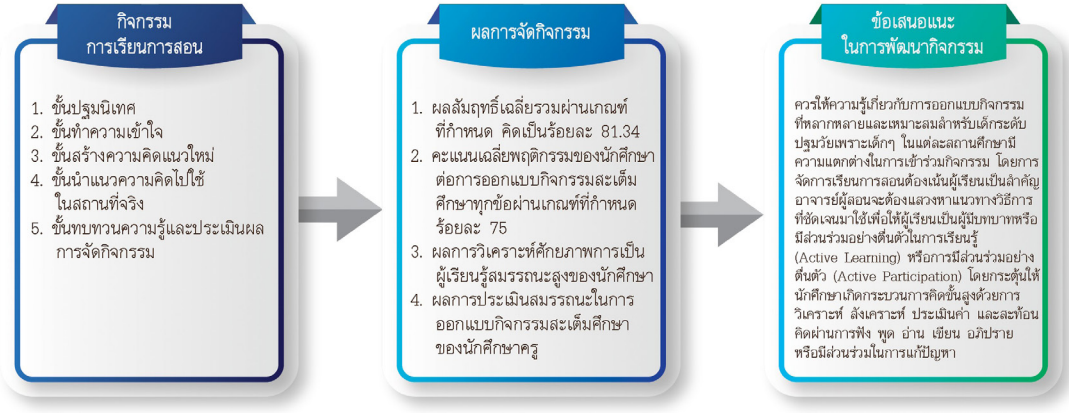
2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดหรือแบบประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงสำหรับนักศึกษาครูที่จำแนกตามสังกัดคณะหรือสาขาวิชาที่เป็นมาตรฐาน

2.4 ควรมีการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพ (Professional Engagement) ความเป็นครูสำหรับอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู

2.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในระดับปริญญาตรี 4 และ 5 ปี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้ในการปฏิบัติจากการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้สมรรถนะสูงในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยของนักศึกษาครูที่พัฒนาขึ้น และหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์ ให้ดียิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

นาฏฤดี จิตรรังสรรค์. (2563). ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะระดับประถมศึกษาตอนปลายกับตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ “แพช่วยชีวิต”. *วารสารวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 23(3), 13-21.

บุญเลี้ยง ทุมทอง และเฉลิมชัย โสสุทธิ์. (2555). *การศึกษาศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ปัญจนาฏ วรวัฒนชัย. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์. *วารสารครุศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 16(1), 14-31.

พัดชา ดอกไม้, ศศิธร โสภารัตน์ และอภิชาติ พยัคฆิน. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการผลิตและใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 25(1), 181-194.

สวนันท์ แดงประเสริฐ และภาวพรรณ ขำทับ. (2562) การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ. *วารสารพัฒนาเทคนิคการศึกษา*, 32(112), 27-36.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2563). *สรุปผลการประชุมโต๊ะกลมไทย-สหรัฐฯ ด้านการศึกษา ครั้งที่ 7: สะเต็มศึกษา: วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับกำลังคนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2566). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญาของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.

Joyce, B. & Weil, M. (2000). *Model of teaching*. (6th ed.). Boston: Alyn and Bacon.

Ladachart, L., et al. (2019). Teachers' understanding and views about STEM education and engineering design. *Silpakorn University Journal*, 39(3), 133-149.

Pimthong, P. (2018). *STEM education*. Bangkok: Vista Interprint.

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10*

Academic Affairs Administration Strategies for Education Quality Improvement of Phrapariyattidhamma School, General Education Division, under National Office of Buddhism Group 10

พระมหาโกสินทร์ ทินฺนญาโณ (โกสินทร์ ชินสุข), พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (ลิขิต ลาลุน)
และอเนก ศิลปนิลมาลย์
Phramaha Kosin Tinnayano (Kosin Chinsuk), Phrakhru Vichitpanyaporn (Likit Lalun)
and Anek Silpanilaman
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kosin2266@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และ 3) ประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนจำนวน 160 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 15 รูป/คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้บรรยายเชิงพรรณนา

*ได้รับบทความ: 30 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2567
Received: September 30, 2023; Revised: June 16, 2024; Accepted: June 19, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวัดผลประเมินผล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การวัดผลประเมินผล กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ สามารถนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current and desirable conditions, and priority need for academic affairs administration to improve the quality of education; 2) to develop academic affairs administration strategies to improve the quality of education, and 3) to assess academic administration strategies to improve the quality of education. The sample population used in the research consisted of 160 of administrators and teachers. The tool used was a 5-point rating scaled questionnaire with content validity between 0.80-1.00 with a confidence value of .98. Statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and the need prioritization ($PNI_{modified}$).

The results revealed that:

1. The current conditions of academic affair administration to improve the quality of education, overall was moderate. The aspect with the highest average value was teaching and learning management in educational institutions, followed by curriculum development of educational institutions, while the aspect with the lowest mean was evaluation. The desirable condition, overall, was at a high level. The aspect with the highest average was teaching and learning management in educational institutions,

followed by development of the curriculum of educational institutes. The aspect with the lowest average was development and use of technological media for education, the first priority evaluation, followed by curriculum development of educational institutions, educational quality assurance.

2. Strategies academic affairs administration to enhance the quality of education included: Strategy 1: Evaluation, 2: Educational Institutions Curriculum Development, 3: Educational Quality Assurance.

3. For suitability assessment, possibility was at a high level in every strategy which can be used to improve the quality of academic work effectively.

Keywords: Strategies; Academic Affairs Administration to Education Quality; Prapariyattidhamma

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ เป็นแผนระยะยาว 20 ปี เพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษามีหน้าที่ในการพิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ และด้วยเหตุที่แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) จะสิ้นสุดในปีพ.ศ. 2559 ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปีเพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบในหมวด 3 ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องสาระความรู้ให้บูรณาการความรู้และทักษะด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทย ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการประกอบ

อาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งให้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา นอกจากนั้น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ยังต้องส่งเสริมให้ผู้สอน จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบการประเมินผลผู้เรียนให้สถานศึกษาพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ส่วนการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบด้วยหลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่า การสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนักจะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มีกลยุทธ์ทางการบริหารการศึกษาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพปัญหาด้านบุคลากร พบว่า โรงเรียนในกลุ่มพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 มีบุคลากรทั้งหมด

488 รูป/คน ล้วนแล้วแต่เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ แต่ขาดด้านสวัสดิการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ จึงทำให้บุคลากรส่วนหนึ่งสอบบรรจุข้าราชการ จึงเป็นเหตุให้ทางโรงเรียนหลายโรงขาดบุคลากร ดังนั้นทางหน่วยงานจึงพยายามและเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรโดยเร่งตั้งกองทุนต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมเร็ววันขึ้น ปัญหาด้านอาคารสถานที่ พบว่า โรงเรียนยังขาดห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และห้องโสตทัศนศึกษา รวมทั้งอุปกรณ์การเรียนรู้ปัญหาด้านคุณภาพ พบว่า ผลการทดสอบคุณภาพการศึกษาของนักเรียนระดับชาติ (O-NET) ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่ทางโรงเรียนกำหนดผลการทดสอบคุณภาพการศึกษาของนักเรียนระดับชาติ (B-NET) ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มเรียนรู้ของสถานศึกษาในปี 2565 ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ และในปีการศึกษา 2564 มีพัฒนาการดีขึ้นในภาพรวม (โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10, 2565)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาและเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10 จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10
2. เพื่อสร้างและประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 18 รูป รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 18 รูป/คน ครูผู้สอน จำนวน 124 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 160 รูป/คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน จำนวน 15 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผล

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการรู้ รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33 ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.42 รองลงมา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.36 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.34 ด้านการพัฒนากระบวนการรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.32 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.24

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ดังนี้ 1) ด้านการวัดผลประเมินผล 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ได้แก่

เป้าประสงค์: กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

มาตรการ

มาตรการที่ 1 นำผลการนิเทศมาปรับปรุง

เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

มาตรการที่ 2 การนิเทศติดตามการวัดผลประเมินผลการเรียนทุกภาคเรียน

มาตรการที่ 3 จัดให้มีการวัดผลประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

มาตรการที่ 4 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรการที่ 5 จัดทำและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวัดผลประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละความสำเร็จของดำเนินงาน
2. ร้อยละความสำเร็จของกิจกรรมนิเทศติดตามการวัดผลประเมินผลการเรียนทุกภาคเรียน
3. ร้อยละการดำเนินงานตามเป้าหมาย
4. ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย
5. ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เป้าประสงค์: จัดโครงสร้างการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

มาตรการ

มาตรการที่ 1 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและดำเนินงานตามแผน

มาตรการที่ 2 ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 3 ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทราบถึงการใช้และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

มาตรการที่ 4 จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบที่เอื้อต่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 5 ใช้เครือข่ายเขตคุณภาพเป็นฐานในการพัฒนางานวิชาการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละความสำเร็จการดำเนินงานตามแผน
2. ร้อยละความสำเร็จการดำเนินงาน
3. ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย
4. ร้อยละความสำเร็จการดำเนินงาน
5. ร้อยละความสำเร็จการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เป้าประสงค์: การกำกับติดตามตรวจสอบประเมินผลและรายงานผล

มาตรการ

มาตรการที่ 1 มีการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

มาตรการที่ 2 การจัดโครงสร้างการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

มาตรการที่ 3 การกำกับติดตามตรวจสอบประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานสถานศึกษา

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. จำนวนครั้งของการประชุมสัมมนา
2. ร้อยละความสำเร็จของงาน
3. ร้อยละของการกำกับติดตามตรวจสอบประเมินผลและรายงานผล

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนากระบวนการรู้

เป้าประสงค์: จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษาผสมผสานความเป็นสากล

มาตรการ

มาตรการที่ 1 การนิเทศ ติดตามและกำกับให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรการที่ 2 การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน

มาตรการที่ 3 มีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษาผสมผสานความเป็นสากลโดยมุ่งเน้นความรักท้องถิ่นประเทศชาติและความเป็นไทย

มาตรการที่ 4 จัดหา สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์คู่มือการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. จำนวนครั้งของการนิเทศ ติดตาม
2. จำนวนครั้งของการจัดกิจกรรม
3. ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย
4. จำนวนวัสดุอุปกรณ์คู่มือการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เป้าประสงค์: สร้างความตระหนักให้บุคลากรในการพัฒนาตนเองโดยใช้สื่อเทคโนโลยี

มาตรการ

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี

มาตรการที่ 2 จัดให้มีการยืมหนังสือห้องสมุดไปอ่านที่บ้าน

มาตรการที่ 3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

มาตรการที่ 4 จัดให้ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้

มาตรการที่ 5 การพัฒนาห้องสมุดเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้และเป็นศูนย์สื่อเทคโนโลยี

มาตรการที่ 6 การเน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. จำนวนครั้งในการอบรมสัมมนาการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี
2. จำนวนครั้งของการยืมหนังสือห้องสมุดไปอ่านที่บ้าน
3. จำนวนครั้งที่ใช้แหล่งเรียนรู้
4. จำนวนครั้งของกิจกรรม
5. ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน
6. ร้อยละความสำเร็จของกิจกรรม

3. ผลการประเมินความเหมาะสมกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 1 การวัดผลประเมินผล รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนากระบวนการรู้ กลยุทธ์ที่ 2 การ

พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วน กลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ความเป็นไปได้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 1 การวัดผลประเมินผล รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนากระบวนการรู้ส่วน กลยุทธ์ที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันกลยุทธ์การบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่มีความต้องการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติมากเพื่อพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวัดผลประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลยุทธ์การบริหารเป็นวิธีการ วิถีทางหรือข้อกำหนดที่องค์การสมควรปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมภายนอก และขีดความสามารถขององค์การประกอบด้วย เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด เพื่อให้การบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเป็นกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม ค่านิยมหรือคุณธรรม รวมทั้งในด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยเฉพาะกลยุทธ์การวัดผลประเมินผลสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผล นำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของเชวงศักดิ์ พฤกษเทเวศ (2553) กลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์องค์การเป็นระบบ เพื่อให้องค์การมีทิศทางเป้าหมายชัดเจน โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่ได้คิดค้นขึ้นมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติให้สอดคล้องกับ

สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ เทพศรัทธา, รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย และสุรชัย อนุตระกูลชัย (2562, หน้า 3843-3855) ได้ศึกษา กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษามีการนิเทศ ติดตามและกำกับให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและดำเนินงานตามแผนจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยถูกต้องและเหมาะสม มีการนิเทศกำกับติดตามผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างเป็นระบบกำหนดสาระการเรียนรู้ที่บูรณาการเรียนรู้ระดับชาติและระดับสถานศึกษา สถานศึกษาประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเจริญก้าวหน้าเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้มีหน้าที่ที่รับผิดชอบ การบริหารการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หากปราศจากความร่วมมือจากทุกฝ่ายการบริหารการศึกษาย่อมไม่บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลแต่ละคนที่มีบทบาทและหน้าที่ในสถานศึกษา ย่อมเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานการศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่นถ้าผู้บริหารการศึกษามีเทคนิคและวิธีการบริหารที่ดี การบริหารการศึกษาจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเทศชาติโดยส่วนรวม อีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมอีกด้วย และจากที่ได้กล่าวมาจึงพูดได้ว่าการบริหารการศึกษาก็มีความสำคัญไม่น้อยเหมือนกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ เทพศรัทธา, รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย และสุรชัย อนุตระกูลชัย (2562, หน้า 3843-3855) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการประกัน

คุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

3. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 โดยรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.33 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การวัดผลประเมินผล มีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.42 รองลงมา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.36 การประกันคุณภาพการศึกษา มีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.34 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.32 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.24 ซึ่งโดยภาพรวมการ บริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องได้อัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 33 และด้านที่มีมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาจริงๆ ได้แก่ การวัดผลประเมินผล ร้อยละ 42 รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ร้อยละ 36 การประกันคุณภาพการศึกษา ร้อยละ 34 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริพัฒนนิเทศก์ (นำพล) และธีรภัทร โคตรบรรเทา (2562, หน้า 181-193) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.61, S.D. = .82) และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = .85) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ โดยรวมทุกด้าน มีค่า PNI = .27 ส่วนประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในระดับต่ำ ได้แก่ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดผลและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = .25)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 การสร้างกลยุทธ์การบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 10 ที่สถานศึกษาควรดำเนินการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติสร้างกรอบ ยกร่างรูปแบบ พัฒนากลยุทธ์ และใช้วิธีการจัดลำดับความสำคัญโดยการวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็น จะทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่มีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและใช้ในการประเมินการดำเนินงานนั้นๆ ได้

1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อเทคโนโลยีให้ครูผู้สอนใช้ได้อย่างหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

2.1 ด้านการวัดผลประเมินผล สถาน

ศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาควรกำหนดสาระการเรียนรู้ที่บูรณาการเรียนรู้ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ

2.3 ด้านประกันคุณภาพควรกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

3.2 ควรนำปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามาพิจารณาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาในลำดับต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาแล้ว ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 23 มาตรการ 23 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การวัดผลประเมินผล กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ สามารถนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เชวงศักดิ์ พฤกษเทเวศ. (2553). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระครูสิริพัฒนนิเทศก์ (นำพล) และธีรภัทร โคตรบรรเทา. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 6(1), 181-193.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอน 74ก, หน้า 1-23.

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10. (2565). *รายงานประจำปี 2565 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10*. ร้อยเอ็ด: โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 10.

สมบูรณ์ เทพศรัทธา, รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย และสุรชัย อนุตระกูลชัย. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(8), 3843-3855.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education.* New York: McGraw Hill.

รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ*

A Model for Integrating Buddhist Ethics with the use of Electronic Devices to Track Offenders in the Prevention of Repeat Offences of Probation Office

ปิยะนุช มาสิงห์, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และพระมหาปพน กตสาโร (ปพน แสงย้อย)
Piyanut Masing, Suwin Thongpan, Jaras Leeka
and Phramaha Papon Katasaro (Papon Sangyoi)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Piyanut.masing@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด 2) ศึกษาการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด 3) รูปแบบบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด คือหลักธรรมที่ใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณงามความดี ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ ประกอบด้วย การงดเว้นจาการทำความชั่วทั้งปวง การกระทำความแต่ความดี การทำจิตใจให้ผ่องใส และไตรสิกขาสาม ประกอบด้วย สีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา

---

*ได้รับบทความ: 4 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 25 มิถุนายน 2567
Received: October 4, 2023; Revised: June 19, 2024; Accepted: June 25, 2024

2. การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด คือการใช้เครื่องอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ติดไว้กับตัวผู้กระทำผิดที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อติดตามความประพฤติ เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวหรือตำแหน่งของผู้ถูกคุมความประพฤติตามกฎกระทรวงยุติธรรม ในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติตามเงื่อนไขของศาลในการปล่อยตัวให้ออกไปดำเนินชีวิตนอกเรือนจำ

3. รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ คือการนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์ และหลักไตรสิกขา มาอบรมผู้กระทำผิดก่อนการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดให้มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักยับยั้งช่างใจไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด; สำนักงานคุมประพฤติ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Buddhist ethics used in integration with electronic devices to track offenders, 2) to study the use of electronic devices to track offenders, 3) to create an integrated model of Buddhist ethics and the use of electronic devices to track offenders to prevent repeat offenses of the Probation Office. This study was documentary research by collecting data from primary and secondary documents. The obtained data were descriptively analyzed according to the inductive principle.

The research results were as follows:

1. Buddhist ethics used in integration with electronic devices to track offenders is a principle that governs human behavior to make humans aware of the virtues, namely, Ovadapātimokkha, which consists of refraining from doing all bad deeds, doing good deeds, and brightening the mind and Tisikkhā consisting of Sīla-Sikkhā, Citta-Sikkhā and Paññā-Sikkhā.

2. Using electronic devices to track offenders is the use of electronic signaling devices attached to offenders who have been temporarily released to follow behavior to check the movement or position of the probationer according to the Ministerial Regulations in pursuing a probationer under the conditions of the court's release to live outside prison.

3. The model of integrating Buddhist ethics with the use of electronic devices to track offenders to prevent recidivism of the Probation Office is the application of

Ovadapātimokkha and Tisikkhā to train offenders before installing electronic devices to create awareness for offenders to have morals, ethics, know how to restrain themselves, not to repeat the offense.

Keywords: Buddhist Ethics; Electronic Devices to Track Offenders; Offences of Probation Office

1. บทนำ

ประเทศไทยเริ่มนำระบบคุมประพฤติมาใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ศาลยังคงใช้มาตรการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษเพียงอย่างเดียว โดยไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลจนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรม และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ จึงได้มีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ เนื่องจากมีการขยายงานออกสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น ทำให้สำนักงานคุมประพฤติกลาง มีปริมาณงานขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสำนักงานคุมประพฤติกลาง จึงได้รับการยกฐานะให้เป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรมไปเป็นของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535 ดังนั้น วันที่ 15 มีนาคมของทุกปีจึงถือเป็น “วันก่อตั้งกรมคุมประพฤติ” (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 4-5)

การคุมประพฤติเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว โดยการกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวความคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟู และจากการลงโทษจำคุกมาเป็นการเลี่ยงโทษจำคุก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยดูแลช่วยเหลือให้บุคคลดังกล่าวสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัย และความประพฤติของตนภายใต้การช่วยเหลือของชุมชน เฉพาะอย่างยิ่งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศชาติได้อย่างชัดเจน (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 7)

การปฏิบัติและวิธีการควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนยังประสบปัญหาในด้านประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติเพื่อคืนคนดีสู่สังคมอยู่ จึงได้มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนได้มีการนำเสนอการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมผู้กระทำผิด โดยการใช้ระบบการควบคุมผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจำกัดบริเวณผู้กระทำผิดให้อยู่ในสถานที่และเวลาที่กำหนด แต่ในกรณีของเยาวชนยังถือเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องได้รับการศึกษารูปแบบ วิธีการจัดการและผลกระทบ ที่ผ่านมาศาลยุติธรรมยังมิได้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ดังนั้น การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน จะทำให้ทราบถึงโอกาสและความเหมาะสมในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนและแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญาของประเทศไทย (ภัควรินทร์ พิชญะพงศ์สกุล และคณะ, 2562, หน้า 1)

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านกฎหมาย การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคุมเด็กและ เยาวชน ซึ่งเป็นมาตรการควบคุมตัวไว้ที่บ้านแทนการควบคุมตัวไว้ในสถานที่ควบคุมการควบคุมเป็นเสมือนการลงโทษเพื่อให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2) มิติด้านสังคม การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาย่อมส่งผลดีต่อตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้เวลาอยู่กับครอบครัวผลดีต่อครอบครัวเป็นการป้องกันสภาพสังคมที่แตกสลายทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและครอบครัวสามารถใช้ชีวิตร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข 3) มิติด้านเศรษฐกิจ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในช่วงแรกอาจจะมีค่าใช้จ่ายในจำนวนที่สูงมาก แต่หากมีการนำอุปกรณ์ดังกล่าวมาใช้กับผู้กระทำความผิดจำนวนมากอาจทำให้เกิดความคุ้มทุนในด้านค่าใช้จ่ายได้ และ 4) มิติด้านการเมือง การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนเป็นการแยกผู้กระทำผิดที่ไม่เป็นอาชญากรอย่างแท้จริงออกจากผู้กระทำผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรอย่างแท้จริง ส่งผลให้สถานพินิจหรือเรือนจำสามารถควบคุม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างแท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุรฉัตร ปราโมช ณ อยุธยา, 2556)

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำหลักพุทธจริยศาสตร์เข้ามาใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาบุคลากรและผู้กระทำผิดเอง โดยมีหลักพุทธจริยศาสตร์ เช่น โอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขา เป็นแนวทางในการสอนและอบรมผู้กระทำผิด โดยเน้นการสร้างคุณธรรมและจิตสำนึกที่เหมาะสม

โอวาทปาฏิโมกข์ เป็นหลักจริยศาสตร์ที่เน้นการลดเลิกความชั่วและกระทำเพียงแต่ความดีเพื่อสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยความสงบและความสุข การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด

ด้วยการสอนและอบรมผู้กระทำผิดให้เข้าใจและรับรู้ถึงค่านิยมและคุณค่าทางจริยธรรม จะเป็นการบังคับให้พฤติกรรมของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีและเชิดชูคุณธรรมในสังคม

ส่วนไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพและจิตใจของผู้กระทำผิด การอบรมให้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขาจะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบของพฤติกรรมต่อตนเองและสังคม ทำให้ผู้กระทำผิดมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้ดียิ่งขึ้น

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำจะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการอบรมผู้กระทำผิดโดยใช้หลักโอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขาเป็นพื้นฐาน โดยให้การเรียนรู้และฝึกฝนในด้านพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้ผู้กระทำผิดเข้าใจถึงความสำคัญคุณค่าของการกระทำตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขา โดยการอบรมจะเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจและความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของคุณธรรมและจรรยาบรรณ ซึ่งจะช่วยสร้างพื้นที่ในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยการอบรมผู้กระทำผิดให้เข้าใจถึงหลักโอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขา จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจถึงค่านิยมทางจริยธรรมและคุณค่าที่สำคัญในสังคม และสร้างมาตรฐานในการพฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้สามารถปรับปรุงพฤติกรรมและตัดสินใจในทางที่เหมาะสมต่อสังคมและตนเองได้อย่างมีสติสระและสำคัญ

ดังนั้น การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดจะช่วยให้มีการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในหลักพุทธจริยศาสตร์จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรและสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความสงบสุขอย่างยั่งยืน และช่วยลดปัญหาการกระทำความผิดในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด
2. เพื่อศึกษาการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) พระตรีปิฎก

2) หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัย และ 3) แฟ้มคดีผู้กระทำความผิดซ้ำ

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) พระไตรปิฎก 2) หนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัย และ 3) แฟ้มตัดสินคดี โดยการนำข้อมูลจาก 3 กลุ่มมาตรวจสอบแล้วเลือกเอาข้อมูลที่ตรงกัน หลังจากตรวจสอบข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แล้วทำการตีความ แปรความหมาย แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ได้แก่ โอวาทปาฏิโมกข์ และไตรสิกขา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 โอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่ หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ซึ่งมี 3 ข้อ ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การไม่ประพฤติผิดทางกายทางวาจาและทางใจคือไม่ทำบาปด้วยกาย 3 อย่าง คือ (1) ไม่ฆ่าสัตว์ (2) ไม่ลักทรัพย์ (3) ไม่ประพฤติในกาม ไม่ทำบาปด้วยวจี 4 คือ (1) ไม่พูดเท็จคือพูดโกหก (2) ไม่พูดด่าคือคำหยาบ (3) ไม่พูดส่อเสียดคือพูดแทงใจคนให้เจ็บช้ำน้ำใจ (4) ไม่พูดเพ้อเจ้อคือพูดทีเล่นทีจริงไร้สาระ และไม่ทำบาปด้วยใจ 3 คือ (1) ไม่คิดพยาบาทปองร้ายใคร (2) ไม่คิดโลภอยากได้ของคนอื่น (3) ไม่คิดเห็นผิดจากทำนองครองธรรม รวมถึงการละความโลภ ความโกรธ ความหลง ด้วยการให้ทาน การรู้จักประมาณ และด้วยการใช้หลักปัญญาพิจารณา เช่น ละความโกรธ ด้วยวิธีการพิจารณาถึงโทษของความโกรธ การให้อภัย และการแผ่เมตตา และวิธีละความหลงด้วยการพัฒนาจิตและปัญญา 2) การทำความดีเริ่มต้นจากการคิดที่เป็นกุศล 3 ประการคือ (1) คิดออกจากกาม ได้แก่อารมณ์หรือความรู้สึกยินดียินร้าย ที่มีต่อการได้รับรู้ใน รูป เสียง กลิ่น สัมผัส และธัมมารมณ์ ที่ชวนให้รักชักให้เกิดความใคร่พาใจให้หลงใหล ยินดียินร้ายต่อการรับรู้ขึ้นแล้ว (2) ไม่คิดมุ่งร้าย ได้แก่อาการที่คิดเห็นอยู่ในใจที่ชอบมองคนในแง่ร้ายอยู่เสมอๆ ด้วยการคิดว่าร้ายคนอื่นในใจ (3) ไม่คิดเบียดเบียน ได้แก่อาการที่คิดเห็นในทางพยาบาทปองร้ายคนอื่นอยู่เสมอๆ จึงเป็นที่มาแห่งการเบียดเบียนทำร้ายได้ ได้แก่ “ไม่ยินดียินร้ายไม่ว่าร้ายใครไม่คิดร้ายใคร” เมื่อเราได้นำมาท่องภาวนาไว้เสมอๆ ในชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้เกิดสติระลึกรู้ไม่ให้บาปและอกุศลจิตเกิดขึ้น จิตของเราก็จะเกิดเป็นกุศลจิตกุศลธรรม และ 3) การทำจิตของตนให้ผ่องใส คือการเจริญสติด้วยธรรมภาวนา จนจิตมีสติทำความสงบนิ่งได้แล้วก็ควรที่จะมีการตามดูรู้เห็นจิตของตนไว้เสมอ อย่าให้จิตที่เป็นฝ่ายอกุศลมาทำให้จิตเศร้าจนเกิดเป็นความฟุ้งซ่าน ให้เราพิจารณาถึงสภาพของความเป็นจริง ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ในสิ่งที่กำลังนึก-คิดนั้น เพราะเป็นเหตุให้จิตเกิดทุกข์

ความยึดถือในสิ่งที่นึก-คิดนั้นจัดเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ควรละความยึดมั่นถือมั่นในการนึกคิดนั้นเสีย เมื่อเรารู้จักพิจารณาอย่างนี้แล้วก็จัดเป็นผู้รู้ชำระจิตของตน จะทำให้จิตใสสะอาด มีความผ่องใสมีสติปัญญา ควรต่อการบรรลุในคุณธรรมที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไปจนบรรลุพระนิพพาน

1.2 ไตรสิกขา คือหลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาใช้บูรณาการกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นการศึกษาควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือการพัฒนา 3 ด้าน คือศีลเป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางสังคม สมาธิเป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิด พิจารณา ตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ และปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ พัฒนาศักยภาพ ในการขัดเกลากิเลสทั้งหลาย อีกทั้งยังต้องรู้จักกับสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นและตามความเป็นจริงสามารถ วิเคราะห์สาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจนเพื่อนำไปสู่จุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน

2. การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นการนำเอาอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการติดตามตัวผู้กระทำผิด เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของผู้ถูกคุมประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่งใช้กำหนด เช่น การห้ามออกหรือห้ามเข้าบริเวณที่กำหนด โดยอาจกำหนดช่วงเวลาด้วยก็ได้ ซึ่งจะดำเนินการควบคู่กับการคุมความประพฤติ และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เหมาะสมกับสภาพความผิดปัญหา และความต้องการ โดยมีอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำงานร่วมกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ดังต่อไปนี้ 1) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว 2) สายรัดข้อเท้า 3) แบตเตอรี่สำรอง 4) สายชาร์จอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวและแท่นชาร์จ 5) สายชาร์จแบตเตอรี่สำรอง 6) Adapter สำหรับชาร์จแบตเตอรี่สำรองหรือชาร์จอุปกรณ์ติดตาม และอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้กับ 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) การควบคุมผู้ต้องโทษได้แก่นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก ได้ออกนอกเรือนจำก่อนกำหนด แต่ต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ตลอดระยะเวลาโทษที่เหลืออยู่และมีการติด EM สำหรับเงื่อนไขห้ามออกนอกเขตจังหวัด 2) การคุมความประพฤติ การคุมความประพฤติ เป็นผู้กระทำความผิดที่ศาลรอการลงโทษและคุมความประพฤติและผู้ถูกคุมความประพฤติตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2565 ซึ่งศาลมีคำสั่งเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นวิธีการคุมความประพฤติโดยมีเงื่อนไขการติด EM เช่น ห้ามขับรถเกินกี่กิโลเมตรต่อชั่วโมง ห้ามออกจากบ้านพักตั้งแต่เวลา-เวลา ห้ามเข้าใกล้บ้านผู้เสียหาย เป็นต้น และ 3) เงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว การปล่อยตัวชั่วคราวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งกฎหมายได้ถูกยกเลิกการแล้ว

3. รูปแบบบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ เป็นการนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์ คือ

การละความชั่ว การประพฤติความดี และการทำจิตใจให้ผ่องใส กับการนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาอบรมและปลูกจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดที่ใส่อุปกรณ์ EM เดือนละครั้ง ซึ่งผู้กระทำความผิดที่ปล่อยตัวออกไปดำเนินชีวิตนอกเรือนจำโดยการติดอุปกรณ์ EM ซึ่งผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะต้องมารายงานตัวทุกเดือน ในขณะที่ผู้กระทำความผิดมารายงานตัวทางสำนักงานคุมประพฤติจะมีลงบันทึก สอบถาม และอบรมพุทธจริยศาสตร์ให้กับผู้กระทำความผิดทุกครั้งก่อนกลับไป สำหรับรูปแบบการอบรมจะเป็นการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งได้แก่ โอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขา ซึ่งมีรูปแบบการอบรม ดังนี้ 1) อบรมผู้กระทำความผิดให้ละความชั่ว เป็นการละความชั่วทางกายและทางวาจา โดยการเน้นเรื่องของศีลซึ่งเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุข อบรมให้ผู้กระทำความผิดเห็นความสำคัญของการรักษาศีลและโทษของการผิดศีล 2) อบรมผู้กระทำความผิดให้ประพฤติแต่ความดี โดยการเน้นเรื่องของจิตใจซึ่งเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง อบรมให้ผู้กระทำความผิดมีสมาธิหรือมีสติอยู่เสมอ เพื่อให้คุณธรรมเกิดในจิตใจ เมื่อคนมีคุณธรรมอยู่ในจิตใจเขาก็จะประพฤติแต่ความดี และ 3) อบรมผู้กระทำความผิดให้มีจิตใจผ่องใส โดยการเน้นเรื่องของปัญญาซึ่งเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง อบรมให้ผู้กระทำความผิดดำรงชีวิตด้วยปัญญา ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ อบรมให้ผู้กระทำความผิดมีสัมมาทิฐิ เมื่อคนมีสัมมาทิฐิจะนำไปสู่การทำจิตใจให้ผ่องใส

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติ พบประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การกระทำความผิดหรือการกระทำความชั่วเกิดจากการขาดคุณธรรม เมื่อคนขาดคุณธรรมก็จะทำให้คนกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดทางกายหรือทางวาจา ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าคนประกอบด้วย 2 ส่วน คือร่างกายกับจิตใจ มนุษย์ก็คือการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับจิต ส่วนกายจะเป็นผู้ที่คอยทำตามคำสั่งของจิต จึงมีคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับมาทำความผิดซ้ำจะต้องแก้ไข้ที่จิตใจ โดยการอบรมคุณธรรมให้เกิดในจิตใจแล้วเขาก็จะเป็นคนดีจะไม่กลับมาทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม ระดับบุคคล พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญของคนดีมีคุณธรรมคือ คนที่มีศีล มีธรรม มีสติ มีความรับผิดชอบประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ละอายและเกรงกลัวต่อบาปมีสัมมาอาชีวะขยันหมั่นเพียรรักษาคุณค่า ความสำคัญของสิ่งที่ดีงาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีเมตตาหมั่นทำบุญทำทาน อดทน อดกลั้น อดออมสามัคคี กตัญญูกตเวที มีจิตสำนึกสาธารณะ มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายรักชาติศาสนกษัตริย์ ระดับครอบครัว พบว่า ครอบครัวดีมีคุณธรรม มีลักษณะสำคัญคือครอบครัวที่ตั้งอยู่ใน

ศีล 5 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีและอบอุ่นไม่ประมาททำการโดยใช้ปัญญาสุภาพ รับฟังผู้อื่น ใฝ่หาความรู้ ครองตนเป็นพลเมืองดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์ บำรุงศาสนา ระดับชุมชน พบว่าคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนดีมีคุณธรรมคือ คนในชุมชนเป็นสมาชิกที่ดี มีศีลธรรมมีผู้นำ ผู้ปกครองที่ดี ชุมชนพึ่งตนเองได้ ร่วมกันแก้ไข้ปัญหามีองค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็งกระบวนการสร้างชุมชนดี มีคุณธรรมโดยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของวงศกร เพิ่มผล (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศีล 5 มิติอารยธรรมสากล พบว่า มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความรักและความใคร่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความใคร่นั้น ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม กฎหมายป้องปรามได้เฉพาะการละเมิดทางกาย แต่ศีลธรรมสามารถป้องปรามได้จากภายในคือจิตใจ โดยมีการส่งเสริมให้มีความเคารพกันระหว่างเพศ มีจิตสำนึกผิดชอบชั่วดี ฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมเรื่องเพศได้ อันจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม คือ มีความซื่อสัตย์กับคู่ครองของตน อันจะก่อเกิดเป็นความสงบสุข และความอบอุ่นภายในครอบครัวขึ้นได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยพบว่ามนุษย์ประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือกายกับใจ การกระทำของมนุษย์เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับใจ โดยที่กายเป็นส่วนที่ปฏิบัติการใจเป็นส่วนทำหน้าที่สั่งการให้กายกระทำ ดั่งวาทกรรมที่ว่า จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว สำหรับการที่จะไม่ให้ผู้กระทำความผิดไม่หวนมากระทำผิดซ้ำอีกต้องสร้างจิตสำนึกให้ผู้กระทำความผิดให้มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักยับยั้งช่างใจ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ สำนักงานคุมประพฤติควรจะนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้อบรมผู้กระทำผิดให้มีคุณธรรมจริยธรรมก่อนปล่อยตัว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ดังนี้

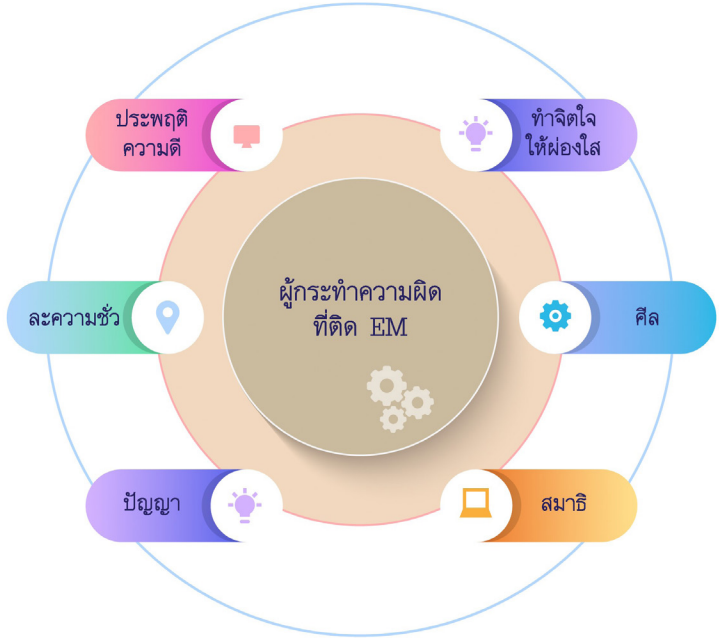
2.2 ควรทำวิจัยการพัฒนาคุณธรรมผู้กระทำผิดที่ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการป้องกันการกระทำความผิดของสำนักงานควบคุมประพฤติ

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมผู้กระทำผิดที่ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำขอสำนักงานควบคุมประพฤติ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำผิดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานคุมประพฤติทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือการนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือ ละความชั่ว ประพฤติความดี ทำจิตใจให้ผ่องใสและหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ทำให้ได้ผลดีและยั่งยืนเพราะพุทธจริยศาสตร์คือเป็นเครื่องมือพัฒนาและเครื่องมือขัดเกลาจิตใจของผู้กระทำผิดให้เกิดสำนึกชั่วดี และ

จะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก สามารถสรุป องค์ความรู้ที่ได้รับออกมาเป็นแผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. (2550). *ภารกิจกรมคุมประพฤติ*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ. (2549). *การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

บุรฉัตร ปราโมช ณ อยุธยา. (2556). *การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ภัควรินทร์ พิชญะพงศ์สกุล และคณะ. (2562). *โอกาสและข้อจำกัดในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนารพีพัฒนศักดิ์.

วงศกร เพิ่มผล. (2555). *ศีล 5 มิติอารยธรรมสากล*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

การรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไทย ภายใต้แรงจูงใจในการทำงาน สมรรถนะ และภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ*

The Perceived Thai Lawyers Success under Work Motivation, Competency and Professional Background

ไตรรงค์ ตันทสุข และประยงค์ มีใจซื่อ
Trairong Tantasuk and Prayong Meejaisue
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: trairong_t@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่ส่งผลต่อสมรรถนะ แรงจูงใจในการทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ 2) ศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน การรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ และ 3) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ ระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นแบบผสม (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทนายความที่มีความผู้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจำนวน 9 ราย เชิงปริมาณเก็บตัวอย่างทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความแห่งประเทศไทยจำนวน 703 ราย ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความมีอิทธิพลในทางบวกต่อสมรรถนะ แรงจูงใจในการทำงานในทางตรง และส่งผลต่อการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความในทางอ้อม

2. สมรรถนะ มีอิทธิพลในทางบวกต่อแรงจูงใจในการทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ

*ได้รับบทความ: 19 มกราคม 2564; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2567
Received: January 19, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 24, 2024

3. แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลในทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ คุณค่าในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะทนายความให้ไปสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการอบรมทนายความของสภาทนายความในพระบรมราชูถัมภ์และพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์ของสถาบันการศึกษา ตลอดจนใช้เป็นแนวทางเพื่อการรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพอิสระอื่น

คำสำคัญ: ภูมิหลังวิชาชีพทนายความ; สมรรถนะ; แรงจูงใจ; ความสำเร็จ

Abstract

The purposes of this research were 1) study the professional background of lawyers that affects their work competency, work motivation and perception of success in the legal profession 2) study of competencies that affect work motivation, perception of success in the professional lawyer 3) study work motivation that affects the perception of success in the legal profession. Research methodology is a mixed method, both quantitative and qualitative. The instrument usedin the research is an in-depth interview with 9 lawyers with recognizedreputations. Quantitatively, a sample of 703 lawyers registered with the Lawyers Council of Thailand was collected using Structural Equation Model (SEM) with a computer program.

The research results found that:

1. Professional background is directly affects to Competency and Work motivation, and Indirect affects to the Perceived lawyer success

2. Competency is directly affects to Work motivation and Perceived lawyer success

3. Work motivation is directly affects to Perceived lawyer success. The value of applying research results was used as a guideline leading to the development of lawyers' competencies towards success in the legal profession. It can be applied as a guideline for developing the lawyer training curriculum of the Royal Lawyers Council under the Royal Patronage and for developing the jurisprudence curriculum of educational institutions, as well as a guideline for recognizing the success of other independent professionals.

Keywords: Professional background; Competency; Motivation; Success

1. บทนำ

ธุรกิจมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของของมนุษย์ในสังคมและประเทศทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยธุรกิจนั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นแบบบุคคลธรรมดา ได้แก่ กิจการเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วนสามัญ และแบบนิติบุคคล เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด ซึ่งไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดก็ตามเมื่อการดำเนินธุรกิจเป็นไปด้วยดีย่อมนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเติบโตของรายได้ผู้ประกอบการและการจ้างงานที่สูงขึ้นซึ่งเป็นผลต่อเนื่องกันที่จะสามารถยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2551) กล่าวได้ว่า เมื่อธุรกิจเป็นไปด้วยดีย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ดังนั้นธุรกิจจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงและสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องตามการเติบโตของสังคม ยิ่งก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ศรัณย์พร นานาวัน, 2559) ด้วยธุรกิจนั้นเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผลประโยชน์เป็นเป้าหมายของทุกฝ่ายทั้งผู้ประกอบการที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นและผู้บริโภคที่จะมีความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการ ตลอดจนพนักงานที่จะได้รับค่าจ้างในการทำงาน เมื่อผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกส่วนจึงทำให้เกิดวงจรการเอารัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไม่สมเหตุสมผล (พรชนก ทองลาด, ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน และบัณฑิต บุษบา, 2559, หน้า 74-87) ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่แสดงความไม่สุจริตผิดสัญญา หลอกลวงฉ้อโกง กระทำละเมิดต่อกันอย่างไม่คำนึงถึงศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตลอดจนกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในสังคม ดังนั้น ข้อพิพาทจึงเป็นผลอันไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นจากเหตุดังกล่าว และเพื่อให้ได้ข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นกระบวนการยุติธรรมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ ซึ่งนักกฎหมายถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ข้อพิพาทนั้นระงับด้วยการไกล่เกลี่ยหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อสู้คดีระหว่างกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

วิชาชีพทนายความถือว่าส่วนสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เป็นผู้ใช้ความรู้ทักษะ ตลอดจนความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ให้กับลูกความ จึงกล่าวได้ว่าทนายความนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญเป็นเนื้อเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ (ภัทระ ลิมป์ศิระ, อภิชัย มานิตยกุล และธัญ สกุลธัญ, 2557, หน้า 35-53) และบทบาททนายความในเชิงธุรกิจ ทนายความเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของบริษัท สำนักงาน หรือองค์กรอันเป็นลูกความของตน เมื่อมีความขัดแย้งทางธุรกิจเกิดขึ้นทนายความจะเข้ามาทำหน้าที่ในการปกป้องสิทธิ์หรือลดการสูญเสียประโยชน์หรือสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นได้มากที่สุด ดังนั้นวิชาชีพทนายจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อภาคธุรกิจดังจะเห็นได้จากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ล้วนแล้วแต่จะต้องมีฝ่ายกฎหมาย ทนายความหรือนิติกรเป็นที่ปรึกษาประจำหน่วยของตนทั้งสิ้นเพื่อดูแลและพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนโดยเฉพาะรวมไปถึงการว่าจ้างสำนักงานกฎหมายที่มีทนายความ

ผู้มีความรู้ความสามารถมาให้บริการคำปรึกษา ดำเนินกิจการและรับว่าความในบรรดาคดีต่างๆ ทางธุรกิจที่มีลักษณะความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินกิจการอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นหากทนายความผู้ปฏิบัติหน้าที่ยิ่งมีความสามารถและศักยภาพการทำงานอยู่ในระดับสูงมากเท่าไหร่ก็จะแสดงให้ทราบได้ว่ารากฐานความมั่นคงขององค์กรนั้น มีอยู่มากเพียงใด ในขณะเดียวกันหากทนายความมีความสามารถและศักยภาพในระดับไม่สูงมากจะทำให้องค์กรนั้นขาดความน่าเชื่อถือไม่มีความมั่นคงและเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ หรืออาจสูญเสียผลประโยชน์ในทางธุรกิจที่ลุกลามเป็นความเสียหายอย่างมหาศาลจึงกล่าวได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพทนายความมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญ มาเป็นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิเชียร ชุบไธสง และพิสมัย จารุจิตติพันธ, 2560, หน้า 404-417) เพื่อเป็นขุมกำลังสำคัญในการด้านการปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจได้อันธำรงความมั่นคงทางเศรษฐกิจภายใต้กระบวนการยุติธรรมโดยทนายความ

จากการศึกษานำร่อง (Pilot Study) พบว่าปัญหาผู้ประกอบวิชาชีพทนายความปัจจุบันจากการที่ยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น ส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความต้องเผชิญกับความลำบากในการประกอบวิชาชีพเป็นอย่างมาก มีความจำเป็นต้องประคับประคองชีวิตให้ผ่านพ้นอุปสรรคทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (วิชา มหาคุณ, 2556, หน้า 29-42) ซึ่งธรรมชาติของทนายความในการทำงานด้านกฎหมายนั้น ทนายความทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นงานที่อยู่กับข้อพิพาททางกฎหมายที่ทนายความได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขหรือหาทางออกกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งทนายความแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทนายความอาวุโส ได้บ่งชี้ถึงประเด็นปัญหาที่พบในผู้ประกอบวิชาชีพทนายความว่า “แม้ว่าในทุกปีจะมีผู้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายและก้าวเข้าสู่วิชาชีพทนายความอย่างมากมาย แต่อัตราการประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความนั้นยังมีน้อย โดยที่ทนายความส่วนมากยังไปไม่ถึงคำว่าประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพนี้อย่างแท้จริง และอีกหนึ่งในปัญหาที่พบมากก็คือทนายความขาดความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งจะนำไปสู่การเกิดปัญหาในการประกอบวิชาชีพทนายความและปัญหาด้านอื่นๆ ตามมาจนในที่สุดก็จะส่งผลทำให้เส้นทางการประกอบวิชาชีพเกิดความไม่มั่นคง ไม่ประสบความสำเร็จ” (ศิริพัฒน์ บุญมี, การสัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการยืนยันในประเด็นปัญหาของทนายความอันมีที่มาจากภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ ซึ่งมีอิทธิพลส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่ทำให้เกิดการไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความขึ้น ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยนี้จึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีอยู่ทั้งต่อผู้ประกอบวิชาชีพ

ทนายความเองและผลกระทบต่อภาคธุรกิจโดยรวม ที่มีความต่อเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก จากข้อมูลที่ปรากฏในการศึกษาวิจัยยังบ่งชี้ด้วยว่านอกจากปัญหาด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความแล้ว ยังมีปัญหาด้านสมรรถนะ และแรงจูงใจตามมาด้วย เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าลักษณะส่วนบุคคลหรือภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการเรียน (เอกฉัตร วิทยอภิบาลกุล และคณะ, 2561) ในประเด็นปัญหานี้มีความน่ากังวลเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสัญญาณของการสูญเสียกำลังคนด้านกฎหมายในอนาคต รวมถึงว่าที่ทนายความด้วย และผลกระทบนี้อาจขยายตัวเป็นวงกว้างจนนำมาซึ่งปัญหาการขาดแคลนทนายความที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งจะกระเทือนต่อการขับเคลื่อนและปกป้องเศรษฐกิจขององค์กรตามที่ได้กล่าวไปดังข้างต้นถึงความสำคัญของทนายความที่มีต่อวงการธุรกิจอีกด้วย เมื่อพิจารณาในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะพบว่าส่วนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดปัญหา คือ กรณีที่ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) อันเป็นพื้นฐานสำคัญนั้นยังไม่เข้มแข็งพอจึงส่งผลกระทบให้ต่อการเกิดสมรรถนะ (Competency) เมื่อความรู้ความสามารถไม่เพียงพอก็จะทำให้สมรรถนะไม่โดดเด่น และความหนักแน่นทางจิตใจก็จะไม่ถึงพร้อมส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ทนายความเมื่อต้องอยู่ท่ามกลางความกดดันที่มีการโต้แย้งและการชิงไหวชิงพริบในช่วงเวลาที่จำกัดอย่างทันทีทันใดในการพิจารณาคดีชั้นศาล และยังส่งผลเชื่อมโยงไปถึงการขาดแรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) ซึ่งผลลัพธ์คือการไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ (Perceived Lawyer Success) จะเห็นได้ว่าด้วยเงื่อนไขทางปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมานั้นล้วนแต่ส่งผลและมีอิทธิพลเชื่อมโยงถึงกันเป็นทอด กล่าวได้ว่าพื้นฐานด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความเป็นฐานสำคัญในการต่อยอดนำไปสู่การเป็นทนายความที่ประสบความสำเร็จ (วิสุทธิ์ พุฒพวง, การสัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2565)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผนวกกับความสำคัญของวิชาชีพทนายความที่มีต่อภาคธุรกิจประกอบกับการที่ยังไม่มีผลการศึกษาวิจัยไว้อย่างชัดเจนในแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการป้องกัน ขจัดปัญหา และส่งเสริมสมรรถนะของทนายความให้มีประสิทธิภาพเพื่อยังประโยชน์ความสำเร็จให้เกิดแก่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ และผู้ที่จะมาประกอบวิชาชีพทนายความ โดยงานวิจัยนี้ได้ศึกษาในเรื่องการรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไทยภายใต้แรงจูงใจในการทำงาน สมรรถนะ และภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ ด้วยมุ่งหมายที่จะถอดองค์ความรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพทนายความเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในการหยุดยั้งปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขข้อบกพร่องบางประการ และพัฒนานักกฎหมายหรือผู้ที่สนใจมาประกอบวิชาชีพทนายความทั้งในรูปแบบส่วนตัว หรือในรูปแบบของสำนักงานกฎหมายรวมทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตให้สถาบันอุดมศึกษา

หรือโครงการพัฒนาความรู้ของสภาทนายความ เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตและทนายความที่มีความรู้ความสามารถอันนำไปสู่โอกาสแห่งความสำเร็จในวิชาชีพได้ ฉะนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความจึงนับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญและส่งต่อการดำเนินธุรกิจอย่างแท้จริง สอดคล้องกับที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 13 เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ประกาศเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเพื่อให้มีทักษะจำเป็น มีความสามารถเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ซึ่งในภาคธุรกิจนั้นฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) เป็นส่วนสำคัญขององค์กรทุกแห่ง (United Nations, 2023) ไม่ว่าจะประกอบธุรกิจใดรวมถึงสำนักงานกฎหมายเช่นกันเพราะเป็นฝ่ายที่ต้องดำเนินการพัฒนาบุคคลเพื่อให้มีทีมงานรวมถึงทนายความที่มีศักยภาพอย่างเต็มพิกัดในการปฏิบัติงานให้กับสำนักงานกฎหมาย ซึ่งการจะพัฒนาบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นสิ่งสำคัญคือ ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ดังนั้น ผลของงานวิจัยนี้จะสามารถนำไปเป็นแนวทาง และฐานข้อมูลสำคัญให้กับฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) ในสำนักงานกฎหมายองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องมีทนายความหรือนักกฎหมายประจำหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งงานวิจัยนี้เล็งเห็นว่าทนายความเป็นส่วนหนึ่งและเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีสมรรถนะที่สูงเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการประคองบริษัทหรือองค์กรให้ดำเนินธุรกิจไปด้วยความโปร่งใสและมั่นคงเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจต่อไปอีกทั้งยังเป็นการพิสูจน์ทราบถึงเส้นทางการการเป็นทนายความผู้ประสบความสำเร็จว่าเบื้องหลังหรือภูมิหลังนั้นต้องผ่านปัจจัยใดมาบ้างซึ่งจะสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนในสาขานิติศาสตร์เพื่อเป็นการปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำเพื่อให้ดำเนินอยู่ในเส้นทางการเป็นนักกฎหมายที่มีโอกาสประสบความสำเร็จสูงและได้รับการยอมรับจากสังคมทุกภาคส่วนอย่างสง่างามต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะ แรงจูงใจในการทำงานและการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ

2. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ

3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทนายความ จำนวน 9 ราย ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ

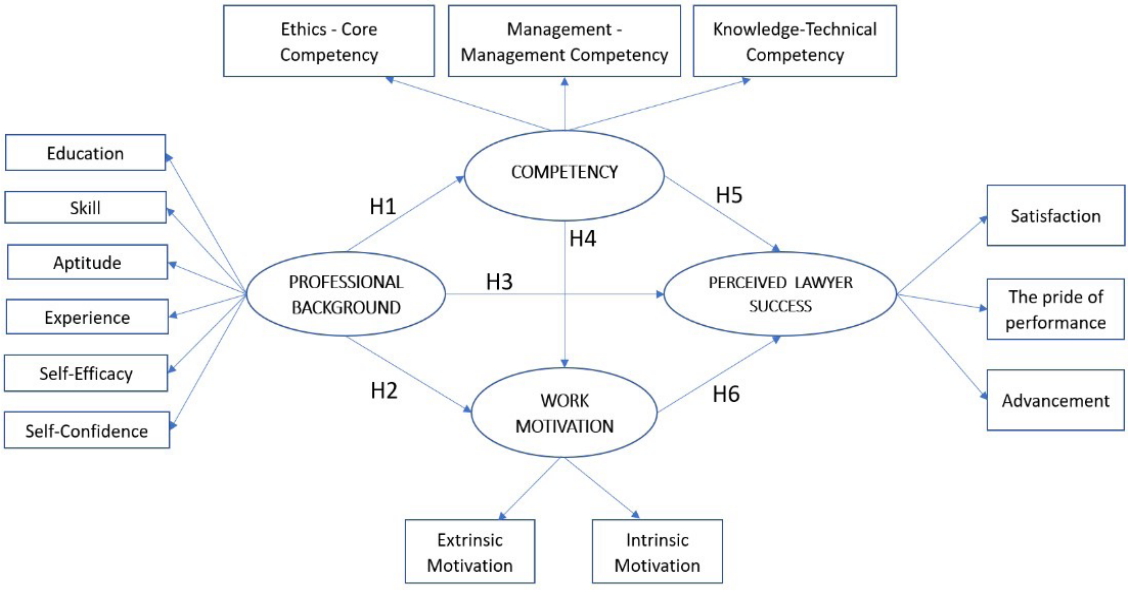
ทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความแห่งประเทศไทย โดยทนายความระดับอาวุโส เป็นผู้มีประสบการณ์ในอาชีพทนายความไม่ต่ำกว่า 30 ปี เป็นทนายความผู้ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดังโดยมีผลงานการทำคดีเป็นที่ประจักษ์ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในวงการทนายความ มีการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายทางสื่อออนไลน์หรือในรูปแบบการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ และทนายความระดับกลางมีประสบการณ์ในอาชีพทนายความไม่ต่ำกว่า 20 ปี และทนายความระดับต้นมีประสบการณ์ในอาชีพทนายความไม่ต่ำกว่า 10 ปี ตามลำดับ

ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการสอบถามผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความแห่งประเทศไทยซึ่งข้อมูลจากสภาทนายความมีผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน 85,200 ราย โดยทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของของแฮร์ (2010) ซึ่งจากการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะสร้างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) แบบสัมภาษณ์นี้จะใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคล คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความผู้ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่ยอมรับ จำนวน 9 ราย และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคลที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความแห่งประเทศไทย จำนวน 400 ราย จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยจะสอบถามในประเด็นภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ ในการประกอบวิชาชีพทนายความที่ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยแรงจูงใจ ปัจจัยสมรรถนะ และปัจจัยการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ

3. การสร้างตัวแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจากการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้าข้อมูลด้านการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความทั้งทางด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทนายความจำนวน 9 ราย จนสามารถสกัดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกัน ได้แก่ 1) ด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) ประกอบด้วย การศึกษา (Education) ทักษะ (Skill) ความถนัด (Aptitude) ประสบการณ์ (Experience) การรับรู้สมรรถนะในตนเอง (Self- Efficacy) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) 2) ด้านสมรรถนะ (Competency) ประกอบด้วยจริยธรรม (Ethics)-(Core Competency) การจัดการ (Management)-(Management Competency) ความรู้ (Knowledge)-(Technical Competency) 3) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) 4) การรับรู้ความสำเร็จของทนายความ (Perceived Lawyer Success) ประกอบด้วยความพึงพอใจในการ

ประกอบวิชาชีพทนายความ (Satisfaction) ความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพ (Advancement) และผลงานที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ (The pride of performance) การจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นฐานข้อมูลตั้งต้นในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบว่าผลของความสัมพันธ์แต่ละตัวแปรนี้ยืนยันหรือขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยหรือไม่อย่างไร ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ตัวแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย

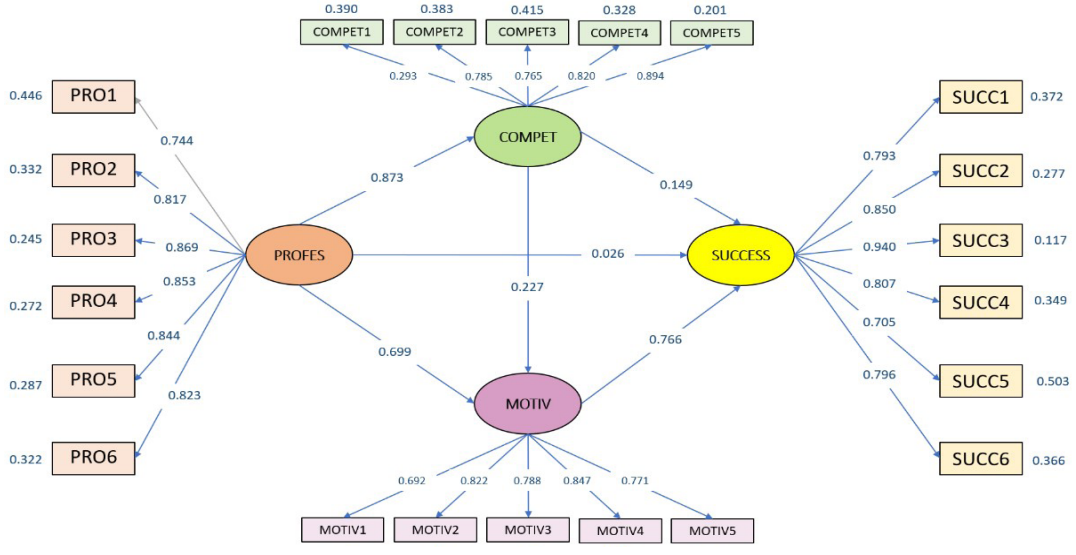
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) 2) ข้อมูลที่ได้รับจากการทำแบบสอบถามจะวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้การแปลค่าความหมายใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ (Likert, 1967) และ 3) ข้อมูลที่ได้รับจากการทำแบบสอบถามจะวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis: SEM Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะ แรงจูงใจในการทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ 2) เพื่อศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการทำงานและการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ และ 3) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ความสำเร็จของวิชาชีพทนายความ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทนายความอาวุโสทั้ง 9 ราย และการ

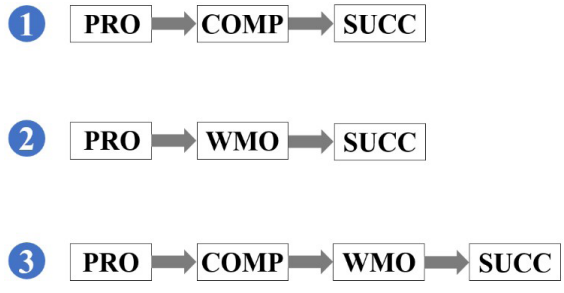
ตอบแบบสอบถามของทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความแห่งประเทศไทยตามการคำนวณนั้นได้กลุ่มตัวอย่างที่ 400 ราย แต่เมื่อเก็บข้อมูลภาคสนามมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 703 ราย ประมวลและสรุปนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

การวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างเป็นการวิเคราะห์ตัวแบบภายใน (Inner Model) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงทั้งที่เป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous Variable: X/Ksai) สัมประสิทธิ์เส้นจากตัวแปรภายนอกที่แสดงผลกระทบไปยังตัวแปรภายในเรียกอิทธิพลเชิงสาเหตุเส้นนี้ว่าเส้น Gamma และตัวแปรภายใน (Endogenous Variable: Y/Eta) สัมประสิทธิ์เส้นทางจากตัวแปรภายในที่แสดงผลกระทบไปยังตัวแปรภายในด้วยกันเรียกอิทธิพลเชิงสาเหตุเส้นนี้ว่าเส้น Beta ทั้งนี้ การวิเคราะห์เพื่อค้นหาอิทธิพลเชิงสาเหตุ (Causal Influence) ระหว่างตัวแปรที่ปรากฏในกรอบแนวคิดการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์ที่ได้ว่าสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนสมมุติฐานการวิจัย ซึ่งมีตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัยทั้งหมด 4 ตัว คือ ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) สมรรถนะ (Competency) แรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ (Work Motivation) การรับรู้ความสำเร็จของทนายความ (Perceived Lawyer Success) ซึ่งการนำเสนอในรูปแบบแผนภาพและตารางจะใช้รูปแบบตัวอักษรย่อโดยจะใช้คำย่อตัวแปรทั้ง 4 ดังนี้ 1) PROFES หรือ PRO คือ ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) 2) COMPET หรือ COMP คือ สมรรถนะ (Competency) 3) MOTIV หรือ WMO คือ แรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ (Work Motivation) 4) SUCCESS หรือ SUCC คือ การรับรู้ความสำเร็จของทนายความ (Perceived Lawyer Success) ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างตัวแบบภายใน (Inner Model) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน

จากการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis: SEM Analysis) ทำให้ได้ทราบว่า ตัวแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย (Research Model) กับข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมจากภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) มีความเหมาะสม สอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่ได้นั้นถือว่าเป็นผลการวิเคราะห์ (The result of Analysis) เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองการวิจัยครั้งนี้มาพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบแล้วสามารถสรุปออกมาเป็นข้อค้นพบ (Findings) ได้ว่า เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุหรือเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในกรอบแนวคิดการวิจัยเมื่อพิจารณาตั้งแต่ตัวแปรเริ่มต้น (Starting Point) ไปจนถึงตัวแปรเป้าหมายตัวสุดท้าย (End Result) มีลำดับเส้นทางการเกิดของตัวแปรการรับรู้ความสำเร็จของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ จำนวน 3 เส้นทาง กล่าวคือ เส้นทางสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความนั้นมีทั้งหมด 3 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางที่ 1) ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความส่งผลทางบวกต่อสมรรถนะและสมรรถนะส่งผลทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ เส้นทางที่ 2) ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความส่งผลทางบวกต่อแรงจูงใจในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงานส่งผลทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ และเส้นทางที่ 3) ตัวแปรภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความส่งผลทางบวกต่อสมรรถนะ และสมรรถนะส่งผลทางบวกต่อแรงจูงใจในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงานส่งผลทางบวกต่อตัวแปรการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ จากการสรุปเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรหลักในกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาพัฒนาขึ้นเป็นแผนภาพเส้นทางสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความได้ดังภาพที่ 3

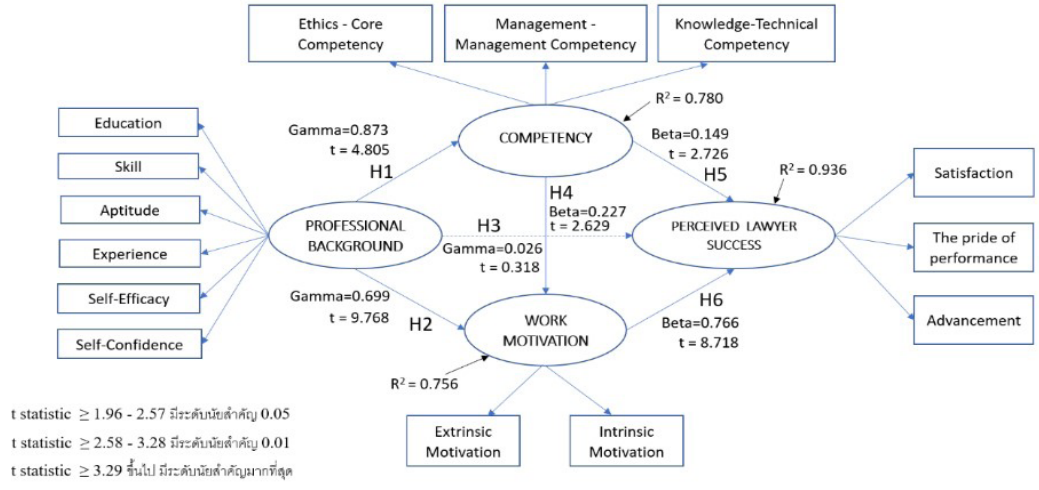


ภาพที่ 3 เส้นทางสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ

จากภาพที่ 3 อธิบายโดยสรุปได้ว่าเส้นทางสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความทั้ง 3 เส้นทางนั้น ได้แก่ เส้นทางที่ 1 เริ่มต้นจากการมีภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) ซึ่งภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความทั้งหมดนี้จะส่งผลทางบวกให้เกิดสมรรถนะ (Competency) สมรรถนะจะส่งผลทางบวกนำไปสู่การรับรู้ความสำเร็จของทนายความ (Perceived

Lawyer Success) ในที่สุด เส้นทางที่ 2 การเริ่มต้นจากการมีภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) ซึ่งภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความทั้งหมดนี้จะส่งผลทางบวกให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) และแรงจูงใจในการทำงานจะส่งผลทางบวกนำไปสู่การรับรู้ความสำเร็จของทนายความ (Perceived Lawyer Success) เช่นเดียวกับเส้นทางที่ 1 แต่ก็ยังไม่สามารถยืนยันได้แน่นอนว่าความสำเร็จนั้นจะมีความยั่งยืนเพียงใดในสองเส้นทางที่ค้นพบดังกล่าว จำเป็นต้องพิจารณาข้อค้นพบในเส้นทางที่ 3 ต่อไป และเส้นทางที่ 3 การเริ่มต้นจากการมีภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ (Professional background) ซึ่งภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความทั้งหมดนี้จะส่งผลทางบวกให้เกิดสมรรถนะ (Competency) และเมื่อเกิดสมรรถนะที่ถึงพร้อมย่อมจะส่งผลทางบวกให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) เมื่อเส้นทางที่มีการเดินทางผ่านทุกตัวแปรอย่างครบถ้วนทั้งสามประการแล้วย่อมจะส่งผลทางบวกนำไปสู่การรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความในที่สุด (Perceived Lawyer Success)

จะเห็นได้ว่า เส้นทางแห่งการรับรู้ความสำเร็จที่ได้ผ่านตัวแปรคั่นกลางทุกตัวดังกล่าวสามารถแสดงได้ว่าความสำเร็จที่ยั่งยืนนั้นได้มีความแน่นอนมั่นคงมากกว่าเส้นทางที่ 1 และเส้นทางที่ 2 ที่ผ่านตัวแปรคั่นกลางเพียงแค่ 1 ตัวแปรเท่านั้น ถึงอย่างไรก็ตามทั้ง 3 เส้นทางแห่งการรับรู้ความสำเร็จจะมีจุดเริ่มต้นจากภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความทั้งสิ้นแล้วจึงนำไปสู่ตัวแปรอื่นซึ่งสิ้นสุดที่การเป็นผู้รับรู้ความสำเร็จของทนายความ เมื่อวิเคราะห์จากค่าสถิติและพิจารณาจากแผนภาพจะเห็นได้ว่ามีตัวแปรด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ ที่ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญในทางตรงต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความโดยมีค่า Gamma อยู่ที่ 0.026 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่ส่งผลทางตรงระหว่างตัวแปรและต่างจากสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ รายละเอียดการแสดงผลการคำนวนค่าสถิติที่ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับตัวแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 Standardized Solution

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	Path Coefficients	t-statistics	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความมีอิทธิพลในทางบวกต่อสมรรถนะในการประกอบวิชาชีพทนายความ ที่ตั้งไว้	0.873	4.806	สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้
สมมติฐานที่ 2 ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความมีอิทธิพลในทางบวกต่อแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ ที่ตั้งไว้	0.699	9.768	สนับสนุนสมมติฐาน
สมมุติฐานที่ 3 ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความมีอิทธิพลในทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ	0.026	0.318	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน ที่ตั้งไว้
สมมุติฐานที่ 4 สมรรถนะ มีอิทธิพลในทางบวกต่อแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ	0.227	2.629	สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้
สมมุติฐานที่ 5 สมรรถนะ มีอิทธิพลในทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ	0.149	2.726	สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้
สมมุติฐานที่ 6 แรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ มีอิทธิพลในทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ	0.766	0.718	สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากตารางทดสอบสมมุติฐานของการวิจัย จะเห็นได้ว่ามีเพียงสมมุติฐานที่ 3 ที่ผลการทดสอบสมมติฐานนั้นปรากฏผลด้วยค่าสถิติว่าไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ มีอิทธิพลในทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ โดยมีค่า t-statistics ในระดับที่ 0.318 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำที่สุดจากผลการทดสอบสมมุติฐานตัวแปรอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความนั้นจะไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสำเร็จในวิชาชีพทนายความแต่อย่างใด เพียงแต่เส้นทางที่มีนัยสำคัญจำเป็นจะต้องผ่านตัวแปรคั่นกลางเสียก่อนที่จะไปถึงการรับรู้ความสำเร็จในวิชาชีพทนายความ ซึ่งได้แก่ตัวแปรด้าน

สมรรถนะ หรือตัวแปรด้านแรงจูงใจในการทำงาน สรุปได้ว่าเส้นทางที่ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความจะส่งผลทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความนั้นจะมีเพียงทางอ้อม จำนวน 3 เส้นทาง ได้แก่ 1) ผ่านสมรรถนะ 2) ผ่านแรงจูงใจในการทำงาน และ 3) ผ่านสมรรถนะ และแรงจูงใจในการทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างจากเดิมของสมมุติฐานการวิจัยในประเด็นภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ คือ ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความนั้นไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญในทางตรงต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ ซึ่งจากเดิมงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จยืนยันผลการศึกษาว่า ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญและส่งผลทางบวกถึงตัวแปรทุกตัวทั้งด้านสมรรถนะ ด้านแรงจูงใจในการทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ แต่ทว่าเมื่อเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือแล้วนำมาประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลกลับค้นพบว่าภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความไม่ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญในทางตรงต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ อันทำให้สมรรถนะได้กลายมาเป็นตัวแปรจุดเด่นของการวิจัยครั้งนี้ผลลัพธ์ค่าอิทธิพลได้บ่งชี้ถึงความคลาดเคลื่อนไปจากสมมุติฐานที่ 1 และไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่ได้มีการศึกษาและเผยแพร่มาในอดีตที่ว่า ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งผลให้เกิดการรับรู้ความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านความพึงพอใจในการประกอบวิชาชีพทนายความ (Satisfaction) ด้านผลงานที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ (The pride of performance) และด้านความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพ (Advancement) เนื่องจากภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะสนับสนุนให้บุคคลสามารถเข้าถึงความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพได้ไม่ยาก (นรากร รุจินันทพรกุล และปะราสี เอนก, 2557, หน้า 119-130)

อนึ่ง ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าตัวแปรด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับต้นของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ในการเจริญก้าวหน้าในการทำงานซึ่งภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความประกอบด้วยการศึกษา (Education) ทักษะ (Skill) ความถนัด (Aptitude) ประสบการณ์ (Experience) การรับรู้สมรรถนะในตนเอง (Self- Efficacy) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) แต่การที่สมรรถนะกลายเป็นตัวแปรหลักของผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ที่ผ่านมาสังคมให้ความสำคัญกับคุณสมบัติ ความพร้อมด้านพื้นฐาน เนื่องด้วยสภาพสังคมที่ดำเนินในสมัยก่อนนั้นไม่มีความซับซ้อนอยู่ในช่วงพัฒนาจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพที่ถึงพร้อมเพื่อเป็นกำลังในการขับเคลื่อนประเทศ ดังนั้นภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความจึงเป็นสิ่งสำคัญแรกที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมา ทว่าในปัจจุบันสังคมเกิดการวิวัฒน์อย่างรวดเร็วทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ด้าน

เศรษฐกิจ ด้านการเมือง การก้าวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและความท้าทายในการดำรงชีพรูปแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมั่นคงในทุกภาคส่วนย่อมกระทบถึงอย่างทั่วกัน สอดคล้องกับงานวิจัยที่วิชา มหาคุณ (2556, หน้า 29-42) ที่ได้ศึกษาเรื่องจริยธรรมในวิชาชีพกฎหมาย กล่าวว่าปัจจุบันด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความต้องเผชิญกับความลำบากในการประกอบวิชาชีพที่จำเป็นต้องประคับประคองชีวิตให้ผ่านพ้นอุปสรรคทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายนี้ทำให้มีสิ่งเร้าและอาจส่งผลในการประกอบวิชาชีพทนายความ หากทนายความไม่มีความหนักแน่นหรือยึดมั่นในจริยธรรมอาจทำให้การทำหน้าที่เกิดความบกพร่องและส่งผลเดือดร้อนต่อลูกความหรือประชาชนซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นเพราะทนายความในฐานะนักกฎหมายต้องปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ให้กับลูกความเป็นสำคัญ จากการเก็บข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับจริยธรรมเป็นอันดับหนึ่งซึ่งจริยธรรมนี้เป็นหนึ่งในตัวแปรสังเกตุได้ของสมรรถนะในวิจัยนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความ ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตยังไม่ปรากฏว่าได้มีการศึกษาโดยตรงเชิงลึกเพื่อค้นหาเส้นทางสู่การเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความยังคงความเป็นตัวแปรสำคัญในความคิดทั่วไปและเป็นหนึ่งในสมมติฐานของงานวิจัยที่ยังคงอยู่มาถึงปัจจุบันแต่เมื่อภายหลังจากที่ได้ศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลและสรุปผลในปัจจุบันนี้แล้ว งานวิจัยนี้สามารถพิสูจน์ได้ถึงข้อค้นพบใหม่ว่าสมรรถนะเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญและส่งผลโดยตรงต่อการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ กล่าวได้ว่า การเป็นทนายความที่มีภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่ดีนั้นย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ แต่การเป็นทนายความที่มีสมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethic) จะนำมาซึ่งการเป็นทนายความที่ประสบความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มุมของการบริหารการดำเนินงานทางด้านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปใช้ในกระบวนการต้นน้ำของการออกแบบหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตเพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) ที่ตอบโจทย์และทันสมัย เป็นที่ต้องการของสังคมโดยเฉพาะภาคธุรกิจ และสถาบันกวดวิชาที่มุ่งเน้นกลุ่มผู้เรียนที่มีความสนใจด้านกฎหมาย สามารถนำไปเป็นนโยบายทางการศึกษาออกแบบการเรียนรู้หรือสอดแทรกกิจกรรมที่ส่งเสริมอันเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทนายความ ซึ่งเมื่อเพิ่มเนื้อหาและดำเนินกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นเข้ามาก็จะทำให้แต่ละสถาบันสามารถสร้างมีเอกลักษณ์ความโดดเด่นของตนโดยมีผลของการวิจัยนี้เป็นฐานการพัฒนาต่อไปได้

1.2 ในการบริหารธุรกิจนั้นซึ่งเป็นศาสตร์อันเกี่ยวกับการจัดการ การวางแผน และ

การดำเนินงานทางธุรกิจในทุกด้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ทั้งสิ้น สิ่งสำคัญเป็นอันดับแรกซึ่งจะนำไปสู่การต่อยอดในขั้นต่อไป คือ การพัฒนาคน งานวิจัยนี้จึงมีคุณค่าในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบที่ส่งผลทางบวกต่อการรับรู้ความสำเร็จได้อย่างหลากหลายในวิชาชีพอิสระ ถึงแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปในด้านการศึกษาทนายความก็ตาม แต่องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาร่วมกับศาสตร์สาขาอื่นๆ ได้เช่นกัน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันได้

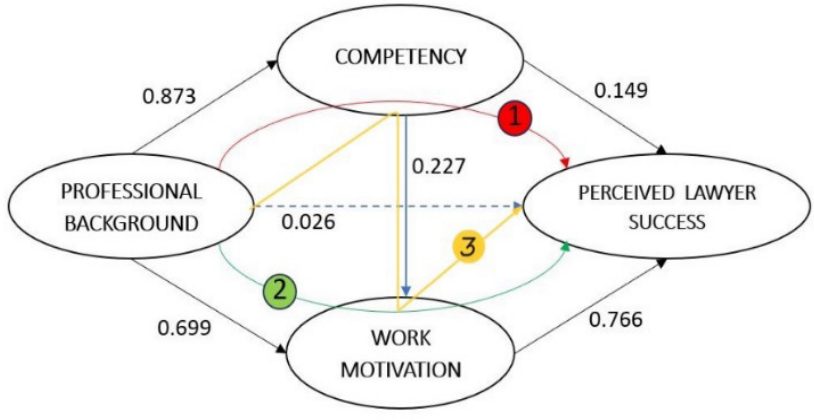
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลจากทนายความในทุกระดับทั้งระดับอาวุโส ระดับกลาง และระดับต้น อย่างไรก็ตามแม้จะได้รับข้อมูลจากทนายความผู้ประสบความสำเร็จที่หลากหลายแต่เพื่อชุดข้อมูลที่รอบด้านสำหรับการทำวิจัยต่อไปอาจเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลจาก Stakeholder อีกหลายกลุ่ม เช่น เจ้าของสำนักงานกฎหมาย เจ้าของบริษัท ผู้รับบริการด้านกฎหมาย และผู้เรียนนิติศาสตร์ ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลความคิดเห็นที่หลากหลายและเป็นการต่อยอดจากงานวิจัยนี้

2.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาในมิติของทนายความ ซึ่งในวิชาชีพนักกฎหมายนั้นยังมีอีกหลากหลายวิชาชีพที่สามารถนำไปปรับใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพได้ เช่น ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา เป็นต้น หากทำการศึกษาในครั้งถัดไปโดยเปลี่ยนกลุ่มวิชาชีพนั้น ผู้วิจัยคิดว่ามีความน่าสนใจและจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพกฎหมายอย่างครอบคลุมต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความนั้นแม้ว่าจะไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสำเร็จในวิชาชีพทนายความโดยตรง แต่พบเส้นทางอ้อม สามารถนำไปสู่การรับรู้ความสำเร็จในวิชาชีพทนายความได้โดยจะต้องผ่านตัวแปรคั่นกลางเสียก่อน โดยสรุปแล้วมีทั้งหมด 3 เส้นทางอ้อมด้วยกัน ได้แก่ 1) ผ่านสมรรถนะ 2) ผ่านแรงจูงใจในการทำงาน และ 3) ผ่านสมรรถนะและแรงจูงใจในการทำงาน ดังภาพที่ 6



ภาพที่ 5 เส้นทางอ้อมของอิทธิพลด้านภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่มีผลต่อการรับรู้ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพทนายความ

เอกสารอ้างอิง

นรากร รุจินันทพรกุล และปะราสี เอนก. (2557). ภูมิหลังทางวิชาชีพทนายความที่มีผลต่อการรับรู้ระดับคุณภาพการให้บริการของผู้ใช้บริการศูนย์บริการร่วมกระทรวงแรงงาน: กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง. *วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,* 5(1), 119-130.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258, หน้า 121-122.

พรชนก ทองลาด, ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน และบัณฑิต บุษบา. (2559). แนวทางการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(1), 74-87.

ภัทระ ลิมป์ศิระ, อภิชัย มานิตยกุล และธัญ สกุลธัญ. (2557). หลักนิติธรรมสากลกับวิชาชีพทนายความ. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 7(3), 35-53.

วิชา มหาคุณ. (2556). จริยธรรมในวิชาชีพกฎหมาย. *จุลนิติ*, 10(6), 29-42.

วิเชียร ชุบไธสง และพิสมัย จารุจิตติพันธ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(3), 404-417.

ศรัณย์พร นานาวัน. (2559). *กลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจความงามสมัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). *บทบาทของธุรกิจและรัฐวิสาหกิจในการสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชน.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกฉัตร วิทยอภิบาลกุล และคณะ. (2561). การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1, 20-21 สิงหาคม 2561*, (หน้า 623-631). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

Hair, J. F., et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Likert, R. (1967). *The human organization: its management and values.* New York: McGraw-Hill.

Exploring the Impact of Female entrepreneurs' Leadership characteristics, Social media use, Business Model Innovation and Employee's Job Satisfaction on Firm Performance*

Xuan Ning and Muhammad Shahid Khan
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: s62484945037@ssru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to study role of female entrepreneurs leadership in firm performance, 2) to find impact of female entrepreneurs leadership characteristics on business model innovation and job satisfaction, 3) to find impact of social media use on firm performance. Research objectives 1 and 2 adopt quantitative research methods since the questionnaire was organized on the basis of the previous maturity scale. The objective 3 is used mixed method (quantitative and qualitative methods). For quantitative research,the sample is 385 Chinese female entrepreneurs from China Association of women entrepreneurs (CAWE). The proportional random sampling method was used a questionnaire to collect data. Statistical analysis is conducted through the use of structural equation modeling (SEM) analytical techniques using Smart PLS. For qualitative research, semi-structured and in-depth interviews with 15 female entrepreneurs who use social media operation were to collect data.

The results of qualitative research showed that: a major challenge in measuring firm performance lies in adapting traditional performance measurement methods to social media. But the results of the interview can still prove it social media use motivation, social media use learning approach and social media use methods are important reasons for social media use performance, which should be evaluated from both non-financial attention and financial sales. To sum up, this study established a link between female

*ได้รับบทความ: 29 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2567
Received: September 29, 2023; Revised: June 19, 2024; Accepted: June 22, 2024

Entrepreneurs' leadership characteristics, social media use, business model innovation and employee's job satisfaction on firm performance. These variables composed the conceptual model of this study and represented the basic process of female leadership characteristics and social media use making an impact.

Keywords: Female entrepreneurs' leadership characteristics; Social media use; Business model innovation; Employee's job satisfaction; Firm performance

1. Introduction

Globally, an estimated 274 million women are involved in entrepreneurship, in addition to 139 million established business owners/female managers and 144 million female informal investors. In other words, women entrepreneurs are making a significant contribution to the global economy and society. (GEM 2020/2021). Hitt & Ireland (2015) proposed entrepreneurial leadership as the core element of strategic entrepreneurship, entrepreneurial leadership has gradually become the focus of the intersection of entrepreneurial research and leadership research focal point. Previous studies have not yet focused on gender differences in entrepreneurial leadership behavior. With the global boom of female entrepreneurship, female entrepreneurs and entrepreneurs have become important forces driving economic and social development (Kelley et al., 2011). In particular, female entrepreneurs show a caring-oriented leadership style and their outstanding risk control ability. It has shown incomparable advantages in dealing with the 2008 economic crisis and the COVID-19 pandemic in the year of 2020-2022. At present, the global economic restructuring and transformation and upgrading after the epidemic is posing new challenges and opportunities for female entrepreneurs to lead organizational reform and innovation. The Entrepreneurial environment is very complex and full of change. It is of great theoretical and practical significance for female entrepreneurs to show what kind of leadership style and characteristics, how to motivate the enthusiasm and initiative of employees, and how to change and improve the business model of the company, so that the company can survive the epidemic period and achieve corporate performance. Therefore, the research of women's entrepreneurial leadership has become a new issue worthy of attention.

The COVID-19 pandemic has had a significant impact on women entrepreneurs due to the relatively weak resilience of small and medium-sized enterprises (SMEs), major changes in industrial chains and work-family conflict. According to the data of GEM 2022, Female entrepreneurs are more severely affected by the pandemic than their male counterparts. According to the survey, women were likely business closures due to the pandemic at 41.9%, while men were at 35%, as such, women were 20% more than men, countries in Europe and North America showed the largest gender gap, with female entrepreneurs 50 percent more likely to go bankrupt as a result of the pandemic than their male counterparts. The opposite is true in Central and East Asian countries, where male entrepreneurs are more likely than female entrepreneurs to go bankrupt due to COVID-19 -- 37% vs. 34%. In addition to regional differences, high-income, middle-income and low-income countries report the following results: In middle - income and higher-income countries, the ratio of entrepreneurs going bankrupt due to COVID-19 is 1.4 vs1.3, with male entrepreneurs higher than female entrepreneurs. While the ratio of women to men in low-income countries is 35.6% vs. 38.5%. The explanation for these results is likely to lie in work-family balance, business size, and industry characteristics. The COVID-19 pandemic has also had a significant impact on the entrepreneurial intentions of male and female entrepreneurs, according to the report. Globally, the average is 29.5% for women and 27.5% for men, indicating that the pandemic has had a significant impact on their entrepreneurial intentions. This suggests that the pandemic has had a greater impact on women's entrepreneurial intentions than men's. According to the data of GEM 2019/2020, in central Asia and east Asia, Latin America, the Middle East and Africa almost all economies, more than half of the early entrepreneurs entrepreneurial activities (total earlystage entrepreneurs, TEAs) is more difficult than a year ago, the outbreak of the delay of new business promotion and operation, this is a red signal for the prospect of Chinese enterprises, but is also a development opportunity. China's Early-Stage Entrepreneurship Index in 2019 (total earlystage entrepreneurial activity, TEA) is 8.7 (35/50), Lower from the results of the 2017/2018 GEM Report survey (9.9); Enterprise Employee Activities (entrepreneurial employee activity, The EEA) index is 0.2 (47/50),

Compared with the corporate employee activity index (1.4) in the past two years, Combined with the global economy, Trade frictions between China and the United States and COVID-19 have affected entrepreneurship in China to some extent, Enterprises themselves should take the initiative to build an employee sharing platform, Through Shared Employees, Cloud Recruitment, Develop entrepreneurial activities.

In the past three years, there has been a very important phenomenon that in the past two years, social media use have become an important firm strategic in business. Early 2020, the global economy was rocked by the COVID-19 pandemic. Before 2020, studies on the epidemic mainly focused on the medical field, with little attention paid to the impact of the pandemic on the global economy, corporate performance, consumer behavior, corporate strategy, and business model innovation. Many enterprises use social media to collect consumer feedback, promote and publicize brands, collect customer opinions, develop newproducts and improve services. Social media operations have become an integral part of corporate strategic planning.

Therefore, it is necessary to study how entrepreneurs can survive the pandemic and lead employees to achieve business performance. The object and sample of this study are the growing group of female entrepreneurs in China. They have played an important role in China's vigorous economic development and are an important driving force for China's economic reform. At the same time, they also show the world the startling change in the status of women in China.

2. Research Objectives

1. To study the role of female entrepreneurs leadership in firm performance.
2. To find impact of female entrepreneurs leadership characteristics on business model innovation and job satisfaction.
3. To find impact of social media use on firm performance.

3. Methods

This research aims to explore how female entrepreneurs cope with drastic changes in the business environment and lead their employees to achieve business performance together in the context of change. Research objectives 1 and 2 adopt quantitative research methods since the questionnaires were based on previous

theories. The objective 3 is used mixed method (quantitative and qualitative methods) in this study since the questionnaire was prepared by the researchers. So it is necessary to conduct in-depth interviews to test the hypothesis. The details appear according to the research process as follows:

1st step: The researcher conducted the research using quantitative research methodology. By reviewing the literature and research related to the variables that affect Chinese female entrepreneurs firm performance consisting of female entrepreneurs' leadership characteristics, social media use, business model innovation and employee's job satisfaction. Determine indicators of variables according to the research concept. Then create a questionnaire according to the 5-level rating scale according to Likert 's (Likert, 1932, pp. 42-48) guidelines, with a test for validity, reliability of the gauge before using it. used to store data to lead to statistical analysis by using the analytical technique of structural equation modeling (SEM).

2nd step: The researcher conducts the research using a qualitative research methodology. The researchers used in-depth interviews from female entrepreneur in China Association of women entrepreneurs (CAWE) were selected by purposive sampling to compile qualitative data. Categorizing and analyzing, interpreting, linking information to draw conclusions to explain the results of the quantitative analysis with more depth and reasoning.

3rd slept: Key informants are:

3.1 Population and sample. In this research, the population is female entrepreneurs in China from the most well known women entrepreneurs association organizations, called the China Women Entrepreneurs Alliance (CWEA). In order to obtain a more reliable analysis result, the number of samples of exploratory element analysis must be full of two pieces:

3.2 Sample group 1) In terms of quantitative research, this study is using a structural equation modelto analyze the causal relationship between the variables, which is the use of advanced research statistics. The sample size is calculated according to Cochran population unknown calculation formula. At a 95% confidence level, the researchers determined the maximum variance levels p = 0. 5 and q = 0.5, as follows:

$$\text{Denote } N = \frac{(1.96)^2(0.5)(1-0.5)}{0.05^2}$$

$$N = 384.16$$

By calculation, the investigators adjusted the sample in the online questionnaire, that is, 385 people, 2) In terms of qualitative research, the researchers used in-depth interviews from 15 Chinese female entrepreneursin China Association of women entrepreneurs (CAWE) by purposive sampling to compile qualitative data. Purposive sampling covers different stages (standards) of entrepreneurship, namely, the initial stage of entrepreneurship (less than 3.5 years) and the establishment period of entrepreneurship (more than 3.5 years), and it is further divided into career adaptation stage, selection stage and development stage according to the entrepreneurial experience of female entrepreneurs.

4th step: Tools and methods used in the study. For quantitative research, this study used questionnaires as a tool for data collection. Adopt a questionnaire based on literature about the relationship between the female entrepreneurs leadership characteristics,social media use,business model innovation, employee's job satisfaction and firm performance, which use 5-level Rating Scale. For qualitative research, an in-depth interview will be used to obtain in-depth information. The interview will follow the questions of the research objective 3, that the effect of social media use to firm performance. This is an open questionnaire interview.

5th step: Data collection for quantitative research, the researcher has coordinated with the Beijing Women Entrepreneurs Alliance sent a notice to provincial branches to fill out questionnaires. A total of 400 questionnaires were issued in the formal survey, and 385 questionnaires were effectively recovered, with a recovery rate of 96.75%. For qualitative data collection, this study provides semi-structured and in-depth interviews with female entrepreneurs who use social media operations to understand the detailed process of her social media operations. Each interview takes approximately 1-1.5 hours, and 15 interviews total 22 hours.

6th step: Reliability and validity test. The study operated the survey by using measurement scales established andvalidated in prior studies. Then reliability and validity would be verified preliminarilyat first. The instruments comprise quantitative

questions and respondents' basic information. The measurement items of 5 main variables contain 56 items measured by the Likert scale.

6.1 Pilot test. Before forming the formal questionnaire, it is necessary to analyze the validity of the measurement of relevant variables through pilot test, so as to realize the optimization of the questionnaire. Since the research background of this paper is slightly different from the original mature scale, in order to ensure the effectiveness of the subsequent large sample survey, this paper first conducts a pre-survey and conducts the small sample test of the initial test scale. The reliability and validity test of the small samples was conducted, the items that did not meet the requirements were deleted, and finally the large sample questionnaire was obtained. The researchers participated in a meeting of the Shandong Province Women Entrepreneurs Chamber of Commerce on May 15 and collected 57 questionnaires from the site. Questionnaires are generated electronically by Questionnaire Star (https://www.wjx.cn) and distributed during the intermission.

6.2 Formal survey. For the measurement model we assessed the loadings, average variance extracted (AVE) and the composite reliability (CR). The values of loadings should be ≥0.5, the AVE should be ≥ 0.5 and the CR should be ≥ 0.7. The result shows that the AVEs are all higher than 0.5 and the CRs are all higher than 0.7. The loadings were also acceptable with only four loadings less than 0.700 (Hair et al., 2019, pp. 2-24). Since the study have 3 constructs which are second order namely 1. Female Entrepreneurs Leadership, 2. Firm Performance, 3. Social Media Use. The study also assessed the validity and reliability of the second order constructs. The second order measurement were also valid and reliable.

Then the study assessed the discriminant validity using the HTMT criterion suggested by Henseler, Ringle, & Sarstedt (2015, pp. 115-135) and updated by Franke & Sarstedt (2019, pp. 430-447). The HTMT values should be ≤ 0.85 the stricter criterion and the mode lenient criterion is it should be ≤ 0.90. The result shows that the values of HTMT were all lower than the stricter criterion of ≤ 0.85 as such we can conclude that the respondents understood that the 9 constructs are distinct. Taken together both these validity test has shown that the measurement

items are both valid and reliable.

7th step: Data analysis. The researcher's data analysis was performed in the following order.

7.1 Quantitative data analysis. 1. Descriptive statistics. The study used mean and standard deviation. The results shows that the female entrepreneur leadership score was 3.76, the score of each dimension is 3.72-3.8 points, all were greater than 3.5 points,which show that female entrepreneur leadership is at the above-average level. Business model innovation score of 4.07, greater than 4 points, at a good level. Employee satisfaction score was 3.42 points, greater than 3 points, which indicates that the employee satisfaction score is above the average level. The social media use score of 3.79, each dimension was scored as 3.72-3.88 points, all were greater than 3.5 points, close to good levels. The firm performance score was 3.69 points, each dimension was scored as 3.67-3.71 points, all were greater than 3.5 points, that being at the above-average level. 2. Statistics for analysis Structural equation modeling (SEM) was used for model fit.The study reported the path coefficients, the standard errors, t-values and p-values for the structural model using a 5,000-sample re-sample bootstrapping procedure.

7.2 Qualitative data analysis. 1. Open encoding. In open encoding, use native code whenever possible. The research object themselves shows some unique words, as reflect the research object conversation and meaning symbol, this helps to reflect the female entrepreneurs social media application situation and effect, considering the text finishing format will affect the effect of the integrity of the open coding in the “line coding”, “sentence” and “word by word coding” according to the characteristics of the data, let the concept of nature. A total of 226 concepts were drawn from all data for 15 samples theoretically sampled. 2. Selective encoding. Selective coding is the second step of coding analysis, and is more directional, selective and conceptual than line-by-line, sentence-by-paragraph coding. This study needs to compare the initial concepts extracted during the open coding process, by “extracting” from the data and the core concepts associated with the social media application of the female entrepreneurial leadership process. Through the theoretical sampling analysis of female entrepreneurs and entrepreneurs in different entrepreneurial career stages, the contents of open coding

were merged and classified, and 18 sub-nodes with high correlation and occurrence frequency were extracted, and further merged and classified into 4 core nodes.

8th step: Summary of research results. The researcher has summarized the research findings from the analysis of quantitative and qualitative data in the following order: 1) the researchers used descriptive statistics to determine the mean and standard deviation,that to explain the level of variables affecting female entrepreneurs' firm performance. The researcher used the tool to collect data on a estimation scale. By averaging from the answer scores of scaled measures, each measure variable was compared with the criteria for interpreting the data. Then statistics for analysis Structural equation modeling (SEM) was used to analyze variables affecting female entrepreneurs' firm performance,and examining the harmony between the developed structural equation model and the empirical data, 2) the researcher summarizes and synthesizes the findings obtained from the data analysis to find the path and process of Social media performance, and verify social media can create value for companies and generate corporate performance.

4. Results

For the 1st objective, the study tested the effect of Female Entrepreneurs Leadership on Firm Performance, Employee's Job Satisfaction, Business Model Innovation. The effect of Female Entrepreneurs Leadership on Firm Performance (β = 0.258, $p < 0.01$), Employee's Job Satisfaction (β = 0.199, $p < 0.01$), Business Model Innovation (β = 0.194, $p < 0.01$) were all positively significantly, which gives support for H1-H3.

For the 2nd objective, the study tested the the effect of Employee's Job Satisfaction (β = 0.168, $p < 0.01$), Business Model Innovation (β = 0.133, $p < 0.01$), Social Media Use (β = 0.281, $p < 0.01$) on Firm Performance. The effect of Employee's Job Satisfaction, BusinessModel Innovation, Social Media Use on Firm Performance were all positively significantly, which gives support for H4-H5,H7.

For the 3rd objective, the study also tested the the effect of social media use (β = 0.257, $p < 0.01$) on firm performance is significant.

Knowledge Asset

The research is based on leadership theory and business model theory to propose a new theoretical framework. It is the first to empirically test the leadership

characteristics of female entrepreneurs in China against the background of COVID-19 and bring a new independent variable, social media use, into the framework and test the impact of it on BMI and firm performance. Based on this framework, a conceptual model including female leadership characteristics, business model innovation, employee's job satisfaction and social media use is constructed to verify the reasons why Chinese female entrepreneurs led their employees to achieve business performance during the epidemic. It fills the theoretical and practical gaps in related fields.

5. Discussion

The objective 1 found that female entrepreneurs leadership has significant influences on firm performance ($\beta = 0.197$, $p < 0.01$). Consistent with the research of women's entrepreneurial leadership is to cope with a variety of dynamic and complex changes and inclusive change environment, give full play to women's unique gender advantages, and promote the continuous change and firm performance.

The objective 2 found that female entrepreneurs leadership positively influences employee's job satisfaction ($\beta = 0.199$, $p < 0.01$), business model innovation ($\beta = 0.194$, $p < 0.01$) . Consistent with the finding that, both the cooperation, affinity, and caring of the change leather leadership can enhance the individual activeness and job satisfaction of employees, thus positively affecting organizational performance. (Moudrý and Thaichon, 2020), and Dorta-Afonso, D., Gonz´ alez-de-la-Rosa (2022) show that job satisfaction determines organizational performance more than organizational performance. The founding of the study also consistent withthe fact that leadership issues are closely related to business model innovation, and that its success depends on leadership skills (Saebi, Lien, & Foss, 2017, pp. 567-581).

The objective 3 found that social media use ($\beta = 0.257$, $p < 0.01$) positively influences on firm performance. Consistent with the fact that since the outbreak of COVID-19, the application of social media has greatly changed the behavior pattern of consumers' choice (Mason, Narcum, & Mason, 2021). Social media operations have become an integral part of corporate strategic planning.

Table 1 Hypothesis Testing

Hypothesis	Relationship	Std Beta	Std Error	t-values	p-values	BCI LL	BCI UL
H1	Female Entrepreneurs Leadership -> Firm Performance	0.197	0.050	3.994	0.000	0.099	0.293
H2	Female Entrepreneurs Leadership -> Employee's Job Satisfaction	0.199	0.050	3.903	0.000	0.098	0.292
H3	Female Entrepreneurs Leadership -> Business Model Innovation	0.194	0.050	3.856	0.000	0.093	0.289
H4	Employee's Job Satisfaction -> Firm Performance	0.167	0.048	3.435	0.001	0.072	0.261
H5	Business Model Innovation -> Firm Performance	0.134	0.051	2.615	0.009	0.034	0.231
H6	Social Media Use ->Business Model Innovation	0.182	0.061	2.952	0.003	0.061	0.299
H7	Social Media Use -> Firm Performance	0.257	0.047	5.440	0.000	0.162	0.349

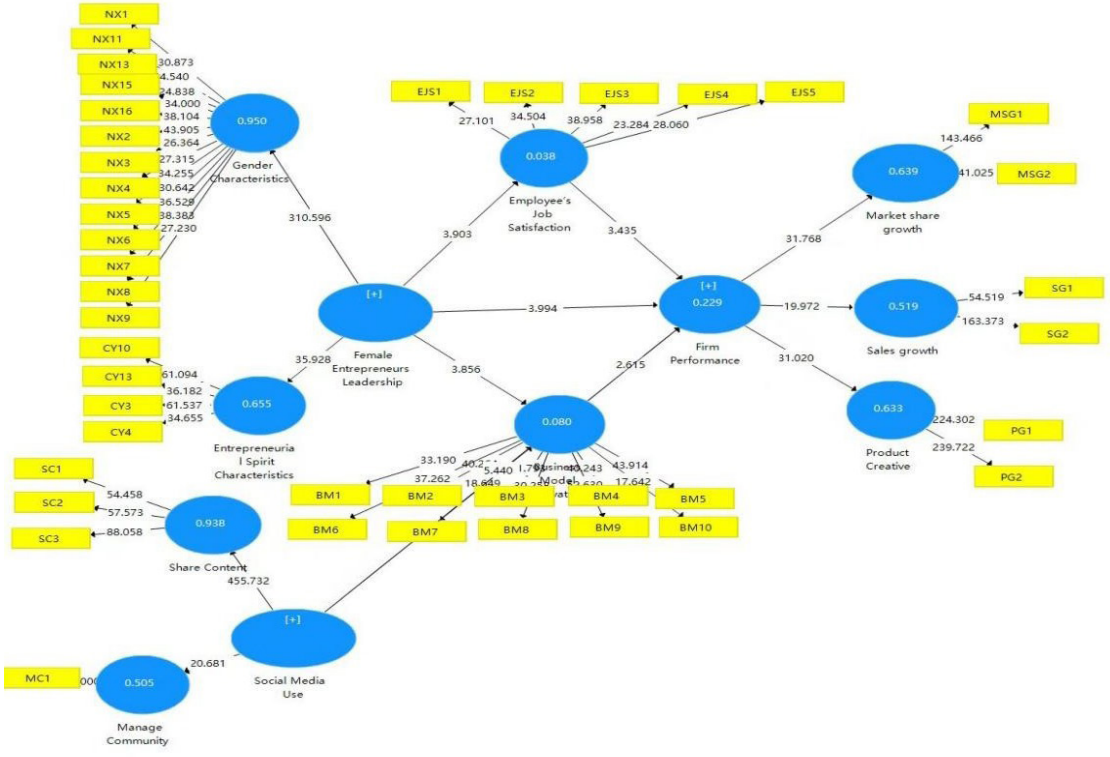


Figure 1 Final Result of Structural Equation Modeling

Conclusion

This study established a link between female Entrepreneurs' leadership characteristics, social media use, business model innovation and employee's job satisfaction on firm performance.These variables composed the conceptual model of this study and represented the basic process of female leadership characteristics and social media use making an impact .The research results show that: Change-mindset, Innovation, Risk-control, Cooperation, Affinity, and Caring by female entrepreneurship leaders can effectively stimulate employees' individual body activity and improve employees' job satisfaction. Thus affecting corporate performance. At the same time, the entrepreneurial spirit in female leadership can effectively promote the innovation of enterprise model, thus affecting the performance of the company. In addition, the use of social media has a profound effect on corporate performance in the current environment full of uncertainty.

And it also plays an important role in promoting the reform of the business model of enterprises, and thushas significant influences on firm performance. The interaction of these variables is the key reason why Chinese women entrepreneurs who have survived the COVID-19 pandemic.

6. Suggestions

1. The suggestion for using the finding of the research

1.1 For women entrepreneurs, a good balance of entrepreneurship and female gender characteristics can help motivate employees and achieve business performance. Therefore, women entrepreneurs should have a clear understanding of their role and be committed to growing both individually and as a team.

1.2 For corporate strategy. It is very important to integrate social media operations into corporate strategy, which is an important way for Chinese enterprises to adapt to the current Chinese market and transform their business model.

1.3 For human resource man agement. It is essential to recruit people who are skilled in social media operations and provide employees with the necessary training in social media operations.

2. The suggestion for future research

2.1 Due to the limitation of research time and budget, the data collection didn't cover all emerging economies enterprises. The study should cover more emerging economies enterprises in the future.

2.2 In the interview, it is found that whether women personally take care of their children is also an important reason affecting the performance of small enterprises, which is not discussed and verified in the paper, and can be studied in the future.

2.3 The decision-making process of entrepreneurs adopting social media strategies can collect more sample data for quantitative analysis in the future to verify its effectiveness.

7. Knowledge Assets

This research is based on leadership theory and business model theory to propose a new theoretical framework. Based on this framework, a conceptual model including female leadership characteristics, business model innovation, employee's job satisfaction and social media use is constructed to verify the reasons why Chinese female entrepreneurs led their employees to achieve business performance during the

epidemic. It fills the theoretical and pactical gaps in related fields. The research results show that: Change-mindset, Innovation, Risk-control, Cooperation, Affinity, and Caring by female entrepreneurship leaders can effectively stimulate employees' individual body activity and improve employees' job satisfaction.

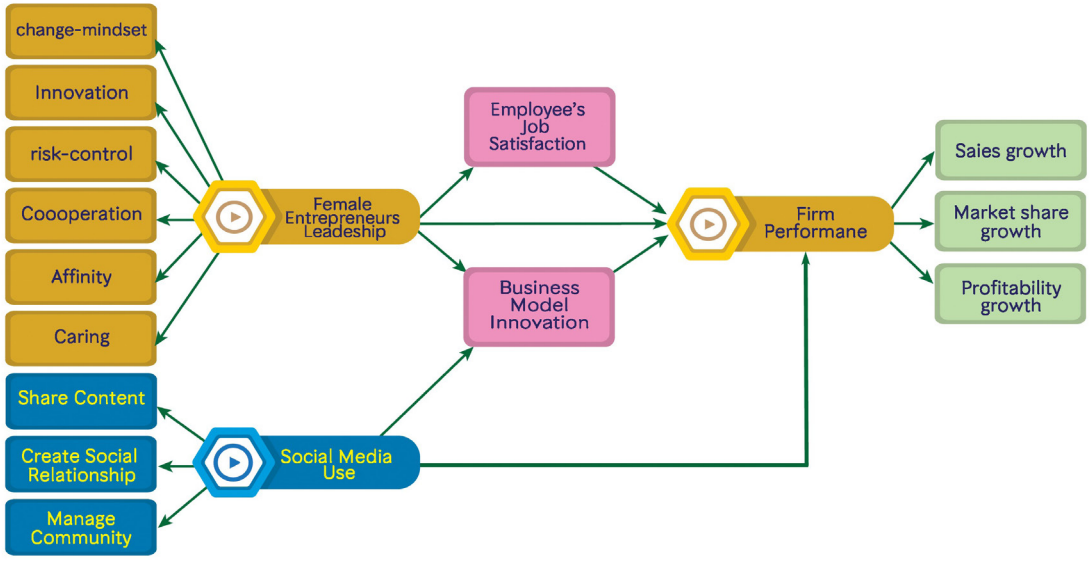


Figure 2 The decision-making process of entrepreneurs adopting social media strategies

References

Dorta-Afonso, D., Gonz´ alez-de-la-Rosa, M., (2022). High-performance work systems. *In Buhalis, D. (Ed.), Encyclopedia of Tourism Management and Marketing*. United Kingdom: Edward Elgar Publishing.

Franke, G., & Sarstedt, M. (2019). Heuristics versus statistics in discriminant validity testing: a comparison of four procedures. *Internet Research*, 29(3), 430-447.

Hair, J., et al. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24.

Henseler, J., Ringle, C., & Sarstedt, M. (2015). A New Criterion for Assessing Discriminant Validity in Variance-based Structural Equation Modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135.

Hitt, M. A., & Ireland, R. D. (2015). *The Black well encyclopedia of management: Entrepreneurship*. Oxford, UK: Blackwell Publishers.

Kelley, D. J., et al. (2011). *Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2010 Women's Report.* London: GEM.

Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. *Archives Psychological,* 3(1), 42-48.

Mason, A. N., Narcum, J., & Mason, K. (2021). Social media marketing gains importance after Covid-19. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1870797.

Moudrý, D. V, & Park Thaichon, P. (2020). Enrichment for retail businesses: How female entrepreneurs and masculine traits enhance business success. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 54, 102068.

Saebi, T., Lien, L., & Foss, N. (2017). What Drives Business Model Adaptation? The Impact of Opportunities, Threats and Strategic Orientation. *Long Range Planning*, 50, 567-581.

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด*

The Integration Theravada Buddhist Philosophy to Strengthen the Family of Thai Woman Marrying Foreigners in Roi Et Province

พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ คัมภีรวรธรรม), โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และสงวน หล้าโพนทัน
Phrakhru Wikromthammathach (Peera Khampeerawaratham), Sowit Bamrungphak and Sanguan Laphontan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Khruwikrom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว 3) บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 15 คน วิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวเป็นการนำเสนอถึงการอยู่ร่วมกันของคู่สามีภรรยาที่มีจุดหมายเพื่อสร้างครอบครัวให้มีมั่นคงด้านฐานะและมีทายาทไว้เพื่อสืบตระกูล ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 5 ด้าน คือ ด้านสัมพันธภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทุนทางสังคม และด้านบทบาทหน้าที่

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่ 1) หลักสมชีวิตา (สมสัทธา สมสีลา สมจาคา สมปัญญา) 2) หลักคิหิสุข (อัตถิสุข โภคสุข อนณสุข อนวัชชสุข) 3) หลักโภควิภาค (1 ส่วนสำหรับเลี้ยงตนและทำประโยชน์ 2 ส่วน เพื่อการลงทุน 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในเวลาจำเป็น) 4) หลักฆราวาสธรรม (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ)

*ได้รับบทความ: 16 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2567
Received: February 16, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 22, 2024

3. บูรณาการหลักพุทธปรัชญา 4 ประการคือ 1) หลักสมชีวิธรรม การสร้างวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาครอบครัวให้เข้มแข็ง 2) หลักฆราวาสธรรม สร้างความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สามีภรรยา 3) หลักโภควิภาค สร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ และ 4) หลักคิหิสุข สร้างความเข้มแข็งด้านฐานะแก่ครอบครัว

4. องค์ความรู้ที่ได้ คือ CBB MODEL ได้แก่ C = Creating a strong family head หมายถึง การสร้างหัวหน้าครอบครัวให้เข้มแข็ง B = Building strength between people in the family หมายถึง การสร้างความเข้มแข็งระหว่างบุคคลในครอบครัว และ B = Building and strengthening family status คือ การสร้างสร้างความเข้มแข็งทางฐานะครอบครัว

คำสำคัญ: พุทธปรัชญาเถรวาท; ความเข้มแข็ง; ครอบครัว

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the concept of strengthening the family, 2) to study the principles of Theravada Buddhist philosophy regarding to strengthening the family, 3) to integrate Theravada Buddhist philosophy to strengthen the families, 4) to present knowledge about Theravada Buddhist philosophy to strengthen the family of Thai women who marry foreigners in Roi Et Province. It is qualitative research. Data were collected from primary and secondary documents and in-depth interviews with 15 peoples. Descriptive analysis was performed using the inductive method.

The research results were as follows:

1. The concept of strengthening the family it is a presentation of the concept that the living together of a married couple with the goal of creating a family with stability in status, and have heirs to carry on the family. Living with honesty. Behave as a good example in five areas: relationships, economics, social, capital, and roles.

2. Theravada Buddhist philosophy regarding strengthening the family includes: 1) the principle of Samjivita (Samsaddha, Samsila, Samcaka, Sampanya), 2) the principle of Kihisuk (Atthisuk, Phoksuk, Ananasuk, and Anavajjasuk), 3) The principle of Bhogavi (1 part for self-sufficiency and benefit, 2 parts for investment, and 1 part kept for use in times of need) 4) Principles of Secular Dhamma (Sajja Dama Khanti Caka).

3. Integrate the four principles of Buddhist philosophy using the following methods: 1) Samjivi Dhamma principle creating the correct vision to develop a strong family; 2)

Secular Dhamma principles to strengthen the relationship between married couples; 3) strengthening to the principles of nutrition; 4) strengthening to the management; and 5) strengthening to the principles of happiness; and 6) strengthening to the status of the family.

4. The knowledge gained is the CBB model, which includes C = creating a strong family head, meaning creating a strong family head; B = building strength between people in the family, meaning building strength between people in the family; and B = building and strengthening family status, meaning building and strengthening the family status.

Keywords: Theravada Buddhist philosophy; strength; family

1. บทนำ

มนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นมาบนโลกนี้เพียงรำพังแต่มนุษย์เกิดขึ้นมามากมายบนโลกนี้ดังที่ปรัชญาและศาสนาต่างได้กล่าวถึงการกำเนิดของมนุษย์ เช่น พุทธศาสนากล่าวถึงการกำเนิดมนุษย์ไว้ในอัคคัญญสูตรว่า มนุษย์ยุคแรกที่ลงมาเกิดบนโลกคือ อาภัสสรพรหม ซึ่งเป็นพรหมชั้นหนึ่งในพรหมโลก พรหมเหล่านั้นมากันเป็นจำนวนมาก ไม่ได้มาเพียงองค์เดียว จากนั้นการพัฒนาการความเป็นเป็นพรหมมาเป็นมนุษย์ ก็ได้ดำเนินไปจนกลายเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ มีเพศชาย เพศหญิง และสมสู่กันเป็นสามีภรรยาอยู่กันเป็นครอบครัวกลายเป็นสังคมมาจนถึงปัจจุบัน (ที.ปา. 15/56-62/150-160) จากที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นถึงการเกิดขึ้นและความเป็นสัตว์สังคมและการไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยวของมนุษย์ พวกเขาจึงอยู่รวมกันเป็นสังคม เริ่มจากสังคมที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัว หลายครอบครัวรวมกันเป็นหมู่บ้าน หลายหมู่บ้านรวมกันเป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด หลายจังหวัดรวมกันเป็นประเทศชาติ หลายประเทศชาติรวมกันเป็นโลก จากคำกล่าวประโยคทำให้เห็นว่ามนุษย์นั้นมีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา เพราะในโลกนี้มีหลายประเทศหลายทวีป จึงแตกต่างกันทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี ในเรื่องการแต่งตัว อาหาร ความเชื่อด้านศาสนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์ชอบอยู่กันเป็นกลุ่มทั้งนี้อาจจะเพื่อความอบอุ่นใจ เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์กันและกัน จึงมีการแต่งงานมีคู่ครอง มีบุตรสืบตระกูล มีเพื่อนฝูง (บุญมี แท่นแก้ว, 2546, หน้า 7) ฉะนั้นการมีความครอบจึงเป็นความต้องการข้อแรกๆ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพราะครอบครัวคือ การอยู่ร่วมกันของสามี-ภรรยาหรือชายหญิงคู่หนึ่งที่รักใคร่ชอบพอกันแล้วก็ตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกันโดยการแต่งงานกันตามประเพณี เมื่อแต่งงานกันแล้วจากหนุ่มสาวธรรมดาที่รักใคร่ชอบพอกันก็เปลี่ยนสถานะมาเป็นสามี-ภรรยา เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของสามีภรรยาเป็นไปด้วยความสุขความเจริญไปตลอดสมกับคำกล่าวที่ว่า อยู่กันจนถึงไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร สามีเป็นของคู่กับภรรยา เรียกกันตามคำของชาวบ้านทั่วไปว่า ผัวเมีย เป็นของคู่กัน ถ้าไม่มีภรรยาก็

ไม่มีสามี โดยในตรงกันข้าม ถ้าไม่มีสามีก็ไม่มีภรรยา ฉะนั้นทั้งสองคนจึงมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างใกล้ชิดและจำเป็น (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), 2535, หน้า 136) จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคนสองคนที่ตัดสินใจสร้างสังคมเล็กๆ เพื่อร่วมกันสร้างอนาคตที่ดีไว้รอบุตรธิดาของตนที่จะเกิดมา สามีและภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว ถ้าสามีและภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน พยายามปรับตัวเข้าหากันมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เต็มใจร่วม ทุกข์ร่วมสุขกันในครอบครัว มีการสื่อสารที่ดีต่อกันตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัวร่วมกันก็แสดงถึงคุณภาพชีวิตสมรสที่ดีของคู่สามีภรรยาแต่ในทางตรงกันข้ามหาก สามีภรรยามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่รักใคร่ปรองดองกันและขาดความรับผิดชอบร่วมกันแล้วไซร้ย่อมเกิดความขัดแย้งรุนแรงถึงขั้นทำให้ครอบครัวต้องแตกแยกสลายลง หรือทำให้ครอบครัวขาดความสุขและมีปัญหาซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาสังคมในที่สุด (ศิวาพัชร์ ฉัตรเท, 2561, หน้า 1) สถานะทางครอบครัวของมนุษย์จะสุขจะทุกข์หรืออยู่ด้วยกันได้ยาวนานตลอดรอดฝั่งหรือไม่ขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะสามีภรรยา ผู้เป็นหลักหรือเป็นผู้นำครอบครัว หลักประพฤติปฏิบัตินั้นในทางปรัชญาเรียกว่า จริยศาสตร์ พุทธศาสนิกชนก็เช่นกันปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์มาตั้งแต่ในอดีตสมัยพุทธธรรมรุ่งเรืองทำให้ครอบครัวเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดมารวมถึงพุทธศาสนิกชนในประเทศไทย

จากอดีตจนถึงปัจจุบันสังคมไทยได้ผ่านกระบวนการพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว 3 ยุค คือ ยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม และยุคข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะยุคข้อมูลข่าวสารหรือยุคปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้อย่างมากมาย เหนือสิ่งอื่นใดทำให้ชีวิตและสังคมกลายเป็นชีวิตและสังคมรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “สังคมยุคดิจิทัล หรือยุคโลกาภิวัตน์” (โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพุทธชาติ คำสำโรง, 2554, หน้า 1) สังคมปัจจุบันการคมนาคมและการสื่อสารสะดวกรวดเร็ว การเดินทางข้ามไปมาระหว่างรัฐง่ายขึ้น ทำให้มนุษย์เข้าใจภาษาและความอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของกันและกันได้ทั่วโลก หญิงชายที่ต่างชาติต่างภาษาจึงมีโอกาสแต่งงานกันมากขึ้น ทำให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมโดยเฉพาะในประเทศไทยการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ต่างภาษานั้นถึงแม้ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่จะแตกต่างกันไม่ว่าจะอยู่ในประเทศตนเองหรือไปอยู่ประเทศสามี มีอยู่เป็นจำนวนหนึ่งเลยทีเดียว เหตุผลที่หญิงไทยตัดสินใจแต่งงานกับชาวต่างชาตินั้นสาเหตุหนึ่งคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจหรือปัญหาปากท้อง เพราะว่าหญิงชาวอีสานส่วนมากมีฐานะยากจนเมื่อพบกับชายต่างชาติและได้รับการช่วยเหลือครอบครัวจากฝ่ายชายอย่างจริงใจ เพราะในบางกรณีหญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาตินั้นอาจจะมีบุตรที่เกิดจากสามีเดิม หลังจากเลิกกับสามีคนเดิมจึงต้องรับภาระเลี้ยงดูทั้งบุตรของตนและบิดา

มารดาที่สูงอายุ ซึ่งชายชาวต่างชาติเหล่านั้นเข้าใจและยินดีที่จะช่วยเหลือเป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ฝ่ายหญิงยินดีและตัดสินใจแต่งงานด้วยในที่สุด (กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และวิไลวรรณ มหาวีรวัฒน์, 2549, หน้า 15) จากคำกล่าวที่ยกมานี้ทำให้เราเห็นจุดเริ่มต้นของความรักและทำให้ตกลงปลงใจที่จะแต่งงานกันใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยาสร้างครอบครัวไปด้วย สิ่งนั้นคือความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตแต่งงาน และนอกจากนี้ยังพบว่า การที่หญิงไทยได้แต่งงานกับชาวต่างชาตินอกจากความรักที่มีปัจจัยเกื้อหนุนแล้วยังเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐฐานะ ค่านิยม และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่กระบวนการทำวิจัยในครั้งนี้

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่ได้นำเสนอมาแล้วนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อหาคำตอบว่าเมื่อการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้เพื่อการดำเนินชีวิตระหว่างหญิงไทยกับชาวต่างชาติว่าจะมีความมั่นคงในชีวิตการแต่งงานอย่างไร และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
2. ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ได้แก่ ครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม
4. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย
5. การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมา

สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

6. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นจากผู้ทรงคุณจำนวน 5 ท่าน แล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจน จากบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มซึ่งบุคคลดังกล่าวนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จำนวน 15 คน

7. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ 3) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว พบว่า เป็นวิธีการอยู่ร่วมกันของคู่สามีภรรยาที่มีจุดหมายเพื่อสร้างครอบครัวให้มีมั่นคงด้านฐานะ และมีทายาทเพื่อสืบตระกูล ดำเนินชีวิตด้วยความสุจริต ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีใน 5 ด้าน คือ ด้านสัมพันธภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทุนทางสังคม และด้านบทบาทหน้าที่ และพบว่า ครอบครัว เป็นสังคมขนาดเล็กที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของคำว่า สังคม ที่ประกอบด้วย มารดา บิดา และบุตร ประเภทของครอบครัวแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวเดี่ยวนี้แยกออกเป็น 2 ช่วง คือ (1) ครอบครัวพื้นฐานของมนุษย์หรือเรียกว่า ครอบครัวแรก (2) ช่วงที่ 2 เป็นครอบครัวเดี่ยวที่แยกออกจากครอบครัวขยาย ครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว และครอบครัวข้ามรุ่น เป็นต้น เหล่านี้เรียกว่าครอบครัวเดี่ยว ส่วนครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่มีสามชิกอยู่ในครอบครัวเดียวกันถึง 3 ชั่วอายุ ได้แก่ ปู ย่า หรือ ตา ยาย พ่อ แม่ และบุตรหลาน ครอบครัวขยายนี้ เป็นรูปแบบครอบครัวของชาวไทย โดยเฉพาะชาวไทยอีสาน เพราะชาวอีสานตั้งแต่ยุคแรกๆ นั้นเมื่อบุตรแต่งงานแล้วจะไม่นิยมแยกออกไปสร้างบ้านสร้างครอบครัวใหม่ทันที แต่จะนิยมอยู่บ้านหลังเดียวกับพ่อแม่ไปจนถึงเวลาอันเหมาะสมจึงแยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่ และซึ่งพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวเข้มแข็งเกิดจากบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย คือ การสร้างครอบครัวให้สมบูรณ์ โดยการมีบุตรธิดา ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง พร้อมที่จะเกื้อกูลสังคม และคนรอบข้างปรับตัวได้ในสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่หวั่นไหวไปกับปัญหาหรืออุปสรรค เมื่อเผชิญปัญหาก็สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ ประกอบอาชีพ

สุจริต รู้จักประหยัด และออมเพื่อสร้างฐานะครอบครัว โดยมีผู้นำครอบครัวคือ บิดา มารดา ได้ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และทำหน้าที่ในการอบรมดูแลสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในจังหวัดร้อยเอ็ด มี 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักสมชีวิตธรรม ประกอบด้วย (1) สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน (2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน (3) สมจาคา มีจาคะเสมอกัน (4) สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน 2) หลักคิหิสุข ประกอบด้วย (1) อัตถิสุข สุขจากการมีทรัพย์ (2) โภคสุข สุขจากการใช้จากทรัพย์ (3) อนณสุข สุขจากการไม่มีหนี้ (4) อนวัชชสุขสุขจากการทำงานที่ไม่เป็นโทษ 3) หลักโภควิภาค หลักการแบ่งทรัพย์ มีวิธีดังนี้ (1) 1 ส่วน (25%) สำหรับเลี้ยงตน และทำประโยชน์ (2) 2 ส่วน (50 %) เพื่อการลงทุน (3) อีก 1 ส่วน (25%) เก็บไว้ใช้ในเวลาจำเป็น และ 4) หลักฆราวาสธรรม ได้แก่ (1) สัจจะ มีความซื่อสัตย์ (2) ทมะ มีความข่มใจ (3) ขันติ มีความอดทน (4) จาคะ มีความเสียสละ

3. ผลการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

3.1 หลักสมชีวิตาธรรม ประกอบด้วย สมสัทธา สมสีลา สมจาคา สมปัญญา เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับนกุลปตาคหบดี และนกุลมาตาคหปตานี ถึงสามี และภรรยาปรารถนาที่จะพบกันทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า ในสมชีวีสูตร ดังข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความว่า คหบดี และคหปตานี ถ้าสามี และภรรยาทั้ง 2 ฝ่ายหวังจะพบกันทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า ทั้งฝ่าย พึงมีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน สามี และภรรยาทั้ง 2 ฝ่ายนั้นได้พบกันทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า สามีและภรรยาทั้ง 2 ฝ่าย เป็นผู้มีศรัทธา รู้ความประสงค์ของผู้ขอ สำรวมระวังดำเนินชีวิตโดยธรรม เจรจาคำไพเราะอ่อนหวานต่อกัน มีความเจริญรุ่งเรืองมีความสุข มีความประพฤติเสมอกันทั้ง 2 ฝ่ายรักใคร่ไม่คิดร้ายต่อกัน ทั้ง 2 ฝ่าย ประพฤติธรรมในโลกนี้มีศีลเสมอกันเสวยอารมณ์ที่น่าใคร่ย่อมเพลิดเพลินบันเทิงใจในเทวโลก

3.2 หลักคิหิสุข 4 คือ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ หรือ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี มี 4 อย่าง คือ อัตถิสุข คือ สุขจากการมีทรัพย์ โภคสุข สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ อนณสุข คือ สุขจากการไม่เป็นหนี้ และอนวัชชสุข คือ สุขที่เกิดจากการประพฤติไม่มีโทษ สุขของคฤหัสถ์ 4 อย่างนี้ เป็นบทสรุปของความเข้มแข็ง เพราะคฤหัสถ์ที่ดีนั้นย่อมต้องการมีทรัพย์สินที่หามาได้อย่างสุจริตใช้จ่ายในครอบครัวอย่างเพียงพอ และมีเก็บไว้ใช้ในอนาคตต่อไป โดยไม่ต้องไปยืมคนอื่นให้เป็นหนี้เขา หากยืมไม่ได้ก็จะทำให้ตนและครอบครัวลำบาก

3.3 หลักโภควิภาค 4 เป็นหลักการใช้ทรัพย์ที่มีอยู่และที่หามาได้ใหม่ โดยแบ่งทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน ส่วน 1 แบ่งไว้สำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว ส่วนที่ 2 และ 3 แบ่งไว้ใช้เกี่ยวกับการลงทุนกิจการงาน เช่น ใช้ลงทุนต่างๆ ส่วนที่ 4 แบ่งเก็บไว้ใช้ในเหตุที่จำเป็นที่เกิดขึ้นในอนาคต

หลักการนี้เป็นหลักการในใช้ทรัพย์สินของครอบครัวให้เกิดประโยชน์ที่สุด หัวหน้าครอบครัวต้องรู้จักหลักการบริหารทรัพย์สินที่ครอบครัวมีอยู่ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ตามหลักพุทธปรัชญาได้เสนอแนวคิดการบริหารทรัพย์ไว้ว่า เมื่อหารทรัพย์มาได้ในแต่ละครั้งควรแบ่งทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วน 1 แบ่งไว้ใช้จ่ายเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ส่วนที่ 2 และ 3 แบ่งไว้ใช้จ่ายเรื่องการทำงานหรือใช้เป็นทุน ใช้ลงทุนใจกิจการของครอบครัวต่อไป ส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้เมื่อคราวจำเป็น

3.4 หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ จาคะ ขันติ เป็นหลักการสำคัญของฆราวาสผู้ครองเรือนที่หวังความสุขความเจริญภายในครอบครัวรวมถึงสังคมควรปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะจากปัญหาใหญ่ 2 ปัญหาที่ได้กล่าวในเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเลิกรากันของหญิงไทยที่แต่งงานกับคนต่างชาติ หรือการเลิกรากับสามีคนไทยที่มีสาเหตุมาจากการนอกใจ หรือปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว ปัญหาเหล่านี้เกิดจากความไม่จริงใจหรือการขาดสัจจะต่อกันนั้นเอง ปัญหาเรื่องชู้สาวในปัจจุบันนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากเป็นลำดับต้นๆ ของสังคมไทยจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้หญิงชาวร้อยเอ็ดที่แต่งงานกับชาวต่างชาติพบว่า เหตุที่ทำให้ชีวิตการแต่งงานจบลงเพราะว่า ปัญหาเรื่องความไม่จริงใจ ขาดความข่มใจ ความอดทนที่สำคัญคือขาดการสละอารมณ์ความคิดที่ทำให้เป็นคนถือตัวถือความคิดของตนเป็นหลัก จนไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ ไม่ยอมรับประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อด้านศาสนาที่แตกต่างกัน ส่วนคู่ไหนที่มีความจริงใจปัญหาดังกล่าวมานี้ก็หมดไป และสามารถปรับตัวเข้าหากัน สร้างความรักความอบอุ่นขึ้นในครอบครัว ทำให้ครอบครัวเกิดความเข้มแข็ง หลักพุทธปรัชญาทั้ง 4 หลัก ที่บูรณาการในการใช้ชีวิตร่วมกันของหญิงไทยกับชาวต่างชาตินี้จะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยการมีหลักการสำคัญทั้ง 4 ประการนี้ครองใจทั้งหญิงและชายจะทำให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในรูปแบบครอบครัวตลอดไป

4. การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ และนำเสนอเป็นองค์ความรู้เป็น CBB MODEL ได้ดังนี้

4.1 C = Creating a strong family head การสร้างหัวหน้าครอบครัวให้เข้มแข็งในการสร้างหัวหน้าครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็งด้วยการให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ก้างไกลรู้ทันเหตุการณ์บ้านเมืองรู้ทันสถานการณ์ของโลกและในประเทศ รู้จักชุมชน รู้ความเคลื่อนไหวสังคม และเป็นคนที่หน้าเชื่อถือ ทำให้มีเครือข่ายที่สามารถช่วยเหลือกันได้

4.2 B = Building strength between people in the family คือ การสร้างความเข้มแข็งระหว่างบุคคลในครอบครัว การสร้างความเข้มแข็งระหว่างสามีภรรยาคือหญิงชาวร้อยเอ็ดกับสามีชาวต่างชาติ ด้วยการใช้ สัจจะ ความจริงใจต่อกันและใช้ สัจจะ ความจริงใจ ทมะ ความข่มใจ ขันติ คมอดทน และจาคะ การสละ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสมาชิกในครอบครัว

4.3 B = Building and strengthening family status คือ การสร้างสร้างความเข้มแข็งทางฐานะครองครัว การสร้างความเข้มแข็งในด้านกายภาพของครอบครัวหรือดารนฐานะของครอบครัว โดยการสร้างระเบียบวินัยในการใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ เช่น ส่วนที่ใช่จ่ายในครอบครัวแต่ละวัน ใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำงาน หรือลงทุนและใช้ในเวลาจำเป็น หากมีการจัดระเบียบวินัยในการใช้จ่ายดังกล่าวนี้ ฐานะครอบครัวย่อมดีขึ้น มีทรัพย์ช่วยจ่ายได้อย่างสะดวก ทั้งยังไม่เป็นหนี้คนอื่น

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. ครอบครัว คือ สังคมปฐมภูมิที่มีขนาดเล็กประกอบด้วย มารดา บิดา และ บุตร อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายการมีครอบครัวเป็นการใช้ชีวิตร่วมกันของคน 2 คน ที่มีจุดมุ่งหมายคือ การสร้างครอบครัวให้สมบูรณ์โดยการมีบุตรธิดา ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง พร้อมที่จะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้างปรับตัวได้ในสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไม่หวั่นไหวไปกับปัญหาหรืออุปสรรค เมื่อเผชิญปัญหาก็สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ด้วยดี ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออมเพื่อสร้างฐานะของครอบครัว สอดคล้องกับณภัสสรส์ เหมาะประสิทธิ์ (2560, หน้า 45) ได้ทำวิจัยเรื่ององค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย พบว่า พฤติกรรมเชิงพุทธที่มีผลต่อความเข้มแข็งของครอบครัวในสังคมไทย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ และ 60 ตัวบ่งชี้ คือ 1) องค์ประกอบด้านหลักธรรมสำหรับครอบครัวมี 11 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวมี 8 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านการเลี้ยงดู มี 7 ตัวชี้วัด 4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้เพื่อเท่าทันเปลี่ยนแปลงมี 6 ตัวชีวัด 5) องค์ประกอบด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจมี 6 ตัวชี้วัด 6) องค์ประกอบด้านการพึ่งพาตนเองทางสุขภาพมี 8 ตัวชี้วัด 7) องค์ประกอบด้านการจัดการปัญหาภาวะเสี่ยงและการปรับตัวในภาวะยากลำบากมี 8 ตัวชี้วัด 8) องค์ประกอบด้านทุนทางสังคมมี 6 ตัวชี้วัด เป็นต้น

2. หลักพุทธปรัชญาที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่ 1) หลักสมชีวิตา 2) หลักคิหิสุข 3) หลักโภควิภาค 4) หลักฆราวาสธรรม ทั้ง 4 หลักนี้เมื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตคู่จะเป็นเพื่อความมั่นคง และความเจริญของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนะ กัลป์ยาณ์พัฒนกุล และคณะ (2560, หน้า 78) ได้ทำวิจัยเรื่อง หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา เช่น ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เป็นหลักธรรมที่นำความสำเร็จมาสู่ครอบครัว โดยการดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผน สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักธรรมคำสอน

เกี่ยวกับการสั่งสอนบุตรธิดา เป็นต้น สอดคล้องกับ งามตา วนินทานนท์ (2545, หน้า 14) ได้ทำวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทยได้อธิบาย พบว่า การวัดคุณภาพชีวิต สมรสของสามีภรรยาไทย สามารถวัดได้หลายวิธี เช่น 1) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส เป็นการแสดงความเห็นใจซึ่งกันและกัน 2) การปรับตัวระหว่างคู่สมรส 4 ด้าน คือ การมีความคิดการกระทำที่สอดคล้องกันมีความพึงพอใจต่อกัน การยึดเหนี่ยว ผูกพันกัน การแสดงความรักใคร่ต่อกัน

3. การนำหลักพุทธปรัชญาทั้ง 4 ประการมาบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติด้วยวิธีการ คือ การนำหลักสมชีวิธรรม ไปเพื่อสร้างคู่สามีภรรยาให้มีวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องหรือเป็นสัมมาทิฏฐิ นำหลักฆราวาสธรรม ไปเป็นแนวทางเพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านความสัมพันธ์ของครอบครัวนำหลักโภควิภาค ไปเพื่อใช้ในการบริหารจัดการครอบครัว และนำหลักคิหิสุข ไปเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งด้านความมั่นคงทางเศรษฐฐานะแก่ครอบครัว สอดคล้องกับพระมหาเผื่อน กิตฺติโสภโณ และคณะ (2560, หน้า 123) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยพบว่า โมเดลเชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทยได้รับอิทธิพลโดยตรงจาก ฆราวาสธรรม 4 และการทำหน้าที่ของครอบครัว และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากฆราวาสธรรมผ่านการทำหน้าที่ของครอบครัวและความผาสุกทางจิตวิญญาณ สอดคล้องกับพระอธิการสนอง ปภสฺสโร (2556, หน้า 57) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ยึดถือศีล 5 และสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักในการครองเรือน ถึงแม้ว่าบางรายจะไม่สามารถรักษาศีล 5 ได้ครบทุกข้อหรือสังคหวัตถุ 4 ทุกข้อก็ตาม แต่เมื่อนำหลักดังกล่าวไปปฏิบัติแล้วทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและครอบครัวมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

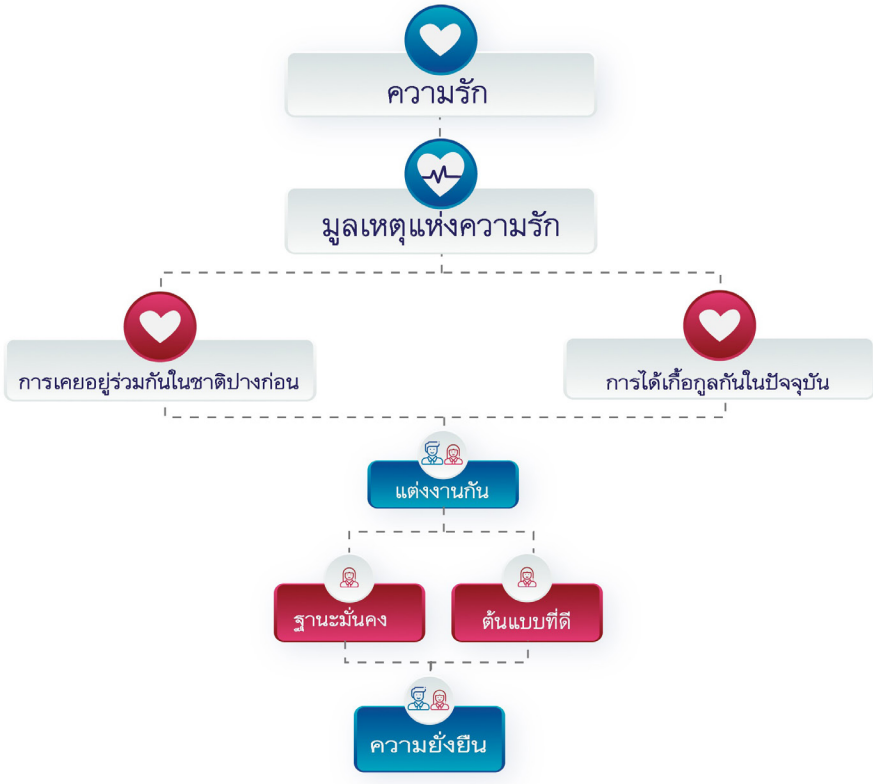
1.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีของสามีและภรรยา

1.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของครอบครัวในยุคปัจจุบัน

1.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจของหญิงไทยในการตัดสินใจแต่งงานกับชายต่างชาติ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในจังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า คนที่สามารถแต่งงานอยู่กันเป็นครอบครัวจนนำไปสู่ความมั่นคงในด้านฐานะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะความรักที่มีต่อกัน และความรักนั้นมีมูลเหตุแห่งการเกิด 2 ทาง คือ การเคยอยู่ร่วมกันในชาติปางก่อนและการเกื้อกูลกันในปัจจุบัน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และวิไลวรรณ มหาวีรวัฒน์. (2549). *ผลกระทบที่เกิดจากการใช้จ่ายของกลุ่มคู่สมรสชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือตั้งถิ่นฐานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อรายได้และการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของภาค*. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจอีสาน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งามตา วนินทานนท์. (2545). *การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ณภัสสรส์ เหมาะประสิทธิ์. (2560). *องค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญมี แท่นแก้ว. (2546). *ความจริงของชีวิต.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2535). *หน้าที่ของคนฉบับสมบูรณ์ (คนดีและคุณสมบัติพิเศษของนักบริหาร).* กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระมหาเผื่อน กิตฺติโสภโณ และคณะ. (2560). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการสนอง ปภสฺสโร (คณะพรหม). (2556). *การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมในการครองเรือนของหญิงไทยพุทธที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัฒนะ กัลป์ยาณ์พัฒนกุล และคณะ. (2560). *หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิวาพัชร์ ฉัตรเท. (2561). *การสร้างสัมพันธภาพในการครองเรือนของคู่สมรสเชิงพุทธ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพุทธชาติ คำสำโรง. (2554). *การวิเคราะห์ทัศนคติการอยู่ก่อนแต่งงานของประชาชน: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*

Sustainable Development of Collaboration between Civil Society Organizations and the Government Sector in the Southern Region

ศิริพร เพ็งจันทร์ และปทิดา โมราศิลป์
Siriporn Pengjan and Patida Morasilp
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
Prince of Songkhla University, Surat Thani Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pookubsp11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ 2) ศึกษาบทบาทเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ช่วยสร้างและหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐที่ยั่งยืน 3) รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมการบริหารจัดการเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ 1) มูลนิธิชุมชนไท 2) สมาคมประชาสังคมชุมพร 3) สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ 4) มูลนิธิป่าทะเลเพื่อชีวิต และ 5) สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภาคใต้ Thai PBS 5 กลุ่มสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 62 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาสังคม พบว่า กระบวนการนโยบายเป็นรูปแบบของภาคประชาชน ลักษณะเน้นการเชื่อมประสานเอื้อประโยชน์กลุ่มคน ชุมชน และพื้นที่ โดยอาศัยสัมพันธ์อันดีร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และมุ่งเน้นการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องให้เกิดกลไกการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสขับเคลื่อนตามประเด็นสมาชิกเครือข่ายสนใจเพื่อขับเคลื่อนจากจังหวัดสู่เครือข่ายระดับภาค

2. บทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ ระดับมาก 1) กระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม 2) เติมส่วนขาด ด้านทรัพยากรที่ใช้ 3) สร้าง พัฒนา และปรับปรุง เครือข่ายภาคประชาสังคมทั้ง 5 องค์กร

*ได้รับบทความ: 3 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2567
Received: August 3, 2023; Revised: June 6, 2024; Accepted: June 12, 2024

มีส่วนช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคม 1) กำหนดคำนิยามร่วมกันของภาครัฐและภาคประชาชน 2) เปิดโอกาสให้ชาวบ้านดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบของภาคประชาชนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของภาคประชาชน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนภาคประชาชนให้มีความกระตือรือร้น พยายามยกระดับตัวเอง 4) ใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะ 5) ความเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ โดยพยายามให้เครือข่ายภาคประชาสังคมเข้าไปอยู่ทุกส่วนงาน เมื่อแต่ละภาคส่วนมีความเข้าใจต่อกระบวนการจะเกิดการยอมรับ ความไว้เนื้อเชื่อใจ และมีการมองภาพเชิงระบบร่วมกัน

คำสำคัญ: เครือข่ายประชาสังคม; การมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐ; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The purposes of this research were 1) to explore the driving characteristics of the Southern Civil Society network 2) to study the role of the Southern Civil Society network in helping to create and support public participation in sustainable government management 3) to Model of civil society network for managing sustainable development, The research method survey research and qualitative research, The target population is 1) Thai Community Foundation, 2) Chumphon Civil Society Association, 3) Southern Community Tourism Association, 4) Sea Forest for Life Foundation, and 5) Thai PBS Southern Program Viewers and Listeners Council, 5 groups, members providing information, a total of 62 people.

The research results found that:

1. The driving characteristics of the civil society network reveal that the policy process is a form of the public sector. Characteristics emphasize connections to benefit groups of people, communities, and areas by relying on good relationships with government agencies and focusing on enhancing public participation. There must be a mechanism for creating a participatory process and opening opportunities to drive according to the issues that network members are interested in to move from the provinces to the regional network.

2. The collaboration between civil society organizations and the government sector is at a 'high' level and is achieved through (1) encouragement, support, and fulfillment (2) contribution in filling shortcomings, and (3) creation, development, improvement,

meaning all five civil society organizations help create and support the sustainable development of collaboration with government agencies.

3. The development of a model for sustainable collaboration between civil society organizations and the government sector in the southern region can be achieved through (1) defining common objectives for the government agencies and civil society organizations, (2) giving opportunities to locals to found civil society organizations addressing their needs, (3) the support and encouragement to civil society organizations to help clarify their objectives, (4) applying objectives to public policy, and (5) alignment of objectives with government agencies on every level, and once they all understand each other, they can understand, trust and propagate their objectives together.

Keywords: Civil Society Network; Participation in Public Administration; Sustainable Development

1. บทนำ

บริบทและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวของนานาประเทศและไทยได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ สังคมการเมืองการปกครองความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าอย่างก้าวกระโดด ทำให้ประเทศถูกผลักให้เร่งพัฒนาและสร้างความเจริญเพื่อสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 และความเจริญที่มาอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดปัญหาของสังคมที่มีความซับซ้อนภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมการรองรับให้ทันต่อสถานการณ์โดยเชื่อมโยงการพัฒนาทุกมิติเพื่อประโยชน์กับประชาชนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยใช้พลัง “ประชารัฐ” เน้นทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมถือเป็นระบอบการเมืองใหม่รูปแบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” ทำให้กระแสการตื่นตัวของประชาชนในการเรียกร้องสิทธิการรับรู้และสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้นมีการรวมตัวเป็นกลุ่มประชาสังคมและเริ่มเรียกร้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและบริหารงานภาครัฐที่โปร่งใสเป็นธรรมดังนั้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารราชการโดยตรง ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกระแสเปลี่ยนแปลง เปิดระบบราชการเข้าสู่กระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารราชการมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565)

เมื่อกล่าวถึงแผนพัฒนาภาคใต้พบว่าแนวทางมุ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมคล้ายภาคตะวัน

ออก สิ่งที่กำหนดในแผนงานพัฒนาภาคใต้โดยมีโครงการในพื้นที่ เช่น โครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก แผนจัดตั้งโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โครงการโรงไฟฟ้าพลังถ่านหิน การพัฒนาแหล่งน้ำรูปแบบเขื่อน โดยภาคใต้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่หลักของของการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard - SSB) ด้วยสะพานเศรษฐกิจ (แลนด์บริดจ์) ทั้งการวางระบบทางด่วน ทางรถไฟ ท่อส่งน้ำมัน และท่าเรือน้ำลึกสองฝั่งทะเล ถือเป็นการกำหนดพื้นที่เหมาะสมกับการตั้งโรงฟ้านิวเคลียร์ พื้นที่เพื่อตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และท่าเรือน้ำลึก อีกทั้งชุดโครงการพัฒนาในภาคใต้ตอนล่าง มีโครงการใหญ่ คือ สะพานเศรษฐกิจเชื่อมอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน หรือ โครงการแลนด์บริดจ์สตูล-สงขลา เป็นต้น (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากสถานการณ์ของแนวโน้มการพัฒนาในภาคใต้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคใต้เป็นอย่างมาก อีกทั้งภาคประชาสังคมของไทยซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความหลากหลายสูงสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยมีบทบัญญัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาสังคมไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก หรือการปรึกษาหารือกับประชาชนก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการใหญ่ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของพวกเขา และบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของชุมชน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม พบว่าภาคประชาสังคมภาคใต้มีลักษณะการขับเคลื่อนหลากหลายรูปแบบ หลากหลายประเด็น หลากหลายวิธีการส่งผลให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนเป็นการให้ความสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะประเด็นทางด้านรายได้และประเด็นที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชน เมื่อการขับเคลื่อนในประเด็นความเหลื่อมล้ำของประชาชนจึงส่งผลต่อการเป็นคู่ขัดแย้งของภาครัฐแต่เมื่อต้องทำงานร่วมกันกับภาครัฐบ่อยครั้งภาคประชาสังคมในประเทศไทยมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงพอสมควรไปอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 1990s (พ.ศ. 2533-2542) ในการเปลี่ยนทิศทางการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นความร่วมมือจากภาครัฐ ซึ่งผลจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงต่อต้านรัฐบาล (Social Protest Movement) กับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ถือเป็นพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คู่ขนานไปกับภาวะที่ระบบเศรษฐกิจไทยหันไปพึ่งพาการส่งออกมากขึ้น (สำนักงานผู้แทนประจำประเทศไทย, 2554)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และพิจารณาแนวทางต่อแผนพัฒนาภาคใต้โดยเฉพาะหลักการการบริหารราชการแผ่นดิน ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ของระบบราชการที่มีความสุจริต โปร่งใส มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูล เที่ยงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ ยังพบว่า หน่วยงานภาครัฐมีกลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องและสร้างสรรค์เป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียเข้าถึงได้ (Accessibility) มีการติดต่อสื่อสารสองทางกับประชาชน (Dialogue) ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อคิดเห็นของประชาชนมาร่วมประกอบการตัดสินใจขององค์กร พร้อมมีกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันท่วงที และจริงใจ จากแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ จึงเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของเครือข่ายภาคประชาสังคมโดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ในการช่วยสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ทั้งนี้รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้รูปแบบใดที่มีส่วนช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นข้อถกเถียงที่สำคัญในสังคมไทยและจำเป็นต้องร่วมกันหาคำตอบ และบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้รูปแบบใดที่ช่วยสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นมีความจำเป็นมากต่อการสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมการบริหารจัดการเกิดพัฒนาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจและค้นหาลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้

2. ศึกษาบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐพัฒนาที่ยั่งยืน

3. เสนอรูปแบบเครือข่ายภาคประชาสังคมการบริหารจัดการเกิดพัฒนาที่ยั่งยืน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นตัวแทนของภาคประชาสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นกลุ่มเจาะจง ได้แก่ 1) มูลนิธิชุมชนไท 2) สมาคมประชาสังคมชุมพร 3) สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ 4) มูลนิธิป่าทะเลเพื่อชีวิต และ 5) สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภาคใต้ Thai PBS จำนวน 5 กลุ่มภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนประเด็นของการทำงาน รวมทั้งสิ้น 62 คน ทั้งนี้พิจารณาตามจำนวนคณะกรรมการของแต่ละองค์กร ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการของแต่ละองค์กร และสัมภาษณ์โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 ครั้ง โดยครั้งละ 1 องค์กร รวมทั้งสิ้น 62 คน

เครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 1) เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจและค้นหาลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ โดยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสำรวจและการสัมภาษณ์คณะกรรมการของแต่ละองค์กร 2) ศึกษาบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคำถามโดยการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและระดับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายภาคประชาสังคมและบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคมเหล่านั้น ตลอดจนรูปแบบในระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อบุคคลอื่นในสังคมของคนไทยว่ามีระดับและลักษณะเช่นใด เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ โดยอาศัยการให้ได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อเสนอรูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ทั้งการเห็นความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้จำแนกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลถึงผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัย ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แจ้งความประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้โดยวิธีการบันทึกข้อมูล จดบันทึก และสังเกตพฤติกรรมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จำแนกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติจำนวนร้อยละ พร้อมทั้งแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของความเรียงประกอบตาราง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตมาตรวจสอบและคัดสรรเฉพาะข้อมูลที่ตรงกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาประกอบกับผลการวิจัยเชิงสำรวจ นำมาจัดหมวดหมู่แล้วตีความแปรความ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปการวิจัย ได้ดังนี้

1. ลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ พบว่า เครือข่ายทางสังคมภาคใต้มีการขับเคลื่อนครอบคลุมประเด็น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1.1 มูลนิธิชุมชนไท ขับเคลื่อนด้วยนโยบายสาธารณะของภาคประชาชนในรูปแบบของกระบวนการนโนบาย การก่อตัวนโยบายมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนำนโยบายไปปฏิบัติ

และภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญที่จะเสนอข้อเสนอต่างๆที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ เพื่อนำสู่หน่วยงานปฏิบัติ ภายใต้กรอบแนวคิดประเด็น 1) การพัฒนานโยบายและการแปรสู่การปฏิบัติเป็นหัวใจที่สำคัญมากต้องมาวิเคราะห์ 2) การพัฒนาองค์ความรู้และสื่อสารเผยแพร่ 3) การขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภาคีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วม

1.2 สมาคมประชาสังคมชุมพร ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมประสาน เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคน ชุมชน พื้นที่ การเห็นความสำคัญของการสร้างส่วนร่วมของประชาชนอย่างสม่ำเสมอกับเครือข่ายทั้งทางการและไม่เป็นทางการ ผลจากความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อสมาคมฯบนพื้นฐานความสามารถและความผูกผันรวมถึงเห็นความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ และเน้นถึงการยกระดับการขับเคลื่อนในกิจการสาธารณะ ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย “กลไกขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม”เป็นแนวทางรูปแบบที่สามารถช่วยแก้ปัญหาให้กับชุมชนได้มากที่สุด

1.3 สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ มุ่งเน้นพัฒนาความต้องการร่วมพลังอย่างแข็งขันของภาคีเครือข่ายรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐทางการท่องเที่ยว และเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง และประชาชนพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะการท่องเที่ยวประเด็นนโยบายการท่องเที่ยวมีผลสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การดำเนินการของภาครัฐและภาคสังคมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ขณะเดียวกันภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันและเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ทำให้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้สามารถผลักดันการทำงานของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

1.4 มูลนิธิป่าทะเลเพื่อชีวิต ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยกลไก การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม 5 เรื่อง (1) การรวมตัวของพี่น้องชาวประมงพื้นบ้านเพื่อเป็นสถาบันการเงินของกลุ่มประมงพื้นบ้านที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเองได้ (2) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจการสร้างความตระหนักทางสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการประชุม ฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน เปลี่ยนเรียนรู้พื้นที่ต้นแบบ (3) การสร้างเศรษฐกิจบนความหลากหลายที่มีทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อน (4) การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบของเศรษฐกิจฐานรากบนฐานทรัพยากร (5) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมกันสร้างความเข้มแข็ง ผลักดันนโยบายการจัดทำนโยบายสาธารณะ และการประสานภาครัฐ มีการขับเคลื่อนด้วยตนเองและมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุน

1.5 สภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS องค์กรตั้งตามกฎหมายแต่ทั้งนี้สภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS ขับเคลื่อนให้บทบาทองค์ประกอบของสภาฯโดยเฉพาะสมาชิกมีการขับเคลื่อนประเด็นที่ตนสนใจ ประเด็นร่วมกับจังหวัดสู่เครือข่ายระดับภาคขณะเดียวกัน ภาครัฐ ภาค

ธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ถือว่าสภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS สามารถผลักดันการทำงานของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ลักษณะขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาสังคม พบว่า ลักษณะขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาสังคม พบว่า กระบวนการนโยบายเป็นรูปแบบของภาคประชาชน ลักษณะเน้นการเชื่อมประสานเอื้อประโยชน์กลุ่มคน ชุมชน และพื้นที่โดยอาศัยสัมพันธ์อันดีร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และมุ่งเน้นการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องให้เกิดกลไกการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสขับเคลื่อนตามประเด็นสมาชิกเครือข่ายสนใจเพื่อขับเคลื่อนจากจังหวัดสู่เครือข่ายระดับภาค

2. บทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐเกิดพัฒนาที่ยั่งยืน (1) การกระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม คือ “ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมเป็นเจ้าของ” การร่วมรับรู้และประเมินสถานการณ์ปัญหา พร้อมวางแผน ดำเนินการตามแผนบนพื้นฐานของการขับเคลื่อนให้ความสำคัญกับศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและทำให้เกิดความร่วมมือขององค์ประกอบและภาคส่วนต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน (2) เติมส่วนส่วนขาด ด้านทรัพยากรที่ใช้ คือ “ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเติมเต็ม” ช่วยหนุนเสริมเติมเต็มส่วนที่ยังไม่สามารถครอบคลุมความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของพื้นที่ทุกระดับได้ความจำเฉพาะและความจำเป็นบริบทของพื้นที่ (Specific package) บนพื้นฐานของการระดม-ใช้ และพัฒนาทรัพยากรทรัพยากรที่มาเติมเต็มมาจากทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรหรือสนับสนุนจากส่วนกลางหรือหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) สร้าง พัฒนา และปรับปรุง การสร้างการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบและพัฒนาให้ทุกภาคส่วนได้รับการดูแล (รวมการดูแลตนเอง) ทีมผู้ให้บริการให้การดูแล สถานบริการให้การดูแล ภาคีเครือข่ายให้มีการเชื่อมและยึดโยงกับประชาชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยทำให้การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย ทีมแนวราบ/แนวดิ่ง และภาคีเครือข่าย (Matrix Teams/Links/Networks) สามารถเชื่อมและยึดโยงกับประชาชนได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับรายบุคคล-ครอบครัวและชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่ “มาก” ทั้งสิ้น ดังนั้นเครือข่ายภาคประชาสังคมทั้ง 5 องค์กร มีส่วนช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นบทบาทเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้พัฒนาที่ยั่งยืน โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น	
	ร้อยละ (100%)	ระดับความคิดเห็น
“ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมเป็นเจ้าของ”	76.9	มาก
“ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเติมเต็ม”	66.7	มาก
“ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมประเมินผล”	75.0	มาก
รวม		**มาก**

จากแบบสำรวจลักษณะของเครือข่ายประชาสังคมภาคใต้ พบว่า ทิศทางเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ (1) ข้อค้นพบการ กระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม: “ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมเป็นเจ้าของ” โดยข้อความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ “ภาครัฐต้องเข้ามาหนุนเสริม แต่ต้องตรงกับวิถีการขับเคลื่อนของเครือข่าย และบริบทของแต่ละพื้นที่” (2) ต้องเติมส่วนขาดด้านทรัพยากรที่จำเป็นมาใช้ร่วมกัน :“การร่วมรับผิดชอบงาน ร่วมเติมเต็ม”โดยข้อความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ 1) กรณีบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนถือว่าเป็นบทบาทเสริมภาครัฐ และการขับเคลื่อนงาน เช่น สมาคมฯขับเคลื่อนไปด้วยกันและพร้อมกันได้ และ ข้อค้นพบ 2) การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐมีส่วนสำคัญอาจทำให้ เช่น สมาคมฯ เกิดความขัดแย้ง เกิดจากการที่โครงข่ายของพื้นที่ตั้งรับไม่ทัน ประเมินเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ดังนั้นการเติมส่วนส่วนขาด ด้านทรัพยากรที่ใช้ “ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเติมเต็ม”เป็นบทบาทสำคัญที่ภาคีเครือข่ายต่างๆต้องสร้างการยอมรับและความไว้เนื้อเชื้อใจซึ่งกันและกัน และยังสามารถทำงานขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ไปด้วยกันได้ (3) การสร้าง พัฒนา และปรับปรุง พบว่า “ภาครัฐรัฐและประชาชนต้องเข้าใจกัน ซึ่งจำเป็นต้องหาจุดกึ่งกลางร่วมกันเพื่อประสานความต้องการ “ร่วม” มีรูปแบบอย่างไร ซึ่งต้องมีการพูดคุยกันก่อน ทั้งนี้ถ้าต่างคนต่างมองคนละละทิศทางก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาต่อไปในพื้นที่ได้”

ดังนั้นบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐเกิดพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมาก คือ การช่วยกันและกันในการ (1) กระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม (2) เติมส่วนส่วนขาดด้านทรัพยากรที่ใช้ (3) สร้าง พัฒนา และปรับปรุงเครือข่ายภาคประชาสังคมทั้ง 5 องค์กรเพื่อทำให้

การทำงานร่วมกันของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้และหน่วยงานยภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนการช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ พบว่า เครือข่ายภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้น (1) ต้องมีความหมาย “ร่วม” ของนโยบายสาธารณะทุกภาคส่วนเช่นเดียวกัน (2) การมีเป้าหมายภาพที่อยากเห็นร่วมกัน (3) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน (4) การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนร่วมกันทุกภาคส่วน (5) รูปแบบ และวิธีการการขับเคลื่อนที่ต้องระดมความคิดเห็นร่วมกัน และ (6) การติดตามและประเมินผลเพื่อสู่เป้าหมายที่สำเร็จร่วมกัน เช่น การตอบโจทย์ พังงาแห่งความสุข เป็นต้น 2) การทำงานร่วมกับภาครัฐในการขับเคลื่อนประเด็นของภาคใต้ คือ การเชื่อมโยงทั้งตัวบุคคลและตัวระบบ โดยการเชื่อมโยงกับกลไกรัฐจุดเน้นของการพยายามให้มีบุคคลของภาคประชาสังคมไปอยู่ทุกส่วนของงาน เมื่อภาคประชาสังคมเข้าใจกระบวนการก็จะเกิดการยอมรับ มองทั้งตัวบุคคลและตัวระบบไปด้วยกัน แสดงถึงการเห็นความสำคัญของประชาชนในการบริหารงานงานภาครัฐ และความสามารถในการมีทำงานร่วมกัน และ 3) การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ กระบวนการของชุมชน องค์กรแห่งชุมชน หรือองค์กรภาคประชาชนจะต้องรวมกลุ่มกันเพื่อกำหนดอนาคตของตนเอง และการจัดสมดุลทางอำนาจให้เท่าเทียมกัน ไม่มีการสั่งการหรือดำเนินการจากบนลงล่าง (Top down) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ทำในรูปแบบของภาคประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยตอบโจทย์ความต้องการของทุกภาคส่วนได้

ดังนั้น เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม การจัดสมดุลทางอำนาจให้เท่าเทียมกันร่วมกัน และการให้ความสำคัญกับการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติระดับบุคคล ระดับองค์กรและระดับเครือข่าย ทั้งนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้นทุกภาคส่วนจะต้องรวมกลุ่มกันวางกลไกกระบวนการวางระบบการจัดการเพื่อสู่ปลายทางการมีสิทธิในการกำหนดอนาคตขององค์กร และเครือข่ายของภาคใต้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะการขับเคลื่อน สมาคมประชาสังคม-ชุมชน องค์กรทำงานด้านสวัสดิการทางสังคม มีความสอดคล้องกับทัศนะเชิงชุมชนนิยม รูปแบบวิธีการขับเคลื่อนองค์กรทัศนะเชิงชุมชนนิยม คืออธิบายต่อประเด็นทุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับองค์กรระดับท้องถิ่น เช่น

สมาคม สโมสร และองค์กรประชาชน พิจารณาจากจำนวนและความหนาแน่นของกลุ่มเหล่านี้ในชุมชนหนึ่งๆ ยิ่งมีมากยิ่งดีส่งผลต่อการช่วยเหลือแก่คนยากจน และผู้ด้อยโอกาสในชุมชนสมาคมประชาสังคม-ชุมพร มีการขับเคลื่อนขององค์กรด้วยการเชื่อมประสาน เอื้อประโยชน์ของกลุ่มคน ชุมชน พื้นที่ ลักษณะสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและประชาชนอย่างสม่ำเสมอกับเครือข่ายทั้งเป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับทัศนะเชิงเครือข่ายนิยม (Network View) มองความสัมพันธ์ของคนในแนวราบระหว่างคนในชุมชนเดียวกันแนวดิ่ง หรือความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) ได้สรุปจากการศึกษาของ Granovetter พบว่า นอกจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีเป้าประสงค์ร่วมกันแล้ว ชุมชนยังต้องการการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา ชนชั้น ชนชาติ เพศ เศรษฐกิจและสังคมด้วยหาไม่แล้วชุมชนนั้นจะสนองประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยอีกหลายเรื่องที่เห็นว่าทุนทางสังคมควรประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ “การยึดโยงและเชื่อมโยง” (Bonding and Bridging) และการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership)

2. สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ ดำเนินงานโดยเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การดำเนินการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ ดังกล่าวนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ และระดับประเทศ (ปทิดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์ (2566, หน้า 110-133) ดังนั้นการดำเนินการทั้งของภาครัฐ และภาคสังคมต่างก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ขณะเดียวกัน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ถือว่าเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้สามารถผลักดันการทำงานของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นการขับเคลื่อนของเครือข่ายประชาสังคมของสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้ เป็นลักษณะของการมองความสัมพันธ์ของคนในแนวราบ โดยระหว่างคนในชุมชนเดียวกันและในแนวดิ่ง หรือความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน นอกจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีเป้าประสงค์ร่วมกันแล้ว ชุมชนยังต้องการการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ด้วย ถือได้ว่าการมองทัศนะของเครือข่ายนิยมที่สำคัญมาก สอดคล้องกับวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) ได้สรุปการศึกษาของ Granovetter พบว่า นอกจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีเป้าประสงค์ร่วมกันแล้ว ชุมชนยังต้องการการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความแตกต่างด้านศาสนา ชนชั้น ชนชาติ เพศ เศรษฐกิจ

และสังคมด้วยหาไม่แล้วชุมชนนั้นจะสนองประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยอีกหลายเรื่อง ที่เห็นว่าทุนทางสังคมควรประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ “การยึดโยงและเชื่อมโยง” (Bonding and Bridging) และการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) (3) มูลนิธิชุมชนไทองค์กรพัฒนาเอกชนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาคนจนในเมืองและชนบทที่มีชุมชนเป็นเป็นพลังหลักในการตัดสินใจ และดำเนินการแก้ไขปัญหาและคิดค้นงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เมือง และท้องถิ่น ร่วมกับภาคีต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมูลนิธิชุมชนไทมีรูปแบบการขับเคลื่อนของมูลนิธิ 1) การเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย สิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน การจัดทำองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลักดันนโยบายและสร้างความเข้าใจต่อสังคมโดยรวม 2) การเห็นความสำคัญของประชาชนต่อการบริหารงานภาครัฐและความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วม 3) การเห็นความสำคัญของประชาชนการบริหารงานงานภาครัฐ ความสามารถการมีส่วนร่วม แนวทางการขับเคลื่อนของมูลนิธิชุมชนไท ขับเคลื่อนด้วยนโยบายสาธารณะของภาคประชาชนใช้รูปแบบของกระบวนการนโนบาย การก่อตัวนโยบายมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญที่จะเสนอข้อเสนอต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่หน่วยงานปฏิบัติ ซึ่งทัศนะสถาบันนิยม มีความเห็นว่าความสำเร็จของเครือข่ายชุมชนและประชาสังคมต่างเป็นผลพวงของการมีบรรยากาศทางด้านการเมือง กฎหมาย และสถาบันที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย โดยชุมชน และเครือข่ายที่ถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยตัวของตัวเอง แต่จะต้องพึ่งพาปัจจัยทางด้านสถาบันที่เป็นทางการด้วย

อีกทั้งทัศนะการรวมพลัง (Synergy View) แนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดเรื่องเครือข่ายและสถาบันเข้าด้วยกัน พบว่า การพัฒนาต้องการความร่วมพลังอย่างแข็งขันระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคม จากการดำเนินการทั้งของภาครัฐและภาคสังคมต่างก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศการบรรลุเป้าหมายร่วมกันขณะเดียวกันภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนแต่ต้องการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) สอดคล้องกับสภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS ทำหน้าที่เป็นกลไกในการเชื่อมโยง สสท. ภาคประชาชนทำหน้าที่สะท้อนความต้องการของผู้ชมผู้ฟังเพื่อผลิตรายการของไทยพีบีเอสให้มีคุณภาพสอดคล้องกับสถานะของสังคม รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนภูมิภาคและส่วนต่างๆ ซึ่งองค์ประกอบของสภาจะมี 3 ส่วน คือ 1) ที่ปรึกษา 2) คณะกรรมการ และ 3) สมาชิก กลไกของสภาผู้ชมมีสองส่วน คือ การสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกนามประเด็น เช่น ประเด็นของสื่อ การขับเคลื่อนมีงบประมาณในการขับเคลื่อนเวทีภูมิภาคกับเวที

ประเด็นซึ่งแยกกันโดยมีการแยกการจัดการแยกเรื่องลักษณะของโครงการ พร้อมการมีกิจกรรมที่แยกกันเช่น สภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS องค์กรที่ตั้งตามกฎหมายแต่ทั้งนี้สภาผู้ชมและผู้ฟังภาคใต้ Thai PBS ได้ทำงานตามกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบทัศนะ การพัฒนาต้องการความร่วมพลังอย่างแข็งขันระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการทั้งของภาครัฐ และภาคสังคมต่างก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน รวมไปถึงมูลนิธิชุมชนไท เกิดขึ้นจากมติของฐานการมีทุนทางสังคม เช่น หมู่บ้านน้ำเค็ม พังงา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับองค์กรระดับท้องถิ่น เช่น สมาคม สโมสร และองค์กรประชาชน การวัดทุนเหล่านี้ คือ พิจารณาจากจำนวนและความหนาแน่นของกลุ่มเหล่านี้ในชุมชนหนึ่งๆ ยิ่งมีมากยิ่งดี และส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือแก่คนยากจน และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

ดังนั้น แนวคิดการผสมผสานระหว่างเรื่องเครือข่าย และสถาบันเข้าด้วยกัน พบว่า ต้องมีการพัฒนาความต้องการความร่วมพลังอย่างแข็งขันระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคม เนื่องจากการดำเนินการทั้งของภาครัฐ และภาคสังคมต่างก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership)

2. บทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้กับการช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐเกิดพัฒนาที่ยั่งยืนการร่วมกระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม และ “ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมเป็นเจ้าของ” โดยการร่วมรับรู้และประเมินสถานการณ์ปัญหา พร้อมกับการวางแผนการดำเนินการตามแผนบนพื้นฐานของการขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำให้เกิดความร่วมมือขององค์ประกอบและภาคส่วนต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน พบว่า ระดับความคิดเห็นมากหมายถึง มีส่วนช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์ และอัญชนา ณ ระนอง (2563, หน้า 1-16) รายงานวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า โดยภาพรวมมีความต่างกันประเด็นประเภท และรูปแบบการบริหารความร่วมมือโครงสร้างและวิธีการทำงานความร่วมมือ ตลอดจนกิจกรรมความร่วมมือและทุกตัวแปรปัจจัยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วน โดยเฉพาะปัจจัยที่มีค่ามาก คือ ด้านผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมา คือ การมีข้อตกลงร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกัน การใช้ข้อมูลร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนกัน ตามลำดับ

3. รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม บทบาทสำคัญการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญอย่างเท่าเทียม ความจำเป็นที่ภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนา ซึ่งถือเป็นสิทธิชุมชนรูปแบบหนึ่ง การพัฒนาให้เป็นไปอย่างที่ภาคประชาชนต้องการ การลุกขึ้นออกมาเพื่อบอกความต้องการโดยเฉพาะการจัดการเชิงระบบ การจัดกลไกให้มีความเข้มแข็งมีความน่าเชื่อถือ เพื่อเกิดความร่วมมือร่วมกับภาครัฐได้ ดังนั้นภาคประชาชนต้องพยายามยกระดับตัวเอง เพิ่มศักยภาพของตัวเองและเรียกร้องให้ภาคประชาชนด้วยกันให้เข้าไปอยู่การจัดสมดุลทางอำนาจ และภาครัฐก็ต้องมีการปรับตัวและมีการปรับความคิด เพื่อเกิดการทำงานขับเคลื่อนร่วมกัน การสร้างรูปแบบ ภาคประชาสังคม ต่อการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมคือการบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงานหรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทิศทางพัฒนาที่ผ่านมาสำนักงานกพร.ได้ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการไปสู่การบริหารราชการ บ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งในแนวระนาบ คือ สร้างความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ/ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ฯลฯและแนวดิ่ง คือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงาน และสร้างเอกภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งในแนวระนาบ คือ สร้างความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคมภาคธุรกิจ/ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ฯลฯ และแนวดิ่ง คือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงาน และสร้างเอกภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน

การให้ภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนากับภาครัฐ 1) ภาคประชาชนต้องกระตือรือร้นต้องพยายามยกระดับตัวเอง โดยการรวมกลุ่มทำงานในเรื่องนี้อย่างมีนัยยะสำคัญจนเกิดเป็นเครือข่ายเป็นขบวนการระดับจังหวัดอย่างเข้มแข็ง 2) ภาครัฐก็ต้องฟังประชาชนมากขึ้น 3) กรมหรือกระทรวง หน่วยงานต่างๆ ที่ลงพื้นที่ของชุมชน การเก็บข้อมูลและส่งต่อข้อมูลให้กันและกันของภาครัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุดสิ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืน สุดท้ายภาคประชาสังคมอยากให้เกิดการบูรณาการ การต้องการสร้างเศรษฐกิจโดยชุมชนและต้องการยกระดับเศรษฐกิจให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุขสอดคล้องกับกนกวรรณ แสนศรี (2562) วิจัยเรื่อง บทบาทและการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมในกระบวนนโยบาย: กรณีศึกษา ป่าแหว่ง บริเวณเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บทบาทการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเข้ามาร่วมเป็น

ส่วนหนึ่งในการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมกันนำมาสู่การจัดตั้งเครือข่ายขอคืนพื้นที่ป่าดอยสุเทพนับได้ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนและกุญแจที่สำคัญในการผลักดันปัญหาดังกล่าวให้กลายเป็นประเด็นทางสังคมมีภาครัฐต้องหาทางแก้ไขและการหาทางออกร่วมกัน อีกทั้งยุทธวิธีของเครือข่ายขอคืนพื้นที่ป่าดอยสุเทพที่ใช้ในการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น ประกอบด้วย การรวมกลุ่มเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายสังคมออนไลน์ และพบว่า ภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวและบทบาทการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมเครือข่ายขอคืนพื้นที่ป่าดอยสุเทพมีความสำคัญอย่างมากในการร่วมกันผลักดันปัญหากรณีป่าแหว่งดังกล่าวเข้าสู่กระบวนนโยบาย

จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อภาครัฐ คือ สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับโครงการ/กิจกรรมใหม่จากความตื่นตัวด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และ Social Media สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางยุทธวิธีการเคลื่อนไหวเพื่อกดดัน เรียกร้อง และต่อต้าน นโยบาย มาตรการ โครงการ และกิจกรรมต่างๆ จากรัฐได้ง่ายและมีพลังมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการดำเนินโครงการใดๆ ของรัฐ ประเด็นที่มีความเปราะบางและสุ่มเสี่ยงต่อการสร้างความขัดแย้งจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องคำนึงถึงการดำเนินการภายใต้หลักการบริหารราชการแผ่นดินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ต้องคำนึงถึงสิทธิชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียมากกว่าความชอบธรรมทางกฎหมายของรัฐหรือหน่วยงานรัฐด้วยในทุกรูปแบบหรือลักษณะของการเสนออยากให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน สอดคล้องกับศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์ และอัญชนา ณ ระนอง (2562, หน้า 1-16) วิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า โดยภาพรวมมีความต่างกัน ในประเด็นประเภท และรูปแบบการบริหารความร่วมมือโครงสร้างและวิธีการทำงานความร่วมมือ ตลอดจนกิจกรรมความร่วมมือและ ทุกตัวแปรปัจจัยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วน โดยเฉพาะปัจจัยที่มีค่ามาก คือ ด้านผลประโยชน์ร่วมกัน รองลงมา คือ การมีข้อตกลงร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกันการใช้ข้อมูลร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนกันตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้และหน่วยงานภาครัฐควรกำหนดคำนิยามร่วมกันของคำว่า “การมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐที่ยั่งยืน”

1.2 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันกับภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

1.3 เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้และหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนภาคประชาชนให้มีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น โดยการรวมกลุ่มทำงานในเรื่องที่สำคัญเพื่อยกระดับเป็นเครือข่ายการขับเคลื่อนระดับจังหวัดได้อย่างเข้มแข็งและควรมีการประเมินผลการติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.4 เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้และหน่วยงานภาครัฐควรร่วมกันขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะขั้นตอน 1) กำหนดความหมาย “นโยบายสาธารณะ” ให้มีความหมายร่วมกัน 2) กำหนดเป้าหมายภาพที่อยากเห็นร่วมกัน 3) มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน 4) มีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกัน 5) มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการขับเคลื่อนร่วมกัน และ 6) มีการติดตามและประเมินผลร่วมกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายที่สำเร็จร่วมกัน

1.5 เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้ควรมีกลไกเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐได้เช่น กลไก “คณะกรรมการ” กับหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพราะลักษณะของการเป็น“คนใน” เมื่อแต่ละภาคส่วนโดยเฉพาะภาครัฐจะเกิดความเข้าใจต่อกระบวนการ ส่งผลต่อการเกิดการยอมรับความไว้เนื้อเชื่อใจ และมีการมองทั้งตัวบุคคลและตัวระบบอย่างเข้าใจ เช่น การเห็นความสำคัญของประชาชนในการบริหารงานงานภาครัฐ และความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการยกระดับเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อร่วมบริหารภาครัฐอย่างยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อร่วมบริหารภาครัฐอย่างยั่งยืนในเครือข่ายภาคส่วนอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ พบว่า เครือข่ายทางสังคมภาคใต้มีการขับเคลื่อนครอบคลุมประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

2. บทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้ คือ การสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 1) การกระตุ้น-หนุนเสริม-เติมเต็ม คือ “ร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมเป็นเจ้าของ” การร่วมรับรู้และประเมินสถานการณ์ปัญหา พร้อมกับการวางแผน การดำเนินการตามแผนบนพื้นฐานของการขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำให้เกิดความร่วมมือขององค์ประกอบและภาคส่วนต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน 2) เติมส่วนส่วนขาด ด้านทรัพยากรที่ใช้ คือ “ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเติมเต็ม” โดยการช่วยหนุนเสริมเติมเต็มส่วนที่ยังไม่สามารถครอบคลุมตามความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของพื้นที่ทุกระดับได้ ตามความจำเฉพาะและความจำเป็นบริบทของพื้นที่ (Specific package) บนพื้นฐานของการระดม-ใช้ และพัฒนาทรัพยากร

ทรัพยากรที่มาเติมเต็มมาจากทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรหรือสนับสนุนจากส่วนกลางหรือหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) สร้าง พัฒนา และปรับปรุงการสร้างการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบและพัฒนาให้ทุกภาคส่วนได้รับการดูแล (รวมการดูแลตนเอง) ทีมผู้ให้บริการให้การดูแล สถานบริการให้การดูแล และภาคีเครือข่ายให้มีการเชื่อมและยึดโยงกับประชาชนอย่างเป็นระบบ บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยทำให้การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย ทีมแนวราบ/แนวดิ่ง ภาคีเครือข่าย (Matrix Teams/Links/Networks) สามารถเชื่อมและยึดโยงกับประชาชนได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับรายบุคคล-ครอบครัว และชุมชน

3. รูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการสร้างบทบาทสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญอย่างเท่าเทียม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กำหนดคำนิยามร่วมกันของภาครัฐและภาคประชาชนคำนิยามเดียวกัน 2) เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบของภาคประชาชนอย่างจริงจัง โดยให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของภาคประชาชน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนภาคประชาชนให้มีความกระตือรือร้นต้องพยายามยกระดับตัวเองด้วยโดยการรวมกลุ่มทำงานในเรื่องนี้อย่างมีนัยยะสำคัญ จนเกิดเป็นเครือข่ายเป็นขบวนการระดับจังหวัดอย่างเข้มแข็งและมีความพยามยามประเมินผลการติดตามที่ยื่นข้อเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ 4) การร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะ ขั้นตอน (1) ความหมาย “ร่วม” ของคำว่า นโยบายสาธารณะ (2) การมีเป้าหมายภาพที่อยากเห็น (3) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (4) การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อน (5) รูปแบบและวิธีการการขับเคลื่อน และ (6) การติดตามและประเมินผลเพื่อไปสู่เป้าหมายที่สำเร็จร่วมกัน และ 5) ความเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ โดยการพยายามให้ทุกๆคนได้เข้าไปอยู่ทุกส่วนของงาน เมื่อแต่ละภาคส่วนมีความเข้าใจต่อกระบวนการจะเกิดการยอมรับความไว้เนื้อเชื่อใจ และมีการมองทั้งตัวบุคคลและตัวระบบอย่างเข้าใจ

ดังนั้น เครือข่ายภาคประชาสังคมภาคใต้มีส่วนช่วยสร้างและหนุนเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐเพราะภาครัฐ และภาคสังคมให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรที่จำเป็นเพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementarities) และการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนดังรูปแบบ (Model): เครือข่ายประชาสังคมภาคใต้กับการสร้างการมีส่วนร่วมบริหารภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ แสนศรี. (2562). *บทบาทและการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมในกระบวนนโยบาย กรณีศึกษาป่าแหว่ง บริเวณเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปทิดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์. (2566). ทุนทางสังคม: การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 13(1), 110-133.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย*. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.

ศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์ และอัญชนา ณ ระนอง. (2563). ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 31(1), 1-16.

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาภาคใต้ พ.ศ. 2560-2565 ฉบับทบทวน*. กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). *การบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม. เข้าถึงได้จาก* https://www.opdc.go.th/content/Mjc4Nw

สำนักงานผู้แทนประจำประเทศไทย. (2554). *ภาคประชาสังคมในประเทศไทยโดยสังเขป.* เข้าถึงได้จาก https://www.adb.org/sites/default/files/publication/29444/csb-tha-th.pdf

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*

The Effectiveness of the Cooperative Learning Combined with Digital Learning to Develop Academic Achievement in writing the Correct Spelling for Grade 2 students

อนันต์ ลากุล, ทักษิณ แก้วประเสริฐ และธมลวรรณ เสนีย์วงษ์ ณ อยุธยา
Anan Lakul, Thucksin Kaewprasert and Tamolwan Saneewong Na Ayutthaya
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani Province, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Anan.la@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน ได้แก่ ห้อง ป.2/1 (กลุ่มทดลอง) และห้อง ป.2/3 (กลุ่มควบคุม) ของโรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test for Independent Samples และการทดสอบค่า f-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

*ได้รับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 20 มิถุนายน 2567
Received: February 1, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 20, 2024

ที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำ; ความพึงพอใจของนักเรียน; การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ; การเรียนรู้ดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were 1) develop academic achievement post-test in writing the correct spelling of a laboratory that uses cooperative learning combined with digital learning and a control group that uses traditional learning, 2) to investigate the level of satisfaction the experimental group students were with what they had learned through cooperative learning combined with digital learning. There are 40 students in every single room. The sample group used in the research was Grade 2 students. Elementary school is classroom 2/1 (experimental group) and classroom 2/3 (control group) of Phrathom Suksa Thammasat School. Under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area, Area 1, semester 2, academic year 2022. Cluster random sampling was used to select the sample at random. The instruments used in the study were the Lesson plan, the learning achievement test, and a form for assessing satisfaction. The statistics used for analysis were mean, standard deviation, percentage, t-test for Independent Samples, and f-test.

The research results were as follows:

1. The post-test achievement value in writing the correct spelling of the group that received cooperative learning combined with digital learning was higher than that of the group that received traditional learning at the 0.05 level of statistical significance.

2. The satisfaction of students in the experimental group after learning through cooperative learning combined with digital learning had a high level of satisfaction.

Keywords: Achievement in writing the correct spelling; Student satisfaction; Cooperative learning; Digital learning

1. บทนำ

การพัฒนามนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ด้วยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นหนึ่งในเป้าหมายของแผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนทางการศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564, หน้า 295) ส่งผลให้การศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นนวัตกรของชาติ

ทักษะการเขียนมีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 จากการจัดลำดับความสำคัญของทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดย Hanover Research (2012) ทั้งนี้ สถาบันภาษาไทย (2565, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะการเขียนไว้ว่า การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องตามอักขรวิธีมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเพื่อสื่อความหมายให้ถูกต้องและเข้าใจตรงกันแล้ว ยังเป็นการแสดงถึงการตระหนักและรักษา สืบสานภาษาไทยอีกประการหนึ่งด้วย อีกทั้ง ทักษะการเขียนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ คือ มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถอ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้มาเป็นระยะเวลานานเพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในวิชาอื่นๆ หรือในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากผลการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT: National Test) ด้านภาษาไทยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประจำปีการศึกษา 2565 มีค่าเฉลี่ย 55.48 น้อยกว่าปีการศึกษา 2564 ที่มีค่าเฉลี่ย 55.33 อีกทั้ง ผลประเมินความสามารถและทักษะด้านการเขียน ภาคเรียนที่ 1 ครั้งที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ พบว่า ผลการประเมินด้านการเขียนที่ต่ำสุด คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 54.52 โดยการเขียนสะกดคำเป็นส่วนหนึ่งของแบบทดสอบการประเมินผลข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ เนื่องจากมีความสำคัญต่อผู้เรียนในด้านการสื่อสาร ด้านการเรียนรู้ ด้านการการดำเนินชีวิต ฯลฯ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นหนทางหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ เนื่องจากมีลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยผู้เรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องทำงาน แลกเปลี่ยนความคิด ช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ร่วมกัน เนื่องจากความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม (กุลิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, 2564, หน้า 85) ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้สอนควรประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากการกระตุ้นการเรียนรู้โดยมัลติมีเดียหรือเทคโนโลยี

ผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนรู้ และมีทักษะในการค้นคว้า การนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2562, หน้า 191) หรือควรจัดการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning) ที่เลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Application สื่อออนไลน์ ฯลฯ และอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital devices & Tools) เช่น Smart Phone, Tablet, Computer ฯลฯ เป็นเครื่องมือสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) อีกทั้ง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ ผู้สอนควรเลือกใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาในกระแสสังคมที่เปลี่ยนไป (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2564, หน้า 35) แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้างต้น มีความสอดคล้องต่อการส่งเสริมทักษะการเขียนให้มีคุณภาพขึ้นในระดับหนึ่งได้อย่างสำเร็จเห็นได้จากผลการศึกษาหรืองานวิจัยที่ใช้กระบวนการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือและกระบวนการเรียนรู้ที่ประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเกมการศึกษา (โสภิตา มูลเทพ และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2565, หน้า 550-568) และวิจัยเรื่อง ผลการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์เรื่อง การสะกดคำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (ศิรินภา โพธิ์ทอง และฐาปนี สีเฉลียว, 2560) ที่มีผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในระดับหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางการเขียนสะกดคำของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสังเคราะห์กระบวนการสอนใหม่ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ประยุกต์ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนแนวใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยมีรูปแบบ Non-Equivalent Control Group Posttest Only Design คือ การแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 305 คน ของโรงเรียนประถมศึกษา

ธรรมศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ได้แก่ ห้อง ป.2/1 (กลุ่มทดลอง) และห้อง ป.2/3 (กลุ่มควบคุม) ที่มีจำนวนนักเรียนห้องเรียนละ 40 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบ Cooperative Learning ตามแนวคิดของ Jolliffe (2007) ร่วมกับ แนวคิดของโสภิตา มูลเทพ และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย (2565, หน้า 550-568) และศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ดิจิทัลตามแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562, หน้า 5-6) จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นของการเรียนรู้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมเชื่อมโยงเนื้อหา ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น รับชมวิดีโอเพลงจาก YouTube และปรบมือตามจังหวะ เป็นต้น ขั้นที่ 2 กระบวนการป้อนข้อมูล ผู้สอนนำเสนอบทเรียนที่มีรูปแบบหลากหลายผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น วิดีโอการสอนรูปแบบ On Demand ผ่าน YouTube ใบความรู้อิเล็กทรอนิกส์ PowerPoint เป็นต้น ขั้นที่ 3 ขั้นระดมสมอง ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนก่อนจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงนั้นๆ โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนทักษะการอ่าน และคะแนนความรับผิดชอบ เป็นต้น โดยการแบ่งผู้เรียนเป็น 1 กลุ่ม สมาชิกจะต้องประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถในระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 หรือ 1 : 2 : 2 หรือ 1 : 3 : 2 เมื่อผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องร่วมกันระดมสมองจากการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 หรือร่วมกันศึกษาความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม ตัวอย่างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปสเตอร์ออนไลน์ที่ผู้สร้างขึ้น เว็บไซต์ และหนังสือเรียนเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ขั้นที่ 4 ขั้นการแข่งขัน ผู้สอนจัดกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่ม เช่น การแข่งขันเขียนตามคำบอกผ่านการสุ่มสมาชิกของแต่ละกลุ่ม เป็นต้น และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปบทเรียน ผู้สอนจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ โดยให้ผู้เรียนสลับกลุ่มกันอภิปรายความรู้ระหว่างกลุ่ม จากนั้นผู้สอนจึงมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์ความรู้ เช่น ให้นักเรียนพูดสังเคราะห์ความรู้เป็นถ้อยคำของตนเองผ่าน VDO และส่งงานผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

2. แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามคู่มือมือครูของกรมวิชา จากนั้นจึงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุปผลการเรียนรู้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย จากนั้นจึงสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรูปแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ก่อนคัดเลือกเพียง 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้ในการทดลองร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ที่สอบถามใน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ และด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล โดยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) จำนวน 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย

การหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 คน ด้านการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 2 คน และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 1 คน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 4.44 จากแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความสอดคล้องอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 คน และด้านการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 3 คน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 4.00 จากแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความสอดคล้องอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

3. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 คน และด้านการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 คน พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.88 และหลังจากนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.59-0.86 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.23-0.81 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้วิธีการหาค่าความคงที่ภายใน (KR-20) เท่ากับ 0.88

4. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 2 คน และด้านการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 คน พบว่า แบบประเมินความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ t-test for Independent Samples

2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative Learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ f-test ที่มีการแปลความหมายระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ 3 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 2.50-3.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง และค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	N	S.D.	df	t	Sig.
ทดลอง	28.25	40	2.519	60.317	14.095*	0.001
ควบคุม	16.53	40	4.619			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า Sig < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.25 (S.D. = 2.519) และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.53 (S.D. = 4.619) ซึ่งผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	2.592	0.520	มาก	1
2. ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้	2.467	0.563	ปานกลาง	3
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล	2.550	0.491	มาก	2
โดยภาพรวม	**2.534**	**0.517**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล โดยภาพรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.534 (S.D. = 0.517) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.592 (S.D. = 0.520) รองลงมาคือด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.550 (S.D. = 0.491) และลำดับสุดท้ายคือด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.467 (S.D. = 0.563)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นำไปสู่การอภิปรายผลการทดลองดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ทั้ง 5 ขั้นตอน มีลักษณะสำคัญ คือการแบ่งกลุ่มผู้เรียนด้วยจำนวน 5-6 คน โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยน การทำงานการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการโต้แย้งหรือการอภิปรายกันภายในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จึงเกิดเป็นความผูกพันของมิตรภาพที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ดังแนวคิดของณิรดา เวชญาลักษณ์ (2562, หน้า 57) ที่อธิบายว่าการบริหารจัดการ ชั้นเรียนโดยการมอบหมายให้ทำงานและการให้ผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด สร้างสิ่งแวดล้อมและจัดบรรยากาศที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เปิดกว้าง คือวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสนใจในสิ่งที่ผู้สอนถ่ายทอด อีกทั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของวัชพล วิบูลยศริน (2561, หน้า 145) ที่กล่าวถึงกลยุทธ์การจัดการ

เรียนวิชาภาษาไทยที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น ผู้สอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มประยุกต์ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น กลยุทธ์คิว-กิกส์ กลยุทธ์ทีม-เกม-การแข่งขัน กลยุทธ์ทีม-คู่-เดียว เป็นต้น

นอกจากนี้ ขั้นตอนการเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้มีการบูรณาการหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมด้วย เช่น สื่อวิดีโอ สื่อการ์ตูนดิจิทัล เครื่องมือจอสมาร์ททีวี เครื่องมือสมาร์ทโฟน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างตั้งใจ มีความสุข เกิดความสนุกสนาน และส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นในระดับหนึ่ง ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562, หน้า 1) กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) และอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital devices & Tools) ส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เรียนรู้ได้มากขึ้น เรียนรู้ได้เร็วขึ้น เรียนรู้ได้ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น เรียนรู้แล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ทั้งนี้งานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดข้างต้นที่ส่งผลให้กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ คืองานวิจัยของญาณิศา เนียมหอม (2564) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสื่อสารวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลกับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลมีผลการทดสอบสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจทางการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล โดยภาพรวมในระดับมาก และด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมีระดับความพึงพอใจมาก เนื่องจากผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาหรือสาระสำคัญที่เรียนได้ดีขึ้นหลังจากได้เรียนรู้ ร่วมอภิปราย ปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิวัฒน์ มหาโชติวฑฺโน และคณะ (2565, หน้า 313-327) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิค TGT เรื่อง คำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ TGT มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา งิมขุนทด, ณัฐพล รำไพ และวัตสาตรี ดิถียนต์ (2564, หน้า 190-199) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันเกม วิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านสะกดคำร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรูแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยการ ใช้แอปพลิเคชันเกมวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสะกดคำร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานในด้านความสนุกเมื่อได้เรียนโดยใช้แอปพลิเคชันหรือสื่อดิจิทัลเทคโนโลยีมีค่าความพึงพอใจสูงกว่าระดับปานกลาง ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการ

เรียนรู้ดิจิทัล ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการฝึกฝนทักษะ อีกทั้งการใช้เกมการแข่งขันที่สนุกสนานสนุกสนานผ่านระบบออนไลน์แปลกใหม่ สร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุที่ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมีค่าระดับมาก นอกจากนี้ ห้องเรียนที่มีบรรยาศของนักเรียนส่วนใหญ่ที่กระตือรือร้นในการเรียนภาษาไทยและมีความเต็มใจร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ร่วมเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล แต่ทว่า มีนักเรียนเพียงส่วนน้อยที่ไม่ชื่นชอบกิจกรรมการแข่งขันร่วมกับเพื่อนๆ และการพ่ายแพ้ของทีม (team) จึงส่งผลให้ค่าความพึงพอใจด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้มีระดับความพึงพอใจปานกลางหรือรองลงมาจากด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล สอดคล้องกับผลการวิจัยของเฉลิม เพิ่มนาม (2560, หน้า 97) ที่มีระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกในด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนภาษาไทยมากขึ้นและมีความเต็มใจร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ผู้สอนควรคำนึงถึงเทคโนโลยีดิจิทัลหรือเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับบริบทต่างๆ เช่น ผู้เรียนที่ไม่มีสมาร์ทโฟนและสถานศึกษาไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ผู้สอนควรเลือกให้สื่อหรือเครื่องมือที่ทดแทนสื่อนั้นๆ ให้เหมาะสม เป็นต้น เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความราบรื่นและเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

1.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ขั้นที่ 4 ขั้นการแข่งขัน ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการแข่งขันที่ส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้สอนควรใช้วาทกรรมหรือให้แง่คิดเกี่ยวกับการรู้แพ้รู้ชนะเพื่อไม่ให้ผู้เรียนฝ่ายที่แพ้เกิดความรู้สึกด้านลบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลต่อตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการอ่าน การคิดแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากการจัดการเรียนข้างต้นสามารถส่งเสริมทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี

2.2 จากการวิจัยพบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ เนื่องจากการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือเป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ ซึ่งตรงข้ามกับการเรียนรู้รูปแบบตั้งรับ หากเปรียบเทียบอาจเลือกใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกับ

รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกอื่นๆ ที่แตกต่างและบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อคัดสรรวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาผู้เรียนที่สุด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลของการจัดการเรียนรู้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ Cooperative learning ร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัล ที่มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 กระบวนการป้อนข้อมูล ขั้นที่ 3 ขั้นระดมสมอง ขั้นที่ 4 ขั้นการแข่งขัน และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปบทเรียน โดยทุกๆ ขั้นตอนในส่วนใหญ่ได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมด้วย จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจทางการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ข้างต้น สนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกดิจิทัล เช่น ผู้เรียนช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้ทุกๆ คนในกลุ่มเกิดความรู้ ทักษะและประสบความสำเร็จไปด้วยกัน จึงส่งผลให้เกิดการจำรูปคพศัพท์หรือความสามารถในการเขียนสะกดคำได้ถูกต้องที่ดีกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้ทั่วไป อีกทั้ง ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลมากขึ้น จึงส่งผลให้มีความตั้งใจหรือสนใจในบทเรียนนั้นๆ เป็นพิเศษ เนื่องจากสื่อดิจิทัลมีองค์ประกอบทั้งเสียง ภาพ การเคลื่อนไหว ฯลฯ ที่จูงใจให้เกิดความอยากเรียนอยากรู้หรือความตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นต้น ดังนั้น การเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อทางการศึกษาที่ทันสมัย จึงมีความสอดคล้องกับช่วงวัย หรือ Generation และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ตอบสนองดิจิทัลเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2564). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2564). *เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับการวิจัยทางการศึกษาในการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

เฉลิม เพิ่มนาม. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การเขียนสะกดคำและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ญาณิศา เนียมหอม. (2564). *การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสื่อสารวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลกับการสอนปกติ.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2562). *หลักการบริหารจัดการชั้นเรียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระนิวัฒน์ มหาโชติวฑฺฒโน และคณะ. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิค TGT เรื่อง คำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(2), 313-327.

วัชพล วิบูลยศริน. (2561). *วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *Digital Learning.* เข้าถึงได้จาก http://www.curriculumandlearning.com/upload/Books/Digital%20Learning_1567488037.pdf

ศิรินภา โพธิ์ทอง และฐาปนี สีเฉลียว. (2560). *ผลการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์เรื่อง การสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สถาบันภาษาไทย. (2565). *คู่มือการดำเนินงานขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.* กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา).* เข้าถึงได้จาก http://nscr.nesdc.go.th

สุธิดา งิมขุนทด, ณัฐพล รำไพ และวัตสาตรี ดิถียนต์. (2564). การพัฒนาแอปพลิเคชันเกมวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านสะกดคำร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 10(2), 190-199.

โสภิตา มูลเทพ และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเกมการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(2), 550-568.

Jolliffe, W. (2007). *Cooperative learning in the classroom putting it into practice*. London: EC1Y Pual chapman publishing.

การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี*

The Study Analyzes the Principles of the Four Foundations of Mindfulness in the Development of Lifestyle Behaviors among Students in Grades 4-6 at Ban Khok Lao School, Bayaow Subdistrict, Wang Sam Mo District, Udon Thani Province

พระภัทรโภคิน ฐิตสาโร (ภัทรโภคิน พรมโคตร), พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไว), จรัส ลีกา[1] และประยงค์ แสนบุราณ[2]

Phra Phatphokhin Thitsaro (Phatphokhin Promkhot), Phrakhru Phawanaphokhun (Somchai Phangmuenwai), Jaras Leeka and Prayong Saenburan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1]

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[2]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phrakhin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 3) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตพฤติกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 7 คน บุคลากรครู จำนวน 7 คน และนักเรียนจำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

*ได้รับบทความ: 22 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2567

Received: April 22, 2024; Revised: June 20, 2024; Accepted: June 26, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ได้แก่ ความประพฤติหรือการแสดงออกของนักเรียน 4 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความเสียสละต่อส่วนรวม

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 ได้แก่ หลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต คือ ภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การพัฒนากาย ศีลภาวนา คือ การพัฒนาศีล จิตภาวนา คือ การพัฒนาจิตใจ ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา

3. การเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า คือการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 เข้ามาใช้ในการพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ โดยจัดกิจกรรมอบรมธรรมะ ไหว้พระรับศีล นั่งสมาธิแผ่เมตตา สวดมนต์เจริญภาวนา เพื่อให้ได้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น มีความรับผิดชอบต่อการเรียน ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ต่อตนและต่อสังคม มีความเสียสละต่อหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมาย

คำสำคัญ: การพัฒนา; หลักพุทธจริยศาสตร์; พฤติกรรม; นักเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) study lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, 2) Study and analyze the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behavior of students in grades 4-6, 3) Propose guidelines for applying the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, it is qualitative research. The research tools used were in-depth interviews. Behavior observation form Key informants included 7 parents, 7 teaching staff and 7 students who analyzed the data.with a descriptive method based on the principle of inductive method.

The research results found that:

1. Lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, includes four aspects of student behavior or expression: 1) responsibility for learning 2) discipline 3) honesty and integrity 4) sacrifice for the public.

2. Principles of Buddhist ethics, Phāna 4, in the development of lifestyle behavior of students in grades 4-6, including Dhamma principles that are principles of conduct to achieve prosperity in life, namely Phāvana 4, consisting of kaipāna, which is the development of the body and precepts. Bhavana is the development of precepts. Citta Bhavana is the development of the mind. Panya Bhavana is the development of wisdom.

3. Proposing guidelines for applying the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behaviors. of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, Bayao Subdistrict, Wang Sam Mo District Udon Thani Province is to bring the principles of Buddhist ethics, Phawana 4, into use in developing 4 areas as follows: Responsibility Discipline Honesty Sacrifice By organizing Dhamma training activities Pay homage and receive precepts Meditate and spread kindness Pray to prosper to achieve the desired behavior according to the policy of basic education, such as being responsible for learning Follow school discipline. Be honest to yourself and society. There is sacrifice for the duties assigned.

Keywords: Development; principles of Buddhist ethics; behavior; students

1. บทนำ

ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่วัตถุนิยมผ่านเข้ามาสู่สังคมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคมทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุเพิ่มมากขึ้น จนเรียกได้ว่า คนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้

จากสภาพสังคมในโลกปัจจุบัน เราจะพบเห็นข่าวอาชญากรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกวันบนหน้าหนังสือพิมพ์โทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ ข่าวต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นทุกวันอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีวันใดที่จะไม่มีข่าวประเภทอาชญากรรมนี้ ผู้ก่ออาชญากรรมมีทั้งผู้ชายผู้หญิง มีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก-เยาวชน นับวันยิ่งมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูงขึ้นเรื่อยๆ เพราะสภาวะความเจริญทางด้านวัตถุมีมากกว่าทางด้านจิตใจ ทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิงและสิ่งที่เป็นอบายมุขต่างๆ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติถูกลืมเลือน โดยให้ความสำคัญกับค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีของชาติอื่นมากกว่า เด็ก-เยาวชน ขาดการมีสัมมาคาราวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่า ความสัมพันธ์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน และความมีน้ำใจไมตรีลดลง (พุทธ

ทาสภิกขุ, 2542, หน้า 85) ปัจจุบันมนุษย์มีการเลือกปฏิบัติตามใจชอบ ประกอบกับมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวที่เพิ่มขึ้น และมักมองเห็นความคิดของตนเป็นใหญ่ ทำแต่เรื่องที่ถูกใจมากกว่าความถูกต้อง จนกลายเป็นสาเหตุของปัญหาที่ตามมาในทุกๆ วันนี้ หลายครั้งที่มนุษย์ไม่สนใจปล่อยปะละเลยมองข้ามปัญหานี้ จึงเกิดเป็นความคุ้นชินทางด้านพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ทั้งทางความคิด ทั้งการพูด และการกระทำของตนเอง อันนำไปสู่ทางที่ไม่เหมาะสมกับสภาวะความเป็นมนุษย์ที่ดีงาม ทำให้คุณค่าของชีวิตลดลง เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างรู้คุณค่าแท้จริงของสภาพชีวิต ดังนั้น คนในสังคมต้องมีคุณธรรมภายในจิตใจที่เจริญงอกงามพร้อมที่จะแสดงออกมาสู่ภาพลักษณ์ภายนอกและมีวิธีรับมือกับปัญหาต่างๆ อย่างมีสติสัมปชัญญะได้เป็นอย่างดี สำหรับการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรให้ความสำคัญ เพราะโลกในยุคปัจจุบันวิทยาการต่างๆ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (กรรณิการ์ กงแก้ว, 2550, หน้า 42)

ต่อมา มนุษย์รู้จัก คำว่า การพัฒนา (Development) แต่นั้นไม่ได้หมายความว่าจะสามารถนำมาใช้ นำมาปฏิบัติตามเหตุการณ์ทุกสิ่งอย่างได้ ในทางพระพุทธศาสนาคำว่า พัฒนา ตรงกับคำว่า ภาวนา คำว่าภาวนา แปลว่า การทำให้เกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นแล้วต้องมีการพัฒนาต่อยอดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถ้าจะต่อยอดการพัฒนาวัตถุ สังคม บ้านเมือง กิจการต่างๆ หรือพัฒนาชีวิตอันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถใช้หลักธรรมที่เป็นพุทธจริยศาสตร์คือ ภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา ในทางพุทธจริยศาสตร์เป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความพอดีหรือการมีดุลยภาพของชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบและพอเหมาะพอควร โดยมีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตน เข้าใจตน มากว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ เป็นแนวทางแห่งการพัฒนาตนที่ยั่งยืน

จากสภาพสังคมในปัจจุบันเด็ก-เยาวชนที่จะเป็นกำลังหลักของสังคมประเทศชาติต่อไปในอนาคต คือบุคคลที่มีช่วงวัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต โดยการนำแนวทางพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามสภาพสังคมที่ดีกับวัยอันควร

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำมาซึ่งความสมบูรณ์แบบในระดับความเข้าใจของผู้วิจัยเอง โดยการนำหลักภาวนา 4 มาปรับใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน เลือกสถานที่วิจัยเป็นโรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันบ่มเพาะความรู้วิชาการ วิจัยกลุ่มนักเรียนชั้น ป.4-6 เพราะสามารถอ่านออกเขียนได้และสามารถทำความเข้าใจในหลักธรรมภาวนา 4 ได้ดีกว่าชั้นที่อายุน้อยกว่านี้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นครูพระสอนศีลธรรมอยู่ในโรงเรียน ได้ได้ทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

มาเพื่อเป็นแผนพัฒนาสังคมบ้านเกิด และสร้างแรงผลักดันให้คนในสังคมบ้านเกิดนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน ชั้น ป.4-6

3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) และการสังเกตุพฤติกรรมนักเรียน (Observing behavior) ให้ได้พฤติกรรมนักเรียนที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการพิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ที่มีส่วนรู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านโคกเล้า และบุคลากรที่ทำงานในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านโคกเล้า จำนวน 21 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองของนักเรียน 7 คน 2) บุคลากรในโรงเรียน 7 คน 3) นักเรียนในโรงเรียน 7 คน รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

การพิทักษ์สิทธ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่ง เป็นหลักสำคัญของการทำวิจัยในมนุษย์ หลักนี้เป็นพื้นฐานของแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ 1) ผู้วิจัย ได้ขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตัดสินใจอย่างอิสระ ปราศจากการข่มขู่บังคับ หรือให้สินจ้างรางวัล 2) ผู้วิจัย เคารพในความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สิทธิส่วนบุคคล พฤติกรรมส่วนตัวพฤติกรรมปกปิด การเคารพในความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำโดยขออนุญาตในการยินยอมและการซักประวัติ 3) เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วผู้วิจัย ได้เก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวอันเป็นสิทธิประโยชน์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ใบยินยอม การบันทึกเสียงหรือภาพ คือ ได้ข้อมูลมาแล้วเก็บในตู้มีกุญแจล็อค บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ที่มีรหัสผ่าน การนำเสนอข้อมูลจะเป็นการนำเสนอในภาพรวม โดยจะนำไปสู่ความเป็นประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น 4) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นความยุติธรรมไม่มีอคติ ไม่เลือกกลุ่มตัวอย่างที่หาง่าย แต่เลือกกลุ่มที่มีหน้าที่ๆ เกี่ยวข้องโดยตรง ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเปราะบาง คือ นักเรียนร่วมให้ข้อมูลสำคัญด้วย ผู้วิจัยได้ขออนุญาตการสัมภาษณ์จากผู้ปกครองของนักเรียน

โดยตรง โดยมีขั้นตอนการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อแจ้งต่อเจ้าของพื้นที่ เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่การวิจัยในการขออนุญาตแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญอนุญาตแล้ว จึงได้ทำการลงพื้นที่ ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกตพฤติกรรม (Behavior Observation) มีการจดบันทึกโดยนำสมุดจดบันทึก มาบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและมีกล้องถ่ายภาพ เพื่อการบันทึกเป็นการบันทึกข้อมูลรูปภาพเป็นการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและกลุ่มคนในสังคมบ้านโคกเล้า การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัยผู้วิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต หลังจากนั้นก็นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน 2) นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตุพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจทานความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตุพฤติกรรมตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในการตรวจความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และระเบียบวิธีวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นที่เรียบร้อย แล้วกลับไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำเสนอแนะเพิ่มเติม 5) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย 6) พิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเลือกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ที่แสดงออกทั้งก่อนและหลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน จะสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสาร ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลจากเอสารปฐมภูมิ (Primary sources) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ในประเด็นพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนด้วยหลักภาวนา 4 พร้อมทั้งค้นคว้า อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ในประเด็นเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และ 2) ข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยการศึกษาค้นคว้าหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และข้อมูลออนไลน์ ในประเด็นหลักคือ แนวคิด ทฤษฎีการ

พัฒนาพฤติกรรม วินัยนักเรียน กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำหลักพุทธจริยศาสตร์เข้าไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน

2. การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 2 อย่าง คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ใน 4 ด้าน คือด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ด้านความมีระเบียบวินัยในโรงเรียน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละต่อส่วนรวม และ 2) แบบสังเกตุพฤติกรรม ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้ 1) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปแจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสังเกตุพฤติกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตุพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกก่อนและหลังจากการนำหลักพุทธจริยศาตร์มาพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการทำวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตุพฤติกรรม ไว้ดังต่อไปนี้ คือ 15 พฤษภาคม 2565-30 มิถุนายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่ม การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปรความและการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัย โดย 1) จัดเป็นหมวดหมู่สำหรับข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบระเบียบ 3) ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาว่าลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร 4) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี คือ ดังนี้ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนซึ่งอยู่ในระดับไม่พึงประสงค์ วัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งโรงเรียนได้บริหารจัดการฝึกทักษะและสร้างนิสัยให้นักเรียนน้อยเกินไปกิจกรรมการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติยังไม่จริงจังเท่าที่ควร พร้อมกับการไม่มีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่

ของตัวนักเรียนเอง 2) ด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับพอใช้วัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่นการเข้าแถวทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน นักเรียนบางคนแซงคิวเพื่อนจนเป็นนิสัย นักเรียนบางคนยังไม่เข้าใจในระบบการเข้าแถวทำไปเพื่ออะไร และนักเรียนบางคนยังแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน รวมไปถึงการทำกิจกรรมต่างๆ นักเรียนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร 3) ด้านความซื่อสัตย์สุจริตจากการสำรวจควรรณรงค์ให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของทรัพย์สินส่วนรวม ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นการที่เราจะมีความซื่อสัตย์สุจริต จะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตและชี้ให้เห็นโทษของการไม่ซื่อสัตย์สุจริตว่าจะส่งผลต่อตนเององค์กรและสังคมอย่างไร เป็นต้น 4) ด้านความเสียสละต่อส่วนรวมทางโรงเรียนยังขาดการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนหรือนอกสถานที่ แม้กระทั่งขาดการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณะประโยชน์นอกโรงเรียนนักเรียนบางชั้นไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมเท่าที่ควร

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้น ป.4-6 คือ ดังนี้ 1) กายภาวนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนด้านกาย ถือว่าเป็นการฝึกฝนการรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 หรือการพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และยังส่งเสริมใจอีกด้วย การดูแลระบบของธาตุ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลต่อแนวทางการดำเนินชีวิตของนักเรียนเอง นับเป็นการสร้างพื้นฐานพฤติกรรมไปในทางที่ดีด้วย นั้นเอง 2) ศีลภาวนาความบริสุทธิ์ สะอาด งดงาม ของผู้รักษาศีลเป็นสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดในโลกจะสามารถเทียบความงดงามได้การมีศีลครบบริบูรณ์ จึงเป็นการทำให้จิตใจของเรามีความงดงามทั้งภายในและภายนอก สังคมจะสงบสุข ร่มเย็น นั้นเอง 3) จิตภาวนาการรู้จักทำความเข้าใจจิตหรืออารมณ์ตนเองนั้น จะเป็นพื้นฐานในการควบคุมอารมณ์ ส่วนการสร้างแรงจูงใจให้ตัวนักเรียนเองนั้น เป็นการมองหาแง่ดีของสิ่งต่างๆ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 4) ปัญญาภาวนาด้านปัญญาภาวนา ก็คือการอบรมจิตนั่นเอง ให้มีปัญญาให้รู้ชัดว่าควรทำอะไรควรเว้นอะไรได้แก่ การอบรมปัญญาให้รู้เห็นตามความเป็นจริง

3. การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี คือ ดังนี้ 1) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาตร์ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนถือว่าเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทศักยภาพทางกาย หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความผูกพันความตั้งใจด้วยจิตที่แน่วแน่ถือว่า เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาขัดเกลาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกเล้า ให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพรอบด้านได้เป็นอย่างดีนั้นเอง 2) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของ

นักเรียนด้านความมีระเบียบวินัยเริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องให้เหมาะสมตามกฎระเบียบกติกาและจรรยามารยาทตามข้อบังคับข้อตกลงของโรงเรียนครอบครัวและสังคมและหลักของศีลธรรมอันดีเช่นการไหว้ผู้ปกครองการแต่งกายตามระเบียบการเก็บรักษาสิ่งของ อย่างเป็นระเบียบการเข้าแถวตามลำดับเมื่อซื้อสิ่งของการเข้าร่วมกิจกรรม 3) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาตร์ ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตเริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องตามกรอบของศีลละอายเกรงกลัวต่อการกระทำผิดด้านกายไม่คดโกงไม่หลอกลวงผู้อื่นมีความจริงใจและไว้วางใจต่อทุกคนมีจิตใจที่ดีงามตรงต่อความเป็นจริง ตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาใจให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพรอบด้านได้เป็นอย่างดี นั้นเอง 4) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาตร์ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ของนักเรียนด้านความเสียสละต่อส่วนรวมเริ่มต้นจากการเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลืองานผู้อื่นและสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมและผู้อื่นมีความเอื้ออาทรเอาใจใส่อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นด้วยกำลังกายกำลังทรัพย์หรือกำลังสติปัญญา ด้วยความเต็มใจด้วยจิตที่ดีงาม นั้นเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี คือ พฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ พฤติกรรมกลุ่มแรกจะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งเพิ่ม” ได้แก่ ติดโทรศัพท์ ติดเกมต์ ติดเพื่อน มีพฤติกรรมโดดเรียน ไม่สนใจเรียน ส่วนพฤติกรรมกลุ่มที่สอง จะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งลด” ได้แก่ ไปวัด ไปเที่ยวกับพ่อแม่พี่น้อง เล่นกีฬาและช่วยงานบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับอ้อมเดือน สดมณี และคณะ (2553, หน้า 60) ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงาน อย่างมีจริยธรรมของแกนนำชุมชนในภาคกลาง พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นความรู้ความคิด อันจะนำไปสู่การกระทำที่พึงปรารถนาของบุคคลในสังคม ดังเช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนาวิน เหมือนแสง (2560, หน้า 58) ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้นส่วนพฤติกรรม

เชิงจริยธรรมอีกจำพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เย้ายวนใจ เช่น การโกงสิ่งของเงินทอง และการกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งอาจรวมเรียกว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งผู้มีจริยธรรมสูงย่อมงดเว้นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับพระบุญทัน จารุวณฺโณ (กณาลักษณ์) (2553, หน้า 45) จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ เทศบาลตำบลนิคมลำโดมน้อยอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในสิ่งที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของตนและสังคม

2. ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน ชั้น ป.4-6 แนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ทำให้เห็นถึงหลักการประพฤติที่ดีงามของนักเรียนในสังคมโรงเรียน กลายเป็นองค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดด้วยวิธีการแนะนำสั่งสอนของผู้รู้ สามารถเข้าถึงความรู้ได้แล้วนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังต่อไปนี้ คือ จากประสบการณ์และความสามารถของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จนกระทั่งนำมาเป็นข้อปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมาจนกลายเป็นหลักการประพฤติที่ดีงามจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทวีศักดิ์ ทองทิพย์ (2555, หน้า 82) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา พบว่า ผู้ศึกษาแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะการศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ สร้างสัมมาทิฏฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธินันทน์ บุญเรือง (2551, หน้า 74) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันได้เช่นอิทธิบาทมรรคสังโยชน์หรือรวมเรียกว่าไตรสิกขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการพัฒนาคน หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เหมาะสมและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาพยุงศักดิ์ ธมฺมวิสุทฺธิเมธี (โสภาสาย) (2555, หน้า 73) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา พบว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวปรัชญานั้นจะต้องรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาพรสวรรค์ กิตฺติวโร (จันโปรด) (2554, หน้า 53) ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ พบว่า เป็นหลักการพัฒนามนุษย์ให้เกิดความรู้ตามความเป็นจริงในสองส่วน คือ ในส่วนที่เป็นวิชาชีพ จัดว่าเป็นปัญญาที่ใช้ในการประกอบ

อาชีพการงาน บุคคลต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นและในส่วนที่เป็นทางธรรม เป็นความรอบรู้ชีวิตและธรรมชาติที่แท้จริงจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้หมดสิ้น

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เป็นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือความดีสูงสุดทางคุณธรรมจริยธรรม โดยมีความสุขที่เป็นความสุขที่แท้จริง มาวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักภาวนา 4 คือ ทางกาย ศีล จิต และปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงตามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในสังคมที่สามารถวัดได้ มีเป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรมครอบคลุมอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านความมีระเบียบวินัย 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐ จันทร์หนูหงส์ (2554, หน้า 84) ทำวิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กควรมีการพัฒนาตั้งแต่เด็กแรกเกิดไปตามลำดับ โดยได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังพฤติกรรมจากพ่อ แม่ด้วยการเลี้ยงดูอย่างมีความรู้เข้าใจ เพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีคุณภาพพร้อมที่จะส่งต่อสู่สังคมต่อไปซึ่งสอดคล้องกับพระจิรวัฒน์ อุตฺตมเมธี (วุฒิพงศ์) (2554, หน้า 75) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ซึ่งสามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านใช้การศึกษาเพื่อฝึกฝนพัฒนาตน ก็เพื่อความไม่มีทุกข์และเป็นอิสรภาพทางกาย อิสรภาพทางสังคมอิสรภาพทางจิตใจและอิสรภาพทางปัญญา ซึ่งเป็นจุดหมายของชีวิตพัฒนาการดำเนินชีวิตไปสู่ประโยชน์สุขตามแบบอย่างที่ชาวโลกจะพึงได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับพระสมศักดิ์ สนฺตวาโจ (สนธิกุล) (2551, หน้า 53) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบ่งออก 4 ด้านได้ 1) การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล 2) การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ 3) การพัฒนาจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับพัชรินทร์ แจ้งอิ่ม (2556, หน้า 81) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ว่าเป็นการพัฒนาได้คลอบคลุม ทั้งกาย วาจา ใจ ได้ทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ด้านภูมิปัญญาว่าด้วยศาสตร์แห่งการประพฤติเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ของคนในสังคมโดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา จะเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีที่เป็นกำลังหลักของประเทศชาติ คือ หลักการประพฤติตามกรอบพุทธจริยศาสตร์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการประพฤติเพื่อให้เกิดกรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ดีงามตามระเบียบทางสังคมมาจนถึงปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปปรับใช้

นำการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กร หรือสถาบันต่างๆ ได้ เช่น หน่วยงานราชการ,ประชาชนทั่วไป หรือแม้กระทั่งนักโทษในคุก, แต่ต้องมีตัวแปรสำคัญในการส่งผ่านความรู้เหล่านี้ให้แก่ผู้ต้องการการพัฒนา ตัวแปลที่สำคัญ คือ ผู้ที่สามารถนำหลักการพัฒนาเหล่านี้ไปเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เพื่อส่งผ่านข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่พึงประสงค์ของคนในสังคมประเทศชาติ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

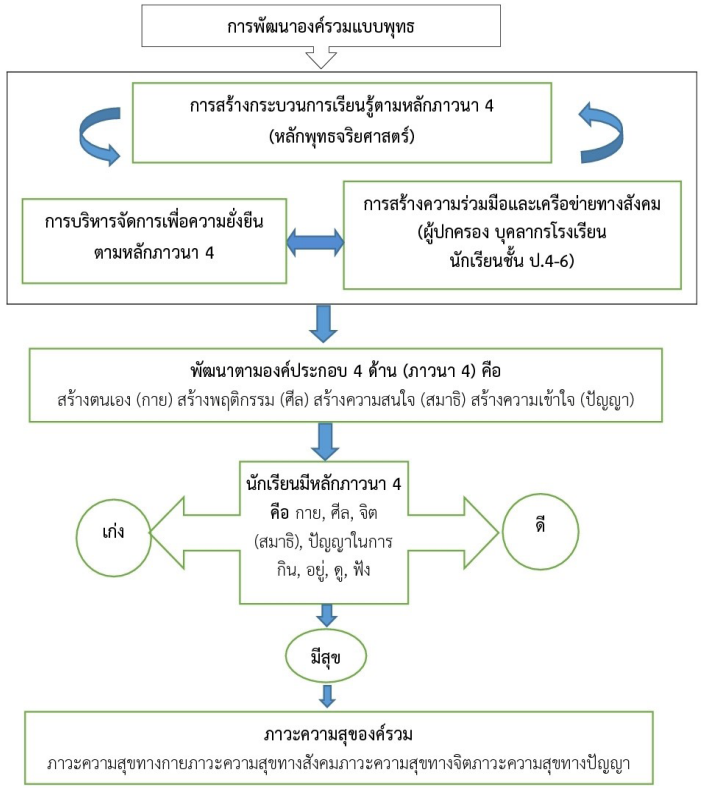
ควรศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ สำหรับผู้บริหาร ข้าราชการไทย เช่น หลักอิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 สัปปุริสธรรม 7 อริยมรรคมีองค์ 8 ไตรสิกขา สติปัฏฐาน 4 มาบูรณาการ และอธิบายให้ครอบคลุมหรือนำมาเปรียบเทียบกับ การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักภาวนา 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ในด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละต่อส่วนรวมของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยมีกิจกรรมที่นำมาพัฒนา เช่น ไหว้พระรับศีลก่อนเข้าเรียน หลังสอนเสร็จในแต่ละคาบเรียนนั่งสมาธิแผ่เมตตาจิตวันละ 5-10 นาที สวดมนต์ทำวัตรเจริญภาวนาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเย็นวันศุกร์ก่อนกลับบ้านถือเป็นหลักการพัฒนาพฤติกรรมตามหลัก ภาวนา 4

โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 (หลักพุทธจริยศาสตร์) มีการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทางสังคม (ผู้ปกครอง บุคลากรโรงเรียน นักเรียนชั้น ป.4-6) จนนำไปสู่การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 (พฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี = มีสุข) คือ การรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 ของตัวนักเรียนเอง การดูแลระบบของธาตุ 4 ขันธ์ 5 ที่อยู่ภายในกายให้อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ รวมไปถึงการควบคุมวาจาไม่ให้มีพฤติกรรมไปในทางเบียดเบียนตนเองและคนอื่นด้วยวาจา เป็นความพยายามที่มุ่งส่งเสริมความพร้อมทางด้านการรักษาระเบียบวินัย

ความเป็นจรรยาบรรณค่านิยมที่ดีงามตามระเบียบทางสังคม นำไปสู่การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักอดทน ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และยังส่งเสริมให้นักเรียนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความดีต่อส่วนรวม ,ความเก่งกับความสามารถตัดสินใจแก้ปัญหา นำไปสู่ความสุขกับการรู้จักอารมณ์ตนเอง การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถที่อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น และสิ่งสำคัญคือเป็นการนำปัญญามาฝึกให้นักเรียนได้ฝึกแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิต โดยการส่งเสริมการฝึกคิดด้วยการเจริญปัญญา มีการใช้แนวคิดพัฒนาพฤติกรรมแบบเชิงพุทธจริยศาสตร์ (ภาวนา 4) เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสังคมได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดมีผลิตผลด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเกิดขึ้นในสังคม กล่าวคือ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ 3 ทาง คือ เก่ง ดี มีสุข เพราะนักเรียนมีหลักภาวนา 4 คือ กาย ศีล จิต (สมาธิ) ปัญญา ในการกิน อยู่ ดู ฟัง จึงก่อให้เกิดภาวะเหล่านี้ นั้นคือ สุขภาวะ โดยภาวะความสุของค์รวมคือ ภาวะความสุขทางกาย ภาวะความสุขทางสังคม ภาวะความสุขทางจิต,และภาวะความสุขทางปัญญา ตามแผนภูมิยุทธศาสตร์ ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ กงแก้ว. (2550). *ความต้องการพัฒนาบุคลากรของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสาตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐ จันทร์หนูหงส์. (2554). *ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2555). *การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นาวิน เหมือนแสง. (2560). *การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระจิรวัฒน์ อุตฺตมเมธี (วุฒิพงศ์). (2557). *การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญทัน จารุวณฺโณ (กณาลักษณ์). (2553). *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ เทศบาลตำบลนิคมลำโดมน้อย อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพุทธินันทน์ บุญเรือง. (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพยุงศักดิ์ ธมฺมวิสุทฺธิเมธี (โสภาสาย). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพรสวรรค์ กิตฺติวโร (จันโปรด). (2554). *ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมศักดิ์ สนฺตวาโจ (สนธิกุล). (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ แจ้งอิ่ม. (2556). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2542). *บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

อ้อมเดือน สดมณี และคณะ. (2553). *ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของแกนนำชุมชนในภาคกลาง: การศึกษาระยะที่หนึ่ง.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร*

Approaches to Enhancing the Quality of a Good Life Based on Cūḷakamavibhaṅga Sutta

ปิยพัชญ์ กุลเจริญพงศ์
Piyaphach Kuljaroenphong
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: piyapatkul_67@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร และ 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชีวิตที่ดี จำนวน 3 กลุ่ม 17 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสังฆาธิการ และกลุ่มผู้บริหารองค์กร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จูฬกัมมวิภังคสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยกรรมและผลของกรรม โดยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแสดงมูลเหตุของกรรมที่ทำให้มนุษย์นั้นเกิดมาแตกต่างกัน ซึ่งมีลักษณะของกรรมและในฐานะเป็นผู้รับกรรม ความหมายของกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร หมายถึง “กระบวนการปรุงแต่งสร้างสรรค์หรือเสริมสร้างชีวิตให้เป็นไปตามกรรม” ซึ่งเป็นเรื่องของการจำแนกกรรมตามการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ที่กระทำด้วยเจตนาทางกาย ทางวาจา และทางใจ

2. แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรประกอบด้วยหลักการดำเนินชีวิต 4 ประการ 1) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านกายโดยใช้วิธีการตั้งมั่นเป็นผู้ที่มีศีลธรรม ละเว้นการประพฤติชั่วทุจริตต่างๆ โดยใช้หลักศีลห้าเป็นพื้นฐาน 2) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านจิตใจและอารมณ์ โดยใช้วิธีการประคับประคองชีวิตให้อยู่ในเส้นทางที่ดีงาม มีการใช้ประสาทสัมผัสกับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสม 3) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมและ

*ได้รับบทความ: 17 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2567
Received: May 17, 2024; Revised: June 27, 2024; Accepted: June 29, 2024

สิ่งแวดล้อม การฝึกอบรมพัฒนาตนเองให้มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์ มีความรักความสามัคคีและเป็นกัลยาณมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 4) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสติปัญญา โดยใช้วิธีฝึกการรับรู้และเข้าใจสถานการณ์และบุคคลรอบตัวอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: จูฬกัมมวิภังคสูตร; การเสริมสร้างชีวิตที่ดี

Abstract

The purposes of this research were 1) study the principle of karma in Cūḷakamavibhaṅgasutta and 2) explore approaches to enhancing a good life based on Cūḷakamavibhaṅgasutta. This qualitative study collected data from documents and purposive in-depth interviews with 17 individuals/monks from three groups involved in enhancing a good life, including Buddhist scholars, Buddhist ecclesiastical official monks (administrative monks), and organizational executives. The collected data were analyzed using content and descriptive analysis techniques.

The research findings revealed that:

1. Cūḷakamavibhaṅgasutta involves karma and its results. It is a discourse in which the Buddha explains the root causes of karma that lead to differences in human births. It describes the nature of karma and the role of the recipient of kamma. In Cūḷakamavibhaṅgasutta, karma refers to "the process of constructing or enhancing life according to karma," which is a matter of distinguishing kamma based on human actions or behaviors performed with intention through body, speech, and mind.

2. Approaches to enhancing a good life based on Cūḷakamavibhaṅgasutta consist of four principles of living including the following conclusions: 1) Enhancing a good physical life by establishing oneself as a moral person, possessing basic moral conscience, and refraining from various forms of misconduct and corruption. This involves using the five precepts as a foundation. 2) Enhancing a good mental and emotional life by sustaining life on a virtuous path while engaging the senses with various objects. 3) Enhancing a good social and environmental life by developing skills for coexisting in society and the environment. This includes training oneself to have generosity and being a good friend to the environment. 4) Enhancing a good intellectual life by practicing appropriate perception and understanding of situations and people around oneself.

Keywords: Cūḷakamavibhaṅgasutta; The enhancement of a good life

1. บทนำ

กรรมเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธที่ต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจกล่าวคือ ศรัทธา 4 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นการตรัสรู้สัจธรรมจริง (ตถาคตโพธิสทฺธา) 2) เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่าทุกคนมีกรรม บาปและบุญมีจริง (กมฺมสทฺธา) 3) เชื่อเรื่องวิบาก หรือผลของกรรม เชื่อว่าคนทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (วิปากสทฺธา) และ 4) ศรัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง เชื่อว่าทุกคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบผลกรรมของตนเองไม่ช้าก็เร็ว (กมฺมสฺสกตาสทฺธา) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559, หน้า 432-433) พุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่มีความเชื่อกรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่ความเชื่อที่งมงายแต่ประการใด พระองค์ทรงอธิบายให้เหตุผลในเรื่องของกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดว่าเป็นเรื่องของเหตุและผล เป็นการอธิบายถึงความเป็นไปในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อม ดังนั้น เรื่องกฎแห่งกรรมจึงมีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ของการศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนไม่ควรมองข้าม เพราะถ้าชาวพุทธไม่เข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมและการให้ผลของกรรมอย่างถูกต้องแล้วอาจก่อให้เกิดความทุกข์ได้ การเข้าใจผิดเกี่ยวกับกรรมและการให้ผลของกรรม ทำให้ไม่สามารถมองเห็นหลักของเหตุและผลได้เพราะการให้ผลของกรรมมีความซับซ้อนมาก ดังนั้น เรื่องกฎแห่งกรรมยากต่อการเข้าใจให้แจ่มแจ้งได้ด้วยเพียงแค่การพิจารณาด้วยตาเนื้อหรือการคาดเดาเอาเองได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังตรัสว่า กฎแห่งกรรมเป็นเรื่องอจินไตยเป็นเรื่องเหนือวิสัย เกินกว่าปัญญาของมนุษย์ธรรมดาที่จะเข้าใจได้ หากคิดมากเกินไปจะทำให้เป็นคนเสียสติได้ (บัวบุษรา อัครสรุติพงศ์, 2560, หน้า 43-52)

การศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร จึงเป็นความสนใจที่จะรวบรวมแนวและวิเคราะห์คำสอนเกี่ยวกับสารัตถะกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร เพื่อแสดงหลักและเหตุผลเกี่ยวกับหลักกรรมที่นำไปสู่การเสริมสร้างชีวิตที่ดี การเสริมสร้างชีวิตที่ดีนั้นหมายถึงการเสริมสร้างพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเสริมสร้างเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการบริหารร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ให้ชีวิตมีคุณค่ามากขึ้นด้วยการรู้จักการใช้ชีวิตของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรูปแบบการเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เกี่ยวข้องกับการพัฒนากายภาวนา ศีลภาวนา และจิตภาวนา จูฬกัมมวิภังคสูตรสอดคล้องกับการเสริมสร้างชีวิตที่ดี เนื่องจากกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรนั้น เชื่อมโยงถึงเจตนาของการกระทำ ซึ่งเป็นแกนหลักของพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น กรรมที่บุคคลทำไว้จึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น โดยนักปราชญ์ทางด้านพระพุทธศาสนาหลายท่านตั้งข้อสงสัยในเรื่องของหลักกรรม และได้พยายามที่จะอธิบายเรื่องนี้กฎแห่งกรรมมีใจความหลักคือ “บุคคลทำกรรมใดไว้ดีก็ตามชั่วก็ตามเขาย่อมต้องรับผลแห่งกรรมนั้น แต่เนื่องจากกรรมบางอย่างหรือการกระทำบางคราวไม่ได้มีผลปรากฏชัดทันที ผู้มีปัญญาน้อยมองไม่เห็นผลแห่งกรรมของตนจึงทำให้สับสนและมีความเข้าใจไขว้เขวเพราะบางทีกำลังทำชั่วอยู่แท้ๆ กลับมีผลดีมากมาย เช่น ลาภ

ยศ สรรเสริญ สุขหลั่งไหลเข้ามาในชีวิต ตรงกันข้ามบางคราวกำลังทำความดีอยู่อย่างมโหฬารแต่กลับได้รับความทุกข์ทรมานต่างๆ ที่มีผลไม่ดีมากมาย เช่น ความเสื่อมลาภ ความเสื่อมยศ ถูกนินทาว่าร้าย ถูกสบประมาท และความเจ็บไข้ได้ป่วยหลั่งไหลเข้ามาในชีวิต” (วศิน อินทสระ, 2555, หน้า 19)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับหลักกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับหลักคำสอนและหลักปฏิบัติต่างๆ ในพุทธปรัชญาเถรวาทตามแนวจูฬกัมมวิภังคสูตรเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องแก่สังคมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างชีวิตที่ดีทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมในภาพรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎก และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ อรรถกถา รวมถึงเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

2. ขั้นตอนการวิจัย มีวิธีดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาสารัตถะเรื่องกรรมที่ปรากฏในจูฬกัมมวิภังค์สูตร ในเอกสารชั้นปฐมภูมิ (PrimarySource) โดยใช้คัมภีร์พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ตำรา หนังสือ รวมถึงเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมและผลของกรรมจากเอกสารที่เป็นผลงานของผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา แล้วสรุปประเด็นที่ศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์เรื่องกฎแห่งกรรมและผลของกรรมที่ปรากฏในจูฬกัมมวิภังค์สูตร 3) ศึกษาการเสริมสร้างชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนาจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยใช้คัมภีร์พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ตำรา หนังสือ รวมถึงเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) นำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภท ศึกษาวิเคราะห์แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 5) รวบรวมและสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการ 6) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาและประชาชนทั่วไป จำนวน 17 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 9 รูป/คน 2) กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป 3) ผู้บริหารองค์กร จำนวน 3 คน ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้ขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ เพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมาย

4. เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งที่เป็นพระภิกษุและฆราวาสรวม 17 รูป/คน และดำเนินการตามกระบวนการ ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัย รายงานและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน คือ การจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยกำหนดคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย ร่างกรอบคำถาม (Main Questions) และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ มีดังนี้ 1) ทำการรวบรวมเอกสาร 2 ประเภท ได้แก่ (1) สารัตถะของกรรมที่ปรากฏในจูฬกัมมวิภังคสูตร โดยเป็นเอกสารที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับผลของกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท และ (2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชีวิตที่ดีได้ควรเป็นอย่างไรในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเป็นเอกสารที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับผลของกรรมในพุทธศาสนา 2) เอกสารทั้ง 2 กลุ่ม เป็นการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เอกสารงานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ หนังสือตำรา และผลงานทางวิชาการอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ โดยเอกสารต่างๆ ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และแนวทางในการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ 3) การสัมภาษณ์แบบปลายเปิด การสัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ ในรูปแบบที่เป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเอง กล่าวคือ เป็นการการพูดคุยแบบการพบปะธรรมดาเพื่อให้การให้ข้อมูลเป็นแบบธรรมชาติ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ได้รับเอกสารชี้แจงเกี่ยวกับทำวิจัยและใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent Form)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ตามกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อความ (Textual Analysis) ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมลูจากเอกสาร ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยทำการ (1) จำแนกประเด็น (2) วิเคราะห์แต่ละประเด็น (3) สังเคราะห์ประเด็น (4) สรุปและนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้รับการจำแนกและตีความแล้วจะถูกวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่เรื่องการเสริมสร้างชีวิตที่ดีตามแนวจูฬกัมวิภังคสูตร การวิเคราะห์ จะเริ่มจากการการวิเคราะห์คำหลัก

(Domain Analysis) ซึ่งเป็นคำหลักที่เกี่ยวข้องสารัตถะของกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร และแนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีในจูฬกัมมวิภังคสูตร 3) การแสดงผลการวิจัยและการอภิปรายผล ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเรียงลำดับเนื้อหาดังนี้ (1) ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (2) ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความน่าสนใจและมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีในจูฬกัมมวิภังคสูตร (3) ผลการวิจัยนำเสนอเชิงพรรณนาโดยเรียบเรียงออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่

4. สรุปผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรเป็นพระสูตรในพระไตรปิฎก เล่มที่ 14 พระสุตตันปิฎก เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ พระสูตรนี้ว่าด้วยคนทำกรรมแล้วได้รับผลต่างๆ จากพุทธพจน์ “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและดีได้” สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) มีกรรมเป็นของของตน (กมฺมสฺสกา) คือ กรรมนั้นย่อมเป็นของเราโดยเฉพาะ และเราจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น 2) มีกรรมเป็นทายาท (กมฺมทายาทา) คือ มีกรรมเป็นมรดก หมายความว่า ผู้ใดทำกรรมไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ตาม ในกาลต่อไปข้างหน้าผู้นั้นแหละจะต้องเป็นผู้รับมรดกแห่งกรรมนั้น จะมอบให้ผู้อื่นไม่ได้ 3) มีกรรมเป็นกำเนิด (กมฺมโยนี) คือ มีกรรมเป็นเหตุ หมายความว่า ความเป็นไปของสัตว์ทั้งหลายกรรมมีส่วนเป็นเหตุสำคัญ 4) มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ (กมฺมพนฺธู) คือ มีกรรมเป็นญาติ หมายความว่า ผู้ใดทำกรรมใดไว้ กรรมนั้นย่อมติดตามเหมือนเผ่าพันธุ์วงศ์ญาติ ที่คอยอุปถัมภ์หรือคอยเบียนเบียน กรรมดีก็เหมือนวงศ์ญาติที่ดี กรรมชั่วก็เหมือนวงศ์ญาติชั่ว 5) มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย (กมฺมปฏิสรณา) คือ มีกรรมเป็นที่พึ่ง หมายความว่า มีกรรมเป็นที่ตั้งอาศัย ซึ่งมีดีบ้างไม่ดีบ้าง กรรมดีและกรรมชั่วที่ผู้ใดได้กระทำไว้ ย่อมเป็นที่พึ่งที่แท้จริงของผู้นั้น และ 6) กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและดีได้ หมายถึง กรรมดีที่เราทำจะเป็นที่พึ่งของเราไปตลอดชีวิต ถึงแม้จะละจากโลกนี้ไปแล้วก็ยังพึ่งได้ และจะเป็นที่พึ่งของเราตลอดไปทุกภพทุกชาติที่เราเกิด โดยพระสูตรนี้ได้อธิบายโดยการแสดงตัวอย่าง 14 ข้อ เป็น 7 คู่ คือ 1) เหตุที่ทำให้มนุษย์มีอายุสั้น เพราะฆ่าสัตว์ เหตุที่ทำให้อายุยืน เพราะไม่ฆ่าสัตว์ 2) เหตุที่ทำให้มนุษย์มีโรคมาก เพราะเบียดเบียนสัตว์ เหตุที่ทำให้มีโรคน้อยเพราะไม่เบียดเบียนสัตว์ 3) เหตุที่ทำให้มนุษย์มีผิวพรรณทราม เพราะเป็นคนมักโกรธ เหตุที่ทำให้ผิวพรรณผ่องใสน่าเลื่อมใส เพราะเป็นคนไม่โกรธ 4) เหตุที่ทำให้มนุษย์มีศักดาน้อย เพราะมีใจริษยา เหตุที่ทำให้มีศักดามาก เพราะมีใจไม่ริษยา 5) เหตุที่ทำให้มนุษย์เป็นคนยากจน เพราะเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เคยบริจาค เหตุให้เป็นคนร่ำรวยมีทรัพย์มาก เพราะเป็นคนมีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น 6) เหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดในตระกูลต่ำ เพราะเป็นคน

ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่ให้เกรียติผู้อื่น เหตุที่ทำให้เกิดในตระกูลสูง เพราะเป็นคนมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนและให้เกรียติผู้อื่น และ 7) เหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา เพราะเป็นคนไม่ใฝ่ศึกษาหาความรู้ สาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นคนมีปัญญา เพราะเป็นคนใฝ่ศึกษาหาความรู้ สนใจเรื่องบาปบุญ-คุณโทษ

2. แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร สรุปได้ดังนี้

2.1 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางกายหรือพฤติกรรม คือการพัฒนาลักษณะทางกายภาพในด้านอายุขัย สุขภาพ และผิวพรรณ สอดคล้องกับหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร ซึ่งกล่าวถึงเหตุและผลที่ทำให้มนุษย์เกิดมามีความแตกต่างกัน เป็นการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม หรือ “อารยชน” เป็นการสร้างจิตสำนึกขั้นพื้นฐานทางศีลธรรมด้ายกาย ด้วยการละเว้นการประพฤติชั่วทุจริตต่างๆ โดยควรนำหลักกรรมทั้ง 7 คู่ประกอบด้วย อายุสั้น-มีอายุยืน โรคมาก-โรคน้อย ผิวพรรณทราม-ผิวพรรณงาม ศักดาน้อย-ศักดามาก โภคะน้อย-มีโภคะมาก เกิดในสกุลต่ำ-เกิดในสกุลสูง มีปัญญามาก-มีปัญญาน้อย ดังกล่าวนั้นใช้หลักการลด-เพิ่มบวก นั้นก็หมายความว่า เมื่อรู้เหตุรู้ผลหรือรู้ว่าผลมาจากเหตุใด ก็ต้องทำเหตุนั้นหรือกำจัดเหตุนั้นเพื่อให้มันมีผลตามที่เราต้องการในด้านที่ไม่ดีคือด้านลบก็ลดให้มากที่สุด การที่จะลดได้ย่อมเกิดจากการฝึกสติฝึกสมาธิเพื่อให้เรามีปัญญามากยิ่งขึ้น โดยสามารถพัฒนาด้วยการดำเนินชีวิตด้วยกุศลกรรม 10 ประกอบด้วยกายสุจริต 3 วจีสุจริต 4 และมโนสุจริต 3 และกายภาวนา เป็นต้น ดังที่พระพุทธองค์ตรัสกับสุภมาณพโตเทยยบุตรว่าดูก่อนมาณพ ส่วนคนบางคนในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม ละปาณาติบาตแล้วเป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต วางอาชญา วางศาตราได้ มีความละอาย ถึงความเอ็นดู อนุเคราะห์ด้วยความเกื้อกูลในสรรพสัตว์และภูตอยู่ เขาตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พรั่งพร้อมสมาทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีอายุยืน (ม.อุ. 14/579-597/323-329) นอกจากนั้น เป็นการเสริมสร้างพัฒนาคนในสังคมให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพกฎระเบียบทางสังคม โดยปกติมนุษย์เราจะไม่ฆ่ากัน ไม่ทำร้ายร่างกายกันไม่ว่าคนหรือสัตว์ต่างก็รักชีวิตของตนด้วยกันทั้งนั้นซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การไม่ทำปาณาติบาต ทำให้อายุยืน ก็เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกัน เมื่อเราไม่ทำร้ายใคร คนอื่นหรือสัตว์อื่นก็ไม่คิดทำร้ายเราเหมือนกัน (พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์, การสัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2566) การไม่ทำร้ายและเบียดเบียนกันส่งผลให้มีอายุยืนเป็นการส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งด้านสุขภาพ สติปัญญา ความรู้ความสามารถส่งผลให้เกิดความเจริญในระดับครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎกติกาของสังคม (พระเทพวิสุทธิคุณ, การสัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566)

2.2 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรด้านจิตใจและอารมณ์ คือการพัฒนาสภาวะอารมณ์และจิตใจให้ปลอดโปร่งด้วย

จิตตภาวนา และมโนสุจริต 3 เป็นต้น โดยคุณภาพชีวิตทางจิตประกอบด้วย คุณภาพจิต สมรรถภาพทางจิตกับอารมณ์ และคุณธรรมประกอบจิตซึ่งเกี่ยวข้องกับการฝึกคุณภาพของสติและสัมปชัญญะ โดยสอดคล้องกับหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรในเรื่องของอกุศลมูลและกุศลมูลในจิตใจ จิตใจ เช่น จิตใจริษยาผู้อื่น เป็นเหตุให้มีศักดาน้อย การฝึกอบรมเสริมสร้างพัฒนาด้วยการคิดดีมีจิตที่เป็นกุศลกรรมส่งผลให้การแสดงออกทั้งกายและทางจิตใจอารมณ์เป็นไปตามปกติไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือความไม่พอใจใดๆ ให้ปรากฏ สามารถที่จะดำรงตนอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสงบสุขดี หลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรสามารถนำมาบูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้านจิตใจและอารมณ์ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นได้ เพราะจิตใจมีการยอมรับในเหตุผลและความเป็นจริง อารมณ์ก็จะสงบเย็นเห็นประจักษ์ในหลักกรรมที่ทำไว้ย่อมให้ผลไปตามเหตุปัจจัยที่เป็นจริง ไม่มีใครสามารถหลบหลีกผลแห่งกรรมที่ตนทำไว้ได้ จักทำให้ฝักใฝ่ในกุศลกรรมยิ่งๆ ขึ้นไป (ม.อุ. 14/579-597/323-329) ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การปฏิบัติตามหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วนแต่เป็นการเสริมสร้างชีวิตที่ดีงามด้านจิตใจและอารมณ์ หลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรก็เช่นเดียวกัน (พระเทพพุทธิมุนี, การสัมภาษณ์, 22 กันยายม 2566) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทั้งด้านจิตใจและอารมณ์ ควรพิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้คือ การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การใช้ประสาทสัมผัสกับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสม เพราะสิ่งที่บุคคลสัมผัสย่อมมีผลต่อจิตใจและอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่ดีก็ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ที่ดี (พระเทพวิสุทธิคุณ, การสัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566)

2.3 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือการมีสิลภาวนา ฝึกอบรมพัฒนาตนเองให้มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในสังคม สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นด้วยการรักษาน้ำใจกันด้วยคำพูดที่ดีไพเราะอ่อนหวาน น่าฟังและร่วมแรงร่วมใจกันที่จะเสริมสร้างพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นตามลำดับ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ตนเองและผู้อื่นและสังคมโดยรวมซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า สังคม คือ การอยู่ร่วมกันของหมู่มนุษย์ สิ่งแวดล้อม คือ บรรยากาศโดยรอบที่คอยเอื้อความสงบสุขให้แก่สังคมและเป็นกัลยาณมิตรกับสิ่งแวดล้อม ถ้ามีหลักธรรมในการเป็นอยู่ที่ถูกต้อง ย่อมทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมดี (พระมหาอ้าย ธีรปัญโญ, การสัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2566) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเหตุ เป็นผล เป็นปัจจัยร่วมกัน มีความเข้าใจที่ตรงกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สังคมจึงสงบสุข (พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์, การสัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2566) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร เช่น กรรมคู่ที่ 5 เหตุและผลที่ทำให้มีโภคะน้อย-โภคะมาก เมื่อเกิดมาชาตินี้มีความยากจน เนื่องจากเหตุเพราะเป็นคนตระหนี่ในชาติก่อน การส่งเสริมให้บุคคลทำความดีด้วยการ

ให้ทาน หรือเสียสละเพื่อส่วนรวม ย่อมทำให้สังคมยกย่องสรรเสริญ เป็นที่รักของสังคมและไม่ตกทุกข์ได้ยาก

2.4 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านสติปัญญา เป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสถานการณ์และบุคคลรอบตัวอย่างเหมาะสม เป็นการฝึกปัญญา 3 ระดับ เข้าใจกระบวนการธรรมชาติ ตั้งแต่กฎแห่งกรรมไปจนถึงหลักไตรลักษณ์ ซึ่งจะส่งผลให้เข้าใจและตระหนักถึงสภาวะทุกข์และแนวทางการดับทุกข์ ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจบทบาทและความสำคัญของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสติปัญญา ควรเสริมสร้างด้วยแนวทางพระพุทธศาสนาคือการพัฒนาปัญญาตามบ่อเกิดของปัญญา 3 ประการคือ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง คือฟังคนอื่นให้มาก 2) จิตตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด คือรู้จักคิด พิจารณาด้วยเหตุด้วยผล 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากการเจริญจิตภาวนา ควรฝึกฝน อบรมตนให้มาก (พระพรหมวัชรดิลก, การสัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566) ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่าผู้ที่ปฏิบัติตามหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรหรือนำหลักกรรมไปบูรณาการในชีวิต คือ ผู้มีสติปัญญารอบรู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสติปัญญาอยู่ในตัวเอง จึงควรส่งเสริมให้ได้ศึกษาและปฏิบัติ ควรทำความเข้าใจในหลักกรรมให้ถูกต้อง และควรนำทุกคู่มาปฏิบัติเพราะมีแต่ประโยชน์ต่อชีวิตของผู้ปฏิบัติ (พระเทพพุทธิมุนี, การสัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสติปัญญาสอดคล้องกับหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตร เช่น กรรมคู่ที่ 7 เหตุและผลที่ทำให้มีปัญญามาก-มีปัญญาน้อย เมื่อเกิดมาเป็นคนมีปัญญาน้อยในชาตินี้ ก็สามารถพัฒนาตนเองได้ด้วยการไม่หลงยึดมั่นในตนเอง เร่งพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาให้มากขึ้น

2.5 สรุป มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นมนุษย์มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนั้น ความเป็นมนุษย์จะมีคุณค่าที่แท้จริงก็ต่อเมื่อทุกคนทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การดำเนินชีวิตที่ดีเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้นมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักจริยธรรมเป็นฐาน และการเสริมสร้างชีวิตที่ดีนั้นก็เพื่อเสริมสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างพัฒนาทัศนะคติวิธีคิดหรือปัญญาเพื่อให้รู้จักวิธีคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องด้วยการนำหลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรมาบูรณาการทั้ง 4 ด้าน คือ บูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านกาย ด้วยหลัก กายสุจริต 3 บูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านจิตใจและอารมณ์ ด้วยหลักมโนสุจริต 3 บูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 และบูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านสติปัญญา

โดยนำเอาหลักปัญญาในภาวนา 4 มาใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกรรม และนำหลักปัญญา 3 คือ มีความรอบรู้ มีความเข้าใจอย่างกว้างๆ มากขึ้นและก็มีปัญญาที่เฉียบแหลมมากยิ่งขึ้น มีความมุ่งมั่นในการฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ทำจิตใจให้ผ่องใสปลอดโล่งสบาย เป็นอิสระ อย่าให้ความทุกข์ที่เกิดจากกิเลส ตัณหา อุปทานมาครอบงำจิตใจได้แล้ว ก็สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักกรรมในจูฬกัมมวิภังคสูตรแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลของการประกอบกรรมและการให้ผลของกรรม ตามความหมายของกรรมในพระไตรปิฎก ซึ่งแปลว่า “เจตนา” เป็นเหตุให้ก่อกรรมนั้นๆ และแสดงออกมาทางกาย ทางวาจา และใจ ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าแสดงไว้ 14 ข้อ เป็น 7 คู่ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ทางอกุศลกรรม ได้แก่ มีอายุสั้น, มีโรคมาก, มีผิวพรรณทราม, มีศักดาน้อย, มีโภคะน้อย, มีปัญญาทราม และในทางกุศลกรรม ได้แก่ ทำให้เกิดเป็นคนมีอายุยืน, มีโรคน้อย, มีผิวพรรณงาม, มีศักดามาก, มีโภคมาก (ทรัพย์มาก), เกิดในตระกูลสูง, และมีปัญญามาก ก็เพราะกรรมนั้น หมายถึง เจตนา คือการจงใจกระทำกรรมที่แสดงออกมา หากมีเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ก็มีผลทำให้อายุยืน, หากมีเจตนาไม่เบียดเบียน ก็มีโรคภัยน้อย, หากมีเจตนางดเว้นจากความมักโกรธ ก็มีผิวพรรมผุดผ่อง น่าเลื่อมใส, หากมีเจตนาไม่คิดร้าย ริษยาพยาบาท ก็ทำให้มีศักดามาก, หากให้ทานแก่ผู้สมควรให้ ก็เป็นเหตุให้มีโภคะมาก, หากมีเจตนาไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง มีสัมมาคารวะ ก็ทำให้เกิดในตระกูลสูง, และหากมีเจตนาเข้าหาผู้รู้สมณะหรือพราหมณ์ ก็ทำให้มีปัญญามาก ตรงกันข้าม หากมีเจตนาตรงกันข้ามกับกุศลกรรม ก็เป็นเหตุในทางอกุศลกรรม ทำให้ได้ผลตรงกันข้าม ดังนั้น จูฬกัมมวิภังคสูตรที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างชีวิตที่ดี เป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีขึ้นในตนเองคือ สามารถควบคุมอารมณ์และระงับยับยั้งการกระทำอันไม่เหมาะสม นำตนไปสู่การกระทำอันเหมาะสมยิ่งๆ ขึ้น ให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง โดยเกิดจากจิตสำนึกขึ้นมาเองถึงแม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก

2. แนวทางการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางกาย 2) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางจิตใจและอารมณ์ 3) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 4) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางปัญญา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีที่สำคัญต่อประชาชนโดยทั่วไป สอดคล้องกับศิริพร บุญชัยเสถียร (2558, หน้า 11-20) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาโดยรวมคือการทำให้บุคคลมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาดีขึ้นตามหลักภาวนา 4 คือ การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญาเป็นกระบวนการฝึกอบรมตนให้มีความเจริญยิ่งๆ การเสริมสร้างชีวิตที่ดีตามแนวจูฬกัมมวิภังคสูตรนี้ มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์

ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผล เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางด้านกายการเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางกายเพื่อให้มีสุขภาพดี ความมีโรคาพาธน้อย กระปรี้กระเปร่า มีพลานามัยสมบูรณ์ อยู่สำราญ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถดูแลรักษาและบำรุงร่างกายให้มีอัตภาพยืนยาว ใช้กระบวนการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับการดูแลรักษาสุขภาพ และการป้องกันภัยคุกคามทางกายภาพ เพื่อให้สามารถใช้ร่างกายให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น รวมทั้งเป็นคุณประโยชน์ต่อโลกด้วย โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามแนวทางของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการศึกษาของฐิตินันท์ กาญจนวิโรจน์ (2553, หน้า 357) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยมรรค ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือ การมีความสุขทั้งกายและใจ องค์ประกอบสำคัญของชีวิตที่ควรจะมี คือ 1) การมีงานทำมีรายได้เพื่อซื้อหาปัจจัย 4 ให้พอเพียงที่จะทำให้ชีวิตมีความสะดวกสบาย 2) การมีครอบครัวที่มีความสุข 3) การมีสุขกายที่ดี และ 4) การมีสุขภาพจิตที่ดีตลอดชีวิตของมนุษย์

2.2 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางจิตใจและอารมณ์ การฝึกอบรมเสริมสร้างพัฒนาตนเองมาโดยลำดับทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ด้วยการคิดดี พูดดี ทำดีด้วยจิตที่เป็นกุศลกรรมส่งผลให้การแสดงออกทั้งกายและทางจิตใจอารมณ์เป็นไปตามปกติไม่แสดงอาการหงุดหงิด หรือความไม่พอใจใดๆ ให้ปรากฏ สามารถที่จะดำรงตนอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสงบสุข ทำให้ชีวิตมีความสงบสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้นบนฐานของความคิดและจิตใจที่ดีงามการคิดดีจึงมีความสำคัญกับตนเอง ครอบครัว และสังคม ส่งเสริมทิศทางที่ดีในการทำงาน การสื่อสาร และสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความสุขมากขึ้นในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของสกล เหลืองไพฑูรย์ และสุเชาวน์ พลอยชุม (2561, หน้า 113-123) ได้ให้ข้อแนะวิธีการการเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม ไว้ว่า “หลักพุทธธรรมสามารถนำไปบูรณาการกับความคิดเชิงบวก เป็นรูปแบบที่เรียกว่า “TISU Model” โดยมีเนื้อหาความคิดอยู่บนฐาน 4 ฐานเสมอ คือ การคิดบนฐานความจริง (Trust) การคิดแสวงหาความจริง (Inquiry) การคิดแก้ปัญหา (Solution) และการคิดสร้างประโยชน์ (Utility) โดยมีอุปการะธรรมที่ขับเคลื่อนความคิดให้เป็นบวกคือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา นี่คือ “รูปแบบการเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม” สอดคล้องกับงานวิจัยของสกล เหลืองไพฑูรย์ และสุเชาวน์ พลอยชุม (2561, หน้า 113-123) ได้ให้ข้อแนะวิธีการการเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม ไว้ว่า “หลักพุทธธรรมสามารถนำไปบูรณาการกับความคิดเชิงบวก เป็นรูปแบบที่เรียกว่า “TISU Model” โดยมีเนื้อหาความคิดอยู่บนฐาน 4 ฐานเสมอ คือ การคิดบนฐานความจริง (Trust) การคิดแสวงหาความจริง (Inquiry) การคิดแก้ปัญหา (Solution) และการคิดสร้างประโยชน์

(Utility) โดยมีอุปการะธรรมที่ขับเคลื่อนความคิดให้เป็นบวกคือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา นี่คือ “รูปแบบการเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม”

2.3 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางสังคมและสิ่งแวดล้อม หลักกุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมแห่งความดีนำไปสู่ความเจริญในชีวิต และสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์กันในสังคม เป็นธรรมที่ช่วยเสริมสร้างชีวิตที่ดีร่วมกันได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ หรือการมีน้ำใจแบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ พูดอย่างรักกัน หมายถึง การพูดจาสุภาพอ่อนหวาน ไพเราะน่าฟัง ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคายและไม่พูดไร้สาระ รวมทั้งการสื่อสารด้วยวิธีการเขียนหรือสื่อสารด้วยวิธีอื่นๆ ที่เป็นเครื่องสื่อสารแทนวาจาทำให้เกิดไมตรี ทำให้เกิดรักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน 3) อัตถจริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ ความเสียสละด้วยแรงกาย ช่วยเหลือเกื้อกูลในสิ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อื่น 4) สมานัตตตา คือ เอาตัวเข้าสมาน หมายถึง การรู้จักปฏิบัติตนให้เข้าผู้อื่นหรือรู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ เช่น อยู่ในฐานะผู้น้อยต้องวางตนเป็นผู้น้อย ไม่ตีตนเสมอผู้ใหญ่ อยู่ในฐานะผู้ใหญ่ต้องวางตนให้สมเป็นผู้ใหญ่และพยายามเสริมสร้างแต่สิ่งดีต่อกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

2.4 การเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตรทางปัญญา ด้วยหลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทุกด้าน 3) ปัญญา 3 เป็นหลักธรรมพัฒนาคนด้วยปัญญา 3 ฐาน และ 4) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปทุมภาวนาจารย์ และเสริมศิริ อัครพุฒิพันธ์ (2562, หน้า 129-142) ทำวิจัยเรื่องหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล สรุปได้ว่า ภาวนา 4 หมายถึงหลักประพฤติปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมขัดเกลาและพัฒนาตนเองทั้งในส่วนของร่างกาย จิตใจ ปัญญาและสังคมถึงแม้ว่าเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาตนเองตามหลักภาวนา 4 จะเป็นเป้าหมายในขั้นโลกุตตรวิสัยคือการบรรลุธรรมขั้นสูงสุดคือ อรหัตตผลหรือพระนิพพานก็ตามแต่ในความเป็นจริงเมื่อผู้ปฏิบัติยังไม่สามารถไปถึงเป้าหมายสูงสุดได้ สามารถนำหลักภาวนา 4 มาพัฒนาตนเองในระดับโลกียวิสัย กล่าวคือ สามารถช่วยพัฒนาจิตใจอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคคลให้เจริญงอกงามขึ้นได้ โดยการอบรมให้ตนเป็นคนดีมีคุณธรรมและศีลธรรม ทำในสิ่งที่มีประโยชน์กับตนเองครอบครัวและสังคมรอบข้าง กล่าวคือ 1) กายภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนากายหรืออินทรีย์ 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัสให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลา 2) ศีลภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนาศีล กล่าวคือ การอบรมพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ดีงามตั้งอยู่ในวินัยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ 3) จิตตภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจ กล่าวคือ การฝึกอบรมพัฒนาจิตโดยการฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่พิจารณาเห็นจิตในจิตตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เพื่อให้จิตน้อมไปสู่กุศลจิต ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต และ 4) ปัญญาภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญากล่าวคือ

การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญญา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้และเข้าใจในเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น โดยปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง และสอดคล้องกับปถมพร ตะละภัฏ และดุษฎี สุวรรณขจร (2560, หน้า 280-291) ที่กล่าวว่า จากการวิเคราะห์การคิดเชิงบวกกับการพัฒนาชีวิตโยนิโสมนสิการมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตในการเข้าถึงความจริงแห่งชีวิตและโลก เป็นผู้ไม่ประมาทอย่างถึงที่สุด มีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลาทั้งนี้พระพุทธศาสนากำหนดแนวทางของการพัฒนาชีวิตหรือเรียกว่า การภาวนา เป็น 4 แนวทาง ได้แก่การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา บุคคลผู้สามารถพัฒนาชีวิตทั้ง 4 แนวทาง จะมีคุณสมบัติของผู้มีสุขภาพกายดี (ภาวิตกาย) สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคมเป็นอย่างดี (ภาวิตศีล) มีสุขภาพจิตดีคือมีจิตตั้งมั่นประกอบด้วยสติ (ภาวิตจิต) และเป็นผู้มีปัญญาดีคือรู้ความจริงของชีวิตและโลก (ภาวิตปัญญา) เมื่อรู้ความจริงดังกล่าวจึงวางตนและวางจิตของตนอย่างถูกต้อง ทำให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมนตรี กิจฺจสโร (วิโรจะ) และคณะ (2561) กล่าวว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา จะต้องมีการพัฒนาในมิติต่างๆ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒาคุณภาพชีวิตทางด้านปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาลิกา หาญพานิชย์ (2558, หน้า 25-48) กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านดงบัง ตำบลคอนฉิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบของคน มีหลักการสำคัญ คือ การกล้าปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากแบบเดิมมาสู่แนวคิดใหม่ โดยการศึกษาหาความรู้จากบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ โดยการแนะนำของท่านผู้รู้หรือกัลยาณมิตร 2) รูปแบบการทำงาน เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เน้นทำการเกษตรแบบพออยู่พอกินและเน้นให้การพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน เพราะรากฐานเดิมของเกษตรกรนั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และ 3) รูปแบบการใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะแม้เกษตรกรจะมีการไปศึกษาหาความรู้แล้วนำหลักการเกษตรมาทำจนประสบความสำเร็จเพียงใดแต่หากขาดหลักคุณธรรมเสียอย่างเดียว ชีวิตย่อมไม่ประสบความสุขได้ เพราะหลักคุณธรรมนั้นเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์

การบูรณาการการเสริมสร้างชีวิตที่ดีด้วยจูฬกัมมวิภังคสูตร ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นหลักธรรมต่างๆ ล้วนแฝงไว้ด้วยนัยแห่งการแก้ไขพัฒนาชีวิตมนุษย์จนกระทั่งสังคมโลกอย่างหลากหลายแง่มุม และช่วยหล่อหลอมมโนธรรมในการดำเนินชีวิตตามรูปแบบและอุดมการณ์ของตน เป็นการพัฒนาจากภายในออกมาสู่ภายนอกสังคมมนุษย์จะมีความสุขที่แท้จริงได้ก็ด้วยจากพัฒนาทั้งปัจเจกภาวะและสังคมภาวะให้

เป็นไปตามวิถีแห่งความดีตามกรอบภาวนา 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและปัญญาอย่างมั่นคงเสมอ เพราะชีวิตมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจความสุขทางกายนั้นเกิดจากการมีความสุข สุขภาพกายที่ดี และมีปัจจัยพื้นฐานพรั่งพร้อม อีกทั้งยังอยู่ในสังคมที่ดีและมีเกียรติยศชื่อเสียง เงินทอง แต่ความสุขทางกายเหล่านี้ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขที่จะต้องอาศัยปัจจัยภายนอกเมื่อปัจจัยภายนอกแปรเปลี่ยนไปมนุษย์ก็พร้อมที่จะมีความทุกข์ (ไตรลักษณ์) และอาจเป็นเหตุปัจจัยทำให้ต้องไปเบียดเบียนผู้อื่นได้ ความสุขที่แท้จริงนั้นก็คือความสุขที่เกิดจากภายใน (วิมุติ) ซึ่งมนุษย์สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ด้วยหลากหลายวิธีการทางพุทธปรัชญาเถรวาท ความสุขภายในเป็นความสุขที่ถาวรไม่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยภายนอกเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝนเสริมสร้างพัฒนาจิต และเป็นความสุขที่จะติดตัวไปในโลกหน้า หลักพุทธรรมหรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นหลักพื้นฐานในการพัฒนาสังคมไทยที่จะสร้างสรรค์ความผสมกลมกลืน และสร้างดุลยภาพแห่งชีวิตของบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ในขณะเดียวกันก็จะเชื่อมโยงเสริมสร้างชีวิตที่ดีงามเข้ากับธรรมชาติแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีแผนพัฒนาและโครงการการฝึกอบรมส่งเสริมการเสริมสร้างชีวิตที่ดีสมาชิกในหน่วยงานและประชาชนอย่างต่อเนื่อง

1.2 เครือข่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อรณรงค์นำองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยคือ PMSW MODEL ไปปรับประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีตามแนวจูฬกัมมวิภังคสูตร ให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป

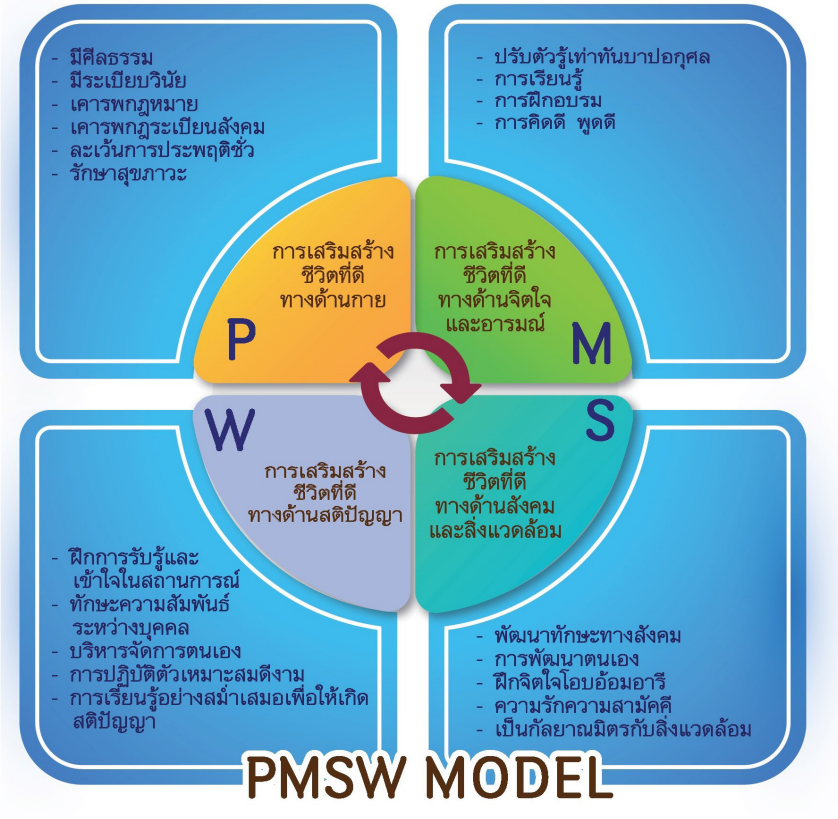
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาเรื่องการเสริมสร้างชีวิตที่ดีในพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพระสูตรอื่นๆ นอกเหนือจากพระสูตรจูฬกัมมวิภังคสูตร

2.2 การประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อการเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างชีวิตที่ดีตามแนวจูฬกัมมวิภังคสูตรนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีตามแนวจูฬกัมมวิภังคสูตร คือ “PMSW MODEL” ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านกาย (Physical Enhancement: P) 2) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental Enhancement: M) 3) การเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Enhancement: S) และการเสริมสร้างชีวิตที่ดีทางด้านสติปัญญา (Wisdom Enhancement: W) ตามภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ฐิตินันท์ กาญจนวิโรจน์. (2553). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยมรรค*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

บัวบุษรา อัครสรุติพงศ์. (2560). บูรณาการความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทด้วยมหากัมมวิภังคสูตร. *วารสารพุทธมัคค์,* 2(1), 43-52.

ปถมพร ตะละภัฏ และดุษฎี สุวรรณขจร. (2560). ศึกษาวิเคราะห์การคิดเชิงบวกในการพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ม,* 13(3), 280-291.

พระครูปทุมภาวนาจารย์ และเสริมศิริ อัครพุฒิพันธ์. (2562). หลักภาวนา 4 กับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 4(1), 129-142.

พระมนตรี กิจฺจสโร (วิโรจะ) และคณะ. (2561). *การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ*. เข้าถึงได้จาก https://www.first-ojs.com/index.php/JTPR/article/view/204/123

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 14, 20.* นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2555). *หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด.* สมุทรปราการ: ขุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์.

ศิริพร บุญชัยเสถียร. (2558). การฝึกจิตเพื่อควบคุมและพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 6(2), 11-20.

สกล เหลืองไพฑูรย์ และสุเชาวน์ พลอยชุม. (2561). การเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 6(ฉบับพิเศษ), 113-123.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

สาริกา หาญพานิชย์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 32(3), 25-48.

การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด*

An Analysis of Boon Song Ku Tradition at Ban Kluay Temple, Suan Chik Sub-District, Si Somdet District, Roi Et Province

พระชัยยะ โกมโล (ชัยยะ แก้วมะไฟ), พระครูภาวนาโพธิคุณ (พังหมื่นไว) และจรัส ลีกา
Phra Chaiya Komaro (Chaiya Kaewmafai),
Phrakhru Phawanaphokhun (Somchai Phangmuenwai) and Jaras Leeka
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ch19ster@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาในประเพณีบุญสรงกู่ 2) ศึกษาประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) วิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีกลุ่มผู้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักปรัชญาได้แก่ หลักพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ตัดสินการกระทำดี ชั่ว ควร ไม่ควร ด้วยวิธีการแบบกรรมนิยมที่ยึดเจตนาเป็นสำคัญ และด้วยวิธีการแบบปฏิบัตินิยม ความดี ความชั่ว และคุณค่าต่างๆ จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง และสังคมด้วยการลงมือปฏิบัติ

2. ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย พบว่า สถานที่ดังกล่าวเป็นที่ประดิษฐานเศียรพระพุทธรูปเก่าแก่ที่มีตำนานการสร้างในยุคของขอมซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรค่าแก่การบูชาจึงมีการบูชาสืบทอดกันมาจนเกิดเป็นประเพณีที่สำคัญที่จัดขึ้นในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี

3. ผลการวิเคราะห์ 1) คุณค่าในประเพณีบุญสรงกู่มีเป้าหมายอยู่ที่ผลของการกระทำของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมต่างๆ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณค่านอกตัว คุณค่าในตัวเอง 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่

*ได้รับบทความ: 4 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2567
Received: August 4, 2023; Revised: June 24, 2024; Accepted: June 26, 2024

หลักกรรมนิยม การได้เข้าร่วมประเพณีด้วยพลังศรัทธาที่เป็นกุศลเจตนา ผลที่ได้รับก็เป็นกุศลกรรม และวิเคราะห์ตามหลักปฏิบัตินิยม พบว่า ความดี ความชั่ว จะเกิดขึ้นได้เพราะการปฏิบัติของเราเอง 3) มีเป้าหมายอยู่ 3 ระดับ คือ 1) ระดับพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติตามกรอบของศีล มีศีล 5 เพื่อความสงบสุขของสังคม 2) ระดับกลาง เป็นการปฏิบัติตนตามกรอบกรรมบถ 10 ด้วยการไม่คิดเบียดตนเองและผู้อื่นมีใจประกอบด้วยเมตตา 3) ระดับสูง เป็นการพัฒนาตนด้วยหลักปัญญา

คำสำคัญ: ประเพณี; บุญสรงกู่; ปรัชญา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the philosophical concepts of the Boon Song Ku tradition; 2) to study the Boon Song Ku tradition at Ban Kluay Temple, Suan Chik Sub-district, Si Somdet District, Roi Et Province; 3) to analyze the Boon Song Ku tradition at Ban Kluay Temple. This study was carried out by the means of qualitative research by studying primary, and secondary sources and other relevant research papers. There was a group of 20 key informants. The obtained data were interpreted by descriptive analysis based on the inductive approach.

The research results revealed that:

1. The philosophical principles include the principles of Buddhist ethics, which judge actions as good, bad, appropriate, or inappropriate through a method based on karmic principles that emphasize intention. They also use a pragmatic approach, where goodness, badness, and various values arising for oneself and society through practical way.

2. The tradition of the "Boon Song Ku Wat Ban Kluay" festival reveals that this location houses the head of an ancient Buddha statue, believed to have been created during the Khmer era. The villagers hold the belief that it is a sacred object worthy of worship. This belief has been passed down through generations, leading to the establishment of an important tradition held during the Songkran festival every year.

3. The results of the analysis are as follows: 1) the values in the Boon Song Ku tradition are aimed at the consequences of human actions through various behaviors, divided into two categories: external values and intrinsic values. 2) The principles of Buddhist ethics include the principle of karmic determinism. Participating in the tradition with a benevolent and faithful intention results in positive karma. Analyzing according to prag-

matic principles reveals that goodness and badness arise from our own actions. 3) There are three levels of objectives: 1) the basic level involves adhering in the framework of the precepts, specifically the Five Precepts, to ensure social peace. 2) The intermediate level involves practicing of the Ten Wholesome Courses of Action, refraining from harming oneself and others, and cultivating a compassionate heart. 3) The advanced level involves self-development based on the principle of wisdom.

Keywords: tradition; Boonsong Ku; philosophical thought

1. บทนำ

มนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับในยุคที่โลกยังไม่เจริญมนุษย์มีความกลัวต่อภัยธรรมชาติและมีความต้องการที่จะมีชีวิตรอดพ้นจากอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นเช่น ความร้อน ความหิวกระหายความหนาวเป็นต้นในสมัยโบราณมนุษย์ยังขาดมีสติปัญญาที่จะเข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่าง และไม่มีใครสามารถอธิบายเหตุเกิดปรากฏการณ์เหล่านั้นได้ จึงคาดการณ์ว่าจะต้องมีผู้อยู่เบื้องหลังสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงนำไปสู่การนับถือแม่น้ำภูเขาต้นไม้พระจันทร์พระอาทิตย์เป็นต้น เพราะเชื่อสิ่งเหล่านี้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ต่างๆ และยังเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกมีอำนาจมากมายที่สามารถดลบันดาลให้คุณให้โทษและเป็นต้นเหตุของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งทางดีและทางร้ายได้เมื่อเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นทำให้มนุษย์มีความสะดุ้งกลัวต่อภัยเหล่านั้นจึงนำไปสู่การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการบูชาบวงสรวงกราบไหว้เคารพจนกลายมาเป็นความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของมนุษย์ตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแม้ว่าในปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้า และสามารถอธิบายปรากฏเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นได้ แต่ความเชื่อเรื่องภูตผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ยังมีคงมีอยู่และฝังแน่นในจิตใจมนุษย์เสมอมาและหาวิธีการที่จะทำให้ตนเองปลอดภัยจากอันตรายเหล่านั้นจึงทำการกราบไหว้การบูชาเพื่อให้คุ้มครองป้องกันภัยให้ซึ่งการบูชานี้เกิดขึ้นเพราะความเชื่อมนุษย์ (สุวัฒน์ จันทร์จำนง, 2540, หน้า 7) เมื่อมีความเชื่อต่อสิ่งที่เข้าใจว่ามีอำนาจสูงสุดในการดลบันดาลจึงมีการบูชาด้วยเครื่องสักการะมีดอกไม้ธูปเทียนเป็นต้นและนอกจากนี้ความเชื่อดังกล่าวยังถูกถ่ายถอดสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่มนุษย์ยึดถือเป็นวิธีปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบูชานี้ก็เพื่อความปลอดภัยในชีวิตเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นมาปกป้องรักษาทำให้ตนปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ และพิธีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้นำไปสู่ลัทธิความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับหลักศาสนา (พระอริยานุวัตร เขมาจารีเถระ, 2536, หน้า 5)

การบูชาเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญของทุกศาสนาที่สอนให้รู้จักการบูชากราบไหว้บุคคลที่ควรบูชาสิ่งต่างๆ ที่ควรบูชาเพื่อเป็นการให้รู้คุณค่าของบุคคลหรือสิ่งของที่เราเกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มองเห็นคุณความดีความสำคัญและการปฏิบัติต่อบุคคล

หรือสิ่งนั้นตามความเหมาะสมได้ด้วยความจริงใจที่จะก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีของสังคมและสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (พระมหาหมวด สุกฺกธมฺโม, 2547) นอกจากนี้ การบูชายังเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาที่สอนให้รู้จักบูชากราบไหว้บุคคลที่ควรบูชาสิ่งต่างๆ ที่ควรบูชาเพื่อเป็นการให้รู้คุณค่าสิ่งที่เราเกี่ยวข้องด้วยและปฏิบัติต่อสิ่งนั้นเหล่าตามความเหมาะสมด้วยความจริงใจจนกลายเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีของสังคม

การบูชาปรากฏออกมาในรูปแบบของศาสนาต่างๆ เช่น พระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู เป็นต้น แต่ละศาสนาจะมีข้อกำหนดการปฏิบัติที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกศาสนาล้วนกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อไปให้ถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตด้วยการกำหนดหลักจริยธรรมและข้อพึงละเว้นทางความประพฤติจนกลายเป็นการจัดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดี (พระมหากันต์ วฑฺฒนวโส (มโนวัฒนันท์), 2537, หน้า 9) ในเรื่องเดียวกันนี้พุทธจริยศาสตร์ที่มีรากฐานจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนาและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปเมื่อเทียบกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่นๆ พุทธจริยศาสตร์จึงเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่เบื้องต้นท่ามกลางและระดับสูงเพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้โดยมีเป้าหมายเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญามีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด (วศิน อินทสระ, 2549, หน้า 34) นอกจากนี้ ยังพบว่าลักษณะของพุทธจริยศาสตร์นั้นกว้างเกินกว่าที่จะจินตนาการแต่โดยความเป็นจริงแล้วพุทธจริยศาสตร์มีลักษณะเฉพาะของตนซึ่งโดยพื้นฐานทั่วไปที่มุ่งเน้นเรื่องความประพฤติของมนุษย์มากกว่าสิ่งอื่นเพราะจริยศาสตร์เป็นเรื่องที่ว่าด้วยการประพฤติปฏิบัติที่มีค่าในระดับโลกิยะไม่ใช่ระดับปรมัตถ์เป็นเรื่องที่ปุถุชนจะต้องถือเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานแห่งคุณธรรมขั้นสูงอื่นๆ ต่อไป (เดือน คำดี, 2534, หน้า 143) หลักการสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ได้แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ เว้นจากการทำความชั่วทำความดีให้ถึงพร้อมและการทำจิตของตนให้ผ่องใส (พระมหาวิศักดิ์ เชยชมศรี, 2550, หน้า 6-8) ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ล้วนเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธจริยศาสตร์

หลักการบูชาดังกล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของคนอีสานซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นพื้นฐานการประพฤติที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีของคนในสังคม (วรรณ สุวรรณวโช, 2546) นอกจากนี้ การบูชาที่แฝงด้วยความเชื่อของบริบทสังคมที่ต่างกันเป็นเหตุการณ์ปฏิบัติต่อความเชื่อในรูปของการบูชาก็ต่างกันไป และในสภาพสังคมปัจจุบันการบูชาเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิมแทนที่จะบูชาเหมือนสมัยก่อนซึ่งเมื่อก่อนที่มุ่งถึงการขอความเห็นอกเห็นใจแต่กลับเป็นการขอร้องอ้อนวอนให้ช่วยเหลือให้มีโชคลาภให้หายจากโรคไข้เจ็บมุ่งผลเพียงรออภินิหาริย์จากสิ่งที่ตนบูชาจึงเป็นผลที่ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อแท้ของการ

บูชาได้ เพราะการบูชาที่ถูกต้องนั้นจะเป็นผลให้ผู้กระทำการบูชามีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตความก้าวหน้าความเจริญความเป็นสุขเพราะผลของการบูชานั่นเองถือว่า เป็นมงคล ที่จะทำให้การดำเนินชีวิตมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง

แนวคิดเกี่ยวกับการบูชาดังกล่าวมาแล้วนั้นได้มีความสอดคล้องกับการบูชาหลวงปู่ใหญ่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์เพราะมีเศียรพระพุทธรูปขนาดใหญ่สันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปปางยืนประทานพร ที่ประวัติความเป็นมาของบ้านกล้วย บ้านกล้วยตั้งขึ้นในปี พ.ศ.ใด ไม่มีใครทราบได้ พระพุทธรูปปางยืนประทานพรดังกล่าวเคยถูกโจรมาตัดเศียรเพื่อเอาทรัพย์สมบัติที่ถูกบรรจุไว้ในองค์พระแต่ไม่สามารถเอาไปได้จึงนำไปฝังไว้ข้างต้นไม้ใหญ่ แหล่งโบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้มีผู้ใดทำการศึกษาค้นคว้า แต่เชื่อกันว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-16 ซึ่งอยู่ในช่างนครจัมปาสี เมืองฟ้าแดดสงยางในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีจะมีประเพณีบุญสรง เป็นพิธีสรงน้ำหลวงปู่วัดบ้านกล้วย ซึ่งประชาชนผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาหลวงปู่บ้านกล้วยจะเดินทางมาสักการะสรงน้ำหลวงปู่จำนวนมาก ปัญหาที่พบเห็นในปัจจุบันพบว่า ความเชื่อและการปฏิบัติต่อการบูชานั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะมีความเชื่อและความเข้าใจไม่ตรงกันบางคนกราบไหว้สักการบูชาเพื่อขอพรบนบานบวงสรวงให้ตนประสบผลสำเร็จตามที่ขอบางคนกราบไหว้สักการบูชาเพื่อเป็นการปฏิบัติบูชาด้วยการระลึกถึงพระพุทธคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระธรรมคุณคือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสังฆคุณคือพระอรหันต์ทั้งหลายที่ท่านเป็นผู้ประพฤตดีปฏิบัติชอบเหล่านั้น ดังนั้น การสักการบูชาและความเชื่อตลอดจนพิธีกรรมที่แสดงออกจึงมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงอันนำมา ซึ่งปัญหาว่าในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธควรมีวิธีปฏิบัติอย่างไรเพื่อนำไปสู่การบูชาอย่างถูกต้อง

จากปัญหาที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อศึกษาถึงวิธีการบูชาที่เกิดขึ้นว่ามีเป้าหมายของการบูชาที่แท้จริงคืออะไร พลังศรัทธาของประชาชนที่มีความเชื่อต่อการบูชานี้ถูกต้องหรือเกิดคุณค่าอย่างไร และมีหลักพุทธจริยศาสตร์อะไรบ้างที่แฝงอยู่ในบุญประเพณีดังกล่าวนี้ที่ทำให้ประชาชนผู้มาร่วมได้รับประโยชน์และนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้จริง รวมถึงการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการบูชาว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในมิติของคุณค่าแก่สังคมได้อย่างไร และการทำวิจัยครั้งนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางปรัชญาในประเพณีบุญสรงกู่
2. เพื่อศึกษาประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธีโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูล จากเอกสารปฐมภูมิได้พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 และเอกสารทุติยภูมิได้แก่ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย และเอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้ และแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นกรอบในการวิจัย 2) ทำการศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) ทำการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 4) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จที่ใช้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ถึงประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ในประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) ทำการศึกษาพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เพื่อการวิจัย ได้แก่ วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด และผู้วิจัยเห็นว่าสถานที่ดังกล่าวมานี้จะเป็นสถานที่เหมาะสม และเป็นสถานที่ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง 2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 รูป/คน โดยมีเกณฑ์ว่าบุคคลที่จะให้มูลในการสัมภาษณ์นั้นจะต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปีและผู้วิจัยเห็นว่า บุคคลดังกล่าวมานี้จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นจริง และเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ 3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด คติความเชื่อ และประเพณีบุญสรงกู่วัด

บ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเกี่ยวกับตัวชี้วัดความสำเร็จในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย 4) สรุป และนำเสนอผลการวิจัยที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร และภาคสนาม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิดหลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์กระบวนการพัฒนา การใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 5) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทางปรัชญาในประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ว่า มีแนวคิดทางปรัชญาที่พบในประเพณีบุญสรงกู่เกี่ยวข้องกับพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่นำมาเป็นเครื่องตัดสินความดี ความชั่ว สิ่งควรทำ และสิ่งไม่ควรทำ ในแง่ของปัจเจกบุคคล และสังคม โดยมีเป้าหมาย คือ ความสงบสุข ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ประการ คือ การไม่ทำบาป การทำความดี การทำจิตให้บริสุทธิ์ และแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ได้แก่ ศีล เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ระดับกลาง ได้แก่ ศีลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ใจ และระดับสูง ได้แก่มรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา นอกจากนี้ ยังมีเกณฑ์การตัดสิน 2 ประการ คือ การกระทำที่ตัดสินว่าดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ให้ใช้หลักกุศลธรรมและอกุศลธรรมที่มีอยู่ในจิตของบุคคลในขณะกระทำเป็นเครื่องตัดสิน นี่คือเกณฑ์หลัก และเกณฑ์รองจะพิจารณาจากผลที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นโยชน์แก่ตนและสังคมเป็นหลักซึ่งมีวิธีการ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) วิธีการแบบกรรมนิยม ซึ่งวิธีการนี้เป็นการเน้นผลของการกระทำของปัจเจกบุคคลผ่านเจตนา ซึ่งหลักเจตนานี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องตัดสินการกระทำดีหรือชั่วของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องวัดระดับกิเลสของปัจเจกบุคคลด้วยวิธีการของกรรมนิยมจะมุ่งเน้นไปที่เจตนาในการกระทำซึ่งจะส่งผลต่อการกระทำเป็นสำคัญ เพราะความดีหรือชั่วไม่ได้ขึ้นอยู่ที่ชาติกำเนิด หรือการอ้อนวอนเซ่นสรวงบูชาเทพเจ้าแต่อย่างใด ทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับเจตนาในการกระทำของปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น เพราะการกระทำของปัจเจกบุคคลจะมีผลในมิติของจริยธรรมที่ไม่สามารถกลับไปแก้ไขได้อีก เพราะเมื่อปัจเจกบุคคลได้กระทำกรรมอันใดไว้ก็จะได้รับผลของกรรมอันนั้นต่างแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น และ 2) วิธีการแบบปฏิบัตินิยม เป็นวิธีการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ด้วยการมีมนุษยธรรม และเป็นการเพิ่มคุณค่าทางจริยธรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและบุคคลอื่น หลักพุทธจริยศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นวิธีการปฏิบัติ ได้แก่ ศีล กุศลกรรมบถ และ

มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพราะพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าความดีหรือชั่ว และการพัฒนาคุณค่าทางจริยศาสตร์จะต้องผ่านวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงจะทำให้เกิดผลดีตามความมุ่งหมายได้ ซึ่งเป็นวิธีการของพุทธจริยศาสตร์แบบปฏิบัตินิยม

จะเห็นได้ว่า แนวคิดทางปรัชญาที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด แม้ว่าจะดูเหมือนเป็นบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตามคติความเชื่อที่มีต่อความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในกู่ในมิติของวิญญาณนิยม แต่เมื่อวิเคราะห์เชิงเหตุผลจะพบว่ามีหลักปรัชญาที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญสรงกู่นี้คือหลักพุทธจริยศาสตร์ในลักษณะที่เป็นกรรมนิยมที่มีเจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินของการกระทำเพราะการไปร่วมประเพณีดังกล่าวทุกคนไปร่วมด้วยกุศลเจตนาด้วยการปฏิบัติ บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทานมัย ศีลมัย ภาวนามัย ที่ชาวบ้านผู้ที่ได้เข้าร่วมพิธีประเพณีบุญสรงกู่ได้ถือเป็นข้อประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ตนและสังคมในลักษณะที่เป็นวิธีปฏิบัตินิยม

2. ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า วัดบ้านกล้วยเป็นสถานที่ประดิษฐานเศียรพระพุทธรูปที่มีตำนานการสร้างมาในยุคของขอม และแสดงอิทธิปาฏิหาริย์หลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2426 ชาวบ้านได้พยายามสร้างพระพุทธรูปปรางค์สมาธิโดยนำเอาเศียรของพระเจ้าใหญ่ประทับแทน แต่พอสร้างได้ไม่นานก็ถูกฟ้าผ่าองค์พระแหลก แต่เศียรพระไม่เป็นอะไร ชาวบ้านจึงไม่กล้าที่จะสร้างองค์พระขึ้นอีก คงเหลือแค่เศียร ชาวบ้านจึงให้ความศรัทธา และเชื่อว่าพระพุทธรูปมีความศักดิ์สิทธิ์ หากผู้ใดมีความเดือดร้อนเกี่ยวสิ่งของสูญหายจะต้องมาบนบานเพื่อให้ได้คืน หากมีการเดินทางก็ขอให้เดินทางไปมาให้ปลอดภัยทำให้มีความมั่นใจในการเดินทาง หากจะไปสอบบรรจุหรือหางานทีก็มาบน ผลที่ได้รับคือได้รับความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ จึงได้มีความศรัทธามากขึ้นจนทำให้ถิ่นอื่นได้ทราบก็มาบนมาขอพรบ้าง และในช่วงการแก้บนหรือปงคายมักนิยมมาทำในวันสร้างคู่ คือ ในวันเพ็ญเดือน 5 จึงได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประเพณีบุญสรงกู่ดังกล่าวนี้ได้สร้างข้อสงสัยในหลายประเด็นคือ การบูชาที่เกิดขึ้นในประเพณีสรงกู่นี้มีเป้าหมายที่เป็นคุณค่าแท้คืออะไร พลังศรัทธาที่ประชาชนมีต่อการบูชาในประเพณีสรงกู่นี้มีความถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาหรือไม่ มีหลักพุทธจริยศาสตร์อะไรที่แฝงอยู่ในประเพณีดังกล่าวนี้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อทำให้เกิดคุณที่แท้จริงแก่ตนเองและสังคมได้ ข้อสงสัยเหล่านี้นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ต่อไป

3. วิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 คุณค่าในประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คุณค่าในประเพณีบุญสรงกู่มีเป้าหมายมุ่งเน้นไปที่ผลของการกระทำของปัจเจกบุคคลที่แสดงผ่านพฤติกรรมซึ่งเป็นคุณค่าทางจริยศาสตร์ที่ให้น้ำหนักกับพฤติกรรมที่มนุษย์

แสดงออกโดยมีคำพูดที่ใช้แสดงแทนคุณค่า คือ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) คุณค่านอกตัว เป็นคุณค่าที่เกิดจากการกระทำที่สามารถนำไปสู่สิ่งอื่นๆ ได้อีก เช่น ประเพณีบุญสรงกู่ที่จัดขึ้นจะนำไปสู่ความสามัคคีของชุมชน เป็นต้น 2) คุณค่าในตัวเอง หมายถึง การได้เข้าไปร่วมประเพณีดังกล่าวจะสร้างพลังศรัทธา และความดีงามในส่วนที่เป็นปัจเจกบุคคลด้วยนำข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมประเพณีนี้ไปเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต

3.2 หลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักความประพฤติของมนุษย์ในเชิงอุดมคติที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสงบสุข และถูกใช้เป็นเครื่องตัดสินความดี ความชั่ว สิ่งควรทำ และสิ่งไม่ควรทำของมนุษย์ มีสาระสำคัญ 3 ประการ คือ การไม่ทำบาป การทำความดี การทำจิตให้บริสุทธิ์ และแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ได้แก่ ศีล เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ระดับกลาง ได้แก่ ศีลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ใจ และระดับสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่ตามหลักกรรมนิยม จะพบว่า การได้เข้าร่วมประเพณีดังกล่าวนั้นจะเข้าไปร่วมด้วยพลังศรัทธาที่เป็นกุศลเจตนา ดังนั้นเพราะกุศลเจตนาเป็นเหตุเริ่มต้น ผลที่เกิดผลเป็นกุศลกรรม แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าจิตประกอบด้วยอกุศลเจตนา ผลที่ที่เกิดก็เป็นอกุศลกรรม และเมื่อวิเคราะห์ตามหลักปฏิบัตินิยม จะพบว่า ความดี ความชั่ว จะเกิดขึ้นได้เพราะการปฏิบัติของเราเอง ถ้าเรานำหลักพุทธจริยศาสตร์มี ศีล เป็นต้นไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตก็จะส่งผลต่อความผาสุกของชีวิต ดังนั้น หลักพุทธจริยศาสตร์ที่พบจึงเป็นวิธีการที่จะนำไปใช้เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ด้วยวิธีแบบกรรมนิยมและวิธีการแบบปฏิบัตินิยม

3.3 เป้าหมายของประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีเป้าหมายอยู่ 3 ระดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนี้ 1) เป้าหมายระดับพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติตามกรอบของศีล มี ศีล 5 เป็นต้น เป้าหมายในระดับนี้เป็นความสงบสุขของสังคม หรือเป็นสังคมสวัสดิการที่มีความเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันได้ด้วยความรักที่เป็นความสุขในระดับโลกิยะที่เห็นได้ในโลกปัจจุบัน และมีเทวโลกเป็นที่สุด 2) เป้าหมายระดับกลาง เป็นการปฏิบัติตนตามกรอบของศีลกรรมบถ 10 ด้วยการฝึกตนให้มีความแน่วแน่ด้วยพลังสมาธิด้วยการไม่คิดเบียดตนเองและผู้อื่นมีใจประกอบด้วยเมตตาธรรม เป้าหมายระดับกลางจึงมีพรหมโลก 20 ชั้นเป็นเป้าหมาย เพราะอานิสงส์ของการบำเพ็ญสมาธิจนได้ฌานสมาบัตินั้นเอง และ 3) เป้าหมายระดับสูง เป็นการพัฒนาปัญญาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ และการมีศีลบริสุทธิ์ทำให้เกิดสมาธิด้วยการมีสติในการระวังจิตไม่ให้ตกไปในฝ่ายอกุศล จากอานิสงส์ของสมาธิจิตจะทำให้ได้ฌานสมาบัติแล้วจะบังเกิดในชั้นพรหม 20 ชั้น ตามพลังของฌานที่ตนได้ในเป้าหมายระดับสูงนั้นจะเป็นการพัฒนาปัญญาด้วยการยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาพิจารณาสภาวะต่างๆ ตามกฎไตรลักษณ์ และพัฒนาสติให้ดำรงอยู่ในสติ

ปัฏฐาน 4 อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีเป้าหมายสูงคือพระนิพพาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้และผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. แนวคิดปรัชญาที่พบในประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ พลังอำนาจลึกลับที่ให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้ นอกจากนี้ยังพบแนวคิดทางพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุที่ปรากฏในประเพณีดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับสรณา อนุสรณ์ทรางกูร (2549, หน้า 54) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวย กรณีศึกษาตำบลหนองฮะและตำบลเสม็จ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อของชาวไทยลาวบ้านค้อและชาวไทยกวยบ้านหนองม้าใน 2 ประเภท คือ (1) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อโดยตรง ได้แก่ เชื่อในกฎแห่งกรรม นรกสวรรค์ บุญบาป การทำบุญให้ทาน และการรักษาศีล (2) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อโดยอ้อม เมื่อมีพิธีกรรมความเชื่อใดเกิดขึ้น จะต้องนำพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับจรัส ลีกา และคณะ (2563, หน้า 133-149) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน พบว่า คติความเชื่อทำให้เกิดวิธีปฏิบัติที่ดีงามผ่านพิธีกรรมอย่างเหมาะสม และมีการประยุกต์พิธีกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ในมิติญาณวิทยา มีองค์ความรู้ที่ถูกสั่งสมไว้ในลักษณะที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม และถูกเปิดเผยโดยปราชญ์ชาวบ้าน และในมิติพุทธจริยศาสตร์ ทำให้คนในชุมชนนำคติความเชื่อที่ถูกเปิดเผยแล้วนำไปสู่วิธีการปฏิบัติตน เช่น การแสดงความกตัญญูรู้คุณของป่าก่อให้เกิดประเพณีการบวชต้นไม้ ธนาคารต้นไม้ และธนาคารข้าว มีการเกื้อกูลกันเป็นชุมชนแห่งการพึ่งพาที่มีคติความเชื่อดังกล่าวเป็นฐานคิด

2. ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นบุญประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อบูชากู่ที่มีเศียรพระพุทธรูปโบราณประดิษฐานอยู่ซึ่งมีเรื่องราวในเชิงปาฏิหาริย์และทรงอิทธิฤทธิ์สามารถให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้ จนทำให้ชาวบ้านได้ทำการสักการบูชาจนเกิดเป็นประเพณีที่ดีมีคุณค่าแก่ชุมชนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์) (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา พบว่า การบูชาเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นมงคลอันสูงสุด พื้นฐานของการบูชาเกิดจากมนุษย์เห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเชื่อว่าเป็นอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็น จึงเกิดกลัวภัย หวังความปลอดภัย

ในชีวิตจึงทำการอ้อนวอนบูชา แต่คำว่าศรัทธา คือ ความเชื่อ ความเลื่อมใส เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการบูชา แต่ความเชื่อนั้นต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องกำกับ และซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสมจินต์ สมฺมาปญโญ (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย พบว่า คำว่า "พระธาตุ" มีความหมายเหมือนกับคำว่า "ธาตุ" แต่มีข้อพิเศษออกไปก็คือเป็นส่วนต่างๆ ของร่างกายคนที่บรรลุธรรม มีจิตใจบริสุทธิ์ หมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ซึ่งเหลือจากการถูกเผา บางครั้งเรียกว่า "พระอรหันตธาตุ" ส่วนคำว่า "พระบรมสารีริกราตุ" หมายถึง กระดูกของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

3. ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักความประพฤติและเกณฑ์การตัดสินการกระทำของมนุษย์แฝงอยู่ในประเพณีบุญสรงกู่เช่น แนวคิดคิดเกี่ยวกับกรรมนิยม และปฏิบัตินิยม ที่กล่าวถึงหลักเจตนาเป็นเครื่องกำหนดผลของการกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหานพดน สิรินฺธโร (สิงห้น) (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการบูชาพระธาตุโพนทองที่มีอิทธิพลต่อชุมชนตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ชาวพุทธจะต้องเชื่อและนับถือพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างมั่นคง และจะต้องเชื่อใน 4 เรื่องหลัก คือ 1) เชื่อเรื่องกรรม คือ การกระทำ 2) เชื่อเรื่องผลของกรรม 3) เชื่อใครทำใครได้ 4) เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อเรื่องกรรม บุญ-บาป อิทธิพลที่มีต่อความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ อิทธิพลที่มีต่อความเชื่อเรื่องสังคม-เศรษฐกิจ-ชุมชนทำให้ชุมชนมีศีลธรรมมากขึ้น มีความเกรงกลัวต่อบาปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

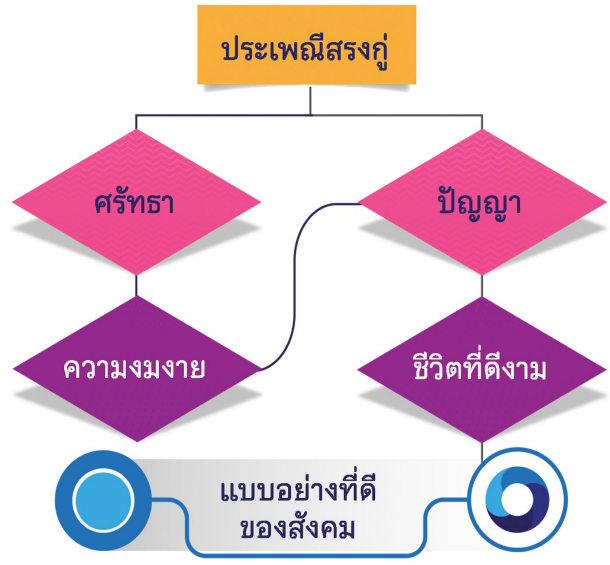
1.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการคติความเชื่อที่มีอยู่ในพิธีกรรมและประเพณีการสรงกู่ด้วยทฤษฎีอภิปรัชญา

1.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพิธีกรรมและประเพณีในการการสรงกู่ด้วยทฤษฎีญาณวิทยา

1.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชุมชนที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนด้วยทฤษฎีจริยศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ประเพณีบุญสรงกู่วัดบ้านกล้วย ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ได้องค์ความรู้ว่าการเข้าร่วมบุญประเพณีต่างๆ เกิดขึ้นเพราะจิตที่ประกอบด้วยศรัทธาหรือความเชื่อของปัจเจกบุคคล แต่ความศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาจะนำไปสู่ความงมงายเพราะศรัทธากับความงมงายมักจะมาคู่กันเสมอ ดังนั้นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะต้องเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างมีปัญญาเพื่อสร้างแบบอย่างที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลังที่จะนำไปแนวปฏิบัติอย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จรัส ลีกา และคณะ. (2563). การวิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(2), 133-149.

เดือน คำดี. (2534). *พุทธปรัชญา.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

พระมหากันต์ วฑฺฒนวโส (มโนวัฒนันท์). (2537). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมในจริยศาสตร์ของค้านท์กับในพุทธจริยศาสตร์ตามทรรศนะของพระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต).* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานพดน สิรินฺธโร (สิงหัน). (2561). *การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการบูชาพระธาตุโพนทองที่มีอิทธิพลต่อชุมชน ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์). (2550). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิศักดิ์ เชยชมศรี. (2550). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญาเถรวาทในคัมภีร์ธรรมบท.* (การศึกษาอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ. (2547). *พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหมวด สุกฺกธมฺโม. (2547). *การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพระพุทธศาสนา.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอริยานุวัตร เขมาจารีเถระ. (2536). *คติความเชื่อของชาวอีสาน.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์.* (พิมพ์ครั้ง 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดา.

สรณา อนุสรณ์ทรางกูร. (2549). *บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวย กรณีศึกษาตำบลหนองฮะและตำบลเสม็จ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

สุวรรณ สุวรรณวโช. (2546). *พื้นฐานความเชื่อของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

สุวัฒน์ จันทร์จำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาศาสนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

An Analytical Study of Anthropological Linguistics Reflected from Luk-Isan Literature towards Isan Lifestyle*

Phramaha Suriyan Uttaro (Suriyan Buengthale), Veerakarn Kanokkamalede
and Preecha Khanetnok
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: suriyan.utt@mcu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) To study a content on Anthropological Linguistics terms reflected from 'Luk-Isan' literature, 2) To analyze a content of language concerning a detail of Isan lifestyle, culture, community, society, beliefs, and local knowledge and wisdom of Isan people appearing in 'Luk-Isan' literature, 3) To compare Isan Lifestyle from 'Luk-Isan' literature with those forms in current Isan community. The research methodology is commentary study with the way of analysis novel 'A Child of the Northeast' by Kham-Phoon Boonthawi and field-work study is exploration the way of life of Isan people in the current time at Ban Sai-Moon, Sai-Moon Sub-District, Sai Moon District, Yasothorn province.

The results revealed that:

1. This study intended to study these language concepts of Anthropological Linguistics through the story contexts of language usage characteristics, society, culture, the way of life, lifestyles in daily life and local wisdom from individual attitude in Isan community.

2. The main story plots had narrated the ordinary daily life on those time such as the way of life, social living, culture, the mixture of religion and beliefs, extensive knowledge of hunting and local ecology, various skills of local wisdom, and Isan culture of eating styles. As well as the inventiveness and the artistry seen in handicrafts and household appliances used in house.

*ได้รับบทความ: 27 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 24 เมษายน 2567
Received: October 27, 2022; Revised: April 28, 2023; Accepted: April 24, 2024

3. The results of the field study found that the way of life of Isan people has changed greatly in accordance with the progress of the world in the era of globalization. The narrative stories that appeared in the literature but not completely appearing in the current Isan community and were lost in the present Isan society. Therefore, Lifestyles and social living have been changed depending on the changes of the era.

Keywords: Anthropological Linguistics; 'Luk-Isan' literature; Isan lifestyle; Present-day Isan lifestyle

1. Introduction

Isan language, the Northeastern dialect of Thai language, and its divers' Ethnolinguistic communities comprise about approximately 3 millions of the Thailand population (National Housing Authority, 2019). Their distinct identity of language, literature, music, art, traditional knowledge, and a way of life richness and diversity to Thai culture and the society. Traditions and customs of these Ethnolinguistic communities are a blend of Thai-Lao cultures, in which 'twelve Heat and fourteen Khong' traditions still lay at the core of the identity of most people. Isan language reflects a unique world-view with its own value systems, sufficiency philosophy and particular cultural features. A good example is a culture of conservation that guides these Ethnolinguistic communities to be stewards of biodiversity for centuries, also responsible for preserving and increasing biodiversity through their traditional land and their identity.

Anthropological linguistics is that sub-field of linguistics which is concerned with the place of language in its wider social and culture context, its role in forging and sustaining cultural practices and social structure. As such, it may be seen to overlap with another sub-field with a similar domain, sociolinguistics, and in practice this may indeed be so. Anthropological linguistics views language through the prism of the core anthropological concept, culture, and, as such, seeks to uncover the meaning behind the use, misuse or non-use of language, its different forms, registers and styles. It is an interpretive discipline peeling away at language to find cultural understanding. It seeks to discover how linguistic behavior patterns with respect to social groupings and correlates differences in linguistic behavior with the variables defining social groups, such as age, sex, class, race, etc.

(Foley, 1997).

As a result, heritage of Isan language might have been endangered as it gradually loses native speakers who can create countless sentences all the time (Rattanakun, 2004) but those languages have been still written in documentary work and a living heritage community. In addition, there were shifts in domains of language use in recent decades as speaking dominant languages of Thai and English, rather than Isan language, also, Isan language/dialect has many varieties, was the path toward educational, economic, and social success. An estimated 50% of Thai citizens speak Standard or Central Thai as their first language. Standard Thai is the dominant language of the country and widely spoken throughout the country as a second language, but there are no reliable data on the extent of people's bi-dialect (Kosonen et al., 2007, pp. 437-449).

There are a number of literatures works that the researcher is interested to study that was appeared as outstanding literature. The most of them is a literary work that reflected to the way of life of the Isan people, namely, "A child of the Northeast" (Luk-Isan) written by Kham-Phoon Boonthawi. The literature of "A Child of the Northeast" (Luk-Isan) received an award for outstanding novel category from the National Book Development Board of the year 1976 and received the SEA Write Award in 1979. The story of A Child of the Northeast is a work that has been made into a movie, Moreover, was selected to be a part-time reading book for upper secondary school level. The book about Isan children has been translated into many foreign languages such as English, Japanese and French.

The researcher is interested about the story of "A Child of the Northeast" because the story plots had been focused on the way of life on community, village and family which was connected to society, culture, lifestyle, beliefs and local wisdom in order to answer the objective of this study. And this study explores the way of life of Isan people in the present time with issues emphasized in the texts. This study emphasized that the concept of Anthropological Linguistics is a fundamental feature in the construction of the novel line. Moreover, the researcher hoped that this Isan literature study will be maintained as well as an ancient Isan lifestyles and cultures, and the outstanding work of Kham-Phoon Boonthawi will be presented to next generations to know their ancient Isan history.

2. Research Objectives

1. To study the contents of an Anthropological linguistics terms reflected from Luk-Isan literature.

2. To analyze the contents of language concerning a detail of Isan lifestyle, culture, community, society, beliefs, and local knowledge and wisdom of Isan people appearing in Luk-Isan literature.

3. To compare Isan Lifestyle from Luk-Isan literature with those forms in current Isan community.

3. Methods

This work is the part of a dissertation is qualitative research by the way of documentary study and field-work as a mixed method for the analytical research methodology, drawing primarily on studies taken from Isan literature entitled 'A Child of the Northeast' story of Kham-Phoon Boonthawi as a way to analyze language features of Ethnolinguistics. And to survey the language contexts of the literature reflected to the contents of Isan lifestyles in the present time. The data collection of field-work study was conducted in depth interviews for exploration Isan lifestyles in the present time according to the language contents reflected from literature.

1. Data Collection. From the data collection, the researcher initially studies and surveys of the primary sources in literature texts of A Child of the Northeast' story in both versions of Thai and English language. Then, the data collection is to study from reference books in research literature reviews concerning to the narrated story and related documents as well as from a book database as follows: 1. Those Isan literatures such as The Legends of Northeastern Ghosts, Historical Tales of the Northeast: Phee Ba, Phee Boon, Ya Khoo Khee Hom, Animals and Insects Eaten by Northeastern People, Local Vegetables of the Northeast, The Legend of an Indian Mahout to Gui or Suay People. 2. The scope of language study in Ethnolinguistics' terms. 3. The characteristics of lifestyle, culture, community, beliefs and culture in rural areas of the Northeastern region 4. The literary works written by Kham-Phoon Boonthawi such as Thung Kula Rong Hai, Heaven Orders to Fight, Northeastern People Are for a Revolution, A Wandering Northeastern Child (Volume 1), A Wandering Northeastern Child (Volume 2), Four Awkward People in Germany, A Northeastern Boy Takes the Plane, Kham-Phoon is Afraid of Death," the lives

of Northeastern people who seek a better fortune abroad.

2. Field Study. From data collection of field-work study was conducted by depth-interview through two weeks with various information in story narratives and observation to explore the Isan lifestyles has still practiced in the present time from ten informants, 6 males and 4 females who were more than 60 years old and born at birthplace as same as Khamphoon time, at Ban Sai Moon, Sai Moon Sub-District, Sai Moon District, Yasothorn Province where was the author's hometown. These questions were taken from the story narrative's contents reflected to the Isan lifestyles in various aspects namely Language characteristics, Isan culture, Isan Society and community, Isan people's Beliefs, the way of life, the local wisdom and set up them to explore their practice in the current time.

3. Data Analysis. Data collection and detailed information were used to analyze the contents of language features according to the term of Anthropological Linguistics. The results were interpreted, categorized, and displayed different results depending on the data as follows: 1. Qualitative information from literature study was analyzed as the scope of language contents in Anthropological term and also descriptive writing was translated into English as well. 2. Interview information and receiving data from field-work study was analyzed by using descriptive analysis with approximated percentage. The analyzed data is displayed in the form of tables.

4. Results

The results were shown through a various language aspect of Anthropological linguistics' term from data collection and analysis of literary works entitled Luk-Isan, A Child of the Northeast, of Khamphoon Boonthawi. The researcher has found that those language features and contents had reflected to the way of life of the Isan people appearing from narrated story as follows:

1. Language characteristics of Isan

1.1 Personal pronoun relating to social status. Looked at language usage of politeness it was seen through the usage in formal or official language at the school where the teacher has explained to all student to change their speech following the official language which was so as far as their dialect. For example, a teacher had explained to teach his pupils pronouncing the word 'Khrap' (yes, sir) instead the word 'Er (เอ่อ)' (a word used of particle agreement)

in their dialect.

"When can 'Kuo (กู)' (I) go to school, Papa?" Khoon asked his father. "In fact, from now on, you, Khoon, do not say the word 'Kuo' to your parents, Yee-Soon and Boon Lai.

The word 'Kuo'was a 1st person pronoun that used with people of the same level; friend, age as equal as them and informal communication, and was a private conversation level. It was considered that was impolite to speak to an adult and person in their family. Usually, Isan people were respected to the other with a polite words or speech.

"Er! (เอ้อ)" That boy said and stood up. "What is Er! (เอ้อ) You come to school to learn to say "Yes", sir! (khrap, ครับ). But the girl should say "Yes" (kha, ค่ะ) and not "Er! (เอ้อ)" Khru Thong said.

1.2 language usage in meaning According to the story, the language aspect of the meaning in specific term has been narrated of the scene through expression of Khoon's mother was talking to his father about their son's name by changing a name to other one, but his father has explained the meaning of name, has been named to him for a good thing into the specific name's meaning.

His mother said, "I have thinking, Khoon's Papa. Maybe we should change the boy's name before he goes to school." Khoon's Father shook his head and said, "No, I named him for the Khoon tree because it is tough and strong. It can live in the forest or the field, and in hotter sun or heaviest rains. Khoon is a good name for a boy."

"The one was held into a York or collar of the lefts was named Ai Dam (ไอ้ดำ)-black, because he had a dark nose and dark circle around both eyes. The other was called Ai Dang (ไอ้ด่าง)-spotted, because brown and black spots covered the length of his back from his hump all the way to his tail."

1.3 Metaphor and simile style Observed at Isan dialect in the ancient time, most of language features for communication and expression in their community and daily life were addressed on the terms and meaning of metaphor and simile styles.

Auntie Khampha is so stingy that everyone calls her 'Mrs. Pla-ra Mein (ปลาร้าเหม็น)', a stinking pickled fish.

Whenever Auntie Khampha got fish to make 'Pla-ra' (pickled fish), she would put it into her mortar with the salt and then try to pound is as softly as she could. So that the villagers would not know how much 'Pla-ra' she was making. But the fish

and the salt did not mix enough because of the soft pounding, so every time she opened a crock of 'Pla-ra' after that you could smell it all over the village.

"They will go to where the earth is black with rain and fishes strike the water like crocodiles' tails."

It means any place where people can plant rice every year, where the fishes in the water are big. So that when they jump, it makes you think of crocodiles crashing their big tails on the water.

2. The culture of Isan people. Most of Isan cultures are common practice of their daily life and predominant things, and they passed them on generations to generations. Those cultures of Isan people are found in the novel such as values of dressing and clothing, chewing betel and smoking, tattoo on legs, and so on as follows:

2.1 Dressing and Clothing. Those styles are the value of dressing in that time, easier than the present without fashionable styles, a man wore only loincloth and a loose pant which dyed with indigo and a woman wore sarong and a loincloth rounded her bosoms.

Kham-gong 's silk sarong was so old that he could not even see the design in the fabric anymore but somehow that sarong looked good on her, and so did the old 'Phakhaowma' (loincloth) that she wore wrapped about her bosom.

"The 'Mor Lam (หมอลำ)' (Isan folksong singer) wore splendid cloths. He wore Sarong, a loincloth that looked like he had never worn it before in his life, and a new white silk shirt with a round collar that shimmered in the sunlight."

2.2 Chewing betel and Smoking. The values of chewing betel and smoking in daily life are common behavior or character of Isan people in that time that women must chew betel and a men must smoke cigarette with the rolled tobacco.

Vietnamese ladies and Isan ladies, too, do you know they have to chew betel until all their teeth are black, so they can be pretty?

"Uncle Luy (พ่อใหญ่ลุย) sat down and laughed loudly as he took the stub of cigarette from behind his ear and lit it, sucking into smoke was as smoky.

2.3 Tattoos. A story narrative of tattoos was a scene of faithfulness and a full of believes that Isan people had belief becoming a powerful and brave person.

Khoon asked his father, "if I were big, would you let me get tattoos?" "I would not forbid it," he answered, "Tattooing had as long as became a belief in our village."

According to Isan beliefs about tattoos, a man has tattoos give him courage, and made him afraid of nothing-not sun or rain, evil men. But a man must also restrain himself and not go looking for trouble, just because he has powerful tattoos.

"Your grandfather had the tattoo that covered his legs from his knees to the top of his things."

3. Isan society, community and social reflection

3.1 Housing/Architecture. The story gives priority to community life in daily life of Isan people as such they are considered the significance of life in the sense of everyday routine.

"Every house lived in a village was like every other: they built on stilts with a ladder from the porch to the yard below and there was a granary in the house. There was a pen for oxen and water buffalos beneath the house and rice silo in on corner of the yard."

"I am digging a privy room. You go to ask your father if he wants a privy dug at your house." Thid Hat (ทิดฮาด) said."

3.2 Worship of Ancestry. The way of local ceremony and lifestyle about regulations and rules must be done and practiced with strictly following such as wedding, flirting and relationship between boys and girls.

"Khoon's grandmother was ladling chicken 'Lap' (salad) from a large clay cup into a tiny bowl which placed in a tray near the flagon. She put this bowl onto a tray with some betel leaves, prettily folded and sprinkled with water for asking forgiveness of ancestor's ceremony."

"If it is the third way; the woman goes to the house of the man, that is worse than the man goes to the woman's house. And grandparents' ghosts are angrier than the bridegroom goes to the young woman's house. In the case. If they do not sacrifice one white buffalo and one black buffalo, then that woman's family will be ruined." His grandmother said."

3.5 Festivals. The story plots about local practice and community way are clearly no pattern, but it is an essential way and specific practice that has been passed down from generation to generation such as children's play, festive traditions, celebrations and so on.

"When there were only three days left to get ready for three days of Songkran festival. Khoon's mother took a large basket of hulled rice from their granary, to winnow and have ready. All our rice must be pounded before the first day of Songkran.

Because in those three days, whoever cannot pound rice, they will be having hilarious fun or going to the forest."

"Khoon's father handed a bowl of water from mother's hand. Then, he gently sprinkled some of the scented water on his grandmother shoulder. Then passed it on to everyone to do the same."

After that, his grandmother gave them her blessing, telling them that she prayed for Khoon and his mother and father and the little girls to live a long time. And be born into their next life in a place where the earth was black with rain and where their grandfather had also been reborn. So, that they might see him again.

4. The characteristics of Isan people's beliefs. The colorful mixture of religion and beliefs according to the story of A Child of the Northeast, in the small village, had been seen of how Buddhism as a religion of culture has shaped and has been sharpened by its surrounding culture through the ages in a peaceful co-existence with ancient beliefs. Before Buddhism, Brahmanism mixed with Hinduism flourish over across all Isan region but prior to contact with Indian culture ancestor worship and animism prospered among the people as below:

4.1 Personal belief. The Isan community have personal beliefs through pass on and processes of social control that expressed in the form of daily activity, working, hunting, fishing and environment. The goal was to express gratitude, the prosperity of the joy of living, including a mechanism of social control.

"That tail of the civet, Khoon had never tasted the tail of the civet because his father roasted it carefully over the fire, then tossed it to the dogs."

Isan people believed that the dog had eaten the tail of animals, they were great hunters. On night when the moon was full and they hunted an animal. They never failed to bring down at least one or more.

"When reading a book, do not lie down to read. Because you will get ringworm."

According to that belief means if a boy or girl lie down to read a book, they easily go to asleep as well. And another point, they will lazy and do not work hard in their work in school and home.

4.2 Spirituality. In the story plots, some observations of how beliefs were capable of binding people tightly to particular place whereas they do not have any power beyond the locality was strongly evoked in the sacred things and holy objects.

The belief not only evokes very well the presence of unseen world, in the real world, but also how the spirits although seen as inhumanly powerful, made human in the way that people were associated with them.

"You afraid of 'Phee-Pop (ผีปอป)'? (Ghoul or a type of ghost is believed to reside in a person. It likes to eat raw food and eat liver, kidneys, intestines of the possessed person. When he finished eating, he left his body. Then the possessed person dies.)" the old man asked the Vietnamese people. "Everyone is afraid of 'Phee-Pop', Old man", the Vietnamese man said, "You have spelled to keep them away from my household just being a newcomer."

"The 'Mor-Ya (หมอยา)' (a folklore medicine man) picked up a long big piece of string and wound one end of it about Khoon's grandmother's head and then prayed some more spells: "The 'Mor-Ya' was calling upon spirits to come down from heavens, down into this house to accept these gifts. To come down into this place and take the pain from this old woman, his grandmother. To come to this old woman and bless her with more years of life. She might live with her children, grandchildren, and great-grandchildren for a long time."

4.4 Belief in auspiciousness, good time and occasion, and chance. The way of life of the Isan people was closely related to the belief in sacred things, ghosts, ancestors, the sky and stars. When they would have done anything, therefore, they must be considered that these ceremonies must be held on for the prosperity of life and family. Many beliefs and ceremonies were a strategy for building unity among community, peaceful mind, and happiness. Belief in good auspiciousness and good times, had influenced to Isan people's daily life, especially, when they had performed various ceremonies, activities such as building a new house, journey, naming of children, wedding, planting rice and so on.

"You people come to me for everything: everybody who wants to become a monk, everybody who is building a new house, everyone who wants to get married, everybody who wants to name a child or who has the red eye disease, they all come to me, 'Luang Phor (หลลวงพ่อ)' (an old venerable). If I die, then who is going to look after all these things?" 'Luang Phor' said and laughed quietly to himself.

"Khoon's father sat upright and said, "Luang Phor' this is my son. He will enter the school this year." and then his

father told 'Luang Phor' the day, month, year, and hour of Khoon's birth."

5. The way of life of Isan people. The way of life of Isan people originally was a lifestyle of peasant society that is dependent on each other. Isan people have to learn and adapt themselves to the natural environment appropriately. The way of life of Isan people have concerned to various lifestyles following the author's narrative as below:

5.1 Everyday life and the daily routines life of the Isan people. Isan people are people who lived a simple life, did not like chaos life, intended to earn a living. They had fought the hardships in the arid place of the Northeastern area how long will it rain every year? The daily routines life of Isan people would be looked back almost fifty years more than with an understanding and a deep concern for not just Isan area but for Isan society.

"His father has just only talked a little bite and walked off into the wood behind the house as he did every morning. On some morning, Khoon went with his father and together they relieved themselves in the companionable privacy of the woods."

"Khoon went into the kitchen, washed his face and rubbed a pinch of salt all around the inside of his mouth. That was the toothpaste."

5.2 Fishing. The remarkable journey of the fishing caravan is viewed here of this case and focused on as interesting aspect of community life contributing greatly to making of the author's narrative through its extensive and influential role in the story. The journey had spoken of issues such as particular local knowledge and primarily the villager profound resourcefulness in surviving in time of drought. The journey was a particular happening in the ordinary life and they had shown their skillful individual for fishing.

"If they would go to fish with wading their nets in a distant place. Many oxen carts will be used together, and it took about twenty days to return home."

"Uncle Gah (ลุงกา) told the other men that "He had found a small cove nearby. It was full of weeds; it was true and even some branches. But it was also full of fishes, he could hear a lot of small fishes jumping around in there. If they took dip nets over there right now, they could scoop out piles of little fishes to make ' Pla-Som (ปลาส้ม)' (fermented fish)."

5.3 Hunting and catching animals. Looked at an excellent example of particular

in the ordinary life revealing remarkable knowledge of hunting and catching animals as well as local expertise and skills in capturing such as a small insect, frogs, green small frogs, bullfrogs and small creatures. Their ancestors held and passed on the knowledge of how those animals were available to hunt in different way and place. The detailed narrative and information explained the way to hunt and catch any animals with many their tools for hunting.

"If we get as many fish as we can prepare in one day from that lagoon," his father said, "I will come back to this field with Thid-Joon (ทิดจุ่น) and get those little doves, roasted and salted them for Thid-Hat (ทิดฮาด). They are just the kinds he like. He asked Thid-Joon again and again to bring some home for him to eat with the whiskey."

"Uncle Gah (ลุงกา) said, "Have a little patience, Thid-Joon (ทิดจุ่น), you take the dogs and boys into the woods and find some wood mushrooms. Maybe you can find a red ants' eggs for cooking a meal. And if you cannot, then, we are back to eat a smell 'Pla-ra (ปลาร้า)' (a pickled fish) on the bottom of the jar."

6. The role of local wisdom in the way of life of Isan people. Local wisdom consists of knowledge about life, environments, livelihood, profession, elder wisdom, and food preservation etc., made visible in daily life as well as on particular area. Moreover, looked back to the narrative story that local wisdom in the ways of life is associated to beliefs, traditions, handicrafts, local invention of elder knowledge and local wisdom of hunting animals and fishing as follows:

6.1 The local wisdom of ecology. For examples of how Isan people gained knowledge of environment in most different ways can be observed in the scene where Khoon's father has explained him finding out cicadas that he exactly knew those trees whereas have full cicadas on the tree by observing the moisture beneath tree because cicadas made a fine cool mist.

"His father knew that it is easy to know a tree that is full of cicadas because when you walk beneath that tree you feel cooler. They are all up in that tree, pissing, and it makes a fine cool mist."

"His father told Khoon that "he would be taking along some of the 'Yang Nong (ยางหน่อง)' that Khoon's grandfather had made. This 'Yang Nong' was poison for coating the tips of hunting arrows."

If a man ever got shot by an arrow that had been coated with 'Yang Nong', that man would run only seven or eight steps,

and then drop dead on the ground, because 'Yang Nong' made a heart stop beating.

6.2 The local wisdom of folk medicine. The local wisdom of folk medicine was manifested through the most different ways that brought forth countless aspects of everyday life. Amongst the many particular components contributing to making of interesting story's scenes were the particular treatment, healing, and relief of illness, pains, and healthy throughout the Isan community used of knowledge to respond to sickness and injuries among the people and animals.

"His mother stripped leaves from the stem of a special plant near the chicken coop, 'thatched grass' a plant which she grew for its healing power. She put it on the bench beneath it, patted the wet, cool, mass of leaf pulp onto Khoon's chest for healing bruises."

"The 'Kradon (กระโดน)' leaves, so they are a little tough," his father said, "But it is the tough ones that are good for your blood. Tough 'Kradon' leaves make strong blood, so you can stay out in the sun and in the rain. Sun and rain are nothing to be afraid off."

6.3 The Local wisdom of handicrafts and handworks. It was seen in A Child of the Northeast, the local wisdom of handmade was revealed in the technique used in the making of many objects, its shapes and sizes, and its textures felt by handling and its laborious and artistic creation by hands. The local wisdom of ordinary local handicrafts was seen as trivial objects although passed down from one generation to next generations because of their vital importance in a particular area.

"The basket, his mother takes out the rice silo, is called 'Ta Kra Muen (ตะกร้าหมื่น)'. Every one of 'Ta Kra Muen' is exactly the same size because the number of bamboo strips is the same every time. When the weaving of a basket had finished, it must be the same size as well as."

"This 'Tako' tree (ต้นตะโก)," his father said" "The wood of which was lighter than that of any other tree. It is this wood from which Thid-Hat (ทิดฮาด) -the drunk man, makes sandals. And he often wears them to come Khoon's house."

6.4 The local wisdom in food preservation. According to the story of A Child of the Northeast, the various animals in the woods and river were caught with great effort and made preservation of food, significant aspects of the village food ways and an example of most down to various methods for making food preservation in a

small and remote village. Looked at food preservation as the obvious example of popular Isan food, it was seen through the food preservations called 'Jaew Bong', which significant components were explained by his mother through the detailed description and purposes of preservation ways and how one of the utter importance in the preservation was through mixing of the ingredients, time duration and shape of container.

"Why do people call it 'Jaew Bong'?" Khoon asked his mother. "Only because they pack it into a 'Bong'-a bamboo tube-for going on a long trip."His mother replied.

'Jaew Bong' packed in a bamboo tube will stay good for many months, even a whole year. But you heat it again just be sure. How do you make 'Jaew Bong'? Almost the same as what we just did 'Pla-ra' salad. Only you put in dried roasted pepper, not fresh one, and roasted onions, too.

"His mother reached for the jar of 'Pla-ra (ปลาร้า)' and removed the plug she made from a handle of charcoal wrapped in a rag. "Why do you have to put that rag with the ashes in the top of the jar, maybe ashes will fall into the jar" Khoon asked, looking curiously at the little bag, "What if you used something else?" "No", his mother said, shaking her head, "You cannot do anything else; the flies are afraid of charcoal, they hate it. If I put something else into the mouth of the jar, the flies might lay egg here."

7. The Isan lifestyle in the present time. The researcher has studied documentary of Isan novel, A Child of the Northeast' s story of Khamphoon Boonnthawi and surveyed the Isan lifestyle by field-work study and depth interview with ten informants at Sai Moon village, Sai Moon District, Yasothorn province, for exploring whether Isan lifestyles are still conducted in the present time as much as that time in the story narrative. The result of data information and data collection, the researcher has analyzed and described into the detailed paper with percentages chart by showing table contents and descriptive analysis as follows:

Table 1 Showing practice in present day Isan lifestyle

No.	contents	Completely disappeared	rarely appeared	Still appeared in the present time
1	dressing and clothing as protagonists in the story	80%		20%

No.	contents	Completely disappeared	rarely appeared	Still appeared in the present time
2	chewing betel (women)	90%		10%
3	tattoo covered onto his body (men)	90%		10%
4	the belief in a rain ceremony, to perform a 'Boon Bang Fai' ceremony for respect to the 'Phaya Thaen'			100%
5	beliefs in the spirits, ghosts and Ghouls		20%	80%
6	beliefs in magical leaning, spells and spiritual ceremony	80%		20%
7	beliefs of astrology	10%		90%
8	Housing and daily lifestyle such as privacy of the woods, using the water from the bottom of well, and using a pinch of salt to rube around the mouth	100%		
9	finding out animals and fishing	90%		10%
10	making fire such as making a flint to lit a fire and rice milling such as working the pedal of the stamp mill	100%		
11	Travels such as using the carts and riding the horse	100%		
12	food and cooking styles			100%
13	the eating characteristics such as Lap' made from raw red meat, 'Pla Daek' and 'Pla ra'		5%	95%
14	Household equipment such as torches, the storm's lantern and a square basket etc.	100%		

No.	contents	Completely disappeared	rarely appeared	Still appeared in the present time
15	Tools used to in planting rice such as yorks and plows	100%		
16	equipment used to work in field such as a bamboo cylinder filled water	100%		

As shown in the table above, the data collection of these information show that 100% of the ancient Isan lifestyles were changed and disappeared in current Isan community but the popular Isan characteristics such as food and cooking styles, the Isan eating styles and some beliefs and as well as famous ceremony- Boon Bang Fai festival, have been maintained and conducted until nowadays.

5. Discussion

In view of this study according to the results, this analytical study in term of Anthropological linguistics reveals how the author, Kham-Phoon Boonthawi, brings forth the novel's rich and complex story plots through various language contents and its detailed aspects. The author, Kham-Phoon Boonthawi, presented the story plots' language as his style for narrative the story through language contexts with various aspects of Isan lifestyles and incorporated it into the construction of the novel.

1. This study considers the particular components of those language contents that are chosen to present the characteristics of Isan conversation and expression with different styles and usage reflected to Isan community speech and their dialect in all aspects of the ordinary village life. In addition, in the term of Anthropological linguistics, most of them often are too close and too ordinary life to be presented into different communication and various styles of Isan expression and conversation reflecting to Isan community and cultural life. The Isan dialect of language styles were colored by the story narrative is also emphasized through artistic use of Isan dialect styles such as extensive use of similes, metaphors and various speeches. It was as same as Wetly (1978, p. 11) said that "it is what people say and what they do and the way in which they say and do it that tells us the most about of them."

2. In the scope of Isan culture, However, as obvious example of Isan culture, the story was made the everyday interestingly by calling attention to particulars in community and cultural life. The novel's countless close encounters with the values of dressing and clothing of Isan women who, when having monastic fairs or annual village festival, are dressed up like an angel, more beautiful and colorful which reflected to the cultural way of life of Isan people. Moreover, they also value highly their traditional way of life and cultural heritage passed down from one generation to the next with pride. Of course, it would conclude as following Tarongwit Thongsain and Watanachai Monying (2017, pp. 124-138) have studied a title of A Study of Conservative Cultural Ecology in the Works of Kham-Phoon Boonthawi. The findings reveal that regarding the 13 short stories, Kham-Phoon Boonthawi mainly presents the image of modern Northeastern people and society. In other words, the Northeastern people who journey into the capital city are patient in their spending, humble and non-materialistic.

In view of Isan society and community, the political system of centralization can be seen as a turning point in Isan social history and new modern local government. Isan people are still seen by many as the most backward corner of Thailand, and more Lao than Thai. However, it can be seen how the Isan people have identified themselves with the central Thai through the ages as the villages in A Child of the Northeast who are truly patriotic in spite of a complicated past. According to Boas (2013) is an anthropologist, emphasized that 'cultural diffusion' is a process that is an important aspect of one culture spreading to another by changing in accordance with 'New culture' and he still believed that "There is no culture that is better or worse". The story of A Child of the Northeast was looked back almost ninety years to the 1930 or 2473 B.E. with an understanding and a deep concern for not just Isan but for Thai society and community. This view can be concluded as following Palanee Dhitivatana (1991, pp. 38-45) has studied work entitled A Comparative Study of Family Institution between Professor 'Phaya Anuman Rajadhon' s Literary Works and the Contemporary Novels. This study aims to compare the way of Family Institution between 'Phaya Anuman Rajadhon's literary works and contemporary novels. The result show that the sort of the family characteristic, the socialization of the

family function, value system and belief system which occurred in 'Phaya Anuman Rajadhon's literary works and contemporary novels are similar to the others, they are not different from each other. In the other way, we can say that the relation does not change socialization, value system and belief system in the family institution.

3. Discussion about the local wisdom of food preservation, it can be stated that many ways of food preservation as food culture, cooking, and the Isan eating styles, especially such as 'Pla-Deak (ปลาแดก)' referring to a way of food preservation and its indispensability as a seasoning for rice, 'Pla-Som (ปลาส้ม)', and 'Mum', answers excellently to all ways and methods of food preservation. As Ray (2004, p. 132) said that "If the food is the same everywhere the notion of sense of place is lost, everything is the same". As following Boonchai's work (2002, p. 14) illustrated that the preservation of fish by making Pla Daek or Pla Ra calls for great quantity of fish, the use of salt and extensive knowledge of food preservation. In view of nourishment, how the Pla Daek liquid holds all the five groups of food substances as well as protein from the fish fat. Referring to taste preferences "many say that food is not delicious without Pla Daek" which states its importance as a flavor in most Isan cooking. The extensive reference to the food preservation in A Child of the Northeast not only speak of nourishment but distinct geographical setting and particular way of life. Therefore, the village food way and preservation reflect the harshness of the climate, the poor and the drought. The various creatures caught with great effort in the woods and in the water, river make preservation of food significant aspect of the village food ways. According to Surapeepan Chatraporn (2005, pp. 67-82) stated that it is interesting to observe, although commonly in patriarchal society, food preparation and cooking is matter of women, how everything concerning food as well as cooking is in fact of common interest. From the hunting of food to preservation, preparation and cooking is in fact contributed to by young and old of both genders.

6. Suggestions

It is hoped that this dissertation will awake further interest in the scope of Anthropological and Sociolinguistic term in Isan literature and inspire other researcher on the significance of this concept in various Isan literary text and old Isan scripts.

Further studies can be contributed as example follows:

1. To study and analysis of Anthropological and Sociolinguistic term in Isan literary texts as an old Isan script from the other region separately.

2. To study and analysis of Ethnolinguistics in Thai/Isan literary texts from the other regions of Thailand separately or in a comparative study.

3. To study and analysis of Anthropological and Sociolinguistic term in the current Isan lifestyles from the other Isan Southeast regions such as Ubonratchathani, Sisaket, Surin, Buriram and Korat province in a comparative study.

7. Knowledge Assets

In this study shown how these particular Isan lifestyles to be preserved, changed, and are also representative of Isan community and cultural life in the present time. From the analysis of literary data, it can be concluded and divided into the scope of anthropological linguistics and Isan lifestyles as follows:



Figure 1 The knowledge gained from this research

References

Boas, F. (2013). *Franz Boas*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Boas

Boonchai, S. (2002). *Geography of Northeast Thailand*. Nakhon Phanom: Rajabhat Institude.

Chatraporn, S. (2005). Food, Emotion and the Empowerment of Women in Contemporary Fiction by Women Writers. *Manusya: Journal of Humanities*, 8(2), 67-82.

Dhitivatana, P. (1991). A Comparative Study of Family Institution between Professor Phaya Anuman Rajadhon's Literary Works and the Contemporary Novels, Bangkok. *Kasetsart Journal (Social Science)*, 12, 38-45.

Foley, W. (1997). *Anthropological Linguistics: An Introduction.* Sydney: Foreign Language Teaching and Rresearch Press, University of Sydney, Blackwell publisher Ltd.

Khamphoon, B. (1988). *A Child of the Northeast (Susan Fulop Kepner, Trans).* Bangkok: Duang Kamol.

Kosonen, M., Henttonen, K. and Ellonen, H. K. (2007). Weblogs and internal communication in a corporate environment: a case from the ICT industry. *International Journal of Knowledge and Learning*, 3(4-5), 437-449.

National Housing Authority. (2019). *Population data in 2019.* Retrieved from https://housingkc.nha.co.th

Rattanakun, S. (2004). *Introduction to semantics.* Nakhon Pathom: Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University.

Ray, K. (2004). *The Migrant's Table Meals and Memories in Bengali-American Households.* Philadephia: Temple University Press.

Thongsainand, T. and Monying, W. (2017). A Study of Conservative Cultural Ecology in the Works of Khamphun Boonthawee, Phitsanulok. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 10(3), 124-138.

Welty, E. (1978). *The Eye of the Story. Selected Essay and Reviews.* New York: Random House.

องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*

The Factors of Brand Management in High-Competitive Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan Area

กฤษณ์ ลักษมีพงศากุล และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
Krit Laksameephongsakul and Jantarat Phutiariyawat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kl_game@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 396 คน ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยทั้งฉบับมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร (KMO) สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร (Bartlett's Test of Sphericity) และสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเติบโตและการรักษาคุณค่าของแบรนด์ 2) การบริหารจัดการด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ 3) การรักษาคำมั่นสัญญา 4) การสร้างแบรนด์ 5) การสื่อสารแบรนด์ภายในองค์กรด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 6) การวิจัย

*ได้รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2567
Received: February 19, 2024; Revised: June 16, 2024; Accepted: June 19, 2024

และพัฒนาการรับรู้ในแบรนด์องค์กร 7) การขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจ 8) การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ และ 9) การจัดกิจกรรมและการสื่อสารแบรนด์ออนไลน์ โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 62.129

คำสำคัญ: การบริหารแบรนด์; โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง

Abstract

The purposes of this research were to study the factors of brand management in high-competitive schools under the Office of the Basic Education Commission in the Bangkok metropolitan area. This research was quantitative. The sample of this research consists of 396 teachers from high-competitive schools under the Office of the Basic Education Commission in the Bangkok metropolitan area, chosen by Multi-Stage Random Sampling. The instrument used is questionnaire with a rating scale of one to five. The questionnaire was found to be couched at a reliability level between 0.60 to 1.00 by the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and has an overall reliability according to Cronbach's Alpha coefficient of 0.986. The statistics used in the analysis were Kaiser-Meyer Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO), Bartlett's Test of Sphericity and Exploratory Factor Analysis (EFA).

The result of the research is that: there were nine Factors in brand management in high-competitive schools under the Office of the Basic Education Commission in the Bangkok metropolitan area. These factors are as follows: 1) brand growth and maintenance; 2) high-quality management culture; 3) keeping promises; 4) brand building; 5) internal communication about social responsibilities; 6) research and development of brand recognition; 7) the expansion of best practices guideline which leads to higher satisfaction; 8) information management; and 9) online brand activities and communication. The Cumulative Percentage of Variance was 62.129.

Keywords: Brand Management; High-competitive Schools

1. บทนำ

โลกในยุคเปลี่ยนผ่านเป็นโลกที่เผชิญกับภาวะของการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ผู้คนและองค์กรมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิธีคิดให้เท่าทันและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างความอยู่รอดและความเจริญเติบโต (กระทรวงศึกษาธิการ,

2566) สำหรับประเทศไทยเกิดปรากฏการณ์การลดลงของประชากร (Population Decline) ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาภายในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานลดลงทุกปี (สิรวิชญ์ ปัทมะสุวรรณ์ และพรสรร วิเชียรประดิษฐ์, 2564, หน้า 585-598) ส่งผลให้วงการศึกษาเกิดการแข่งขันในหมู่ของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การดึงดูดนักเรียนให้เข้ามาใช้สมัครเรียนมากยิ่งขึ้น (แทนไท ลิ้มสกุล, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และสุชาดา นันทะไชย, 2563, หน้า 79-91) แบรนด์จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียน การที่โรงเรียนมีแบรนด์ที่เข้มแข็ง มีชื่อเสียงมีภาพลักษณ์ที่ดีสามารถดำเนินการบริหารจัดการ รวมถึงวางแผนการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น (เปี่ยมพร ตังตระกูลไพศาล, 2561) ดังนั้น องค์กรทางการศึกษาในทุกระดับควรให้ความสำคัญกับแบรนด์และควรมีการบริหารแบรนด์เพื่อตอบสนองความต้องการความคาดหวังของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก

แบรนด์ คือ ทางลัดทางใจของผู้บริโภค (Shortcut in a customer’s mind) (Outfit, 2019) เป็นผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการ ทั้งที่จับต้องได้หรือไม่ได้รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการนั้นในทุกๆ อย่าง ทุกๆ เรื่องที่ผู้บริโภคได้มีประสบการณ์ทั้ง รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของแบรนด์ (กุณฑลี รื่นรมย์, 2560) เป็นสัญลักษณ์รับประกันคุณภาพของสินค้าขององค์กรที่ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคและความได้เปรียบในการแข่งขัน (วิทยา จารุพงศ์โสภณ, 2557) ซึ่งการบริหารแบรนด์มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กร เป็นศิลปะในการสร้างและรักษาแบรนด์ การพัฒนาคำมั่นสัญญาต่อผู้บริโภค และการทำให้คำมั่นสัญญานั้นเป็นจริง (Tutorials Poin, 2022) เพื่อสร้าง วัด และบริหารคุณค่าของแบรนด์ (Keller, 2013) ดังนั้นการบริหารแบรนด์เป็นสิ่งที่องค์กรยุคปัจจุบันควรตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปได้ในระยะยาว (ชยุตม์กันต์ พงศ์จิรกร และคณะ, 2563, หน้า 89-111)

ขณะเดียวกันการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานนั้นต้องใช้ความคิดการวิเคราะห์พิจารณาไต่ตรองอย่างรอบคอบ รวบรวมทางเลือกความสำคัญระหว่างภูมิหลังของผู้ปกครองกับปัจจัยในการตัดสินใจด้านชื่อเสียงและคุณภาพโรงเรียน คัดเลือกโรงเรียนที่ดีที่สุดให้กับบุตรหลาน (อานนท์ เลี้ยงพรม, 2564, หน้า 255-268) ซึ่งปกติหากมีแบรนด์ให้เลือกจำนวนมากสมองจะลดจำนวนสิ่งเร้าลง โดยมองหาแบรนด์ที่มีความคุ้นเคยหรือมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ผู้บริหารจึงพยายามสร้างความแตกต่างให้กับแบรนด์ของตน (วุฒิ สุขเจริญ, 2563) โรงเรียนที่มีการบริหารแบรนด์ประสบความสำเร็จจะมีการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากโรงเรียนนั้นสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะสอดคล้องกับโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง (เพ็ชรชมพู พิชญ์พันธ์เดชา, 2560) ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเกินกว่าความสามารถ

ในการรับนักเรียนของโรงเรียน (ปฐมพงษ์ เอื้ออวยพร, 2561) จากการศึกษาของวงอร พัวพันสวัสดิ์ (2565) เรื่อง นโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนของโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาและนัยยะต่อความเสมอภาคด้านการศึกษา มีข้อค้นพบอันเกี่ยวเนื่องกับโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนที่มีอัตราแข่งขันสูงที่ถูกสร้างขึ้นจากแนวนโยบายเป็นภาพลักษณ์ของบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของผู้ปกครอง ซึ่งแนวนโยบายว่าด้วยการสอบคัดเลือกจะให้สิทธิ์โรงเรียนประเภทอัตราแข่งขันสูงในการคัดกรองเด็กที่มีศักยภาพทางวิชาการสูงไปก่อนโรงเรียนประเภททั่วไป ส่วนภาพลักษณ์ของโรงเรียนทั่วไปเป็นภาพลักษณ์ของบริหารการศึกษาคุณภาพต่ำที่ไม่เป็นที่ต้องการ ไม่มีทุนด้านชื่อเสียง เมื่อต้องเผชิญกับแนวโน้มของนักเรียนในระบบที่ลดลงจึงต้องอาศัยการปรับตัวที่สูงกว่าและต้องแบกรับแรงกดดันด้านประชากรมากกว่าโรงเรียนประเภทอัตราแข่งขันสูงถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาพยายามกระจายนักเรียนไปสู่โรงเรียนทั่วไปมากเท่าไรโรงเรียนการที่มีอัตราแข่งขันสูงยิ่งทวีความต้องการในหมู่ผู้ปกครองมากขึ้นเท่านั้น

กรุงเทพมหานครมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมีความต้องการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานสูงในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างสูง วัดได้จากจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ (อานนท์ เลี้ยงพรม, 2564, หน้า 255-268) ถือได้ว่ามีสัดส่วนของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงมากที่สุดในประเทศ รวม 65 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560a, 2560b)

นักวิชาการและองค์กรทางการศึกษาในระดับสากลนั้น ได้มีการศึกษาเรื่องการบริหารแบรนด์มาแล้วอย่างยาวนาน ทว่าในสถานศึกษาของรัฐ การศึกษาวิจัยอันเกี่ยวเนื่องกับการบริหารแบรนด์เป็นประเด็นเฉพาะ และเป็นเรื่องใหม่ของสถานศึกษา (สุญาดา เฮงชัยโย, 2564) และยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารแบรนด์โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารสถานศึกษาและเป็นแนวทางให้โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เกิดคุณค่าและความยั่งยืนในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนิน

งานวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) โดยศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนและองค์กรภาคธุรกิจผ่านเอกสาร ตำรา ข่าว บทความ ผลงานวิจัยจากองค์กรและนักวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องจำนวน 26 แหล่งข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ร่วมกับการศึกษาขั้นตอนที่ 1 เกิดข้อค้นพบตัวแปร จำนวน 98 ตัวแปร ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยนำผลการสังเคราะห์การศึกษาขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาออกแบบแบบสอบถาม เรื่อง องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีค่าความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 และขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ ครู โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 65 โรงเรียน จำนวน 9,262 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของคอมเลย์และลี (Comrey and Lee, 1992) คือ ครู โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 46 โรงเรียน จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 1 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2567 ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้รับตอบกลับมา 396 คน คิดเป็นร้อยละ 99.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมตามวิธีการของคอมเลย์และลี (Comrey and Lee, 1992) แล้วจึงนำข้อมูลที่ผ่านการรวบรวมมาแล้วมาวิเคราะห์ สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร (Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy: KMO) มีค่าดัชนีเท่ากับ 0.960 สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร (Bartlett's Test of Sphericity) มีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 40631.896 (X^2 = 40631.896) มีค่าองศาอิสระ เท่ากับ 4753 (Df = 4753) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (p = 0.000) และสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ได้จำนวน 9 องค์ประกอบ โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 62.129 และดำเนินการตั้งชื่อองค์ประกอบตามข้อมูลเชิงประจักษ์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปร

การทดสอบ	ค่าสถิติ	
สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร (Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy: KMO)	0.960	
สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร (Bartlett's Test of Sphericity)	ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square)	40631.896
	ค่าองศาอิสระ (Df)	4753
	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p)	0.000

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเติบโตและการรักษาคุณค่าของแบรนด์ 2) การบริหารจัดการด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ 3) การรักษาคำมั่นสัญญา 4) การสร้างแบรนด์ 5) การสื่อสารแบรนด์ภายในองค์กรด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 6) การวิจัยและพัฒนาการรับรู้ในแบรนด์องค์กร 7) การขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจ 8) การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ และ 9) การจัดกิจกรรมและการสื่อสารแบรนด์ออนไลน์ โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 62.129 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดง ลำดับ ชื่อองค์ประกอบ ค่าไอเก็น ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม

ลำดับ	ชื่อองค์ประกอบ	ค่าไอเก็น	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1	การเติบโตและการรักษาคุณค่าของแบรนด์	9.574	9.769	9.769
2	การบริหารจัดการด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ	9.527	9.722	19.491
3	การรักษาคำมั่นสัญญา	8.128	8.294	27.785
4	การสร้างแบรนด์	7.470	7.623	35.408

ลำดับ	ชื่อองค์ประกอบ	ค่าไอเก็น	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม
5	การสื่อสารแบรนด์ภายในองค์กรด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม	7.058	7.202	42.610
6	การวิจัยและพัฒนาการรับรู้ในแบรนด์องค์กร	9.527	9.722	19.491
7	การขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจ	4.975	5.077	52.774
8	การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ	4.957	5.058	57.832
9	การจัดกิจกรรมและการสื่อสารแบรนด์ออนไลน์	4.211	4.297	62.129

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาเอกชน และองค์กรภาคธุรกิจ ควบคู่กับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ในสถานศึกษาของรัฐ (โรงเรียนมาตรฐานสากล) ของสุญาดา เฮงชัยโย (2564) ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารจัดการด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ เนื่องมาจากโรงเรียนรัฐบาลต้องมีการบริหารคุณภาพอย่างต่อเนื่องผ่านระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้สามารถบรรลุมาตรฐานการศึกษาของชาติตลอดจนมาตรฐานคุณภาพ ตามโครงการที่โรงเรียนเข้าร่วม อาทิ โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข เป็นต้น เพื่อให้สถานศึกษามีความโดดเด่นเหนือคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของคอทเลอร์และเคลเลอร์ (Kotler & Keller, 2021) ได้เสนอโมเดลการเสริมสร้างมูลค่าแบรนด์โดยใช้ลูกค้าเป็นฐาน (Customer Based Brand Equity Model) ซึ่งประสิทธิภาพพื้นฐานของแบรนด์ (Brand Performance) คือ การที่ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพตรงตามความคาดหวังหรือความต้องการของผู้บริโภค ความสามารถของสินค้าหรือบริการที่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นหนึ่งในปัจจัยมีส่วนสำคัญในการสร้างและบริหารแบรนด์ และสอดคล้องกับองค์ประกอบการรักษาคำมั่นสัญญา เนื่องจากโรงเรียนที่มีอัตรา

การแข่งขันสูงมีการให้คำมั่นสัญญาหรือการรับรองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย มุ่งสร้างความเชื่อมั่นในโรงเรียนในสายตาของบุคคลทุกภาคส่วน สอดคล้องกับแนวคิดของแคพเฟอเรอร์ (Kapferer, 2012) ที่ได้นิยามความหมายของแบรนด์ว่า แบรนด์ คือ ชื่อที่แสดงถึงพันธสัญญาที่เชื่อถือได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของฮันนัน (Hannan, 2021) ที่ได้อธิบายว่า การบริหารองค์กรทางการศึกษาต้องคำนึงถึงอารมณ์ของผู้รับบริการที่รู้สึกถึงความมีเอกลักษณ์และส่งมอบคำมั่นสัญญาแบรนด์องค์กรทางการศึกษาที่แข็งแกร่งสามารถดึงดูดผู้เรียนใหม่ให้สมัครเข้าศึกษา และสามารถเพิ่มอัตราการคงอยู่ของผู้เรียนเก่าไว้ส่งผลให้เกิดคุณค่าเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวขององค์กรทางการศึกษา

รวมถึงผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยองค์ประกอบการบริหารแบรนด์ในสถานศึกษาเอกชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมชาติ ธรรมโภคิน และศศิรดา แพงไทย (2562, หน้า 4119-4132) ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารจัดการด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรคุณภาพมีความสำคัญที่สุดในกลยุทธ์การสร้างแบรนด์โรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนยอดนิยม อันแสดงให้เห็นว่าคุณภาพถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการบริหารแบรนด์ของของสถานศึกษาของรัฐและเอกชนสู่สถานศึกษายอดนิยม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเปี่ยมพร ตังตระกูลไพศาล (2561) ได้แก่ องค์ประกอบการสื่อสารแบรนด์ภายในองค์กรด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชนมีบุคคลภายในองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมากจึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนมุ่งสร้างความเข้าใจให้ทุกคนไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนการมุ่งสร้างความตระหนักต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนในสังคมด้วยการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักของกฎหมาย คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของแคพเฟอเรอร์ (Kapferer, 2012) ที่อธิบายแนวคิดว่า แบรนด์ต้องได้รับการดูแลรักษาและการบริหารอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง องค์กรที่มุ่งให้แบรนด์มีความมั่นคงในระยะยาวไม่ควรคำนึงเพียงแค่การสร้างแบรนด์และสื่อสารแบรนด์สู่โลกภายนอกเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการบริหารและจัดการทรัพยากรสำหรับการบำรุงรักษา เพื่อให้แบรนด์เป็นรู้จักและเกิดการยอมรับ รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของพันศักดิ์ อุดหนุน, ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข และทิพย์พาพร มหาสินไพศาล (2563, หน้า 9-24) ในองค์ประกอบการจัดกิจกรรมและการสื่อสารแบรนด์ออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาข้างต้นที่ได้มีข้อค้นพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลทางบวกต่อภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย กลยุทธ์การโฆษณา กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์การตลาดทางตรงและกลยุทธ์การตลาดบุคคล แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสร้างการรับรู้เชิงบวกในวงกว้างต่อบุคคลภายนอกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียน รวมทั้งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย

องค์ประกอบการบริหารแบรนด์องค์กรภาคธุรกิจ ดังผลการวิจัยของพงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2563, หน้า 218-238) หนึ่งในข้อค้นพบระบุว่า การสร้างแบรนด์และการขยายตัวและการสร้างความต่อเนื่องของการสร้างแบรนด์องค์การเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการบริหารแบรนด์องค์การสำหรับผู้ประกอบการในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับองค์ประกอบการสร้างแบรนด์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างแบรนด์เป็นสิ่งที่สำคัญที่องค์กรทางธุรกิจและองค์กรทางการศึกษาต้องสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความแตกต่างและโดดเด่นเป็นที่จดจำได้ และองค์ประกอบการขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจ แสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจและองค์กรทางการศึกษาจำเป็นต้องสนองความพึงพอใจของผู้รับบริการผ่านการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และขยายสู่ผู้รับบริการได้รับรู้ถึงความตั้งใจของในการยกระดับคุณภาพขององค์กร ย่อมส่งผลต่อความภักดีในแบรนด์และมีความปรารถนาในสมาชิกภาพของแบรนด์มากยิ่งขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของพงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2560, หน้า 164-175) โดยผลการวิจัยส่วนหนึ่งระบุว่า การสร้างความต่อเนื่องของกลยุทธ์แบรนด์ เป็นการวิเคราะห์ติดตามผลการปฏิบัติตามรูปแบบแผนกลยุทธ์การบริหารแบรนด์ พร้อมทั้งทำการเสนอแนวทางปรับปรุงที่สามารถนำไปปรับใช้ได้รวมถึงลงมือปรับปรุงตามแนวทางที่กำหนดไว้และติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ได้ปรับปรุงเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการบริหารแบรนด์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารแบรนด์ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบการวิจัยและพัฒนาการรับรู้ในแบรนด์องค์กร แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนาการรับรู้ในแบรนด์ผ่านกระบวนการที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงแบรนด์ให้สอดคล้องกับบริบทผู้รับบริการในทุกองค์กร ซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการศึกษาค่อนข้างสูง ย่อมคำนึงถึงการรับรู้ในเชิงบวกของผู้รับบริการ ซึ่งได้มีประเมินผลการรับรู้ การยอมรับ และความเชื่อมั่นในแบรนด์โรงเรียนด้วยกระบวนการศึกษาวิจัยมุ่งอำนวยความสะดวกและสร้างการรับรู้ในข้อมูลที่ถูกต้องของโรงเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ เนื่องมาจากโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงโดยส่วนมากมีการนำเข้าเทคโนโลยีมาใช้สำหรับการจัดเก็บ พัฒนา และปรับปรุงระบบการบริหารข้อมูลจำนวนนักเรียน ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดบุคคลผู้สมัครเข้าศึกษาที่มีจำนวนมากอย่างเป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้บริหารสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากร รวมถึงสามารถนำข้อมูลออกมาใช้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเปี่ยมพร ตังตระกูลไพศาล (2561) ที่นำเสนอว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการขับเคลื่อนการรายงานและติดตามผลการบริหารแบรนด์ ส่งผลให้เกิดความสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของเคลเลอร์ (Keller, 2013) ที่ได้เสนอแนวคิดว่า กระบวนการบริหาร

แบรนด์เป็นการออกแบบและจัดเตรียมแผนและกิจกรรมการตลาด เพื่อที่จะสร้าง วัด และบริหารมูลค่าของแบรนด์ โดยการวัดและการตีความผลการดำเนินงานของแบรนด์ เพื่อมีข้อมูลในการบริหารแบรนด์และใช้ในการตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนเข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตามกระบวนการการประกันคุณภาพภายนอก รองลงมา คือ โรงเรียนจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ประกอบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหาร ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง

1.2 จากผลวิจัยพบว่า การเติบโตและการรักษาคุณค่าของแบรนด์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญลำดับแรก สำหรับการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ตลอดจนกลยุทธ์ให้มีความสอดคล้องกับการเติบโตและรักษาคุณค่าแบรนด์จัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ในคุณภาพ ความโดดเด่นและความแตกต่างของแบรนด์โรงเรียน มุ่งสร้างความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจในสมาชิกภาพ และความภักดีในแบรนด์โรงเรียน

1.3 ผู้บริหารการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศสามารถนำผลการวิจัยไปวางแผน สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในด้านการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงในสังกัด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาโดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ภายใต้บริบทอื่น

2.2 ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและแตกต่างอาทิ โรงเรียนประจำจังหวัด โรงเรียนวัตถุประสงค์พิเศษ โรงเรียนในพระราชดำริ และโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนชั้นนำ เป็นต้น

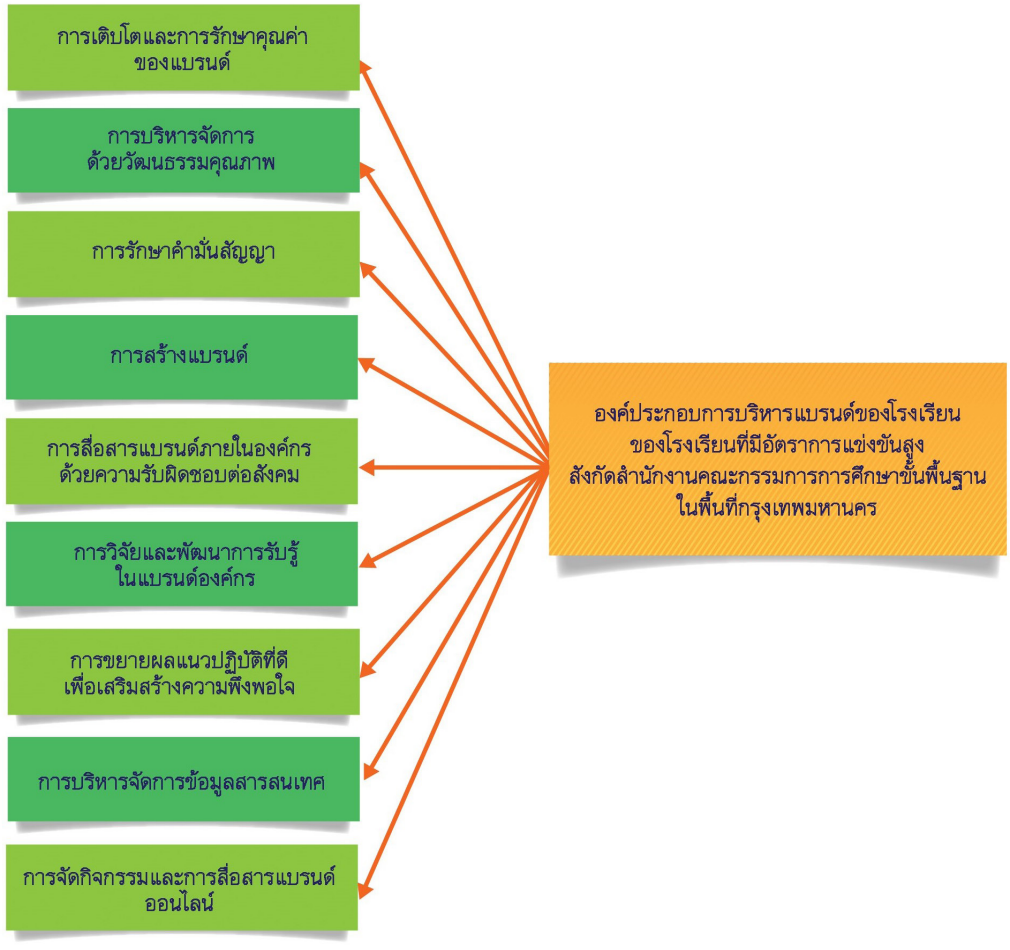
2.3 ควรนำผลการวิจัย ไปศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างโมเดลสมการเชิงโครงสร้างที่แสดงการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

2.4 ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร หรือในบริบทเชิงพื้นที่อื่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบเชิงสำรวจการบริหารแบรนด์ของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการต่อยอดศึกษาวิจัยต่อไป ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *การศึกษาไทยในโลกยุคเปลี่ยนผ่าน กระทรวงศึกษาธิการ 131 ปี*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กุณฑลี รื่นรมย์. (2560). *แบรนด์องค์กร การประเมินค่าแบรนด์องค์กร.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไซเบอร์พริ้นกรุ๊ป.

ชยุตม์กันต์ พงศ์จิรกร และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ของผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์การบริหารประสบการณ์ลูกค้า ความผูกพันเชิงลึกของลูกค้าและการประเมินตราสินค้าที่ให้บริการต่อความไว้วางใจในตราสินค้าในธุรกิจคลินิกเสริมความงาม. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ,* 11(2), 89-111.

แทนไท ลิ้มสกุล, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และสุชาดา นันทะไชย. (2563). การสร้างแบรนด์ภายในโรงเรียนเอกชน: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนที่มีเครือข่ายสาขา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 79-91.

ปฐมพงษ์ เอื้ออวยพร. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ของแบรนด์และประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เปี่ยมพร ตังตระกูลไพศาล. (2561). *กลยุทธ์การบริหารแบรนด์โรงเรียนเอกชนตามแนวคิดการลดภาระงบประมาณแผ่นดินด้านการศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2560). องค์ประกอบการบริหารแบรนด์เชิง กลยุทธ์สำหรับวิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาดย่อมในประเทศไทย: หลักฐานเชิงประจักษ์ผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน. *วารสารปาริชาต*, 30(3), 164-175.

พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2563). การบริหารแบรนด์องค์การ: หนทางสู่ความสำเร็จสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 7(2), 218-238.

พันศักดิ์ อุดหนุน, ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข และทิพย์พาพร มหาสินไพศาล. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารปัญญาภิวัฒน์,* 12(3), 9-24.

เพ็ชรชมพู พิชญ์พันธ์เดชา. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วงอร พัวพันสวัสดิ์. (2565). *นโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนของโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาและนัยยะต่อความเสมอภาคด้านการศึกษา*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยา จารุพงศ์โสภณ. (2557). *กลยุทธ์การบริหารแบรนด์*. กรุงเทพฯ: แปลน สารา.

วุฒิ สุขเจริญ. (2563). *เทคนิคการวิเคราะห์ตำแหน่งแบรนด์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาติ ธรรมโภคิน และศศิรดา แพงไทย. (2562). กลยุทธ์การสร้างแบรนด์โรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนยอดนิยม. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(8), 4119-4132.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560a). *โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา ปีการศึกษา 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2560b). *โรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิรวิชญ์ ปัทมะสุวรรณ์ และพรสรร วิเชียรประดิษฐ์. (2564). ปรากฏการณ์การลดลงของประชากรของประเทศไทย: การวิเคราะห์ในระดับอำเภอและเมือง. *สาระศาสตร์*, 4(3), 585-598.

สุญาดา เฮงชัยโย. (2564). *การบริหารแบรนด์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อานนท์ เลี้ยงพรม. (2564). ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 6(12), 255-268.

Comrey, A. L., and Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis.* (2nd ed.). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Hannan, S. (2021). Building a Brand in Higher Education: A Review of the Literature on Higher Education Institutions Brand Management. *Proceedings of the 5th Asian Education Symposium 2020 (AES 2020) Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, (pp. 50-54). Hong Kong: Atlantis Press.

Kapferer, J. N. (2012). *The New Strategic Brand Management*. (5th ed.). Great Britain: Kogan Page Limited.

Keller, K. L. (2013). *Strategic Brand Management Building, Measuring, and Managing Brand Equity.* United Kingdom: Pearson Education, Inc.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2021). *Marketing Management, Global Edition.* (16th ed.). United Kingdom: Pearson Education Limited.

Outfit. (2019). *The Ultimate Guide to Brand Management.* Retrieved from https://cdn2.hubspot.net/hubfs/1562150/Marketing/Marketing%20Assets/The%20Ultimate%20Guide%20to%20Brand%20Management.pdf

Tutorials Poin. (2022). Brand Management. Retrieved from https://www.tutorialspoint.com/brand_management/index.htm

วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา: อัตลักษณ์ พัฒนาการ และการเพิ่มคุณค่าในมิติใหม่*

Buddhist Literature in Lanna as Local Oral Traditions; Identity, Development and Value-Adding in New Dimension

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร (วิเศษ เสาะพบดี), พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมฺโม (ธนโชติ เขื่อนเพชร),
โผน นามณี และทรงศักดิ์ พรมดี
Phramaha Wiset Panyavachiro (Wiset Sorphobdee),
Phrakhrusamu Thanachot Ciradhammo (Thanachot Khurnphech),
Phon Namanee and Songsakdi Promdee
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: veesaad@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์อัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา 2) วิเคราะห์เนื้อหา หลักธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ 3) เสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม คือ พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 152 รูป มัคนายก จำนวน 152 คน 2) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คือ พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 2 รูป มัคนายก จำนวน 2 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบสอบถาม ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นอัตลักษณ์ของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาเน้นไปที่คำธรรมและปรัชญาทางพระพุทธศาสนา และมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนความเชื่อและวิถีชีวิตของชุมชนในภาคเหนือ และมีการปรับใช้ตามบริบทท้องถิ่นและเหตุการณ์ปัจจุบันของชุมชน

*ได้รับบทความ: 5 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 7 มิถุนายน 2567
Received: September 5, 2023; Revised: May 14, 2024; Accepted: June 7, 2024

2. เนื้อหาและหลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ควรเน้นการครองตน ครองคน และครองงาน ตามหลักธรรมพื้นฐาน เช่น เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหาร อิทธิบาท และโลกธรรม

3. การเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่นี้ โดยการเผยแผ่ความรู้และประสบการณ์ทางศาสนาเพื่อกระตุ้นการพัฒนาจิตใจและวิถีชีวิตที่ดีด้วยการเสริมสร้างความเข้าใจและความสุขในชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยและทั่วโลกได้

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; วรรณกรรมพุทธศาสนา; มุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา

Abstract

The purposes of this research were 1) analyze the identity and development of Lanna oral traditions of Buddhist literature; 2) analyze the content, principles, and propagation of Buddhism for the new generation, 3) propose an approach for increasing the value and managing Lanna local oral Buddhist literature in a new dimension. It was Mixed-Method Research. The samples consisted of: 1. the sample group who answered the questionnaire was 152 monks and 152 deacons, 2. the interviewee group was 2 monks 2 deacons and 2 academics. Tools used for data collection: 1. Questionnaire, percentage, mean and standard deviation statistics were used to analyze the data, 2. Structured interview form. Data were analyzed using descriptive analysis.

The research result finds that:

1. The identity of the Lanna oral language edition of Buddhist literature focuses on the dharma and Buddhist philosophy and has specific features that reflect the beliefs and ways of life of the communities in the North and are adapted according to the local context and community current events.

2. Contents and principles in propagating Buddhism for the new generation should focus on self-dominance, people-dominance, and work-dominance based on the basic principles such as Benjasila, Benjadham, Brahmawiharn, Idthibat, and worldly dharmas.

3. Enhancing the value and management of Lanna local oral Buddhist literature in this new dimension by disseminating religious knowledge and experience to stimulate mental development and good way of life by enhancing understanding and happiness in the lives of the new generation in Thai society and around the world.

Keywords: Identity; Buddhist Literature; Lanna local oral traditions

1. บทนำ

วรรณกรรมพระพุทธศาสนามุขปาฐะส่งเสริมพฤติกรรมและจรรยาบรรณที่ดีให้แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง โดยการเสนอตัวอย่างและเคล็ดลับในการใช้ชีวิตที่ดีและเพื่อสุขภาพจิตใจ มีความสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ และการเสริมสร้างความเข้าใจและปัญญาในด้านต่างๆ ของชีวิต เพื่อช่วยให้คนสามารถใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขได้ มีอัตลักษณ์เป็นของตัวเองเฉพาะท้องถิ่น ดังเช่น วรรณกรรมทางพุทธศาสนามีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นเมืองล้านนาไปด้วย ดังงานวิจัยของพระปลัดจตุพร วชิรญาโณ (2562, หน้า 34-45) พบว่า อัตลักษณ์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคม ชุมชนและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใด อัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับ เพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคมชุมชน อัตลักษณ์กับชุมชนจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้ อัตลักษณ์ชุมชนเป็นรากเหง้าหรือวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมา และใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณีในการปฏิบัติในสังคมนั้นๆ (บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ์และศรีสุดา วงษ์ชุ่ม, 2561, หน้า 105-126) การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธล้านนาจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยใช้หลักพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญ อันจะนำไปสู่การสร้างหลักการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาได้ตรงตามความต้องการของชุมชนและสังคมที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็ว ถือได้ว่าเป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน (พระปลัดบุญช่วย จิตจิตฺโต, พระครูปลัดกิตติพงษ์ กิตฺติโสภโณ และพระนภดล ปภสฺสรวโส, 2566, หน้า 83-84) ส่วนงานวิจัยของวัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2556, หน้า 261-269) พบว่า วรรณกรรมล้านนาไม่ใช่การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับบริบทสังคมในการสะท้อนให้เห็นภาพจำลองของสังคมผ่านภาษาเท่านั้น หากแต่ยังมีภาพสะท้อนของการจัดการตำแหน่งแห่งที่การสร้างความชอบธรรม การซ่อนเร้นแอบแฝง การผนึกรวมและการแปลกแยกตลอดจนตอกย้ำสถาปนาสิ่งที่มีให้คงอยู่ต่อไปสืบไปอีกด้วย โดยผู้มีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดวรรณกรรมพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะให้คงอยู่นั้น ได้แก่ พระนักเทศน์ท้องถิ่นล้านนาและมัคนายก ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนาอันมีแบบฉบับท้องถิ่นล้านนาซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตน

จากเหตุผลดังกล่าวมา คณะผู้วิจัยได้ถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมมุขปาฐะท้องถิ่นเห็นว่าวรรณกรรมมุขปาฐะท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนามีพัฒนาการสอดคล้องกับสังคมนั้นๆ สืบทอดมาจนกลายเป็นอัตลักษณ์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งเป็นนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก พุทธประวัติ อันเกิดมาจากความนับถือบรรพชน ธรรมชาติและความศรัทธาในศาสนา ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความล้านนา อาจจะมีเนื้อหาล้อเลียน เสียดสี ตลกขบขัน ทำให้ประชาชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ ผ่อนคลายความเครียดในการประกอบอาชีพ และได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ เพื่อเป็นส่วนสำคัญใน

การนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่แก่สำหรับคนรุ่นใหม่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา

2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา หลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่

3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Method Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม คือ พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 152 รูป มัคนายก จำนวน 152 คน และ 2) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ผู้มีส่วนสำคัญในการเผยแผ่วรรณกรรมมุขปาฐะแบบท้องถิ่นล้านนาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย (1) พระภิกษุสงฆ์ผู้รอบรู้ชำนาญการในการเทศนาธรรมพื้นเมือง และมีความเชี่ยวชาญในวรรณกรรมล้านนา โดยเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นที่รู้จักของประชาชน จำนวน 2 รูป (2) ปู่จารย์ (มัคนายก) ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดประจำหมู่บ้าน และได้รับเชิญให้นำประกอบพิธีกรรมตามสถานที่ต่างๆ เป็นที่รู้จักของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง 2 คน (3) นักวิชาการ ผู้มีความรอบรู้ด้านวรรณกรรมมุขปาฐะทางพระพุทธศาสนา จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ 2 ชุด คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหา หลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็นออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเนื้อหา หลักธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ และตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วจึงได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม แล้วลงรหัสบันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลด้วยการใช้โปรมแกรมสำเร็จรูป แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงอัตลักษณ์ พัฒนาการของ

วรรณกรรมเนื้อหา หลักธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมวรรณกรรมในมิติใหม่ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ผ่านการจัดระเบียบแล้วมาทำการวิเคราะห์ ซึ่งใช้แผนภูมิเป็นเครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยต่างๆ แล้วนำข้อมูลย่อยๆ ต่างๆ ที่ได้คัดแยกและจัดระเบียบแล้วมารวมกันเป็นกลุ่มๆ (Clustering) ตามลักษณะของความเกี่ยวเนื่อง สัมพันธ์กัน ตีความ (Interpretation) และสรุปความ (Conclusion) จากข้อมูลที่ค้นคว้ามาเพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ พัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ และเนื้อหา หลักธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ รวมทั้งแนวทางการเพิ่มคุณค่า การจัดการวรรณกรรมในมิติใหม่

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา: อัตลักษณ์ พัฒนาการ และการเพิ่มคุณค่าในมิติใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา

1.1 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับความเป็นอัตลักษณ์ของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นอื่นล้านนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.613 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) การเทศนาพื้นเมือง และการเวนตาน 2) การขอขมาลาโทษพระรัตนตรัยและอื่นๆ 3) สุภาษิตล้านนา 4) การขอขมาศพโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ และการเล่านิทาน คติสอนใจ และ 5) การสวดมนต์ตั๋น (สวดพระคาถาพุทธาภิเษกแบบล้านนา) ความเด่นชัดของการเวตานเป็นการกล่าวรายงานให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ทราบถึงการทำบุญวันนี้และจะมีการย่อคุณพระพุทธ เทวดา เทวบุตร ท้าวทั้ง 4 และแม่ธรณีเพื่อรับทราบในงานบุญ การแผ่เมตตาแบบพื้นเมืองจะไม่เหมือนกับทางภาคเหนือ มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ทุกพื้นที่ล้านนา มักจะตรงกัน ไม่ว่าจะเป็น บท “อิทัง ทานะกัมมัง...” บท ยังกิญจิ กุสะละกัมมัง...” บทวันทาน้อย “วันทามิ ภันเต สัพพังอะปะราธัง” การขอขมาพระรัตนตรัยมีทั้งก่อนทำพิธีเช่น “สูมาขัน 5 โอฐาก” และท้ายของพิธีกรรม “สูมาแก้วทั้งสาม” บางที่ก็เป็นพระบาลี เช่น วันทาน้อย วันทาหลวง ใช้ตามความเหมาะสม ของงานความเด่นชัดของการสูมาจะใช้ทั้งโวหารการขอขมาศพที่เด่นชัดในล้านนา คือ ให้พระภิกษุและสามเณรยืน หรือนั่งล้อมโลงศพ และกล่าวขอขมาพร้อมๆ กัน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นอื่นล้านนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.794 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) ผสมผสานกับเหตุการณ์ปัจจุบัน 2) เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท

ชุมชน 3) ผสมผสานกับภาษาท้องถิ่นอื่นๆ 4) ปรับใช้ตามกาลเวลาที่กำหนดไว้ และ 5) สอดคล้องกับระบบการปกครอง การกล่าวบูชาสรงน้ำพระธาตุเจดีย์จะเป็นแบบเล่าประวัติความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์นั้นๆ แต่ปัจจุบันจะเป็นการกล่าวลักษณะรายงานเพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้ถึงจุดประสงค์ของงานและใครเป็นเจ้าภาพของงานมากกว่า การเวตานในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงให้ย่อให้สั้นลงและแทรกประวัติเจ้าภาพเข้ามา ใช้คำถวายทานตามภาคกลางไปก็มี คงเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ส่วนมากก็มีการเวตานแบบล้านนาแล้วก็กล่าวคำถวายตามภาคกลาง การสวดมนต์ตั้นแต่เดิมจะสวดข้ามวัดข้ามคืนสวดเป็นช่วงๆ จะมีในพิธีงานมงคลเช่น ฉลองวิหาร ฉลองอุโบสถ พระธาตุเจดีย์ หรือเสนาสนะอื่นๆ ที่สำคัญๆ ของวัด จะมีการปลุกเสกวัตถุมงคลไปพร้อมๆ กัน ปัจจุบันจะนิยมสวดไม่เกิน 1-2 ชั่วโมง

2. ผลการวิเคราะห์เนื้อหา หลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่

2.1 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับเนื้อหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.477 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) ความขยันมั่นเพียร 2) การศึกษา เล่าเรียน หาความรู้ 3) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา 4) นิทานพื้นบ้านและความเป็นอยู่ของประชาชน และ 5) นิทานอิงธรรมะ ควรเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นหลักการที่ถูกต้องตามหลักการในพระธรรมวินัยโดยยึดถือตามหลักคัมภีร์ให้ตรงในอรรถและพยัญชนะ พร้อมกับให้รู้จักวัฒนธรรมประเพณีของล้านนาทั้งที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาปรับใช้ในการทำพิธีหรืออบรมสั่งสอนผู้ที่มารับฟังควรมีเนื้อหาเป็นปัจจุบันและสื่อสารให้ผู้ที่รับฟังมีความเข้าใจได้ง่ายนำไปใช้ได้จริง ที่เป็นจริง ทันยุค ทันสมัย กะทัดรัด ไม่หนักพิธีกรรมมากเกินไป เหมาะกับกาลเทศะ และเกิดประโยชน์ ให้ข้อคิดในการดำรงชีวิต

2.2 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับหลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.375 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) พรหมวิหาร (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) 2) บุคคลหาได้ยาก (บุพพการี กตัญญูกตเวที) 3) บุญกิริยาวัตถุ (ทาน ศีล ภาวนา) 4) ธรรมมีอุปการะมาก (สติ สัมปชัญญะ) 5) อิทธิบาท (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ควรเน้นหลักธรรมเกี่ยวกับการครองตน ครองคน ครองงาน เป็นหลักธรรมพื้นฐานไม่ยากมากนัก ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหาร สังคหวัตถุ อิทธิบาท โลกธรรม 8 อันเป็นหลักที่ควรนำไปเผยแพร่เพราะเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบัน ถ้าเป็นเด็กเล็กควรที่จะนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนเพียรหาความรู้ใส่ตัวใส่ตัวผสมประสานกับการฝึกระเบียบวินัย ถ้าเป็นเด็กวัยรุ่นควรเน้นหลักธรรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง สามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

3. แนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่

3.1 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับแนวทางการเพิ่มคุณค่าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.571 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) สร้างองค์ความรู้ใหม่จากวรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ และจัดหลักสูตรระยะสั้น “การเทศน์พื้นเมืองเหนือ” 2) จัดทำคู่มือวรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ 3) สร้างเสริมการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชน และระดับอุดมศึกษา มีวิชาวรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ 4) จัดทำหนังสือ นิทานอิงธรรม ฉบับล้านนา และ 5) จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา และจัดทำหนังสือวรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ การเพิ่มคุณค่าการให้คติในการดำเนินชีวิต ให้ยึดมั่นในศีลธรรมอันดี เป็นการปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าทางศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนเด็กรุ่นใหม่ เพื่อชี้ให้เห็นค่าของความถูกต้อง โดยการหาวิธีการเพิ่มคุณค่าได้เช่น ทำแผ่นซีดีแจก สร้าง Application (ระบบประยุกต์) ใหม่ๆ หรือสร้างช่อง YouTube (แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับแชร์) เผยแพร่ในระบบดิจิทัล เพื่อกระตุ้นให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ โดยการออกเป็นเอกสารหรือหนังสือ มีขั้นตอนชัดเจน มีความเป็นไปได้เหมาะสมกับคุณค่าทางเศรษฐกิจของผู้นั้น เผยแพร่โดยการทำวีดีโอ เผยแพร่ทางสื่อว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ

3.2 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับแนวทางการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยโดยรวมระดับอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.551 ซึ่งสามารถเรียง 5 อันดับแรกได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมนักปราชญ์ท้องถิ่นอื่นในการรวบรวมข้อมูล 2) จัดทำหลักสูตรสำหรับนักเผยแผ่รุ่นใหม่ 3) วิเคราะห์หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับคนรุ่นใหม่ 4) วิเคราะห์แนวคิดเชิงปรัชญาจากวรรณกรรมและจัดทำเว็บไซต์ในการเผยแผ่วรรณกรรมทางพุทธศาสนา และ 5) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ

แนวทางการจัดการฉบับมุขปาฐะในมิติใหม่โดยการจัดการเรียนการสอนโดยนักปราชญ์ชุมชน ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา สามารถทำได้โดยส่งเสริมกิจกรรม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานวรรณกรรมมุขปาฐะ รวมทั้งการค้นคว้าวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาเพื่อเป็นแนวทางในการสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น มีการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ที่เป็นระบบในลักษณะมีหน่วยงานรับผิดชอบและจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อให้วรรณกรรมท้องถิ่นได้มีพื้นที่ในสื่อ โดยมีแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา: อัตลักษณ์ พัฒนาการและการเพิ่มคุณค่าในมิติใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์และพัฒนาการของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา

พบว่า ความเป็นอัตลักษณ์ของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนา ไม่ว่าจะเป็นการเทศนาพื้นเมือง และการเวนตาน การขอขมาลาโทษพระรัตนตรัยและอื่นๆ สุภาษิตล้านนา การขอขมาศพโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ และการเล่านิทานคติสอนใจ ร่วมทั้งการสวดมนต์ตั๋น (สวดพระคาถาพุทธาภิเษกแบบบล้านนา) ความเด่นชัดของการเวตานเป็นการกล่าวรายงานให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ทราบถึงการทำบุญวันนี้และจะมีการย่อคุณพระพุทธ เทวดา เทวบุตร ท้าวทั้ง 4 และแม่ธรณีเพื่อรับทราบในงานบุญ พัฒนาการของวรรณกรรมอันเกิดจากการผสมผสานกับเหตุการณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทชุมชน การผสมผสานกับภาษาท้องถิ่นอื่นๆ และการปรับใช้ตามกาลเวลาที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีความสอดคล้องกับระบบการปกครอง ดังเช่นการเปลี่ยนในการกล่าวบูชาสรงน้ำพระธาตุเจดีย์จะเป็นแบบเล่าประวัติความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์นั้นๆ แต่ปัจจุบันจะเป็นการกล่าวลักษณะรายงานเพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้ถึงจุดประสงค์ของงานและใครเป็นเจ้าภาพของงานมากกว่า การเวตานในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงให้ย่อให้สั้นลงและแทรกประวัติเจ้าภาพเข้ามา ใช้คำถวายทานตามภาคกลางไปก็มี คงเปลี่ยนไปตามยุคสมัย สอดคล้องกับลภัสรินทร์ ฉัตรวังคีรี (2561, หน้า 37-66) ได้กล่าวถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์ล้านนาไว้ว่า การนิยามอัตลักษณ์ล้านนามีการเชื่อมโยงเข้ากับความเป็นพหุลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมล้านนา ซึ่งดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ล้านนายังประกอบสร้างและปรับเปลี่ยนในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม โดยนักเขียนได้แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนตนเองในมิติที่มีการต่อรองกับศูนย์กลางอานาจที่กาหนดโดยรัฐ การเล่นล้อกับวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ การเล่นล้อกับวัฒนธรรมตะวันตก การเล่นล้อกับกระแสท้องถิ่นนิยม และการเล่นล้อกับเพศสถานะในกระแสยุคปัจจุบัน

2. เนื้อหา หลักธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ พบว่า หลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่ ได้แก่ พรหมวิหาร (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) บุคคลหาได้ยาก (บุพพการี กตัญญูกตเวที) บุญกิริยาวัตถุ (ทาน ศีล ภาวนา) ธรรมมีอุปการะมาก (สติ สัมปชัญญะ) อิทธิบาท (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) การเผยแผ่ ควรเน้นหลักธรรมเกี่ยวกับการครองตน ครองคน ครองงาน เป็นหลักธรรมพื้นฐานไม่ยากมากนัก ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักเบญจศีลเบญจธรรม พรหมวิหาร สังคหวัตถุ อิทธิบาท โลกธรรม อันเป็นหลักที่ควรนำไปเผยแพร่เพราะเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเป็นอารยธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำคนให้เจริญขึ้นพร้อม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แต่ผู้ใดยังไม่มั่นคงในอารยธรรม ผู้นั้นพึงควบคุมตนให้ได้ในทางกายและวาจาก่อนเป็นอย่างน้อย ด้วยการประพฤติตามหลักศีล 5 (องฺ.ปญฺจก. 22/172/227) ก็ยังจะได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลธรรม คือ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ การเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม การเว้นจากการกล่าวคำเท็จ การเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย

3. แนวทางการเพิ่มคุณค่าและการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ พบว่า แนวทางการจัดการวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นล้านนาในมิติใหม่ โดยการมีส่วนร่วมนักปราชญ์ท้องถิ่นอื่นในการรวบรวมข้อมูล การจัดทำหลักสูตรสำหรับนักเผยแผ่รุ่นใหม่ การวิเคราะห์หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับคนรุ่นใหม่ การวิเคราะห์แนวคิดเชิงปรัชญาจากวรรณกรรม และจัดทำเว็บไซต์ในการเผยแผ่วรรณกรรมทางพุทธศาสนา การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วรรณกรรมพุทธศาสนามุขปาฐะ แนวทางการจัดการฉบับมุขปาฐะในมิติใหม่โดยการจัดการเรียนการสอนโดยนักปราชญ์ชุมชน ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา สามารถทำได้โดยส่งเสริมกิจกรรม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานวรรณกรรมมุขปาฐะ รวมทั้งการค้นคว้าวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาเพื่อเป็นแนวทางในการสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น มีการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ที่เป็นระบบในลักษณะมีหน่วยงานรับผิดชอบและจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้วรรณกรรมท้องถิ่นได้มีพื้นที่ในสื่อ โดยมีแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งเป็นไปแนวคิดมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มุ่งการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศโดยการพัฒนาคนให้มีความรอบรู้คู่กับการเสริมสร้างคุณธรรมให้เข้มแข็ง โดยพัฒนาคุณภาพคนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดี รู้รักษ์และสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีและค่านิยมที่ดีงามมีร่างกายแข็งแรงได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับบัวผิน ฝาแก้ว, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และสมบัติ ฤทธิเดช (2554, หน้า 121-129) ได้ทำศึกษาการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกระบวนการจัดการความรู้; Local Literary Learning by Using Knowledge Management Process พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น ใช้เครื่องมือการจัดการความรู้จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) เรื่องเล่าเร้าพลัง 2) การสกัดขุมความรู้ 3) การสังเคราะห์แก่นความรู้ 4) การบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การถอดบทเรียน กระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกระบวนการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่นมีกระบวนการในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การศึกษาความต้องการการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น 2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น 3) กระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น และ 4) การประเมินกระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ คณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรมีการจัดทำคู่มือวรรณกรรมมุขปาฐะทางพระพุทธศาสนาให้เป็นหมวดหมู่สำหรับนักเผยแผ่ไม่ว่าคู่มือสำหรับ

พระธรรมกถึก คู่มือสำหรับปู่จารย์ คู่มือสำหรับอุบาสกอุบาสิกาและประชาชนทั่วไป คู่มือสำหรับการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.2 กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรกำหนดนโยบายให้มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ อันเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น

1.3 กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรวางแผนในจัดการวรรณกรรมมุขปาฐะทางพระพุทธศาสนาให้เป็นระบบโดยเริ่มต้นตั้งแต่การศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลจนถึงแนวทางในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้เกิดมีแก่ชุมชน สังคม ในรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐกับชุมชนไม่ว่าจะบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างศูนย์กลางการเรียนรู้วรรณกรรมมุขปาฐะล้านนา แก่นักเรียนและประชาชนในภาคเหนือ

2.2 ควรวิจัยแบบบูรณาการวรรณกรรมมุขปาฐะท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมมุขปาฐะโดยการสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อเกิดการเรียนรู้วรรณกรรมแบบมุขปาฐะทางพระพุทธศาสนา อันเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

2.4 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาพระนักเทศน์และปู่จารย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการอนุรักษ์ ส่งเสริมพัฒนาวรรณกรรรมท้องถิ่นในคงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยอัตลักษณ์ พัฒนาการและแนวทางพัฒนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนามุขปาฐะท้องถิ่นล้านนามีประเด็นสำคัญที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ คือ

1. การเวตาน (คำถวายสังฆทาน) และการสวดมนต์ตั๋นในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะท้องถิ่นในล้านนาอันแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี โดยการเวตานมีความเด่นชัดในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในการทำบุญและพิธีกรรมจะมีการยกย่องคุณพระพุทธ เทวดา เทวบุตร ท้าวจตุโลกบาล และแม่ธรณีเพื่อรับทราบในงานบุญ การสวดมนต์ตั๋นก็มีบทและวิธีการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาจะไม่เหมือนกับภาคอื่น มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ตามบริบทและเวลาที่กำหนดไว้ การสวดมนต์ตั๋นก็มีการปรับใช้ให้สั้นลงไม่เกิน 1-2 ชั่วโมง อันสะท้อนถึงการปรับตัวของวรรณกรรมนี้ให้สอดคล้องกับระบบการปกครองและสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและบริบทชุมชน ดังนั้น ความเป็นอัตลักษณ์และการปรับตัวของวรรณกรรมนี้ช่วยให้มีความสมบูรณ์ยังคงเป็นส่วนสำคัญของชีวิตสังคมในล้านนาได้ดี

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่เห็นด้วยกับเนื้อหาและหลักธรรมที่ถูกนำเสนออยู่ในระดับที่สูง ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจและความรับรู้ที่เป็นที่พึงพอใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งเน้นความสมเหตุสมผลและการนำเสนอเนื้อหาที่สื่อสารได้ง่ายและเข้าใจได้ง่ายเพื่อให้ผู้ที่รับฟังหรือเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์จริงๆ หลักการและหลักธรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์และความเหมาะสมในปัจจุบัน เป็นการนำเสนอที่มีความเหมาะสมและทันสมัยเพื่อสร้างความเข้าใจและความสนใจในพระพุทธศาสนาให้กับคนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี

3. การพัฒนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในมิติใหม่โดยการรวบรวมข้อมูลจากนักปราชญ์ท้องถิ่นและจัดทำหลักสูตรสำหรับนักเผยแผ่รุ่นใหม่ วิเคราะห์หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับคนรุ่นใหม่ และแนวคิดเชิงปรัชญา รวมถึงการสร้างเว็บไซต์และศูนย์การเรียนรู้โดยเน้นให้นักปราชญ์ชุมชนมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในการสืบสานวรรณกรรมมุขปาฐะ การเผยเผยนี้น่าจะเป็นแนวทางพัฒนาวรรณกรรมท้องถิ่นในมุขปาฐะได้อย่างเต็มที่และเพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคมในล้านนาอย่างดียิ่งและมีความยั่งยืนต่อไป



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

บัวผิน ฝาแก้ว, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และสมบัติ ฤทธิเดช. (2554). การเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกระบวนการจัดการความรู้. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(1), 121-129.

บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ์ และศรีสุดา วงษ์ชุ่ม. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 38(3), 105-126.

พระปลัดจตุพร วชิรญาโณ. (2562). โคม: แนวคิดประวัติศาสตร์และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบล้านนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(1), 34-45.

พระปลัดบุญช่วย จิตจิตฺโต, พระครูปลัดกิตติพงษ์ กิตฺติโสภโณ และพระนภดล ปภสฺสรวโส. (2566). การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธล้านนา. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 4(1), 83-84.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย: ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลภัสรินทร์ ฉัตรวังคีรี. (2561). ชุมชนทางชาติพันธุ์และศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้ากับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ล้านนาในวรรณกรรมของมาลา คำจันทร์ และพิบูลศักดิ์ ละครพล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 10(2), 37-66.

วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2556). อุดมการณ์ความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 261-269.

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี*

Personal Factors and Academic Administration Factors Affecting Teacher's Active Learning Management Competencies under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi

ธนสุชาพร มิ่งขวัญ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
Tanasuchaporn Mingkhwan and Jantarat Phutiariyawat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: tanasuchaporn.mingkhwan@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ระดับของการบริหารวิชาการในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี 4) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี รวมทั้งสิ้น 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสมการถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและระดับการบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

*ได้รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2567
Received: February 28, 2024; Revised: June 19, 2024; Accepted: June 24, 2024

2. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง -.072 ถึง 0.86 โดยมีองค์ประกอบย่อยบางคู่ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยการบริหารวิชาการสามารถพยากรณ์ตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้ร้อยละ 52.20

4. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาได้ร้อยละ 56.70 ซึ่งสมการทำนายนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้านระดับการศึกษา ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยการบริหารวิชาการ มีอิทธิพลทางบวก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีหนึ่งด้านที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ คือ นิเทศการศึกษา

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนบุคคล; ปัจจัยการบริหารวิชาการ; สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก; ครู; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the level of proactive learning management competence among teachers, as well as the level of academic management within the jurisdiction of the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office; 2) to examine the relationship between academic administration and teacher's proactive learning management competencies; 3) to explore the relationship between personal factors and teacher's proactive learning management competencies; and 4) to study the factors affecting teacher proactive learning management competencies. The sample group for this research consisted of 320 teachers in basic education schools. The tools used for data collection was a five-point Likert scale questionnaire with an IOC (Item Objective Congruence) value of 0.50 or higher. The statistical analyses used included percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and enter multiple regression.

The findings revealed the following:

1. The levels of teachers' proactive learning management competencies and academic administration within the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, when considered by specific aspects, were at the highest level.

2. Personal factors and academic administration factors were related to the proactive learning management competencies of teachers in schools. The correlation

coefficients for all variables ranged from -0.072 to 0.86, with some sub-component pairs not showing statistical significance.

3. Academic administration factors could predict 52.20% of the variance in the proactive learning management competencies of teachers in schools.

4. Personal factors and academic administration factors together could predict 56.70% of the variance in the proactive learning management competencies of teachers in schools, with the prediction equation being statistically significant at the .001 level. Educational level was not statistically significant. Academic administration factors had a positive influence, significant at the .05 level, with one area, educational supervision, not showing statistical significance.

Keywords: Personal and academic administration factors; Proactive learning management competencies; Teachers; Secondary Educational Service Area Office, Nonthaburi

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากสำหรับการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาครูหรือบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเน้นการพัฒนาใน 6 ด้าน คือ ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการปรับสมดุลเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาวเพื่อความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน

จากนโยบายเร่งด่วน (Quick Policy) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี พ.ศ. 2566 เน้นยกระดับคุณภาพผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) นโยบายนี้เป็นจุดเริ่มต้นให้สถานศึกษาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรและการผสานงานที่มีอยู่ การจัดการศึกษาในประเทศไทยจึงมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภท โดยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ปรับเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” อย่างไรก็ตามครูบางกลุ่มยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ยังคงเน้นเนื้อหาและการบรรยายแบบเดิม ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนไม่สนุกสนานและนักเรียนขาดความกระตือรือร้น

ในการเรียน ครูยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการสร้างสรรค์การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (นิตยา มณีวงศ์, 2564, หน้า 161-173) การอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสวรรยา ตาขำ, อนุภูมิ ยัง และจุฑามาส ศรีจำนงค์ (2563, หน้า 81-93) กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ผลการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายยังรวมถึงการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มศักยภาพและการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) (เจนณรงค์ วิธีดี, 2565, หน้า 1-15)

จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยมีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for Learning) นโยบายนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับมีสมรรถนะที่ดีขึ้น สถานศึกษาจึงควรปรับใช้รูปแบบการสอนตามนโยบายนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล บรรดาศักดิ์ (2559, หน้า 175-189) ที่ระบุว่าผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 มีความต้องการเรียนรู้ตลอดเวลา มีความคิดเชิงเหตุผลและสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีมีกลยุทธ์ที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนนำไปสู่การใช้ชีวิตและการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Digital Life & Learning) รวมถึงการสร้างรายได้ระหว่างเรียน สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเป็น ผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม (Co-creation) สำหรับผู้เรียนทุกระดับ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กบางส่วนมีทรัพยากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ ทำให้ครูมีภาระงานมากไม่สามารถสอนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งครูบางส่วนสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกเนื่องจากอัตรากำลังไม่เพียงพอ ภาระงานและปริมาณงานมากเกินไป คำสั่งการปฏิบัติงานจากส่วนกลางขาดความชัดเจน มีความซ้ำซ้อน ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการแสดงออกในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนจนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (จรูญ พานิชย์ผลินไชย, 2559, หน้า 25-37; เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562, หน้า 266-280; ทิศนา แขมมณี, 2558; สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558; สุพิษ ชัยมงคล, 2556) ซึ่งสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นคุณลักษณะหรือความสามารถของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่ง

เป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ส่งต่อให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้และสมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง (ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์สิริกุล, 2563)

จากเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายคือการจัดการศึกษาและผู้บริหารมีหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยทำงานร่วมกับครูผู้สอนโดยกระตุ้นพร้อมให้คำแนะนำจึงทำให้ครูผู้สอนทุกคนร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ (มูนา จารง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัฏฐา คุณสุข (2565) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี และการนิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล ตามที่ กรุณา โถชาลี และคณะ (2560, หน้า 238-251) กล่าวไว้ว่า เป็นคุณสมบัติของบุคคลหรือบุคลากรครูที่เกิดจากวัยวุฒิ คุณวุฒิประสบการณ์และการอบรมมาผสมผสานกันทำให้บุคลากรครูเป็นผู้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพราะมีความสำคัญ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดและการลงมือปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดของตนเอง ให้เกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างวิจารณญาณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา ประเมินคุณค่า ตัดสินใจ และสร้างสรรค์ได้ มุ่งสร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนที่มีความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่ต่างกัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ กมลวรรณ แสนเสนาะ และนันทิยา น้อยจันทร์ (2565) สอดคล้องกับองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแนวคิดของ Stacy Zeiger (2015) และกานต์สินี วิเศษสมบัติ (2565, หน้า 12-24) กล่าวไว้ว่า ครูควรมีองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 5 ด้านคือ 1) การออกแบบการเรียนการสอน 2) ใช้วิธีการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ 3) การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการสอน 4) ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5) การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติ

จากปัญหาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เพื่อตอบสนองกลยุทธ์ที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ระดับของการ บริหารวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) โดยศึกษาแนวคิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากนักวิชาการ เอกสาร ตำรา ข่าว บทความ ผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้กรอบแนวคิดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีค่าความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยการบริหารวิชาการในสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .948 และแบบสอบถาม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .926 และขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 1,830 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 320 คน โดยทำการสุ่มโรงเรียนแต่ละขนาดอย่างง่ายตามสัดส่วน (Proportion Size) จะได้จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 9 โรงเรียน ซึ่งจะได้โรงเรียนขนาดเล็ก และโดยมีรายชื่อโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและจำนวนครูที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตลอดเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ได้รับตอบกลับมา 320 คน คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ผ่านการรวบรวมมาแล้วมาวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้

ทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ แบบเป็นขั้นตอน (Multiple Regression Analysis- Enter Method)

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี สรุปผลได้ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้วิธีการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ถัดมา คือ ด้านออกแบบการเรียนการสอน และด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ

2. ระดับการบริหารวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ถัดมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้

3. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง -.072 ถึง 0.86 โดยมีองค์ประกอบย่อยบางคู่ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ได้ร้อยละ 56.70 (R^2 = .567) ซึ่งสมการทำนายนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงาน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านระดับการศึกษาไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยการบริหารวิชาการ พบว่า มีอิทธิพลทางบวก 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มี 1 ด้านที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในสมการนี้ คือ ด้านการนิเทศการศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ผู้วิจัยได้นำประเด็น

สำคัญที่ค้นพบจากการศึกษามาอภิปรายโดยรวมและรายด้าน ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จากการศึกษาระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้วิธีการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ถัดมา คือ ด้านออกแบบการเรียนการสอน และด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี มีกระบวนการและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการและระดับความพร้อมของผู้เรียน รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือที่ทันต่อยุคสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนจากเทคนิคและวิธีต่างๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่น่าสนใจให้แก่ผู้เรียน สะสมประสบการณ์ นำไปสู่กระบวนการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการคิด ลงปฏิบัติจริงอย่างสร้างสรรค์และเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง

ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี (2566) ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดนนทบุรี มีกลยุทธ์ที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม (Co-creation) ให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้เสนอไว้ว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูพึงมีเพื่อนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดความรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามที่ ฐนกร สองเมืองหนู, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และมนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2562, หน้า 63-73) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านการให้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มากที่สุด

2. ระดับการบริหารวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี การศึกษาระดับการบริหารวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ถัดมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมาจากผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ให้ความสำคัญกับหัวใจหลักของสถานศึกษา คือการบริหารวิชาการ ถือเป็นงานที่สำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งฝ่ายผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผล ให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน พร้อมปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับธนัฏฐา คุณสุข (2565) อธิบายไว้ว่า หากต้องการให้คุณภาพการศึกษาของนักเรียนประสบความสำเร็จ งานบริหารวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษาและเป็นงานที่สำคัญมากที่สุดในโรงเรียน ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ซึ่งไม่เพียงแต่สถานศึกษาเท่านั้น ที่จะทำให้การบริหารวิชาการเข็มแข็ง กระบวนการในการดำเนินการก็มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการ

นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ งานวิจัยของธนัฏฐา คุณสุข (2565) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีค่าเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก็จะมีค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าการ บริหารวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดีนั้น จะต้องอาศัยการจัดการด้านการจัดการ เรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษามากที่สุดคือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล ส่วนตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระดับการศึกษาในภาพรวม พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง -.072 ถึง 0.868 โดยมีองค์ประกอบย่อยบางคู่ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากปัจจัยส่วนบุคคลเป็นคุณลักษณะ และความพึงพอใจที่มีเฉพาะของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา อายุ เพศ

ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ หรือพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน รวมไปถึงการฝึกฝนพัฒนาตนเองในการการฝึกอบรมในด้านที่ไม่ถนัด เช่น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างนวัตกรรมใหม่ นอกจากนั้น ประสบการณ์การทำงานก็มีความสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามาถ สั่งสมประสบการณ์ นำมาพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จึงสัมพันธ์กับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในการจัดการเรียนการสอนหรือการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของเดวิด แมคเคอแลนด์ (1987) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะเป็นบุคลิกที่ซ่อนในแต่ละบุคคล สามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับกรุณา โถชาลี และคณะ (2560, หน้า 238-251) ได้สรุปนิยามไว้ว่า สมรรถนะ (Competency) เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความสำเร็จตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่องค์การกำหนดเอาไว้ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตได้ว่า บุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่โดดเด่นในองค์การ

นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยของพูนสุข อุดม (2556) ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูในภาคใต้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านกระบวนการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถนะของครู มากที่สุด คือ การพัฒนาตนเองของครู รองลงไป คือ ประสบการณ์ในการสอน และภาระงานของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของสวรรยา ตาขำ, อนุภูมิ ยัง และจุฑามาส ศรีจำนงค์ (2563, หน้า 81-93) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะครูศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และปัจจัยด้านบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะครูศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยการบริหารวิชาการด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ในมาตรา 9 ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา โดยแบ่งขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา ไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญ

ต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2560) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนและผู้นำการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องใจกว้าง และยินดีต่อบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการของครูโดยครูจะต้องมีความสมัครใจในการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นผู้บริหารยังมุ่งเน้นครูให้เกิดทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสำคัญ ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบข่ายงานของการบริหารงานวิชาการ

นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของธนัฏฐา คุณสุข (2565) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีค่าเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก็จะมีค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าการบริหารวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดีนั้น จะต้องอาศัยการจัดการด้านการจัดการ เรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรการวัดประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และข้อค้นพบจากงานวิจัยของพิชชาพร อุ่นศิริ (2564, หน้า 120-132) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดรางกำหยาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดรางกำหยาด ด้านความต้องครอบคลุม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความ เป็นไปได้ มีผลประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ปัจจัยส่วนบุคคลคล และปัจจัยทางวิชาการร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ได้ร้อยละ 56.70 ซึ่งสมการทำนายนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์การทำงานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านระดับการศึกษา ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากในประเทศไทยนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกกำลังเป็นนโยบายทางการศึกษาที่ครูต้องนำไปปฏิบัติ โดยครูต้องออกแบบกิจกรรมสะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องปฏิบัติเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) อธิบายว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทาง Active Learning

ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปประยุกต์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงด้านประสบการณ์การทำงาน ทั้งนี้ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี เป็นครูที่มีอายุน้อยกว่า มีการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีค่อนข้างบ่อยในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย ติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงความสามารถการสืบค้นแหล่งข้อมูลในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโซเชียลมีเดียทั้งนี้ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีเกิดจากการมีประสบการณ์ในการทำงานซึ่งบุคลากรอาจมีประสบการณ์ในการทำงานมาหลายแห่งโดยไม่ จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการทำงานเสมอไป และบุคลากรที่ผ่านการทำงานอาจจะได้รับ ประสบการณ์จากการทำงานไม่เท่าเทียมกัน ประสบการณ์การทำงานมักจะสอดคล้องกับอายุของบุคลากรเนื่องจากบุคลากรที่มีอายุมากก็จะมีประสบการณ์ในการทำงานมาก และด้านประสบการณ์ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่า beta = .048 อาจเนื่องมาจากปัจจุบันการประเมินผลเพื่อเลื่อนตำแหน่งมีเกณฑ์และหลักการที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ การฝึกอบรมเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้ และปฏิบัติไปในแนวทางที่ถูกต้อง ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าใจหลักการวิธีการช่วยเพิ่มพูนทักษะและเทคนิคที่เหมาะสมให้กาเปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และครูได้เห็นศักยภาพความสามารถของตน สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของอนุชา กอนพ่วง (2550, หน้า 29-42) พบว่า การศึกษาอบรมเป็นหนึ่งในตัวแปรสังเกตได้ที่สามารถวัดภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของการศึกษาและในงานวิจัยของสวรรยา ธีราวิทยางกูร (2546) พบว่า การฝึกอบรมส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

ปัจจัยการบริหารวิชาการสามารถพยากรณ์ตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ซึ่งมีอิทธิพลทางบวก 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี มีการดำเนินงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนานักเรียนเป็นตัวกำหนดปริมาณงานสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี (2566) อธิบายไว้ว่า กลยุทธ์ในการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี มี 4 กลยุทธ์ ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ศึกษา ให้ทันต่อยุคสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฏฐา คุณสุข (2565) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี คือการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนช่วยให้กระบวนการสอนครูบรรลุผลได้อย่างง่าย โดยการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนเพียงพอให้ครูอาจารย์สามารถนำไปใช้และเลือกใช้ได้ตามความถนัดและ เหมาะสมเกิด การเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น ดังนั้นสื่อควรเน้นตั้งแต่เริ่มจัดทำจัดหาจากท้องถิ่นจนถึงการพัฒนาต่อยอดให้มีความทันสมัยเป็นปัจจุบัน

ด้านที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในสมการนี้ คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องจากในประเทศไทยนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกกำลังเป็นนโยบายทางการศึกษาที่ครูต้องนำไปปฏิบัติ โดยครูต้องออกแบบกิจกรรมสะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องปฏิบัติเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) อธิบายว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทาง Active Learning ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปประยุกต์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง ซึ่งเวียงชัย แสงทอง และคณะ (2565, หน้า 123-133) ได้อธิบายว่า การนิเทศการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู แต่ในปัจจุบันยังพบว่าการนิเทศการศึกษามีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดแคลน อัตรากำลังศึกษานิเทศก์ ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณศึกษานิเทศก์ มีภาระมาก ทำให้ไม่มีเวลานิเทศ การนิเทศไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจ และสนับสนุนให้เกิดการนิเทศ และขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพราะฉะนั้นอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการนิเทศการศึกษา โดยนัยนา ฉายวงค์ (2560) อธิบายว่า บทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ เกิดการนิเทศแบบผสมผสาน (Blended Supervision) ซึ่งมีการผสมผสานการนิเทศแบบพบหน้าแบบ (Face to Face) และการนิเทศแบบออนไลน์ (Online) เข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศให้มีความยืดหยุ่น รวดเร็วในการสื่อสาร และการเก็บบันทึกข้อมูล ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ช่วยให้ผู้รับการนิเทศเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้นิเทศดำเนินการนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง ช่วยลดข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการนิเทศและให้การนิเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังข้อค้นพบ ในงานวิจัยของ เวียงชัย แสงทองและคณะ (2565) รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า 1) ครูโรงเรียนประถมศึกษามีสภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศแบบ ผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการนิเทศแบบ ผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา มีชื่อเรียกว่า “PIDA Model” ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน เพื่อส่งเสริม

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้วิธีการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ดังนั้น โรงเรียนควรให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนโดนเน้าให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะต่างผ่านกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติ เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ประสบการณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพมากขึ้นและทำให้การปฏิบัติงานของครูเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารวิชาการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ออกการจัดการเรียนการสอนโดยการผสมผสานระหว่างครูกับนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาที่ส่งผลต่อผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ครูเกิดสมรรถนะในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต มีการขับเคลื่อน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับโอกาสประสบการณ์ใหม่ ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์มี โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมที่ดีส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน และได้แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น และมีความสุขในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

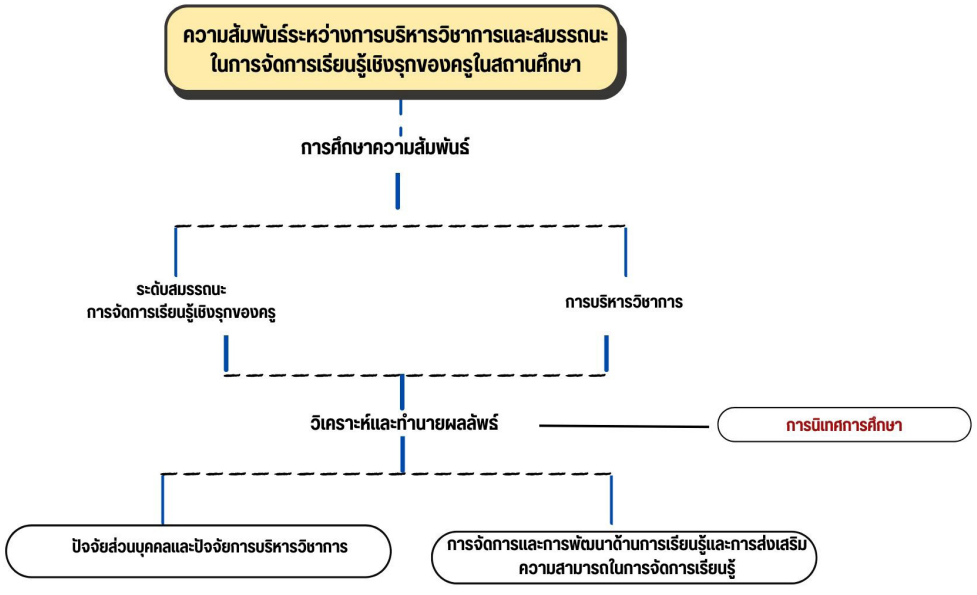
2.1 ควรศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อยืนยันและสนับสนุนผลการวิจัยกับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2.2 ควรทำวิจัยเชิงทดลองที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำไปใช้และพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อศึกษาเชิงลึกในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวิชาการและสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ซึ่งระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและการบริหารวิชาการอยู่ในระดับสูงสุด มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยการใช้ปัจจัยส่วนบุคคลและการบริหารวิชาการร่วมกันในการวิเคราะห์และทำนายผลลัพธ์ที่สำคัญทางสถิติ แต่มีปัจจัยบางส่วนที่ไม่มีความสำคัญทางสถิติ เช่น การนิเทศการศึกษา ดังนั้น การจัดการและการพัฒนาด้านการเรียนรู้และการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาได้มากที่สุด ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ แสนเสนาะ และนันทิยา น้อยจันทร์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษากับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”, 31 สิงหาคม 2565*, (หน้า 992-999). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

กรุณา โถชาลี และคณะ. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 238-251.

กานต์สินี วิเศษสมบัติ. (2565). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน. *วารสารวิจัยและพัฒนาสหวิทยาการ*, 1(3), 12-24.

จรูญ พานิชย์ผลินไชย. (2559). การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 22(2), 25-37.

เจนณรงค์ วิธีดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านกุดกว้างประชาสรรค์. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(6), 1-15.

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารแสงอีสาน*, 16(2), 266-280.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). *แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฐนกร สองเมืองหนู, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และมนสิช สิทธิสมบูรณ์. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย*, 14(27), 63-73.

ทิศนา แขมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพล บรรดาศักดิ์. (2559). การเป็นผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21: มุมมองจากอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(2), 175-189.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). *การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี*. (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นัยนา ฉายวงค์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นิตยา มณีวงศ์. (2564). ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยความสำเร็จการเรียนออนไลน์ แอปพลิเคชันไลน์ในช่วงวิกฤต COVID 19. *ครุศาสตร์สาร*, 15(1), 161-173.

พิชชาพร อุ่นศิริ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดรางกำหยาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(4), 120-132.

พูนสุข อุดม. (2556). *การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูในภาคใต้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

มูนา จารง. (2560). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2.* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เวียงชัย แสงทอง และคณะ. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษายุคใหม่: นิเทศอย่างไรในยุคนิวนอร์มอล. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทรรศน์*, 17(1), 123-133.

ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์สิริกุล. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก: กรณีศึกษาสหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สวรรยา ตาขำ, อนุภูมิ ยัง และจุฑามาส ศรีจำนง. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 37(102), 81-93.

สวรรยา ธีราวิทยางกูร. (2546). *ความสามารถทางการจัดการของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรการธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ของไทย.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. (2566). *แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ประจำปีงบประมาณ 2566.* เข้าถึงได้จาก https://main.spmnonthaburi.go.th/aplan/

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สุพิษ ชัยมงคล. (2556). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

อนุชา กอนพ่วง และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 30(4), 29-42.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge United Kingdom: University Press.

Zeiger, S. (2015). *English Education*. Miami State: Miami University.

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด*

The Development Strategy of Buddhist Method for Happiness Society for the Elderly People, Roi Et Province

พระมหาศุภชัย สุภกิจฺโจ (ศุภชัย บุตระเกษ), คัมภีรภาพ คงสำรวย, ชุลีพร นาหัวนิล และนัยน์ปพร สุภา
Phramaha Suphachai Suphakicco (Suphachai Butraket), Khamphiraphap Kongsumruay, Chuleeporn Nahuanil and Naipraporn Supa
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: suphachai.boo@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมือง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้สูงอายุที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ การดำรงชีวิต และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น 358 คน ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 9 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าว จำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาฯ จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis: MR และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีตัวแปร อายุ และเพศของผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

*ได้รับบทความ: 14 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2567
Received: August 14, 2023; Revised: June 6, 2024; Accepted: June 19, 2024

(P-value = .000) ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดได้ร้อยละ 0.48 (R^2 = .048) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ Y = 3.648 + -.054X1 + -.050X2

2. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความเหมาะสม รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา; พุทธวิธีสังคมอุดมสุขผู้สูงวัย

Abstract

The purposes of this research were 1) The Development Strategy of Buddhist Method for Happiness Society for the Elderly People, Roi Et Province, and 2) evaluate this strategy. The sample group for this study consisted of elderly individuals from the Mueang district of Roi Et province. This was a mixed method research. The researcher specifically chose a sample group consisting of seniors who face health-related issues, lifestyle challenges, and family-related problems. A total of 358 individuals were chosen. Data was collected through structured interviews from 9 respondents and evaluated by 17 qualified individuals. The research tools used included structured interviews, a questionnaire regarding problem conditions with 20 items. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation (r), Multiple Regression Analysis (MR), and Descriptive Analysis.

The research results was found that:

1. The study on the condition, problems, and factors influencing the development strategy of Buddhist method for happiness society for the elderly people, Roi Et found that the age and gender of the elderly in Roi Et predict the factors affecting the development of the Buddhist approach for an ideal society significantly (P-value = .000). These two variables explain the variance in factors affecting the development by 0.48 percent (R^2 = .048). The forecast equation can be written in raw scores as: Y = 3.648 + -.054X1 + -.050X2.

2. The evaluation of the strategy for the Buddhist method for happiness society for the elderly people, Roi Et province is generally at a high level. The aspect with the

highest opinions is appropriateness, followed by accuracy and feasibility. The aspect with the least opinions is practicality.

Keywords: Development strategy; the Buddhist method for happiness society for the elderly

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับมหภาค ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากรการออมและการลงทุนงบประมาณของรัฐบาลการจ้างงานและผลิตภาพของแรงงานและระดับจุลภาค ได้แก่ ตลาดผลิตภัณฑ์ และบริการด้านต่างๆ โดยองค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2643 (ค.ศ. 2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุหมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก และปัจจุบันประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมานับตั้งแต่ปี 2549 กล่าวคือมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 ของประชากรทังหมดโดยจากสถิติประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2558 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมดจำนวน 65,729,098 คน เป็นประชากรผู้สูงอายุจำนวน 9,456,193 คน คิดเป็นร้อยละ 14.38 ของประชากรทังหมดซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเป็นประเทศที่สองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุรองจากประเทศสิงคโปร์และเมื่อสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 หรือในอีกเพียงปีข้างหน้าและคาดว่าจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้านี้เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (ศิลปสวย ระวีแสงสูรย์, 2560, หน้า 1)

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนี้นอกจากส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรแล้วการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังส่งผลกระทบกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมด้วยโดยสัดส่วนผู้สูงอายุที่มากขึ้น ในขณะที่สัดส่วนประชากรวัยทำงานมีเท่าเดิมหรือลดลงจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตทำให้กำลังแรงงานน้อยลงมีภาคการผลิตและอุปทานแรงงานลดลง ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ค่าแรงสูงขึ้นหรือเกิดการขาดแคลนแรงงานได้และทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) รวมทั้งรายได้ประชาชาติและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลงส่วนในด้านการดูแลและการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุนั้นสัดส่วนประชากรสูงอายุและสัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานในครอบครัวจะขาดความสมดุล ดังนั้นวัยแรงงานมีภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและทำให้คุณภาพของการดูแลผู้สูงอายุลดลงผู้สูงอายุจำนวนมากขาดผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง กลไกของครอบครัว

และเครือญาติไม่สามารถรองรับการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุของชุมชนและภาครัฐจึงมีความสำคัญมากขึ้นในอนาคตภาครัฐจำเป็นต้องจัดบริการด้านการแพทย์สาธารณสุขและบริการทางสังคมเพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุมากขึ้นด้วย ซึ่งทำให้มีภาระทางด้านการคลังและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นขณะที่งบประมาณรายรับลดลงรายได้จากการเก็บภาษีน้อยลงเนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึงไม่มีรายได้มีสัดส่วนที่มากขึ้น (ศิลปสวย ระวีแสงสูรย์, 2560, หน้า 2)

การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีสังคมอุดมสุขเป็นรูปแบบการตัดสินใจในการพัฒนาที่มีเหตุผลชัดเจน เป็นแบบแผนการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ให้ครบวงจรในการส่งเสริมและพัฒนาในระยะยาวการสร้างหรือพัฒนาวิธีทางในทางปฏิบัติตลอดจนการระดมและจัดสรรทรัพยากรขององค์กรที่เกี่ยวข้องสังคมอุดมสุขเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ยึดคนเป็นศูนย์กลาง อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นรากฐานในการพัฒนามุ่งให้เกิดความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย มีระเบียบวินัย มีเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็ง มีระบบบริหารที่ดี ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดี วิถีชีวิตดี มีความสุข สำหรับการทำเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ที่สำคัญต้องอาศัยพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ที่มุ่งพัฒนากลไกและการบริหารจัดการเมืองและชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยการพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ ต้องยึดหลักพื้นฐานสำคัญ 2 ประการได้แก่ประการแรกต้องคำนึงถึงความเป็นเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามศักยภาพความพร้อมกับวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมชุมชนนั้นๆ และเป็นไปตามความต้องการความพึงพอใจของชาวเมืองชุมชนนั้นๆ เป็นผู้กำหนดประการที่สอง เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่มีลักษณะเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งสามารถแปรเปลี่ยนปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (จีรนันท์ อินทฉิม, ชุลี อัศวพิชยนต์ และศรีนวล วิหครัตน์, 2551, หน้า 7-8)

สภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน โดยมีผลการวิจัยของจริยา อินทรรัศมี (2564, หน้า 1-14) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ดูแล ในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านของผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดเลย พบว่า บ้านผู้สูงอายุมีส้วมเป็นแบบนั่งยองไม่มีราวจับ ร้อยละ 70.9 ภายในห้องน้ำไม่มีราวจับ ร้อยละ 98.5 อุบัติเหตุที่เกิดมากที่สุดกับผู้สูงอายุคือ การหกล้ม ร้อยละ 70.0 อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดในห้องนอน ร้อยละ 30.9 กระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้ดูแลในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านประกอบด้วยกิจกรรม 1) การสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุและผู้ดูแล 2) การสนทนากลุ่มกับอาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การประชุมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอผลการวิจัยในระยะแรก 4) การจัดประชุมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC: Appreciation Influence and Control) 5) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแล 6) การอบรมให้ความรู้การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และ 7) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับเขต ผลการเปรียบเทียบความรู้ในการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุและผู้ดูแลก่อนและหลังทำการวิจัย พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.00) การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้าน โดยควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ดมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ดูแลในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านของผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งงานวิจัยในเขตอำเภอเมืองเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ยังไม่ปรากฏมีการศึกษาวิจัยมาก่อนด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อต้องการทราบถึงกลยุทธ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำเสนอรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวและเป็นข้อมูลสำหรับการเผยแพร่สู่การพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงวัย คือ อายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5,366 คน (กองวิชาการและแผนงาน, 2565, หน้า 8) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงวัยที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อายุที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ การดำรงชีวิต และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น 358 คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม

ศรีสะอาด และคณะ, 2551, หน้า 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความสุข 2) ด้านคุณภาพ และคุณธรรม 3) ด้านครอบครัว ชุมชนพัฒนา และ 4) ด้านความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอัตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตาแล้วรวบรวมและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยและขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และรายได้/ต่อเดือน ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความสุข 2) ด้านคุณภาพและคุณธรรม 3) ด้านครอบครัว/ชุมชนพัฒนา และ 4) ด้านความสมดุลของสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5ระดับคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตอนที่ 3 พุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอัตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตารวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนแบบการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนจัดเตรียมชุดคำถามและวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้ามีการดำเนินงานแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดของผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภาพรวม

3. วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบสอบถาม (1) หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด (2) นำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาสร้างแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนโดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย (3) นำแบบสอบถามที่

สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนดนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญแนะนำเพิ่มเติม (4) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเครื่องมือครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่จะวัดจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (5) ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง

การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกคำถามที่ค่า IOC ตั้งแต่ .50-1.00จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนนจำนวน 30 ข้อ แล้วนำเสนอท่านอีกครั้ง และนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (item discrimination) ของแบบสอบถามโดยแบบสอบถามสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .635-.839 และแบบสอบถามพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .626 - .836 และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbacrh) โดยแบบสอบถามสภาพ ปัญหา มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .961 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดและแบบสอบถามพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .962 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปและแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายโดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความสุข 2) ด้านคุณภาพและคุณธรรม 3) ด้าน

ครอบครัว/ชุมชนพัฒนา และ 4) ด้านความสมดุลของสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษาโดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ด ตอนที่ 3 การวิเคราะห์พุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอัตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตารวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษาโดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ด ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพุทธวิธีตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดโดยใช้ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis: MR ในการใช้ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ครั้งนี้ ไว้ดังนี้ ตอนที่ 5 เสนอกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด และตอนที่ 6 การวิเคราะห์ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 82-83)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีตัวแปรอายุ เพศ กับสภาพ ปัญหาปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = .000) ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดได้ร้อยละ 0.48 (R^2 = .048) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ Y = 3.648 + -.054X1 + -.050X2

2. เสนอรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 4 กลยุทธ์ มีรายละเอียดดังนี้ กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของสังคมอุดมสุข เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับข้อความรู้ (Domain) เรื่องพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยเป็นข้อความรู้หรือประเด็นปัญหาที่ต้องหาแนวทางพัฒนาร่วมกันขององค์ความรู้เรื่องการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	**จุดแข็ง (Strengths = S)** 1. ผู้สูงวัยส่วนมากในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดนับถือพระพุทธศาสนา 2. มีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	**จุดอ่อน (Weaknesses =W)** 1. ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้สังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย
โอกาส (Opportunities = O) 1. มีผู้ชำนาญด้านพระพุทธศาสนา และพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากเอกสาร	**SO Strategies** เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมและนิมนต์พระที่มีความเชี่ยวชาญ วางแนวทางการแก้ปัญหา และจัดกิจกรรมฝึกอบรมอย่างเหมาะสม	**WO Strategies** 1. จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง 2. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาชุมชนของผู้สูงวัย
อุปสรรค (Threats = T) 1. ชาวบ้านอาจไม่ใส่ใจต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. การพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยมีให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมน้อย 3. การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสิ่งแวดล้อม	**ST Strategies** ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4	**WT Strategies** 1. การให้ทุนสนับสนุน 2. สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยและนิมนต์พระที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกันและจัดกิจกรรมฝึกอบรมอย่างเหมาะสม กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และโอกาส (Opportunities = O)

จุดแข็ง (Strengths = S)	โอกาส (Opportunities = O)
1. ผู้สูงวัยส่วนมากในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดนับถือพระพุทธศาสนา 2. มีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. มีผู้ชำนาญด้านพระพุทธศาสนา และพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากเอกสาร

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหา และการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และโอกาส (Opportunities = O)

จุดอ่อน (Weaknesses = W)	โอกาส (Opportunities = O)
1. ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้สังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย	1. มีผู้ชำนาญด้านพระพุทธศาสนา และพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากเอกสาร

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลบล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลยุทธ์การ

พัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยได้ จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และอุปสรรค (Threats = T)

จุดแข็ง (Strengths = S)	อุปสรรค (Threats = T)
1. ผู้สูงวัยส่วนมากในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดนับถือพระพุทธศาสนา 2. มีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. ชาวบ้านอาจไม่ใส่ใจต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. การพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยมีให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมน้อย 3. การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสิ่งแวดล้อม

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง ได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses = W) และอุปสรรค (Threats = T)

จุดอ่อน (Weaknesses = W)	อุปสรรค (Threats = T)
1. ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้สังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย	1. ชาวบ้านอาจไม่ใส่ใจต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. การพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยมีให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมน้อย 3. การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ ประกอบของสังคมอุดมสุข เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยและนิมนต์พระที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกันและจัดกิจกรรมฝึกอบรมอย่างเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหา และการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับ

ผู้สูงวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียดดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน ลงความเห็นว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสมรองลงมาคือกลยุทธ์การพัฒนาได้กำหนดและชี้แจงข้อตกลงของการพัฒนา มีการประเมินที่ชัดเจน และข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ตามแผนพัฒนากลยุทธ์มีความเหมาสมและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้

ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความเหมาะสมรองลงมาคือ ด้านความถูกต้องและด้านความเป็นไปได้ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดได้จากผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ ประกอบของสังคมอุดมสุข เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย และนิมนต์พระที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน และจัดกิจกรรมฝึกอบรมอย่างเหมาะสม กลยุทธ์ที่ 2 จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยตามหลักสังคหวุตถุ 4 กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก รายด้านทั้งนี้อันเนื่องมาจากกระบวนการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคม

อุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ดตอนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิลปสวย ระวีแสงสูรย์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาสำคัญที่ผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครต้องเผชิญคือปัญหาด้านรายได้และขาดผู้ดูแลในการทำกิจวัตรประจำวัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครคือยุทธศาสตร์ “สร้างความมั่นคงทางรายได้และการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” โดยมีมาตรการและโครงการนำร่องดังนี้มาตรการที่ 1 มาตรการสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุได้แก่ “โครงการจัดตั้งศูนย์ทรัพยากรมนุษย์ผู้สูงวัย” มาตรการที่ 2 มาตรการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุได้แก่ “โครงการวิสาหกิจสูงวัยในชุมชน” มาตรการที่ 3 การสร้างเครือข่ายการดูแลได้แก่ “โครงการเครือข่ายการดูแลผู้สูงวัย” และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพรร์ สุนทร, วัชรินทร์ สุทธิศัย และพงษ์ศักดิ์ ซิมมอนด์ส (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 มิติ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 มิติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสำเร็จพฤติกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ ในแต่ละปีเพื่อให้ทราบปัญหา และนำไปสู่การแก้ไข เพื่อการพัฒนาสังคมผู้ที่ยั่งยืน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสำรวจจำนวนผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกาย-ใจที่ดี และควรมีแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าว และสนับสนุนทุนเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ อย่างเป็นรูปธรรม ที่สามารถแก้ไขได้จริง และนำไปพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย ในแต่ละจังหวัดของภาคอีสาน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยวัดผลพฤติกรรมสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ในแต่ละปี เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้จากผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก

และ TOWS matrix ด้านองค์ ประกอบของสังคมอุดมสุข เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงวัย จังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการและแผนงาน. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดอำเภอเมืองร้อยเอ็ดจังหวัดร้อยเอ็ด.* ร้อยเอ็ด: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน.

จริยา อินทรรัศมี. (2564). กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ดูแล ในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านของผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดเลย. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9: วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 15(36), 1-14.

จีรนันท์ อินทฉิม, ชุลี อัศวพิชยนต์ และศรีนวล วิหครัตน์. (2551). *การดำเนินการพัฒนาในด้านเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

ศิลปสวย ระวีแสงสูรย์. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

สิทธิพรร์ สุนทร, วัชรินทร์ สุทธิศัย และพงษ์ศักดิ์ ซิมมอนด์ส. (2561). *รูปแบบความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

The Role of Local Goverment Play in Deepening the Integration of Industry and Education in Liaoning Vocational University of Technology Based on the Triple Helix Theory*

Ling Zhu, Non Naprathansuk, Pit Jitpakdee and Suriyajaras Techatunminasakul
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nonnaprathansuk@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the current role that the local government plays in deepening the integration of industry and education at Liaoning Vocational University of Technology; 2) to analyze the way the triple helix creates the role of government, 3) to suggest the role that the Liaoning Provincial Government should play in deepening the integration of industry and education in Liaoning Vocational University of Technology. Liaoning Province will be the site of this study. It adopts a quantitative design, for data collection, a questionnaire is the main source and reinforcement focus groups. Also, descriptive statistics is a data analysis. Moreover, the Triple Helix Theory as the main theory. In addition, Customer Orientation in New Public Management, Limited Government Theory, and New Public Governance as the supporting theories.

The results revealed that:

1. In more than 50%, the Liaoning Provincial Government plays a multifaceted role in deepening the integration of industry and education.

2. The triple helix theory creates the role played by the government in the following ways: (1) 78.1% of school respondents, and 61.21% of enterprises respondents positive attitude that it plays an important role in mediating the relationship between educational institutions. (2) The positive attitude of enterprise respondents was more than 60.1%, and that of school respondents was even more than 83.9%, they think that

*ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 26 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2567
Received: March 1, 2024; Revised: June 26, 2024; Accepted: June 28, 2024

ensure its policies are responsive to the needs of educational institutions. (3) More than 70% of the school respondents and more than 60% of the enterprises respondents had a positive attitude, they think that the function of government extends to creating an environment conducive to the integration of industry and education.

3. 83.1% School respondents and 69% enterprise respondents think that the most crucial role that the Liaoning government should play is that of a service provider, also some respondents who believe that the role of supervisor and co-ordinator is also important. Finally, this research suggests that the role of service provider, regulator, and coordinator, and add or reshape roles.

Keywords: Deepening the Integration of Industry and Education; Triple Helix Theory; Liaoning Vocational University of Technology; Liaoning Government

1. Introduction

In the current new situation, the integration of industry and education is an essential requirement and the necessary way for the development of vocational education, and the optimization of the path of integration of industry and education in vocational education is of great significance to the development of vocational education. At the macro level, "integration of industry and education" refers to the integration of industry and education, mainly involving the coordination of industrial development and educational development; at the micro level, "integration of industry and education" refers to the integration of production and teaching, mainly involving the interface between the production process and the teaching process. In the process of developing the integration of industry and education, both vocational schools and enterprises expect the role of the local government.

The General Office of the Liaoning Provincial Government published the document "Implementation Opinions of the General Office of the Liaoning Provincial Government on Deepening the Integration of Industry and Education" in August 2018, proposing the following construction goals: "Deepening the integration of industry and education, coalescing development synergies, collaborating with schools and enterprises to educate people, and stimulating innovative vitality. Presently, how does the Liaoning provincial government

promote the development of the integration of industry and education, and school-enterprise cooperation in the province, and what mechanism is used to guarantee the smooth operation of the cooperation, what roles do the three parties involved, namely the government, enterprises, and schools, assume respectively, especially in the integration of industry and education, schools and enterprises often do not have a clear understanding of the role played by local governments. These are the main issues to be explored in the research and are of great concern to the provincial higher education institutions.

In this study, the main problem is that the role played by the Liaoning Provincial Government in the integration of industry and education in Liaoning Polytechnic Vocational University is not clear and comprehensive enough, and the main question is to suggest the role that the Liaoning Provincial Government should play in the integration of industry and education in this school.

In summary, in the process of developing the integration of industry and education in China's vocational education, the role played by the local government is crucial for schools and enterprises, and it is an issue that cannot be ignored to promote the deepening of the current integration of industry and education.

2. Research Objectives

1. To investigate the current role that the local government played in deepening the integration of industry and education in Liaoning Vocational University of Technology;

2. To analyze the way the triple helix creates the role of government.

3. To suggest the role that the Liaoning Provincial Government should play in deepening the integration of industry and education in Liaoning Vocational University of Technology.

3. Methods

This research has been conducted in Liaoning. It adopts a quantitative design, for data collection questionnaire is a main source and reinforcement focus groups. In this study, two focus groups consisting of representatives from schools and enterprises, and each group meeting lasted 45 minutes, using a semi-structured guided tour, audio recordings were analyzed and used to support the questionnaire design and to identify the three dimensions of the

discussion of the questionnaire design around the role-playing of the government of Liaoning province. The questionnaire is structured, multiple choice questions and Likert scales will be used, Taro Yamane method will be used to calculate the sample size and the data analysis will be done by summarizing the sample data using SPSS and analyzing the data using descriptive statistics.

Table 1 School sample calculations

Item	Value
Total population (N)	573
standard error (e)	0.05
sample size (n)	240

Table 2 Enterprises sample calculations

Item	Value
Total population (N)	92
standard error (e)	0.05
sample size (n)	80

4. Results

Based on the findings of this study, the following conclusions were drawn:

1. At present, investigate that the Liaoning Provincial Government plays a multifaceted role in deepening the i ntegration of industry and education.

Table 3 Descriptive analysis Scale 1 from school

Definition	Mean	S.D.	Opinion
1. The industry education integration policy issued by the Liaoning Provincial Government meets the needs of the school.	4.47	0.74	Strongly agree

Definition	Mean	S.D.	Opinion
2. Local policies or measures in Liaoning Province can effectively promote the school to deepen the integration of industry and education.	4.41	0.79	Strongly agree
3. The political, economic and technological environment for deepening the integration of industry and education in Liaoning Province is relatively stable.	4.36	0.82	Strongly agree
4. The Liaoning provincial government adopts relevant policies or measures to guide schools and enterprises to carry out collaborative innovation in the integration of industry and education.	4.38	0.81	Strongly agree

Table 4 Descriptive analysis Scale 1 from enterprise

Definition	Mean	S.D.	Opinion
1. The industry education integration policy issued by the Liaoning Provincial Government meets the needs of the school.	3.87	1.17	Agree
2. Local policies or measures in Liaoning Province can effectively promote industrial development.	3.87	1.15	Agree
3. The political, economic and technological environment for deepening the integration of industry and education in Liaoning Province is relatively stable.	3.94	1.06	Agree
4. The Liaoning provincial government adopts relevant policies or measures to guide schools and enterprises to carry out collaborative innovation in the integration of industry and education.	3.92	1.06	Strongly agree

As can be seen from the two tables above, the School and enterprise respondents were positive about this view. They agreed that the main roles played by the Liaoning

Provincial Government at this stage are multifaceted. In particular, in the response data from school respondents, the mean value of the answers to most questions exceeded 4.00, indicating an overall positive attitude. The data from the enterprises respondents show that the mean values for most of the relevant questions are below 4.00. The overall values are below the median 4 and the plurality 5, suggesting that there is a proportion of negative attitudes amongst the enterprises respondents, but overall positive attitude. Furthermore, in the focus group discussion, n addition, in the focus group discussions, in the view of the majority of respondents from schools and businesses, the government plays not just a single role, but multiple roles. As mentioned by Ms. Tang and Mr. Su, (Interviewed 25, November, 2023) roles such as policy regulation and platform coordination.

2. Analyze the triple helix theory creates the role played by the government in the following ways: (1) Local governments are act as facilitators of linkages between education and industry, it plays an important role in mediating the relationship between educational institutions and industrial stations, while at the same time being willing to create frameworks that are conducive to interaction.

Table 5 The Liaoning provincial government can provide funds to build a platform for the integration and interaction of industry and education

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	1	0.4
Disagree	3	1.2
Neutral	52	20.4
Agree	70	27.5
Strongly agree	129	50.6
Total	**255**	**100%**

The data shows strong confidence in the government's funding capabilities, with 50.6% strongly agreeing and 27.5% agreeing. The 20.4% neutral response rate suggests some respondents are either undecided or lack sufficient information to form an opinion.

Table 6 The Liaoning provincial government can provide funds to build a platform for the integration and interaction of industry and education

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	4	3.5
Disagree	5	4.4
Neutral	35	31.0
Agree	33	29.2
Strongly agree	36	31.9
Total	**113**	**100%**

A combined majority of 61.1% (agree and strongly agree) support the idea that the provincial government has the capacity to fund platforms facilitating the integration and interaction between industry and education. The neutral stance is notable, with 31.0% of respondents not committing to either side, which could suggest a need for more information or evidence of such funding capabilities. The combined disagreement rate of 7.9% is relatively modest, indicating that while there are some doubts about the government's financial commitment, they are not overwhelmingly shared by most respondents.

According to the survey, 78.1% of school respondents, and 61.1% of enterprises respondents believe that local government can provide funds to build a platform for the integration and interaction of industry and education, this corresponds to the dimension of interaction between the subjects of the triple helix theory. (2) Ensure that its policies are responsive to the needs of educational institutions and enterprise, and the government has a financial base and is willing to provide some incentives.

Table 7 The school can get financial support, tax incentives, government procurement and other policy support related to the integration of industry and education

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	1	0.4
Disagree	6	2.4
Neutral	47	18.4
Agree	72	28.2
Strongly agree	129	50.6
Total	**255**	**100%**

A combined 78.8% of respondents (50.6% strongly agree and 28.2% agree) perceive that the school receives adequate policy support in the form of financial aid, tax incentives, and government procurement.

Table 8 Enterprises can get financial support, tax incentives, government procurement and other policy support related to the integration of industry and education

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	4	3.5
Disagree	4	3.5
Neutral	43	38.1
Agree	25	22.1
Strongly agree	37	32.7
Total	**113**	**100%**

There's a general agreement (54.8% combined agree and strongly agree) that local policies are effective in promoting development, but 38.1% neutral suggests that the effectiveness of these policies is not universally observed or acknowledged. Based on the above data, when schools and enterprises answered the question related to obtaining policy support, the positive attitude of enterprise respondents

was more than 50%, and that of school respondents was even more than 70%, which suggests that the Liaoning Provincial Government's support for the integration of industry and education in schools from the policy dimension is being applied to the practice of the triple helix theory; (3) The function of government extends to creating an environment conducive to the integration of industry and education, and the government is actively investing in the infrastructure that fosters innovation and cooperation.

Table 9 The industrial structure of Liaoning Province is reasonable

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	1	0.4
Disagree	4	1.6
Neutral	46	18.0
Agree	78	30.6
Strongly agree	126	49.4
Total	**255**	**100%**

Nearly 80% (49.4% strongly agree and 30.6% agree) of respondents view the industrial structure of Liaoning Province as reasonable, suggesting general satisfaction with the current industrial setup. Disagreement is low (2%), and the neutral stance is taken by 18%, indicating that while most are content, some respondents may lack a definitive opinion on the structure's reasonableness.

Table 10 The industrial structure of Liaoning Province is reasonable

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	4	3.5
Disagree	3	2.7
Neutral	39	34.5
Agree	31	27.4
Strongly agree	36	31.9
Total	**113**	**100%**

The data presents a positive view towards the reasonableness of Liaoning Province's industrial structure, with a majority of 59.3% (27.4% agree and 31.9% strongly agree) affirming its sensibility. Nevertheless, a significant proportion of respondents, 34.5%, are neutral, pointing to a potential ambivalence or lack of awareness about the structure's effectiveness.

According to the above data, school and enterprise respondents gave a positive attitude towards the industrial environment in Liaoning Province, which indicates that the basic environment for carrying out the integration of industry and education is generally recognized.

In the focus group discussion, most interviewees in the focus group discussions directly or indirectly suggested multiple ways in which the triple helix structure shapes the role of government. As discussed by Dr Chen (Interviewed 25, November, 2023) of the school, creating an environmental pathway versus building an online platform.

3. Suggest the most crucial role that the Liaoning government should play is that of a service provider, where some respondents hoped that the government should co-ordinate the relationship between that school and the enterprise.

Table 11 The most important role that Liaoning Provincial Government should play in deepening the integration of industry and education is that of a service provide, rather than a guide, supervisor or manager

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	2	0.8
Disagree	5	2.0
Neutral	36	14.1
Agree	58	22.7
Strongly agree	154	60.4
Total	**255**	**100%**

It indicates that the majority of respondents (60.4%) strongly believe the Liaoning Provincial Government should act as a service provider in fostering the

integration of industry and education. 22.7% agree, while a small percentage (2.8%) disagree. 14.1% are neutral, suggesting some uncertainty about the government's role.

Table 12 The most important role that Liaoning Provincial Government should play in deepening the integration of industry and education is that of a service provide, rather than a guide, supervisor or manager

Level	Frequency	Percent
Strongly disagree	3	2.7
Disagree	2	1.8
Neutral	30	26.5
Agree	38	33.6
Strongly agree	40	35.4
Total	**113**	**100%**

A majority (69% combined) believe the government should primarily be a service provider in the process of deepening integration, not a guide, supervisor, or manager. Few disagree (4.5%), and a notable portion are neutral, which could suggest some are open to a more varied role for the government or require more clarity on what being a service provider entails.

According to the data, more than 70% of the school respondents had a positive attitude towards issues related to the micro-environment of schools and enterprises, and the industrial environment in the Liaoning province region, which is an overwhelming perception. Nearly 60% of the enterprises respondents also had a positive attitude towards issues related to the micro-environment of enterprises and the industrial environment. This indicates that the environmental dimension of each subject of the triple helix is also helping to shape the role of local governments.

In addition, discussions between school and business representatives in the focus groups reflected the importance of the government as a service provider rather than just a regulator, and as Dr. Chen (Interviewed 25, November, 2023) said, a supportive industry structure and environment

are necessary for schools to deepen their integration efforts.

5. Discussion

The triple helix theory in the context of the knowledge economy, linking universities, industries and government departments, treating the three parties as equally important organizations, breaking the organizational boundaries and boundaries of authority between each other, penetrating into each other, substituting and intermingling, and forming a spiraling trend of innovative activities. This theory is being applied to this study.

Jiang (2016, pp. 1-10) used the triple helix theory to study the transformation and development of local general undergraduate colleges. He believed that the government plays a third-party role as a mediator and a facilitator between the university and the market. In the same way with the research result that the Liaoning Provincial Government is playing a multifaceted role. Therefore, in my opinion, it is not entirely consistent with Ping Jiang's findings in that it encompasses intermediaries and facilitators, but also other roles such as regulators. This may be the multifaceted changes in the development of industry-education integration in China.

Chen (2014, pp. 64-69) applied the triple helix theory in his research on the university entrepreneurship education ecosystem. Through the study, it was found that the focus of university entrepreneurship education ecosystem construction should be placed on government policy guidance, industrial platform support, and university teaching resources in the innovation and entrepreneurship education ecosystem, to realize the benign interaction and spiral support of the trinity of the university, industry, and government, and to continuously promote the overall function. In this research result that the way in which the triple helix creates the role of the government are: to strengthen the policy guidance and support of industrial platforms, as well as to create a favourable environment for the integration of industry and education.

Therefore, in my opinion, this conclusion is broadly the same as that of the study by Chen, but it argues that the way the government plays its role is also through creating an environment that is not related to teaching resources, this depends on the subject of the study. The similarity of the findings precisely suggests that there is consistency in how the triple helix

creates the government's role in integrating industry and education.

Based on the “Triple Helix Model”, Yang (2014, pp. 8-10) studied the issue of government, school and enterprise cooperation in Shanxi Province, and he proposed that the government needs to improve its policies and legal system, which means that the government has to better assume the role of a regulator. In this research, in response to the third research question, it is concluded that the most crucial role that the Liaoning provincial government should play is that of a service provider. At the same time, the roles of a supervisor and coordinator are also important. Therefore, I do not fully agree with Yang viewpoint, and in my opinion, this dynamic role shift should be more in line with the current situation in Liaoning Province. This discrepancy is a reflection of the dynamic nature of the government's role in the integration of industry and education.

6. Suggestions

For the school, enterprise, and government, combined with the dimensions of environment, policy, and interactivity. They should provider, regulator, and coordinator and take the initiative to extend government functions to create an environment conducive to the integration of industry and education. For example, they should take advantage of financial autonomy to provide schools and industries and interactive platform that combines online and offline. Also, increasing the role of innovators, develop an in-depth understanding of the province's industrial and educational needs. Finally, the role of the government must adjustments are made promptly as the integration of schools, enterprises industry, and education evolves.

This research mainly analyse the role of local government play in deepening the integration of industry and education in Liaoning vocational university of technology. For the next study can do the comparative analysis between Liaoning Vocational University of Technology and other public universities.

7. Knowledge Assets

In the current research, most scholars mainly focus on the interaction between the two subjects of schools and enterprises in the integration of industry and education, while this paper, with the help of the triple helix theory and the current situation of

the integration of industry and education in China's vocational education, focuses on the government role-playing, which provides a new perspective for the development of the integration of industry and education in the multi-subjects. Therefore, the new knowledge adds multiple dimensions embodied in governmental functions, which is meaningful for practice.

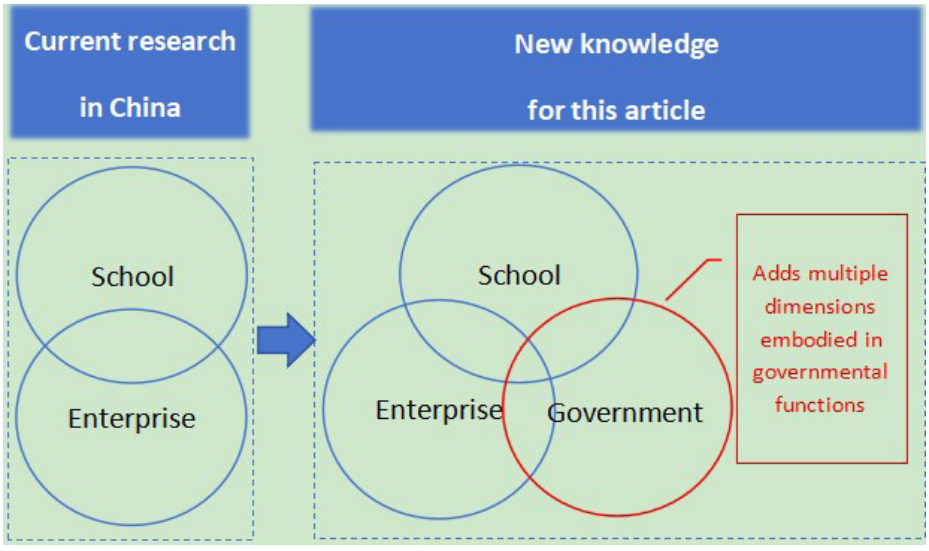


Figure 1 New knowledge

References

Chen, S. X. (2014). Research on the cultivation strategy of university entrepreneurship education ecosystem - A survey and analysis based on universities in Guangdong Province. *Education Development Research*, 34(11), 64-69.

Etzkowitz, H. (1996). Emergence of a Triple Helix of university-industry-government relations. *Science and Public Policy*, 23(5), 279-286.

Jiang, P. (2016). Transformation and development of local ordinary undergraduate colleges: policy direction under the triple helix model. *Educational Development Research*, (5), 1-10.

Liaoning University of Technology. (2022). *Introduction to the university*. Retrieved from https://www.lnvut.edu.cn/xxgk21/xxjj.htm

Smith, T. O., Dainty, J. R., MacGregor, A. J., & Blake, D. R. (2005). An introduction to Likert scale items and their analysis. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy,* 35(12), 716-721.

Wang, J. H. (2014). Research on the cooperation among government, schools, and enterprises in Shaanxi Province based on the "Triple Helix Model". *China Adult Education*, (11), 50-52.

Wang, Z., Chen, Y. Q., & He, B. (2023). Optimising the path of integration of vocational education and industry. *Journal of Zhenjiang Higher Education*, 36(1), 112-115.

Yang, S. J. (2014). Integration of industry and education: A necessary road for the development of modern vocational education under the deep transformation of industry. *Education and Occupation*, (33), 8-10.

ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน*

Wisdom Water Resource Management in the upper Siew Yai River Basin

พระครูสุตสารโกศล (แพรทอง แก้วทองมี), ธีระพงษ์ มีไธสง และฉลอง พันธ์จันทร์
Phrakhru Suttasarakoson (Phraethong Kaewthongmee), Theerapong Meethaisong and Chalong Phanchan
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nopphadol.1992@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 62 รูป/คน รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนโดยชุมชนลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนใช้ชุดความเชื่อในการจัดการทรัพยากรน้ำผ่านทุนความเชื่อที่มีรากฐานมาจากความเชื่อเกี่ยวกับผีที่สัมพันธ์กับน้ำคือ ผีปู่ตาที่ชุมชนดั้งเดิมได้สร้างศาลขึ้นตามลุ่มน้ำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำตามลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนเชื่อว่าผีปู่ตาจะคอยดูแลชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน เป็นชุดความเชื่อที่ยังปฏิบัติการในสำนึกของคนท้องถิ่นที่ใช้น้ำอุปโภคบริโภค ต่อมามีการปรับผสมเข้ากับทุนทางความเชื่อแบบคติพุทธท้องถิ่นทำให้เกิดพิธีกรรมการทำบุญที่นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ที่ฝายน้ำเสียวเรียกว่าบุญฝาย รวมทั้งผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ทำให้ชุมชนเอาชุดความเชื่อแบบผี พราหมณ์ พุทธ ผสมผสานกันมาใช้ในการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน เพื่อรื้อฟื้นและผลิตซ้ำที่ชาวบ้านมีความเชื่อในผีขุนน้ำและผีเมือง เพื่อเป็นการตอบแทน ผีเหล่านี้ที่คอยปกปักรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรลุ่มน้ำเสียวใหญ่

คำสำคัญ: การจัดการ; ทรัพยากรน้ำ; ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน

*ได้รับบทความ: 29 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 18 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2567
Received: January 29, 2024; Revised: June 18, 2024; Accepted: June 24, 2024

Abstract

The purposes of this research were to study wisdom water resource management in the upper Siew Yai River Basin. It is qualitative research. There are methods for conducting research by studying information from documents and field data, interviews, and group discussions in-depth interview a sample group of 62 persons including participant observation in the upper Siew Yai River Basin community using Descriptive Analysis.

The results of the research found that: The Management of water resources in the upper Siew Yai River Basin by the communities of the upper Siew Yai river basin uses a set of beliefs to manage water resources through a belief capital that is rooted in the belief of ghosts associated with water, where the Grandfather Ghost (Phee Phu Ta). Where the traditional community has built shrines along the river basin from the upstream, midstream and downstream along the upper Siew Yai river basin. It is believed that the ghost of Pu Ta will take conservation of the community and the natural resources within the community. The set of beliefs that is still operating in the consciousness of local people who use water for consumption. Later, it was mixed with the local Buddhist beliefs, resulting in a merit-making ritual that invited the monks to pray for the Buddhist mantra at the dam, called Boon Phai, Including the results received from conversation group the community set of beliefs Ghosts, Brahmins, Buddhists mix interweaving. The Community used the management of water resources in the upper Siew Yai river basin to revive and reproduce at villager the belief in the Ghost of water and ghost town to be compensation ghost these at protects treat and conservation of Siew Yai River Basin resources.

Keywords: Management; water resources; Upper Siew Yai River Basin

1. บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภครวมไปถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ให้มีความมั่นคงเพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ เพราะว่ามนุษย์นั้นใช้น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตและภาคอุตสาหกรรม การคมนาคมการทำเกษตร เป็นต้น (สุริยะ หาญพิชัย, 2560, หน้า 241-254)

ทรัพยากรน้ำนับวันที่จะขาดแคลนมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะว่าความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสภาพทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ ฉะนั้น การจัดการทรัพยากรน้ำจึงมีความสำคัญอย่างมาก ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นพื้นฐานใน การพัฒนาประเทศ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ (บุผาชาติ จันทร์หอม, 2564, หน้า 340-356)

สถานการณ์น้ำในประเทศไทยกำลังเข้าสู่สภาวะวิกฤติทั้งเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ ในหลายพื้นที่ประเทศกำลังประสบปัญหาไม่สมดุลและอุปทานของน้ำ มีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนประชากร การผลิตภาคอุตสาหกรรม และระบบ การผลิตอาหารรวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ขาดประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ความตระหนักของมนุษย์ จึงทำให้เกิดปัญหาจากการใช้ทรัพยากรน้ำขึ้นหลายประการ การตัดต้นไม้ทำลายป่าทำให้ปริมารน้ำฝนลดน้อยลง อันก่อให้เกิดภัยแล้งเสียหายต่อการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ และยังทำให้เกิดความแห้งแล้ง ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากในช่วงฤดูฝน สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้าน และปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งสาเหตุนั้นเนื่องมาจากน้ำทิ้งจากบ้านเรือนขยะมูลฝอยโรงงานอุตสาหกรรม ถูกทิ้งลงสู่แม่น้ำลำคลอง ทำให้น้ำเน่าเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบกับน้ำฝนพัดเอาสารพิษที่ตกค้างจากแหล่งเกษตรกรรมลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง ทำให้น้ำเกิดเน่าเสียส่งผลทำให้เป็นอันตรายต่อสัตว์และมนุษย์ รวมทั้งไม่สามารถ นำน้ำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค ทางการเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรมได้ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2556, หน้า 136)

ทรัพยากรน้ำมีความหลากหลาย และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำ ได้ทวี ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ สาเหตุสำคัญมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง โดยขาดหลักการอนุรักษ์ที่เหมาะสม รวมทั้งไม่มีกลไกในการฟื้นฟูและประโยชน์โดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ คือ การบริหารจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำแบบบูรณาการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยการผสม ผสานความรู้ในปัจจุบันอาศัยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประสบการณ์และความคิดเห็นของชุมชนในมิติต่างๆ ภายใต้บริบททุนทางสังคมและวัฒนธรรม (สุริยะ หาญพิชัย, 2560, หน้า 241-254) การจัดการทรัพยากรน้ำอาศัยองค์ความรู้ที่สะสมมา ตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบันเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ชุมชนมีความรู้พัฒนาขึ้นในบริบทพื้นที่ทางกายภาพและวัฒนธรรมทางปฏิสัมพันธ์ ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เป็นความรู้ของชุมชนที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน จึงเป็นความรู้ที่มีคุณค่าความดีงาม และจรรโลงถึงวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน (สุวิชชา ศรีถาน และปรีดา ไชยา, 2559, หน้า 12-22) การจัดการน้ำร่วมกันเน้นการ

ปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยการนำเอาความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ตามลุ่มน้ำ

ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน ในอดีตเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลาก หลาย มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ติดกับลุ่มน้ำเสียวใหญ่ทำมาหากินด้วยการจับปลา หาของป่า ล่าสัตว์ เก็บยาสมุนไพร ตัดไม้สร้างมาบ้าน และชาวบ้านมีการจัดการน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งอีกด้วย สภาพพื้นที่หรือบริบทของลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน มีจุดกำเนิดอยู่ที่อ่างเก็บน้ำหนองบ่อ อำเภอบรบือ ไหลผ่าน 2 อำเภอ 21 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอบรบือ และอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีความยาว 54 กิโลเมตร ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน” ตลอดลุ่มน้ำมีลักษณะเป็นรูปแบบคล้ายงูกินหาง คดโค้งไปมา หรือเลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวาไปมา บวกกับมีลำน้ำสาขาต่างๆ ไหลมาสมทบทำให้ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2514 เกิดปัญหาน้ำเค็มที่มาจากกลุ่มนายทุนได้ขุดเจาะบ่อบาดาลแล้ว พบว่าเป็นน้ำเค็ม จึงได้สูบขึ้นมา ต้มเกลือขายในเชิงอุตสาหกรรม จึงส่งผลให้น้ำมีรสชาติขมเค็ม ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำหนองบ่อ และไหลไปตามลำน้ำเสียวใหญ่ ทำให้พื้นที่เพาะปลูกกลายเป็นดินเค็ม

ทั้งนี้ ชาวบ้านทั้ง 2 อำเภอ 21 หมู่บ้าน ได้อาศัยน้ำในการอุปโภคบริโภค และยังเป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งไม้ในการสร้างบ้าน และเป็นคลังยาสมุนไพรตามลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนตลอด 54 กิโลเมตร ซึ่งตลอดสองฝั่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้หล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้านทั้งสองฝั่งลำน้ำตลอดมา นอกจากนั้น ชาวบ้านได้นำภูมิปัญญาใน การจัดการทรัพยากรน้ำผ่านพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ตา ผีขุนน้ำ และผีเมืองตามลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน โดยเชื่อว่าผีเหล่านี้จะคอยดูแลชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติได้

ผลกระทบดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน จนมาถึงปี พ.ศ. 2519 ชาวบ้านได้เรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาช่วยแก้ปัญหา โดยมีคำสั่งในปี พ.ศ. 2523 ห้ามมิให้ประกอบกิจการต้มเกลือในบริเวณน้ำเสียวใหญ่ แต่ปี พ.ศ. 2529 ได้มีการลักลอบสูบน้ำบาดาลขึ้นมาต้มเกลืออีกครั้งและครั้งนี้ทำให้แพร่หลายจนทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรง กล่าวคือ น้ำในลำน้ำเสียวใหญ่เค็มจนไม่สามารถใช้ทำการเกษตร อุปโภคบริโภค และเลี้ยงสัตว์ได้ จึงส่งผลให้มีการรวมตัวร้องเรียนให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหา จึงทำให้รัฐบาลออกคำสั่งให้ยุติการทำนาเกลืออย่างเด็ดขาด ทำให้มีงบประมาณมาขุดลอกและพัฒนาฟื้นฟูลุ่มน้ำเสียวใหญ่ให้กลับมาอย่างเดิม การขุดลอกหรือการพัฒนาชลประทานนั้น กลับส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้ง สัตว์น้ำและพืช หรือบางพื้นที่น้ำท่วมขังนานเป็นเดือน หลังจากการฟื้นฟูลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมตามสองฝั่งลุ่มน้ำเสียวใหญ่ จึงทำให้ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน ไม่ได้ปฏิบัติให้ตรงกับ

ภูมิปัญญาที่เคยทำกันมา (ราชันย์ หลงมีวงษ์, 2545, หน้า 85)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนโดยการใช้ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความสมดุลกับทรัพยากรและชุมชนในการทรัพยากรน้ำรวมไปถึงชุมชนมีส่วนร่วมใน การดูแลรักษาลุ่มน้ำและอนุรักษ์ลุ่มน้ำให้มีความยั่งยืนตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญาทางความเชื่อในการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านพื้นที่ 2 อำเภอ ประกอบด้วย (1) อำเภอบรบือ มี 7 ตำบล 12 หมู่บ้าน (2) อำเภอวาปีปทุม มี 4 ตำบล 9 หมู่บ้าน 2) ด้านเนื้อหา ได้แก่ (1) การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การประเมินสภาพแวดล้อมเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาวิจัย ศึกษาพื้นที่กายภาพของลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนโดยศึกษาภูมิปัญญาของชุมชน ด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม 3) ด้านกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้นำพิธีกรรม ผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ (2) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. (3) กลุ่มตัวแทนชุมชน (4) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กรมชลประทาน รวมทั้งสิ้น จำนวน 62 รูป/คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย (1) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (2) การสำรวจและประเมินภาคสนาม (3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม 2) การบันทึกภาคสนาม ประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป การบันทึกเสียง และการจดบันทึกลงในเอกสาร 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลภาคสนาม ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและที่ได้จากข้อมูลจากกล้องถ่ายรูป การบันทึกเสียง และการจดบันทึกลงในเอกสาร และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูล แบบพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน พบว่า หลังจาก การสร้างฝายน้ำล้นเสร็จ ชาวบ้านสองฝั่งลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนหลายหมู่บ้าน ได้ใช้น้ำในการเกษตร เช่น ปลูกผัก ปลูกข้าวโพด เพาะเห็ดฟาง และเลี้ยงสัตว์ ตามพื้นที่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ในช่วงบ้านหวาย หมู่ที่ 11 บ้านมะแซว หมู่ที่ 15 มีพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ปลูกข้าวนาปัง นาปี ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ แต่ก็ยังเป็นปัญหาสำหรับชาวบ้าน ที่มีพื้นที่ไกลจากลุ่มน้ำเสียวใหญ่ เพราะบางคนก็ไม่มีเครื่องสูบน้ำ จึงทำให้ได้รับผลประโยชน์เฉพาะคนที่มีพื้นที่ใกล้ลุ่มน้ำเสียวใหญ่เท่านั้น ในปี พ.ศ. 2548-2549 จากการสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ และชาวบ้าน 3 ชุมชน ได้เสนอแผนการจัดการเพื่อการเกษตร กับองค์การ

บริหารส่วนตำบลบ้านหวาย และกรมชลประทาน เสนอโครงการคือ โรงสูบน้ำเพื่อการเกษตร โดยมีพื้นที่เป้าหมาย 3 หมู่บ้าน บ้านหวาย หมู่ที่ 11 และบ้านมะแซว หมู่ที่ 15 อำเภอวาปีปทุม ในการตั้งเครื่องสูบขนาดใหญ่ โดยการร่วมกลุ่มกันของชาวบ้าน เพื่อจัดการน้ำไว้ใช้ในชุมชน หรือจัดเป็นธนาคารน้ำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล และมีคลองส่งน้ำกระจ่ายออกไปพื้นที่นาของชาวบ้าน โครงการโรงสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า ขนาด 4 ท่อสูบ และมีรางคอนกรีตส่งน้ำ ระยะทางประมาณ 300 เมตร สร้างในปี พ.ศ. 2550 โครงการอนุมัติและเริ่มดำเนินการต่อระยะเวลาในการก่อสร้าง 4 เดือน จากการสนทนากลุ่ม ชาวบ้านได้ตั้งคณะกรรมการบริหารน้ำในชุมชนมีระยะ เวลาเปิดปิดในการสูบน้ำและปล่อยน้ำ ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาที่เปิด 08.00-18.00 น. ในการปล่อยน้ำนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์น้ำ โดยมีคณะกรรมการจะแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ก่อนทุกครั้ง โดยมีสมาชิกผู้ใช้น้ำ 35 ครัวเรือน มีกองทุนผู้ใช้น้ำจ่ายค่าใช้น้ำ 200 บาทต่อครั้ง และมีพื้นที่ ส.ค.1 (การครอบครองที่ดิน) 100 ไร่ สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการน้ำของโรงสูบน้ำ ได้มีการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงสร้างคณะกรรมการ ระยะเวลาในการปล่อยน้ำ ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน บริเวณตั้งเครื่องโรงสูบน้ำ มีสภาพตื้นเขิน ทำให้น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ในปี พ.ศ. 2557-2558 ได้มีการสร้างคลองส่งน้ำเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้น้ำไปถึงทุกหมู่บ้าน เช่น บ้านหวาย บ้านมะแซว จนถึงบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง โดยได้งบจากองค์การบริหารส่วนตำบล มีความยาวประมาณ 1,000 เมตร การจัดการน้ำส่วนบุคคล สภาพการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ทำให้คนในชุมชนมีการปรับตัวตามสภาพ เช่น ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำท่วม เป็นต้น ส่วนของชาวบ้านมีการขุดลอกหนอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร เช่น ปลูกผักทำนาข้าว เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ในส่วนของแหล่งน้ำสาธารณะหรือลำน้ำสาขาต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับลุ่มน้ำเสียวใหญ่ มาจนถึงปัจจุบัน มีการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ที่ชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์ คือ บ้านปลาบู่ บ้านมะแซว ตำบลหนองแสง โดยมีเนื้อที่ 18 ไร่ ที่แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนไหลผ่านหลายหมู่บ้านเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดขึ้นโดยมนุษย์สร้างขึ้น โดยมีระบบนิเวศที่เหมาะสม ลำน้ำสาขาที่ไหลลงสู่ลำน้ำเสียวใหญ่ ประกอบด้วย ลำห้วยโสกคลอง ตำบลบ้านหวาย เริ่มจากป่าชุมชนโคกใหญ่ไหลลงสู่ลำน้ำเสียวช่วงบ้านหนองโง้ง บ้านมะแซว มีระยะทาง 1 กิโลเมตร ลำห้วยฮองแฮเริ่มจากทุ่งนาบ้านมะแซว ไหลลงสู่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ มีระยะทาง 1 กิโลเมตร คลองขุดใหม่จากทุ่งนาบ้านมะแซว ไหลลงสู่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ มีระยะทาง 1 กิโลเมตร กว้าง 15 เมตร ลำห้วยขุมถ่านเริ่มจากฝายบ้านเปลือย ไหลลงสู่โคกขุมถ่าน เป็นคลองขุดใหม่ของกรมชลประทาน ซึ่งเป็นที่พักน้ำของลุ่มน้ำเสียวใหญ่ก่อนจะปล่อยให้เกษตรกรได้ใช้น้ำ (ภู ภูรับ, การสัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2564) สำหรับพื้นที่ตำบลหนองแสง มีลำห้วยจอกขวาง ลำห้วยวังเลิง ลำห้วยโสกขี้หมู ลำห้วยกุดน้ำใส ลำห้วย กุดขี่นาค ลำห้วยโสกบั้งไฟ

ลำห้วยเหล่านี้ที่ไหลลงลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ตลอดจนลำน้ำและฝายบ้านแดง ที่ไหลลงลุ่มน้ำเสียวใหญ่มี 6 สาย คือ ห้วยโด่น ห้วยวังแดง ห้วยวัง ห้วยกุดน้อย ห้วยกุดแคน และห้วยท่อน (ภู ภูรับ, การสัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2564)

ทั้งนี้ ตำบลแคน ก็เป็นพื้นที่อยู่ตรงกลางกับตำบลบ้านหวาย และติดกับตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม มีลำน้ำสาขาที่ยาวมากอีกพื้นที่หนึ่งมีสภาพพื้นที่ราบลุ่ม และมีน้ำจากใต้ดินกับน้ำฝนไหลลงสู่ลำน้ำสาขาไหลลงสู่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนมี 8 สาขา คือ ห้วยช้างโต่น ห้วยมะหลี ห้วยหนองแขะ ห้วยเสียวหลง ห้วยฮองลี ห้วยฮองมันปลา ห้วยวังยาว และห้วยพังชี ในส่วนของตำบลบัวมาศก็มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ปริมาณ 130-150 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ทำนาทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ขณะที่ตำบลยางมีพื้นที่ลูกคลื่นรอยตื้นที่ราบและเป็นที่ราบลุ่ม มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 150-200 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำไร่ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ สำหรับตำบลบ้านหวาย เป็นที่ราบสูง มีป่าไม้เบญจพรรณ ป่าชุมชน ป่าสาธารณะ ส่วนตำบลหนองแสง และตำบลหนองเรือ เป็นที่ราบลุ่มแต่ไม่สูงนัก สภาพดินเป็นดินเค็มไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก และมีป่าไม้สาธารณะ 550 ไร่ เป็นป่าโคกใหญ่ ป่าโคกอีหลุ่ ป่าโคกหนองอีรอก ซึ่งจะมีปริมาณน้ำที่ปรับเปลี่ยนไปตามฤดูกาลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละปี

จนเมื่อ รัฐบาลได้เข้ามาดูแลรักษาทรัพยากรน้ำสาธารณะ ได้มีการขุดลอกปรับสภาพคลองน้ำ บ่อน้ำ สระน้ำ หนอง คลอง โดยหน่วยงานของรัฐบาลได้มีการขุดลอกลำห้วยสาขา ขุดบ่อสร้างฝายยาง ฝายคอนกรีต สร้างขึ้นในหลายพื้นที่ตามหมู่บ้าน เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ให้กับชาวบ้าน ก่อนที่จะสร้างฝายยาง ฝายคอนกรีต ต้องมีการตรวจสอบพื้นที่ก่อนว่า พื้นที่แต่ละแห่งนั้นมีภูมิทัศน์เป็นอย่างไร ลักษณะเป็นอย่างไร ดังนั้น ต้องมีการประชุมวางแผนลงพื้นที่ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ดูความลาดเอียงสูงต่ำของระดับน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ตลอดจนฝายคอนกรีต ในตำบลหนองจิก ตำบลกำพี้ ตำบลหนองม่วง ตำบลบ้านหวาย และฝายยาง ในตำบลยาง ตำบลแคน เนื่องจากมีการสูบน้ำไปใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำเสียวใหญ่ เพื่อการทำนา ปลูกผัก จึงมีการจัดการทรัพยากรน้ำที่แตกต่างกันไป คือ การจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลยางและตำบลบัวมาศ จะมีแต่ฝายยางกั้นน้ำไว้ใช้ประโยชน์เท่านั้น ส่วนชาวบ้านที่มีนาติดกับลุ่มน้ำเสียวใหญ่ต้องสูบน้ำใช้เอง และบางหมู่บ้านมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ด้วย

ชาวบ้านจึงได้จัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เป็นการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย โดยมีผู้นำ จากส่วนราชการ ผู้นำในชุมชน เกษตรกร ชาวบ้าน ภาคเอกชน เป็นกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) โดยอาศัยอำนาจทางปกครองของนายอำเภอ เป็นผู้ลงนามแต่งตั้งให้มีกลุ่มบริหารจัดการน้ำเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ ในการรวบรวมข้อมูลและดูแลรักษา ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในการจัดหาน้ำ การจัด เก็บน้ำ การจัดสรรน้ำ โดยมีตำบลบ้านหวายดำเนินการ

บริหารจัดการน้ำภายในตำบล บ้านหวายและตำบลแคนบางส่วน เช่น บ้านโคกกลาง จะมีโรงสูบน้ำไฟฟ้า จำนวน 1 เครื่อง ใช้สูบน้ำจากลุ่มน้ำเสียวใหญ่ส่งไปตามท่อที่วางไว้ไปตามพื้นที่นั้นๆ โดยเป็นการต่อท่อตามความยาวแล้วจึงแยกออกไปตามแปลงนาของชาวบ้าน ทั้งนี้ โรงสูบน้ำในแต่ละชุมชนจะมี การสูบในช่วงฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เพราะเป็นฝนทิ้งช่วง ในส่วนของการปล่อยน้ำจะปล่อยเป็นโซน 3 วันต่อโซน โดยคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ประเมินน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชนและเป็นผู้กำหนดค่าใช้จ่าย คือ ค่าปรับ และจ่ายค่าไฟฟ้าในการสูบน้ำร่วมกัน นอกจากนั้น ยังได้รับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบางส่วน เป็นงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ SML และสำนักงานกรมชลประทาน (สนั่น ศรีมาศ, การสัมภาษณ์, 10 กันยายน 2564)

ในการจัดการทรัพยากรน้ำของแต่ละหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำลงมาถึงปลายน้ำ ชาวบ้านจะสูบน้ำจากลุ่มน้ำเสียวใหญ่ไปทำเป็นน้ำประปาหมู่บ้าน และยังสูบน้ำจากลุ่มน้ำเสียวใหญ่ไปเก็บไว้ในสระน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน ในส่วนของตำบลบ้านหวาย อำเภอวาปีปทุม สภาพพื้นที่มีบริบทพื้นที่แตกต่างกัน ทิศเหนือติดกับตำบลแคนและตำบลดงใหญ่ ทิศตะวันออกติดกับตำบลหนองแสง ทิศตะวันตกติดกับตำบลนาข่า นอกจากนั้น ตำบลแคนบางส่วนมีสภาพพื้นที่เป็นป่าโคก 50% ป่าสันดอน 20% และนา 30% จึงทำให้ระบบนิเวศแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันออกไป บางพื้นที่ในตำบลใกล้เคียงที่ลำน้ำเสียวไหลผ่านลำน้ำสาขา 3 สาย โดยไหลผ่านป่าโคกใหญ่โนนพี่โนนน้อง ดอนและบ่อน้ำตามธรรมชาติ 4 บ่อ ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ในช่วงบ้านเขวาค้อ บ้านดอนมันน้ำ และบ้านมะแซว จะมีความกว้างและลึกมาก สามารถเก็บกักน้ำได้มาก โดยมีโรงสูบน้ำไฟฟ้า ขนาด 4 ท่อ ส่วนบ้านหวาย หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านหวาย เป็นพื้นที่การใช้ประโยชน์ นอกจากนั้น บ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง จะมีการจัดการทรัพยากรเป็นการส่งน้ำระบบคลองซอยซีเมนต์ มีระยะทาง 2.5 กิโลเมตร มีไหล่ทางเดินกว้าง 12 เมตร ช่วงเวลาในการปล่อยน้ำตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกันยายนทุกปี การปล่อยน้ำในแต่ละครั้งจะต้องมีคณะกรรมการบริหารชุมชนผู้ใช้น้ำลงมติกัน กำหนดเวลาเปิดปิดร่วมกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำและจ่ายค่าไฟฟ้าตามมติและระเบียบการที่เห็นชอบร่วมกัน

ในส่วนของโรงสูบน้ำแหล่งที่ 2 ที่บ้านหนองโง้ง ตำบลบ้านหวาย อำเภอวาปีปทุม โดยได้งบประมาณจากโครงการ SML บางส่วน และได้กับชุมชนร่วมกันบริจาคสมทบทุนกันเอง โดยนำรูปแบบในการส่งน้ำ การวางท่อน้ำไปตามพื้นที่แต่ชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านมีมติร่วมกันแยกจากท่อใหญ่ไปยังที่นาของเกษตรกรช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน จนถึงฤดูน้ำหลากแล้วแต่การพิจารณา เพื่อให้ตามความต้องการของชุมชนที่นำเสนอกับคณะกรรมการ ในการจัดการชุมชนเป็นคนบริหารจัดการ เช่น การจัดการบำรุงค่าไฟฟ้าตามพื้นที่ที่ส่งน้ำไปให้ โดยมีกฎระเบียบข้อบังคับและการกำหนดเวลาเปิดปิด จากคณะกรรมการภาคประชาชนเกษตรผู้ใช้น้ำเครือข่ายประชาชนลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ส่วนการจัดการ

ทรัพยากรน้ำใต้ดิน คุณภาพน้ำใต้ดินส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเค็มและน้ำก่อย พื้นที่ราบลุ่มน้ำใต้ดินจะเป็นดินเค็ม ไม่สามารถเจาะน้ำบาดาลได้ พื้นที่โคกป่าชุมชนโคกใหญ่ในโซนตำบลบ้านหวาย น้ำใต้ดินจะจืด ไม่เค็ม สามารถเจาะบาดาลน้ำใต้ดินมาใช้ในภาคการเกษตรในรูปแบบบ่อน้ำบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์ และค่าไฟฟ้าบางส่วน ได้งบประมาณมาจาก อบต. และได้มาจากส่วนตัวของเกษตรผู้ใช้น้ำ (ชาตรี พลสีนา, การสัมภาษณ์, 20 กันยายน 2564)

สำหรับผู้ใช้น้ำกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีความประสงค์จะต้องการใช้น้ำ โดยมีเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไปคือ เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม หรือเพื่อการอื่นๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากระบบทั้งหมดที่ถูกออกแบบมาให้สามารถรองรับความต้องการได้ ปัจจุบันชาวบ้านลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ประกอบอาชีพทำนาในเชิงเศรษฐกิจเพื่อขายอย่างเดียว เหลือขายเก็บไว้กินและไว้ทำเป็นทุน ดังนั้น การจัดการทรัพยากรน้ำนำขึ้นมาใช้ภายใน สำนักสงฆ์โนนพี่ บ้านหวาย เป็นการจัดการแบบธรรมชาติหรือธรรมชาติจัดการกันเอง หรือกับชุมชนจัดการเองโดยมีการสูบน้ำด้วยพลังงานแผงโซล่าเซลล์ หรือพลังงานแสงอาทิตย์ ที่ช่วยกันสร้างขึ้น เพื่อเป็นการจัดการทรัพยากรน้ำแบบพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ทั้งนี้ ในพื้นที่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน จะมีลำห้วย คลอง หนอง ลำน้ำตามธรรมชาติ ฝาย บ่อ บาดาล บ่อน้ำตื้น และประปาหมู่บ้าน โดยชุมชนมีระบบการจัดการน้ำในปัจจุบัน คือ มีการขุดลอกหนองสาธารณะประโยชน์ในชุมชน การขยายหนองน้ำเก่าและใหม่ เพื่อให้มีพื้นที่ปริมาณที่กว้างที่จะรองรับน้ำฝนในแต่ละปี ได้มีการสร้างฝายกักน้ำในลำห้วยสาขาและลุ่มน้ำเสียวใหญ่ รวมทั้งมีการสร้างบ่อน้ำและสระน้ำในไร่นา ตลอดจนขุดบ่อบาดาลน้ำใต้ดิน และได้มีการวางเครื่องสูบน้ำในลำห้วย หนอง คลอง เพื่อสูบน้ำไว้ใช้ (คมสันต์ บัณฑิตเสน, การสัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2564)

จะเห็นว่า การจัดการทรัพยากรน้ำ มาจากโครงสร้างของคณะกรรมการภาคประชาชน คือ มีผู้นำในชุมชนที่เป็นคณะกรรมการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยฯ อบต. นอกจากเป็นชุมชนแล้ว ยังมีองค์กรชุมชนแต่ละเครือข่ายภาคประชาชน หรือเรียกว่ากลุ่มประชาชน สีเขียว เครือข่ายลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน และกรมชลประทาน ภายใต้กฎกติกาของสังคมในยุคที่ทันสมัย การมาถึงของเครื่องมือบริหารจัดการ ที่เรียกว่า เขื่อน ฝาย ประตูระบายน้ำ หรือแม้กระทั่งน้ำประปาที่ถูกส่งไปสู่ครัวเรือนผ่านท่อที่ฝังใต้ดิน กลายเป็นวัฒนธรรมการใช้น้ำ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปถึงการแสดงตนเป็นเจ้าของน้ำเข้ามา ในมิติมากไปกว่าการใช้สอยน้ำฝน น้ำเหนือน้ำท่า อย่างอิสรเสรี ดังเช่นในสมัยอดีต

5. อภิปรายผลการวิจัย

ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนในครั้งอดีต มีข้อค้นพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำตามลุ่มน้ำตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลาย น้ำชาวบ้านจะช่วยกันดูแล ปั้นฝายดินให้เป็นคูดินที่มีขนาดพอเหมาะกับการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง โดยจะมีวิธีการตรวจดูสภาพของลุ่มน้ำเสียวใหญ่ก่อนว่า ตรงสถานที่ใดจะสามารถ

กักเก็บน้ำไว้ได้นาน และพื้นที่ของลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตรงใดมีสภาพที่ลึกและตื้นเขินไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ จึงใช้ ภูมิปัญญาของชาวบ้าน จากผู้เป็นอาวุโสในชุมชน ช่วยดูพื้นที่เหมาะสมของน้ำที่พอเหมาะแก่การปั้นฝายดินเพื่อกักเก็บน้ำได้ สออดคล้องกับไกรสร เพ็งสกุล (2551, หน้า 10) ระบุว่า การเก็บรักษาซ่อมแซมให้คืนสู่สภาพเดิมมีการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เพื่อให้สิ่งที่ดำเนินการนั้นบังเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรน้ำจึงเป็นวิธีดำเนินการในพื้นที่รับประโยชน์จากแหล่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการจัดหาการพัฒนา การเก็บรักษาซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดไปให้คืนสู่สภาพเดิม การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป โดยการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างเช่นบูรณาการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ ยังสอดคล้องกับ Steward (1972, p. 91) อธิบายถึงทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ที่เน้นศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม โดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่คงที่ มีการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา ตลอดถึงวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ ได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งชุมชนลุ่มน้ำเสียวใหญ่ได้ปรับชุดความเชื่อ เพื่อตอบโจทย์การดูแลและจัดการน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้น้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำตามความเห็นในมิติเหล่านี้ ได้ให้คุณค่ากับความยั่งยืนเป็นเรื่องสำคัญ โดยไม่ละเลยที่จะกล่าวถึงความยุติธรรมในสังคม การจัดการทรัพยากรส่วนรวม มีบทบาทสำคัญต่อการยังชีพ ชุมชนชาวนาส่วนใหญ่มีวิถีการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการอยู่รอดเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระภัทรา เอกผาชัย สวัสดิ์ (2553, หน้า 131) เรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริม สร้างองค์กรชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นกับระบบคุณค่าอุดมการณ์ของชุมชนที่ได้ตั้งไว้ผ่านการกลั่นกรองสืบเนื่องภายใต้ความสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีการการทำมาหากิน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ โลกภายนอก เงื่อนไขทางด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติวิถีการผลิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนระหว่างคนกับทรัพยากร

สำหรับแนวทางการจัดการน้ำ เพื่ออนุรักษ์พัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ร่วมกับแหล่งต้นน้ำลำธาร คือ การจัดการน้ำที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ฐานของการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมร่วมกับพื้นที่ธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม ภายใต้การรับรู้และการยอมรับการสร้างคุณค่าของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของณริศรา สุกแป้น (2557, หน้า 5) เรื่องคลองจำไหร: พลวัตการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน พบว่า แนวทางการจัดการน้ำโดยชุมชนของชาวบ้านในตำบลโคกม่วง การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการจัดการ เริ่มจากการตั้งวงสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน จนนำไปสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการสร้างฝายมาเป็นรูปแบบในการแก้ไขปัญหาน้ำที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ฐานของการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

เกษตรกรรมร่วมกับพื้นที่ธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม ภายใต้การรับรู้และการยอมรับ และการสร้างคุณค่าพร้อมกับการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูของชุมชน

ในส่วนการจัดการน้ำของชลประทานหรือภาครัฐที่เข้ามาดูแลรักษาบำรุงลำน้ำเสียวใหญ่ตอนบน กรมชลประทานได้ทำการขุดลอกล้ำน้ำเสียวใหญ่ตอนบน เริ่มแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ มีการสร้างฝายคอนกรีต ฝายยาง ทำเป็นประตูเปิดปิดระบายน้ำ ดังนั้น กรมชลประทานเป็นผู้ดูแลรักษาเป็นหน่วยงานภาครัฐบาล ค่อยควบคุมการส่งน้ำจากแหล่งน้ำและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรเกี่ยวกับการชลประทาน สอดคล้องกับไกรสร เพ็งสกุล (2551, หน้า 42) กล่าวว่า การจัดองค์กรการจัดรูปแบบโครงสร้างขององค์การบริหารในรูปของหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เริ่มแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ จำเป็นต้องสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งการจัดองค์กรที่ดี ต้องจัดให้เหมาะสมกับความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะเครือข่าย โดยจัดให้มีระบบการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุมาศ ทุริสุทธิ์ (2540, หน้า 45-49) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการทรัพยากรของชุมชน พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่ในกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น โดยทำเป็นกลุ่มของตนเอง มีการจัดองค์กรโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ของกลุ่มที่สมบูรณ์ครบถ้วน มีการวางแผนการจัดสรรการใช้น้ำของสมาชิกในกลุ่ม มีความรู้ในการใช้น้ำเพื่อให้เพียงพอต่อชุมชนในการอุปโภคบริโภค โดยมีหน่วยงานภาครัฐบาลคอยควบคุมการส่งน้ำจากแหล่งน้ำและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรเกี่ยวกับการชลประทาน ชุมชนกับภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำถูกพิจารณาควบคู่กับเทคนิคด้านวิศวกรรมและผลประโยชน์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับธนัน อนุมานราชธน และคณะ (2545, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง มีหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรโดยภาครัฐ เพื่อให้รัฐดำเนินการควบคู่กับเทคนิคด้านวิศวกรรมและผลประโยชน์สิ่งแวดล้อม เป็นผู้จัดสรรกรรมสิทธิ์สาธารณะสมบัติร่วมกับชุมชน

การจัดการน้ำที่ผลกระทบต่อชุมชนในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน มีข้อค้นพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นหน้าที่หลักของกรมชลประทานเป็นผู้ดูแลรักษาบำรุงลุ่มน้ำ เสียวใหญ่ จึงทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาหรือไม่สามารถจัดการทรัพยากรน้ำได้เอง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่บทบาทขององค์กรชาวบ้านในระดับลุ่มน้ำในการดำเนินการจัดการน้ำอยู่แล้ว แต่ถูกรัฐเขามาแทรกแซงระบบชลประทานของชาวบ้านโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เขามาแทนระบบชลประทานชาวบ้าน ทั้งได้แย่งอำนาจในการจัดการน้ำในระบบชลประทานไปจากชาวบ้าน

สอดคล้องกับอู่แก้ว ประกอบไวยกิจ บีเวอร์ (2543, หน้า 43) กล่าวว่า น้ำในลุ่มน้ำ โดยรัฐมีหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนในด้านงบประมาณ ความรู้และบุคลากร เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แต่ไม่ใช่การที่รัฐทำโครงการแทนชาวบ้าน โดยไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้น จากการที่รัฐเข้ามาแทรกแซงของกรมชลประทาน ทำให้ระบบชลประทานชาวบ้าน และทำความเสียหายแก่ระบบเหมืองฝาย ตลิ่ง พนังกั้นน้ำ รวมถึงพืชผลและทรัพย์สินของชาวบ้าน ทั้งนี้ชาวบ้านต้องรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำและง่ายต่อการรักษาบำรุงยังสอดคล้องกับวสันต์ จอมภักดี (2550, หน้า 49-60) กล่าวว่า บริหารจัดการลุ่มน้ำในระดับท้องถิ่นนั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่การจัดระบบท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานก่อน โดยในขั้นแรก ต้องสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก และแหล่งน้ำสาธารณะที่ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ แม่น้ำ คู คลอง บึง ห้วย ลำธาร อ่างเก็บน้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ รวมทั้งมีการผสมผสานการบริหารจัดการที่ใช้ภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นด้วย เช่น ระบบเหมือง ฝาย เป็นต้น ต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพื่อให้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบ และสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ อย่างเต็มศักยภาพอีกด้วย และยังสอดคล้องกับประสิทธิ์ ประคองศรี (2551, หน้า 25-39) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกส่วนหนึ่ง เพื่อให้สิ่งนั้นมีความครบถ้วนและสมบูรณ์ขึ้นโดยการเข้าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมนุษย์เข้าด้วยกัน

หากพิจารณาภาพรวม สะท้อนให้เห็นว่ามิติคุณค่าของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านการผลิตและการอุปโภคบริโภค ซึ่งชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำเสียวใหญ่ส่วนใหญ่มีวิถีการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการอยู่รอดเป็นสำคัญ จนทำให้ชุมชนได้เห็นมิติคุณค่าในการสนับสนุนด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ชุมชนยังได้มีการอนุรักษ์แหล่งน้ำและทรัพยากรน้ำ บนฐานความเชื่อ ศรัทธา และจารีตประเพณีของคนในชุมชน โดยพิธีกรรม การเลี้ยงผีปู่ตา เพื่อให้อารักษ์ต้นน้ำลำธาร ช่วยบันดาลให้น้ำไหลออกจากตาน้ำตลอดเวลา ไม่ขาดสาย และการทำนาเป็นไปด้วยดีตลอดฤดูกาล ตลอดจนการส่งเสริมมิติคุณค่าด้านการรวมกลุ่ม โดยมีองค์กรชาวบ้านในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่ตนเอง ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน ควรมีแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยให้ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรการศึกษาถึงผลกระทบในช่วงฤดูน้ำหลากตามลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน

2.2 ควรศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่ตอนบนไปถึงตอนล่าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน และการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน รายละเอียดดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. (2556). *การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ไกรสร เพ็งสกุล. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำศึกษา กรณี ลุ่มน้ำสาขาคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ณริศรา สุกแป้น. (2557). *คลองจำไหร: พลวัตการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธนัน อนุมานราชธน. (2545). *แนวทางการจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในเขตอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างองค์กรชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

บุผาชาติ จันทร์หอม. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(6), 340-356.

ประสิทธิ์ ประคองศรี. (2551). *ภูมิปัญญาการจัดการระบบนิเวศและทรัพยากรน้ำเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือนอย่างยั่งยืน.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ราชันย์ หลงมีวงษ์. (2545). *ผลกระทบต่อระบบนิเวศลุ่มน้ำเสียวใหญ่ตอนบน.* มหาสารคาม: สำนักชลประทานที่ 6 กรมชลประทานจังหวัดมหาสารคาม.

วสันต์ จอมภักดี. (2550). *การบริหารจัดการลุ่มน้ำในระดับท้องถิ่น.* เชียงใหม่: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุริยะ หาญพิชัย. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านหนองเขื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(1), 241-254.

สุวิชชา ศรีถาน และปรีดา ไชยา. (2559). การค้นหามรดกภูมิปัญญาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 10(1), 12-22.

อนุมาศ ทุริสุทธิ์. (2540). *การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน.* (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อู่แก้ว ประกอบไวยกิจ บีเวอร์. (2543). *มนุษย์ ระบบนิเวศ และสภาพนิเวศในประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

Steward, J. H. (1972). *Theory of Culture Change: The Methodology of Multilinear Evolution.* Urbana and Chicago: University of Illinois Press.

อิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2*

Influence of School Climate and Work Motivation of Teacher on Work Effectiveness of Teacher in the Digital Age under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

ปรียาภรณ์ ชื่นสนธิพันธุ์ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์
Preeyaporn Chuensonthipan and Jantarat Phutiariyawat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: preeyaporn.chuen@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 361 คน โดยกำหนดตามตารางเครจซี่และมอร์แกน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.968 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (SEM) เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติ Chi-square = 92.48 ค่า df = 90 ค่า p-value = 0.072 ดัชนี GFI = 0.970 ดัชนี AGFI = 0.950 ค่า SRMR = 0.029 ค่า RMSEA = 0.025 และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลได้ ร้อยละ 60 (R^2 = 0.6) โดยพบตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการ

*ได้รับบทความ: 6 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2567
Received: March 6, 2024; Revised: June 24, 2024; Accepted: June 28, 2024

ปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล คือ ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีระดับสูงขึ้นจะส่งผลให้ตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลมีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน และยังพบว่าตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นตัวแปรส่งผ่าน แสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษาเพิ่มระดับขึ้น ก็จะส่งผลผ่านตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทำให้ตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้นตาม

คำสำคัญ: บรรยากาศสถานศึกษา; แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู; ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were the direct and indirect influences study the direct and indirect influences on the performance effectiveness of teachers in the digital era. The sample used in this study consisted of 361 teachers under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, determined by the Krejcie and Morgan table. The questionnaire used a 5-level rating scale with a reliability of 0.968. The statistics used for data analysis were linear structural equation modeling (SEM) to examine the consistency between the research model and the empirical data.

The research results found that: The model was consistent with the empirical data, considering the statistical values: Chi-square = 92.48, df = 90, p-value = 0.072, GFI = 0.970, AGFI = 0.950, SRMR = 0.029, RMSEA = 0.025. The variables in the model could explain 60 percent of the variance in the performance effectiveness of teachers in the digital era (R^2 = 0.6). The variable with a direct influence on the performance effectiveness of teachers in the digital era was the teachers' work motivation variable, statistically significant at a level of .001. When the teachers' work motivation variable increased, the performance effectiveness of teachers in the digital era variable also increased. Moreover, the school climate variable had an indirect influence on the performance effectiveness of teachers in the digital era variable, statistically significant at a level of .001, with the teachers' work motivation variable as the mediating variable. This indicates that when

the school climate variable increased, it would affect the teachers' work motivation variable, leading to an increase in the performance effectiveness.

Keywords: School climate; Work motivation of teachers; Work effectiveness of teachers in the digital age

1. บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การ ทำให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น ทุกองค์การจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ความก้าวหน้าโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงาน (มณีรัตน์ ชัยยะ, 2566, หน้า 104-115) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเทศสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand) มีนโยบายปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 โดยพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลเชื่อมโยงกับการพัฒนาการศึกษาที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ เข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และยกระดับคุณภาพการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานหลากหลายรูปแบบ นับเป็นความท้าทายของครูที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองภายใต้ข้อจำกัดของการเข้าถึงข้อมูลที่สนใจ (ทิศนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ, 2565, หน้า 13-26) จากการศึกษาพบว่า ครูในยุคดิจิทัลยังพบปัญหาจากการทำงานอยู่มาก โดยการที่ครูมีความสามารถด้านดิจิทัลที่ไม่เพียงพอถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดสำหรับครูในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน (UNESCO, 2021) อีกทั้งปัญหาของครูที่มีพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีแตกต่างกัน ครูขาดการฝึกอบรม ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยี ขาดความรู้ประสบการณ์และความชำนาญในการใช้สื่อสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาตนเองทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของครูยังพัฒนาได้ไม่รวดเร็วมากพอ ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้ (Yentri, 2020, pp. 163-172; พิไลวรรณ มาแป, 2560; สุนันท์ สีพาย, 2562, หน้า 3-14; สุปรียา ไตรยะขันธ์, 2565, หน้า 931-944) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อครูและยังส่งผลกระทบต่อไปถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน โดยครูในยุคดิจิทัลนั้นจะต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่หลากหลาย มีความเชี่ยวชาญในการเนื้อหาวิชาที่สอน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน (Fanreza, 2018) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างปฏิสัมพันธ์ เลือกใช้การวัดและประเมินผลที่

หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เปิดใจรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ปรับตัวเองให้เข้ากับยุคดิจิทัล (Ally, 2019, pp. 302-318)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีภารกิจหลักคือการให้การศึกษาส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รวมถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและภาษา มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2566) และแม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้จัดทำโครงการต่างๆที่นำเทคโนโลยีทางดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานของครู แต่ก็พบว่าครูยังควรได้รับการส่งเสริมศักยภาพการบริหารจัดการด้านนโยบายและแผนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลอีกมาก เพื่อให้ได้รับความรู้และนำมาเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีและเกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในเชิงประจักษ์

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือนั้นสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายไปสู่ผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด (ภัทรนันท์ ไวทยะสิน, 2562, หน้า 37-51) แต่ประสิทธิผลของครูในยุคดิจิทัลยังขาดความชัดเจนของข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทของสังคมไทยยุคดิจิทัล ว่าควรสะท้อนปัจจัยใดบ้างและมีลักษณะอย่างไร จึงมุ่งเน้นในการให้ความสนใจต่อการศึกษาและวิเคราะห์เพื่ออธิบายประสิทธิผลของครูในยุคดิจิทัลในเชิงสาเหตุและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล เพื่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองแผนการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาตนเองให้พร้อมในการรับมือกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลให้สอดรับกับเป้าหมาย นโยบาย และจุดเน้นของสถานศึกษา มีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู จากนักวิชาการ เอกสาร ตำรา บทความ ผลงาน

วิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) โดยนำตัวแปรและองค์ประกอบที่ได้จากแนวคิดและงานวิจัยมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะตามลักษณะที่ต้องการวัดและออกแบบแบบสอบถาม เรื่อง อิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีค่าความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.909 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.968 และขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 52 โรงเรียนโดยมีครูจำนวนทั้งสิ้น 5,621 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2566) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607-610) ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 361 คน โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ร้อยละ 50 ในแต่ละขนาด โดยจับสลากจำนวนครูตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตลอดเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน ได้รับตอบกลับมา 361 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงนำข้อมูลที่ผ่านการรวบรวมแล้วนั้นมาวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบความสอดคล้องของอิทธิพลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยสถิติทดสอบ SEM เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ขนาดใหญ่พิเศษ	23	3,705	238
ขนาดใหญ่	22	1,629	105
ขนาดกลาง	5	257	16
ขนาดเล็ก	2	30	2
รวม	**52**	**5,621**	**361**

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า

1. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .86 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 73 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีระดับมากขึ้นจะส่งผลให้ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจะมีระดับมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (beta = .01, p-value > .05)

3. ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .81 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า เมื่อระดับของตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงขึ้นจะทำให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลที่มากขึ้นเช่นกัน

4. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล โดยมีตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .69 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีระดับที่เพิ่มมากขึ้น ก็จะส่งผลผ่านทางตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ทำให้ตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิต 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .86 กล่าวคือ เมื่อตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีระดับสูงขึ้นจะส่งผลให้ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู บรรยากาศสถานศึกษาที่ดีจะส่งผลให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูดีขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Halpin and Croff (1996) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 71 แห่ง กล่าวว่า บรรยากาศองค์การเป็นสภาพแวดล้อมขององค์การซึ่งรับรู้โดยบุคลากรในองค์การทั้งทางตรงและทาง

อ้อม และมีอิทธิพลต่อการจูงใจและการปฏิบัติงานในองค์การ และ Litwin and Stringer (1968) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศองค์การจากหนังสือ Leadership and Organizational Climate ไว้ว่า บรรยากาศองค์การเป็นองค์ประกอบสภาพแวดล้อมขององค์การซึ่งมีอิทธิพลต่อการจูงใจและการปฏิบัติงานในองค์การและรับรู้โดยบุคคลในองค์การทั้งทางตรงและทางอ้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครัช แสนสิงห์ (2560) ที่ได้ศึกษา บรรยากาศองค์กรที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานของพนักงานประจำสำนักงาน บริษัท เดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด สาขานครราชสีมา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิต 0.01

2. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยข้อค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาก่อนหน้า อาทิ แนวคิดของ Sergiovanni and Starratt (1979) ที่ได้ให้ความหมายบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา ว่าเป็นลักษณะที่บอกถึงโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆและมีผลต่อพฤติกรรมหรือความรู้สึกของครูที่มีต่อโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บรรยากาศสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 เป็นบรรยากาศสถานศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีการกำหนดขอบเขตของงาน โครงสร้างการปฏิบัติงาน ภาระหน้าที่อย่างเหมาะสม ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากบุคลากร ซึ่งอาจทำให้ครูผู้สอนเกิดความรู้สึกว่าเป็นบรรยากาศสถานศึกษาที่ได้รับรู้และเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ทำให้การเกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลยังไม่เป็นที่เด่นชัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Okeke et al. (2020, pp. 17-26) ที่ได้ศึกษา บรรยากาศของโรงเรียนเป็นตัวทำนายผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในรัฐแอนนามบรา ประเทศไนจีเรีย พบว่า การรับรู้ของครูเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียนไม่ใช่ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานของครู และอภิปรายไว้ว่าที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากพฤติกรรมการทำงานที่ไม่มีส่วนร่วมของครู และครูมองว่าการปฏิบัติงานเป็นเพียงกิจวัตรประจำวัน ไม่ได้มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่หลัก แม้ว่าบรรยากาศโรงเรียนจะถือว่าดีก็ตาม

3. ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .81 กล่าวคือ เมื่อตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีระดับสูงขึ้น จะส่งผลให้ตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลมีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เป็นพลังหรือแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอกให้ครูเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เสียสละ อุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาอย่างเต็ม

ศักยภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชานันท์ วรรณกุล (2564) ที่ได้ศึกษา อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสกลนคร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดคนึง ปกปิด (2561, หน้า 139-157) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารัตน์ กุลโชติ (2566) ที่ศึกษา แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลโดยมีตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นตัวแปรส่งผ่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .69 แสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จะมีมากเมื่อมีบรรยากาศสถานศึกษาร่วมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณา สุ่มเนียม (2559, หน้า 48-61) ที่ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของครูอาชีวศึกษา พบว่า บรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการทำงานที่มีประสิทธิผลของครูอาชีวศึกษา โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Widyaningsih et al. (2021, pp. 2408-2412) ที่ได้ศึกษา อิทธิพลของบรรยากาศองค์การโรงเรียนและแรงจูงใจในการสอนต่อการปฏิบัติงานของครูพลศึกษา พบว่า บรรยากาศองค์การโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาผ่านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ตัวแปรแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครู ในด้านความรับผิดชอบมีค่าอิทธิพลสูงสุดต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล ดังนั้นการที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล ครูผู้สอนควรได้รับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจากสถานศึกษาให้เกิดแรงกระตุ้นในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาด้วยความมุ่งมั่น มีความกระตือรือร้น ทุ่มเท เสียสละ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มที่ พร้อมทั้ง

ได้รับการจูงใจด้วยผลตอบแทนในการปฏิบัติงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสถานศึกษาเพื่อให้ครูมีขวัญและกำลังใจ เป็นแรงกระตุ้นทำให้ครูเกิดความมุมานะในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจให้กับครูเพื่อให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สร้างโอกาสของความสำเร็จ มีระบบการพิจารณาความดีความชอบที่เป็นธรรม มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรทุกคนรู้สึกมีคุณค่า อันจะทำให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลที่เพิ่มขึ้น

1.2 ตัวแปรบรรยากาศสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลผ่านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดลักษณะของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดีให้เกิดแก่ครูเพื่อทำให้สถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

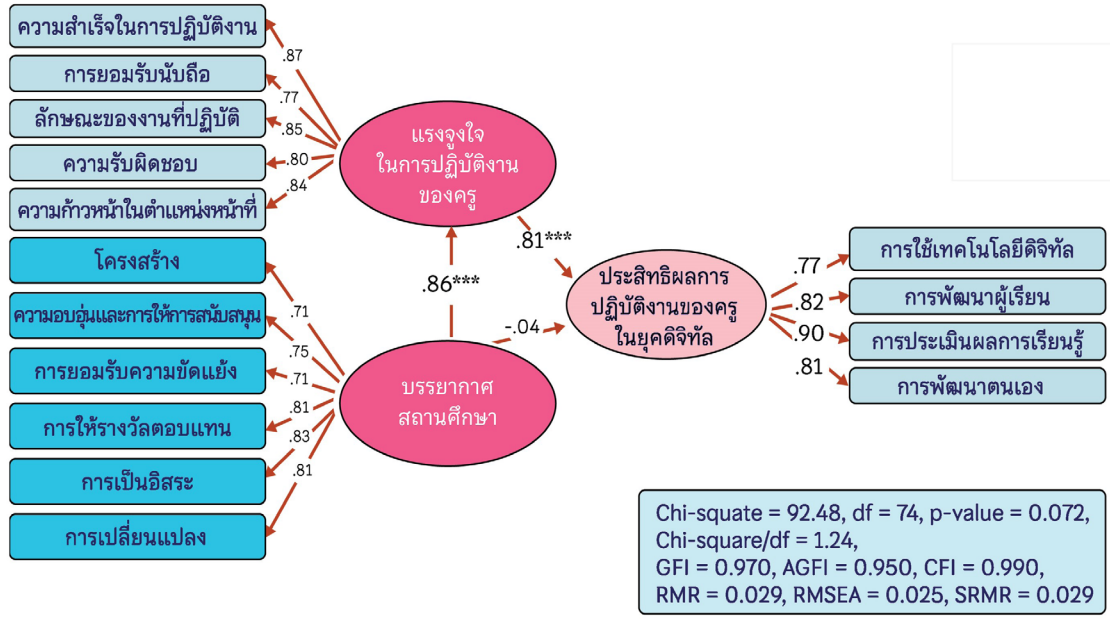
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าตัวแปรในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลได้เพียงร้อยละ 60 ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาโมเดลให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

2.2 เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาให้กว้างขึ้น เช่น ครูในสถานศึกษาสังกัดเอกชน ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลให้โมเดลสามารถพัฒนาและนำไปใช้ในวงการศึกษาได้อย่างครอบคลุมทุกสังกัด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาอิทธิพลของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของบรรยากาศสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลประกอบด้วยตัวแปรในโมเดลทั้งหมด 3 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous variable) 1 ตัวแปร ได้แก่ 1) บรรยากาศสถานศึกษา และตัวแปรภายใน (Endogenous variable) 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและ 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวแปรภายใน โดยตัวแปรทั้งหมดส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรภายใน ซึ่งสามารถนำไปศึกษาวิจัยต่อเพื่อเป็นแนวทางในการทำให้เกิดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในเชิงประจักษ์



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ. (2565). ครูไทยกับการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 9(4), 13-26.

นิชานันท์ วรรณกุล. (2564). *อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิไลวรรณ มาแป. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียน อำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภัทรนันท์ ไวทยะสิน. (2562). “เปลี่ยน” ผู้เรียนเป็นนวัตกร นวัตกรรมใหม่ของการเรียนการสอนในยุคการศึกษา 4.0. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 14(17), 37-51.

มณีรัตน์ ชัยยะ. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital HR). *Journal of Administrative and Management Innovation*, 11(1), 104-115.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.

สุดคนึง ปกปิด. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เขต 2 และเขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(1), 139-157.

สุนันท์ สีพาย. (2562). บทบาทของครูไทยในการศึกษา 4.0. *วารสารการวัดผลการศึกษา,* 25(2), 3-14.

สุปรียา ไตรยะขันธ์. (2565). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 931-944.

สุภารัตน์ กุลโชติ. (2566). *แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุวรรณา สุ่มเนียม. (2559). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของครูอาชีวศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 10(2), 48-61.

อัครัช แสนสิงห์. (2560). *บรรยากาศองค์กรที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานของพนักงานประจำสำนักงาน บริษัท เดอะมอลล์กรุ๊ป จำกัด สาขานครราชสีมา.* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

Ally, M. (2019). Competency Profile of the Digital and Online Teacher in Future Education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 302-318.

Fanreza R. (2018). The Quality of Teachers in Digital Era. *5th International Conference on Community Development (AMCA 2018), July 2018*, (pages 461-463). Atlantis Press.

Halpin, A. W., & Croft, D. B. (1963). *The Organizational Climate of School.* Midwest: The University of Chicago.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Litwin, G. H., & Stringer Jr., R. A. (1968). *Motivation and Organizational Climate*. Oxford: England Harvard University.

Okeke, J. N. J., et al. (2020). School Climate As Predictor Of Teachers Job Performance In Secondary Schools In Anambra State, Nigeria. *International Journal of Education and Research*, 8(3), 17-26.

Sergiovanni, T. J., & Starratt, R. J. (1979). *Supervision: Human Perspectives*. New York: McGraw Hill.

UNESCO. (2021). *Digital transformation in education in Asia Pacific. Paper presented at the 2nd ASIA-PACIFIC REGIONAL EDUCATION MINISTER'S CONFERENCE (APREMC-II)*. Retrieved from https://knowledgehub.sdg4education2030.org/system/files/202206/Digital%20Transformation-min.pdf

Widyaningsih, H., Darmawan, R. & Pelana, R. (2021). Influence of organizational climate and teaching motivation on the performance of physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(4), 2408-2412.

Yentri, A. (2020). Language Teaching in the Digital Age: Teachers` Views and Its Challenges. *Research and Innovation in Language Learning*, 3(3), 163-172.

The Influence Factors of Employment Quality in School of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College, Guangxi, China*

Jia GeMo, Winit Pharcharuen, Non Napratansuk and Jariya Koment
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) the employment quality of graduates from the School of Electronic Information Engineering at Wuzhou Vocational College; 2) the factors that affect the employment quality of graduates from the School of Electronic Information Engineering at Wuzhou Vocational College; 3) potential strategies for enhancing the employment outcomes of graduates from the School of Electronic Information Engineering at Wuzhou Vocational College. This study employs a quantitative design. Electronic questionnaires will be distributed to the 2023 graduates of the School of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College. The quantitative research method used primarily includes a literature review, a questionnaire, descriptive statistics for data collection and processing. Two theories are utilized in this study: the collaborative governance theory as the primary theory and the new public service theory as the supporting theory.

The results revealed that:

1. The employment quality of graduates of Wuzhou Vocational College of Electronic Information Engineering is relatively good only in two aspects: job characteristics and labor-management relations.

2. There are four factors affecting the quality of employment: your school and college provide a lot of career guidance and services, your local Human Resources and Social Security Bureau, enterprises and the school actively cooperate with each other to

*ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 26 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2567
Received: March 2, 2024; Revised: June 26, 2024; Accepted: June 28, 2024

provide students with a lot of internships, the parents give a lot of job search process help, and students rank well in their academic performance during school.

3. The way to improve the College should provide more employment guidance and services, the location of the Human Resources and Social Security Bureau, enterprises should actively cooperate with the school to provide students with more internships. Moreover, parents should give more help in the process of job searching, and individual students should study seriously during the school year to improve their academic performance ranking in order to improve the quality of employment of graduates. Therefore, the research suggests that society, schools, families and students should make efforts to realize high-quality employment for graduates.

Keywords: Employment Quality; Influence Factors; Graduates of Wuzhou Vocational College

1. Introduction

In light of China's implementation of the "developing the country through science and education and strengthening the country through talents" strategy, colleges and universities have expanded their enrollment in response to national policy directives, resulting in a notable increase in the number of graduates over recent years. The annual quality report issued by Guangxi Zhuang Autonomous Region over the past three years indicates that the number of fresh specialized graduates in 2020 was 145,300, in 2021 was 162,700, and in 2022 reached the number of graduates has increased annually, while the employment rate has declined. In 2022, for instance, the Guangxi Department of Education reported that 81.75% of graduates were employed, down from 85.94% in 2021 and 85.72% in 2020. In 2020, the number of fresh graduates of Wuzhou Vocational College was 2,107, rising to 2,782 in 2021 and 3,601 in 2022. The employment rate was 84.5%. The employment rates for the respective years were 8%, 81.60%, and 77.31% (Employment System of Wuzhou Vocational College). This indicates that the employment situation of graduates of Wuzhou Vocational College is highly problematic.

Since the new era, all the higher vocational colleges have the trend of expanding enrollment, and the number of enrollment is increasing year by year.

At the same time, graduates of higher vocational colleges in the new era have new expectations for employment quality. With the gradual growth of the graduates' team and the high quality expectation of the graduates for employment in the new era, how to realize the high quality employment of the graduates' group has also become a problem driven to be solved in the new era. In this study, the main problem is the poor quality of employment in school of Electronic Information Engineering of Wuzhou Vocational College, and the main question is how to improve the employment of graduates of Electronic Information Engineering College of Wuzhou Vocational College?

To summarize, in the current China's economy into a new cycle, industrial structure adjustment, the employment problem of higher vocational students is becoming more and more serious, to solve the employment quality of graduates of higher vocational colleges has also become a common concern of higher vocational colleges, society, families and higher vocational students.

2. Research Objectives

1. To study employment quality of graduates in school of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College.

2. To investigate factors that affected employment quality of graduates of school of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College.

3. To find the ways to improve employment for graduates of school of Electronic Information Engineering, Wuzhou Vocational College.

3. Methods

In this study, the review of studies related to collaborative governance theory was used to determine that there are four dimensions of factors affecting the employment of graduates from the School of Electronic and Information Engineering of Wuzhou Vocational College, the review of studies related to the quality of employment was used to determine the indicators of the measurement of the quality of employment as well as the factors affecting the quality of employment, and the conceptual framework was constructed, so as to design the questionnaire. The questionnaire was

mainly based on a Likert scale, which consists of a set of statements, each of which has five responses of strongly agree, agree, not necessarily, disagree, and strongly disagree, which are recorded as 5, 4, 3, 2, and 1. The total attitude score of each respondent is the sum of the scores obtained from his responses to each question, and this total score can indicate the strength of his attitude or his different status on this scale.

This study adopts a quantitative design, which mainly includes literature review method, questionnaire method, and statistical analysis method for data collection as well as processing. After distributing 542 questionnaires to the students graduating in 2023 from the School of Electronic Information Engineering of Wuzhou Vocational College, the actual sample size was determined by using Taro Yamane's sample size formula, and finally 264 questionnaires were extracted for data analysis. The data analysis was based on Microsoft Excel software and descriptive statistics were performed using SPSS to summarize the sample data with indicators such as mean or standard deviation.

4. Results

Table 1 Descriptive analysis of the quality of employment of students

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
1. Your workplace is close by	264	1.000	5.000	3.409	1.260	3.000
2. High occupational safety	264	1.000	5.000	3.799	1.083	4.000
3. Good employment environment	264	1.000	5.000	3.496	1.137	3.000
4. High labor remuneration	264	1.000	5.000	2.996	1.145	3.000
5. High percentage of social insurance	264	1.000	5.000	3.049	1.141	3.000

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
6. High housing fund	264	1.000	5.000	2.773	1.231	3.000
7. Many career benefits	264	1.000	5.000	2.939	1.191	3.000
8. Vocational training opportunities	264	1.000	5.000	3.049	1.148	3.000
9. High promotion opportunities	264	1.000	5.000	2.973	1.219	3.000
10. Promising career prospects	264	1.000	5.000	3.114	1.174	3.000
11. Strong professional counterparts	264	1.000	5.000	3.258	1.193	3.000
12. Employees have a good relationship	264	1.000	5.000	3.678	1.042	4.000
13. The labor contract you signed with your employer is in line with the norms	264	1.000	5.000	3.723	1.087	4.000
14. High work stability	264	1.000	5.000	3.405	1.140	3.000
15. High match between interests and jobs	264	1.000	5.000	3.220	1.156	3.000

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
16. Low work pressure	264	1.000	5.000	3.030	1.227	3.000
17. Low intensity of work	264	1.000	5.000	3.038	1.176	3.000
18. High degree of freedom of work	264	1.000	5.000	3.117	1.195	3.000

As can be seen from the above, there is no abnormal value in the data, in the five levels of influencing factors, the highest average value is the 1-3 job characteristics and 12-14 labor relations, the average value of 3.568,3.602, indicating that the sample, the students of the current situation of the job characteristics and labor relations are relatively satisfied, especially “high occupational safety” and “the labor contract you signed with the unit is in line with the norms” has the highest average value, this part of the analysis can answer the first question. In particular, the average value of “high occupational safety” and “The labor contract you signed with your employer is in line with the norms” is the highest. This part of the analysis can answer the first question: the quality of employment in Wuzhou Vocational College of Electronic and Information Engineering College is relatively good only in terms of job characteristics and labor-management relations.

Table 2 Descriptive analysis of factors affecting the quality of student employment

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
1. Your school and college provide a lot of information about employment.	264	1.000	5.000	3.511	1.180	4.000

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
2. Your school and college provide a lot of career guidance and services	264	1.000	5.000	3.602	1.115	4.000
3. Your local human resources bureau and enterprises actively cooperate with the school to provide many internships for students.	264	1.000	5.000	3.477	1.120	3.000
4. Your local HSSA and enterprises provide many vocational skills training opportunities	264	1.000	5.000	3.356	1.168	3.000
5. Parents gave a lot of help in the job search process	264	1.000	5.000	3.481	1.144	3.000
6. Social connec-tions in the family help a lot in the job search process	264	1.000	5.000	3.341	1.201	3.000

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
7. You ranked well in academic performance during your school years	264	1.000	5.000	3.530	1.020	3.000
8. The number of scholarships you received during your school years was high	264	1.000	5.000	2.792	1.251	3.000
9. You have won many prizes for your participation in activities during your school years.	264	1.000	5.000	2.966	1.197	3.000
10. You participate in a large number of student organizations during your school years	264	1.000	5.000	2.955	1.192	3.000
11. How many times do you do part-time jobs or internships outside of school while you are in school?	264	1.000	5.000	2.992	1.180	3.000

Name	Sample size	minimum value	maximum values	Average	Standard deviation	Median
12. You have served as a student leader at a high level during your school years (school level, faculty level, class level)	264	1.000	5.000	2.826	1.282	3.000

From this table, it can be concluded that the answer to question 2 in the sample is that there are four factors affecting the quality of employment:

1. School level: “Your school and college provide a lot of career guidance and services” has a high mean value of 3.60, which is the main influencing factor.

2. Social level: “Your local human resources bureau and enterprises actively cooperate with your school and provide many internships for students” has a higher mean value of 3.48, which is the main influencing factor.

3. Family level: “My parents gave me a lot of help in my job search” has a high mean value of 3.48, which is the main influencing factor.

4. Student level: “Your academic performance in school ranked very well” has a high mean value of 3.53, which is the main influencing factor.

The above analysis leads to the answer to question 3, which is that the ways to improve the quality of employment are as follows Thus, we can answer question 3: the way to improve the quality of employment is: First, schools and colleges should provide more employment guidance and services, Second, your local human resources and social services bureau, enterprises and schools should actively cooperate to provide students with more internships, Third, parents should give more help in the process of job searching, and Fourth, students should be serious about their studies during the school year to improve the academic performance rankings.

5. Discussion

OECD. (2014) has developed a comprehensive framework includes six indicators at the first level: working environment, level of remuneration at work, ability to work, social relations, working conditions, level of social security.

Lai (2011) constructed a system of employment quality measurement indexes which contains six first-level indexes: working environment, salary level of work, working ability, social relationship, working status, social security level, and twenty second-level indexes below the first-level indexes.

Zhao (2019) "Evaluation of employment quality of college students in the context of the new economy and the design of improvement path" is based on the background of the new economy, and constructs the evaluation index system of employment quality of college students in the context of the new economy, which contains six first-level indicators, including job characteristics, employment flexibility, salary and benefits, career development, labor relations, employment recognition. Recognition of employment. In this study, it is concluded that the only two aspects of employment quality in Wuzhou Vocational College of Electronic Information Engineering are job characteristics and labor-management relations which are relatively good. I agree with these two scholars' studies mentioned above, who both mentioned job characteristics, labor-management relations security and other aspects in the measurement of employment quality, which are similar to the results obtained in this study.

Reeves, & Deng (2022) explore the impact of socially provided opportunities and training sessions on the quality of employment for U.S. college students. Chengwen, & Rihui (2014, pp. 31-35) analyzed the impact of opportunities provided by society and training on the employment quality of college students through empirical research from the perspective of social capital;

Jing (2006, pp. 87-88) believed that the factors affecting the employment quality of college students are mainly the imbalance of development caused by the expansion of colleges and universities, and the employment services and guidance provided by colleges and universities also affect the quality of college students' employment; Bi-Mei, & Guo Jia-Nan (2020, p. 11), through the study of a sample of 1956 college students, found that the employment quality of college students is

not as good as that of the present study. 1956 college students as a sample for research, found that the cultural capital at the family level has a positive effect on the academic achievement of college students, and furthermore affects the employment quality of college students. Changjun, & Zhongchao (2015, p. 7) found through empirical research: academic achievement foreign language level, academic level, and other factors also affect the quality of employment of college students.

I agree with the four scholars mentioned above who suggested that the quality of students' employment is affected at the social, school, family and individual levels, which is in line with the findings of the second question of this study, which shows that all four levels have an impact on the quality of students' employment.

Jiang, & Dalong (2017, pp. 7-10) in the study of collaborative governance of college students' employment policy under the perspective of "whole government" theory affirmed that the issue of college graduates' employment is an issue of the application of collaborative governance theory. Yanquan, & Dandan (2021, pp. 47-48) Collaborative theory under the field of view of college graduates "slow employment" dilemma governance-college graduates employment work is a systematic project, the need for colleges and universities and the outside world close connection; college graduates employment work needs to be coordinated by the society, colleges and universities, families and graduates of a number of sub-systems. I think the opinion of scholar Yanquan, & Dandan is perfect, and her findings are consistent with the findings of this paper: all of the social, college, family, and individual levels will have a significant positive influence on the employment quality of college students. Therefore, the answer to the third question is that we should find ways to improve the quality of employment from these four levels.

6. Suggestions

This study is supported by the theory of collaborative governance and the theory of new public service, through the questionnaire method, descriptive statistics method to deal with the data, to come up with the answer to question 3, the way to improve the quality of employment by the school, society, family, student level to go to the start, the author will be from the

four levels to give advice, as well as give advice to the scholars in the future, are as follows:

1. Schools and colleges should provide more career guidance and services.

2. The local human resources and social security bureau and enterprises should actively cooperate with schools to provide more internships for students.

3. After graduation, parents can provide various kinds of help and support to facilitate the smooth employment of senior students in the process of job-seeking.

4. In order to improve the quality of employment, students of Wuzhou Vocational College should study seriously during their school years and improve their academic ranking.

2. Suggestions for future research. This study still has many shortcomings. The author's suggestions for future research are as follows: first, continue to sort out the relevant literature at home and abroad, expand the breadth and depth of the study, and focus on the theoretical frontiers of vocational education and practical experience in foreign countries to systematically sort out, combined with the development system of education of our country's characteristics, for comparison, reference, integration, etc.. Secondly, we should continue to learn the method of empirical analysis, solidly learn the relevant knowledge about statistics and econometrics, expand the scope of research, construct a more scientific and comprehensive index system, and then put forward targeted measures.

7. Knowledge Assets

In the existing research, scholars mainly focus on the employment of college students, but this paper focuses on the influencing factors of the employment quality of college students, which combines the current new era background and provides a new perspective for the study of the influencing factors of the employment quality of college students. Therefore, the new knowledge is add more influencing factors and it will be more precise for evaluate rather than focus on employment.

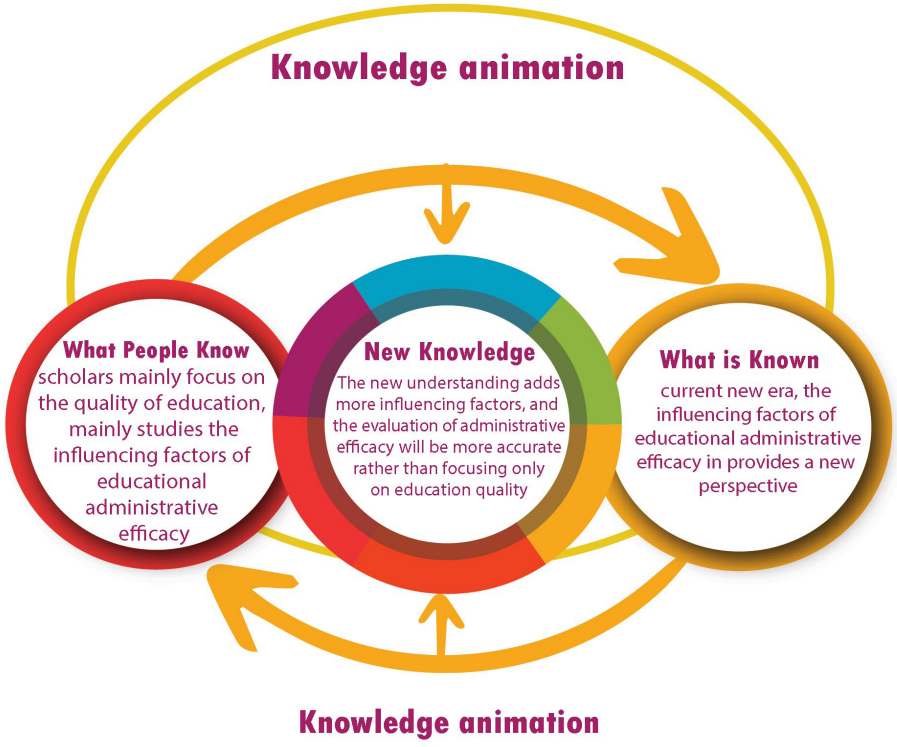


Figure 1 New knowledge

References

Bi-Mei, W., & Guo Jia-Nan, G. (2020). Research on the impact of college students' family capital on employment - the mediating role of academic achievement. *Journal of Guizhou Normal University*, 36(8), 11.

Changjun, y., & Zhongchao, Y. (2015). A study on sectoral differences in starting salary of employment of college graduates[J]. *Education Development Research*, 2015(11), 7.

Chengwen, C., & Rihui, T. (2004). The relationship between human capital and employment of college graduates I an empirical study based on the 2003 and 2004 college. *Graduates Higher Education Research*, 2004(6), 31-35.

Jiang, W., & Dalong, L. (2017). Research on collaborative governance of college students' employment policy under the perspective of “whole government” theory. *Jiangsu Higher Education*, 2017(11), 7-10.

Jing, F. (2006). Survey and Analysis on the Employment Problems of College Students. *China Light Industry Education*, 2006(3), 87-88.

Kemin, Z. (2019). *Evaluation of college students' employment quality and design of improvement path in the context of new economy [D]*. China: Jinan University.

Lai, D. S. (2011). *China Labor Market Report [M].* Beijing: Beijing Normal University Publishing Group.

OECD. (2014). *Measuring and Assessing Job Quality: The OECD Job Quality Framework.* Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/measuring-and-assessing-job-quality_5jrp02kjw1mr-en

Reeves, R. V., & Deng, B. (2022). *Who You Know: Relationships, Networks, and Social Capital in Boosting Educational Opportunity for Young Americans*. United States: Brookings Institution.

Yanquan, y., & Dandan, C. (2021). Governance of "Slow Employment" Dilemma of College Graduates under the Perspective of Synergy Theory [J]. *Journal of Kaifeng Culture and Art Vocational College,* 2021(23), 47-48.

The Model for Enhancing Participatory Leadership to Raise Conscious Minds in Conservation of Diverse Plant Genetic for Elementary School Students in Maeka Community: The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn*

Nanthima Nakaphong Asvaraksha
Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
E-mail: nanthiman@nu.ac.th

Abstract

The main objective was responding to the royal initiative of The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. The sub-objectives were as follows: synthesize the components of participatory leadership and study the needs for enhancing participatory leadership, develop the model, implement, and analyze the success factors and problems after utilizing the model. The population consisted of 468 elementary school students in the Meaka community. The samples were 74 elementary school students of Banhuaikhian school. Instruments comprised of questionnaire, structured interview guild, participatory leadership assessment form, knowledge test for conservation of diverse plant genetics, conscious mind test, and a record form. Data were analyzed using percentages, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

This research found that: participatory leadership comprised of seven components. A study of the need for enhancing participatory leadership for all components were at a high level. They were arranged as follows: work processing, planning, decision-making, goal setting, expressing opinions, information management and communication, and problem-solving. The developed model comprised of seven components: principle,

*ได้รับบทความ: 5 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567
Received: June 5, 2024; Revised: June 29, 2024; Accepted: June 30, 2024

objective, contents, time, experiential learning activity, resources, and evaluation. The model's propriety mean score was at the highest level. A comparison of participatory leadership mean score was at 2.80 (high level) which was higher than the criteria score of 2.50. A comparison of students' knowledge of the conservation of diverse plant genetics before and after had a post-test mean score of 26.90 which was higher than the pre-test mean score of 7.81 (full score of 30). A comparison of the conscious mind mean score of 2.86 (high level) which was higher than the criteria score of 2.50. The success factors comprised of an experiential learning activity cycle with four steps allowed students to practice analytical thinking and a conscious mind of plants' value and benefits. The content was consistent with the community's needs and was useful in diverse plant genetic to remain sustainable. The problems comprised of some students learned faster than others, so, students should be encouraged to participate in helping each other in the group. The students do not know how to use certain equipment, so, should be taught basic skills first to ensure safety while organizing activities.

Keywords: Participatory; Leadership; Conscious mind; Conservation; Plant genetic

1. Introduction

Conservation of plant genetics will also bring benefits to the Thai public. Many activities must be carried out simultaneously. Plant genetics are the same target. One person or one organization cannot do the job completely. It requires many resources including human resources, equipment, location, time, and budget, as well as having to do it continuously without end. In addition, the general public must know until they have a thorough understanding. Seeing the benefits and importance of plant genetics makes plant genetic conservation complete. It especially depends on the consciousness that loves and cherishes resources. As the royal speech "Love of resources is love of country and land." Raising a conscious mind has a conceptual framework for various target groups of people, especially youth, students, and the general public, to know and understand about plant genetic conservation of the country. Recognizing the importance and benefits of resource conservation that bring benefits to the Thai public. (The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness

Princess Maha Chakri Sirindhorn 2011-2016, 2011, pp. 6-7).

The conscious mind is a matter of the mind. It is a feeling and thought within a person that can occur and arise through learning. Once the Conscious mind arises, it will remain for life. People with good Conscious minds will behave appropriately with their Conscious minds. Their Conscious mind is used to benefit various things. Conscious minds that are developed in children and youth should have three main aspects. Self-consciousness is the consciousness of self-development to make oneself a more complete person. Others-oriented consciousness is the consciousness of relationships between individuals in a group or society. Social or public consciousness is the consciousness that is aware of the importance of living together or considering others who live together in the same group. (Farthing, 1992, p. 212). Therefore, raising a conscious mind requires enhancing leaders who participate with others, especially students in a group society, or community.

Lewin was the first psychologist to study the role of leaders. He believed that participation makes the leader become part of the group. Leaders are aware of what is going on within the organization and are aware of real problems with members (Filly, House and Kerr, 1976). Leadership is a person's ability to deliberately dominate. Enable others to dedicate themselves to the success and effectiveness of the organization. The process of leadership emergence depends on the interaction between the leader and the followers (Green, 1988; House, 1988; Maxwell, 2002). Participatory leadership is the leader's effort to encourage member participates in decision-making and provide the opportunity for final decisions to be adopted by the administration. There is a sharing of power in expressing opinions and ideas. Members have equal authority and responsibilities are distributed. Promoting or supporting independent thinking, problem analysis, goal selection, and planning. Participatory Leaders care about and demonstrate the goals of the organization. As well as sharing information from top to bottom with members appropriately (Sales, 1995; Robbins, 1990; Maier, 1970; Delbecq, 1965).

Maeka community, Phayao province in the North of Thailand. The context has diverse plant genetics including large trees and plants for food. The parents work in

plant agriculture. The students learn how to live with plants. They are aware of the value and benefits of plants. They want to be leaders who have a good conscious mind in the conservation of plants in the community. The model of this research can be used as a prototype model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

2. Research Objectives

1. Synthesize the components of participatory leadership and study the need to enhance participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetics for elementary school students in the Maeka community.

2. Develop the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

3. Implement the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

4. Analyze the success factors and problems after utilizing the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

3. Methods

This research was conducted according to the procedures involved in Research and Development (R & D) divided into four phases which were consistent with the research objectives as follows:

Phase 1: Synthesizing the components of participatory leadership and studying the needs to enhance participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

Resources: the populations were 468 elementary school students in the Meaka community, Phayao province in the North of Thailand. There were four schools comprising 194 elementary school students of Anubanmuang Phayao Banthokwak school, 121 elementary school students of Banmeska school, 107 elementary school students of Banhuaikhian school, 46 elementary school students of Banmaetambunyong school. Samples were 90 elementary school

students. The sample size of 82 was calculated using Yamane's formula at a confidence level of 90% (Yamane, 1973). The researcher prevented data loss by increasing 8 samples (10%). The sampling used a multi-stage method as follows: the first stage, the quota sampling by calculating the proportion for each four schools; the second stage, the lottery sampling using the class level as the unit of randomization; and the third stage, the lottery sampling using the list of elementary school students as the unit of randomization.

Variables: there was a need to enhance participatory leadership.

Research instruments: there was a questionnaire. The creation and quality analysis of the questionnaire were as follows: the researcher studied aims of The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Studied the concepts from documents related to participatory leadership. Synthesized components of participatory leadership. Set definitions of specific terms. Developed seven items of the questionnaire with a rating scale ranging from 3, 2, and 1 level. The criteria needed to enhance participatory leadership of the items at the high, moderate, and low levels. It was given to three experts: two research experts and one measurement expert. They considered the content validity by checking the consistency between the items and the definitions of specific terms. Analyzed the index of item-objective congruence (IOC) and selected items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC value was 1.00 for all items. The questionnaire was therefore used for data collection.

Data collection: the researcher made an appointment with the samples from all four schools according to the schedule as agreed by the schools.

Data analysis: Data was analyzed using mean and standard deviation.

Phase 2: Develop the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

Resources: there were five experts: two research experts, two learning management experts, and an expert in the area of administration. The samples were selected using the purposive technique method with the following characteristics 1) occupation: currently working as an instructor at a University for more than five

years, 2) education: doctoral degree in research, learning management, and administration, and 3) experience: ever participated in the projects or activities related to participatory leadership, conscious mind, or conservation of diverse plant genetic.

Variables: independent variables were seven components of the model comprising principle, objective, content, time, activity, resource, and evaluation. The dependent variable was propriety.

Research instruments. there was a structured interview guide and a questionnaire on the propriety of the model's components. The creation and quality analysis of the research instruments were as follows:

1. A structured interview guide. The researcher set objectives. Developed open-end questions of the structured interview guide. It was given to three experts. They considered the content validity by checking the consistency between the items and objectives. The researcher analyzed the index of item-objective congruence (IOC) and selected items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC value was 1.00 for all items.

2. A questionnaire on the propriety of the model's components. The researcher set objectives. Developed the questionnaire items with rating scales ranging from 5, 4, 3, 2, and 1 level. The criteria meant the propriety of the items at the highest, high, moderate, low, the lowest levels. The questionnaire was given to three experts. They considered the content validity by checking the consistency between the items and objectives. The researcher analyzed the index of item-objective congruence (IOC) and selected items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC value was 1.00 for all items. The instruments were then used for data collection.

Operation steps: the following steps were used: The researcher studied related concepts and theories from documents about participatory leadership, conscious mind, and conservation of diverse plant genetic. Interviewed five experts for guidelines on the development of the model. The developed components combined the results of students' needs (in the first phase) and experts' guidelines. Analyzed important seven components: principle, objective, content, time, activity, resource, and evaluation. The model was given to five experts who considered the propriety by checking the questionnaire. It was improved according to the experts' suggestions. Then the model was implemented with the

sample group in the third phase.

Data collection: the researcher appointed and interviewed the five experts individually. The questionnaire on the propriety of the model was sent to experts and the responses were obtained within one month.

Data analysis: the data were analyzed using content analysis of the model's components. The propriety of the model was analyzed using mean and standard deviation. A mean of 3.50 and above means the model is appropriate

Phase 3: Implementation of the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community.

Resources: the population consisted of 468 elementary school students from four schools in the Meaka community. The sample consisted of 74 elementary school students from Banhuaikhian school selected using clustered random sampling with the school used as a unit for random sampling. These 74 students voluntarily participated in the study throughout the student period.

Variables: the independent variable was the model. Dependent variables were outcomes as follows: participatory leadership, knowledge for the conservation of diverse plant genetic, and conscious minds.

Research instruments: the research instruments included a participatory leadership assessment form, a knowledge test for the conservation of diverse plant genetic, and a conscious mind test. The creation and quality analysis of research instruments were as follows:

1. The participatory leadership assessment form with 20 items. Studied the concepts and theories from documents related to participatory leadership. Set definitions of specific terms. The researcher created 20 items with a 3-rating scale of 3, 2, and 1. The criteria meant participatory leadership of the items at the high, moderate, and low. The form was given to three experts: two research experts, and one measurement expert. They considered the content validity by checking the consistency between the items and the definitions of specific terms. Analyze the index of item-objective congruence (IOC) and select items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC values were 1.00 for all items. The form was improved according to the experts' suggestions and used for data collection.

2. The knowledge test for conservation of diverse plant genetic with

30 multiple choice items and a full score of 30 points. The researcher studied concepts and theories from documents related to the conservation of diverse plant genetic, set the test objectives, and developed the test blueprint. The researcher created 35 items with three multiple-choice choices. The test was given to three experts: two research experts, and one measurement expert to check the content validity by checking the consistency between the items and objectives. The index of item-objective congruence (IOC) was analyzed and selected items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC values were between .67-1.00. The knowledge test was modified according to the experts' suggestions. The knowledge test was tried out with 30 elementary school students. The answers were checked with the criteria for correct answers to be given 1 point, and incorrect answers to be given 0 points. Then the difficulty was analyzed. The criteria for the difficulty value (p) ranged between .20 and .80. The discrimination was analyzed with the criteria for the discrimination value (r) of .20 or higher. 30 test items were selected and 5 items were eliminated. The reliability was analyzed with Kuder & Richardson's formula (1937). The criteria for the reliability value were almost equal to 1; which meant high reliability, and almost equal to 0; which meant low reliability. It found that the reliability value (r) was 0.91 showing that the test was highly reliable and could be used for data collection

3. The conscious mind test with ten items. The researcher studied concepts and theories from documents related to the conscious mind. Set the definitions of specific terms, and created ten items with a rating scale of 3, 2 and 1. The criteria meant the conscious mind of the items at the high, moderate, and low levels. The conscious mind test was given to three experts: two research experts, and one measurement expert. They considered the content validity by checking the consistency between the items and the definitions of specific terms. Analyze the index of item-objective congruence (IOC) and select items with the IOC value of .50 or higher. It found that the IOC values were 1.00 for all items. The conscious mind test was improved according to the experts' suggestions and then used for data collection.

Data collection: the model was implemented using a pretest-posttest experimental research design.

Data analysis: data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test of the score for outcomes.

Phase 4: Analyze the success factors and problems after utilizing the model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of Diverse Plant Genetic for elementary school students in the Maeka community.

Resources: there were eighteen samples as follows: one community leader, two villagers, one director, two teachers, and twelve elementary school students. The samples were selected using purposive techniques. They were stakeholders who participated in this project.

Variables: the independent variable was the model. The dependent variable was success factors and problems.

Research instruments: the research instrument consisted of the record form. The creation and quality analysis of the form were as follows: the researchers studied concepts and theories from documents related to success factors and problems, set objectives, and developed items. The form was given to three experts: two research experts, and one measurement expert. They considered content validity by checking the consistency between the items and the objectives. Analyzed the index of item-objective congruence (IOC) and selected items with an IOC value of .50 or higher. It found that the IOC value was 1.00 with all items. Used for data collection.

Data collection: the researcher appointed the stakeholders to participate in a focus group at Banhuaikhian School.

Data analysis: content analysis was used to analyze qualitative data.

4. Results

1. The results of synthesizing the components of participatory leadership from 17 experts' concepts related to participatory leadership found seven components. A study of the need to enhance participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community found that all seven components were at a high level with an overall mean score (mean=4.78, SD=.41). There were arranged in the following order: work processing, planning, decision-making, goal setting, expressing opinions, information management and communication, and problem-solving, respectively as shown in the table below.

Table 1 needs to enhance participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community (n= 90).

participatory leadership	Mean	S.D.	Level	Rank
1. Participate in goal setting	2.78	.47	High	4
2. Participate in planning	2.83	.37	High	2
3. Participate in work processing	2.87	.35	High	1
4. Participate in problem-solving	2.70	.48	High	7
5. Participate in decision-making	2.81	.39	High	3
6. Participate in expressing opinions	2.73	.56	High	5
7. Participate in information management and communication	2.76	.46	High	6
Total	**2.78**	**.41**	**Hight**	**-**

1.00-1.49 mean low, 1.50-2.49 mean moderate, 2.50-3.00 mean high

2. The result of development the model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community comprised of seven components as follows:

Component 1: principle; comprised of three principles as follows: participatory leadership, the conscious mind, and the conservation of diverse plant genetic.

Component 2: objective; elementary school students' participatory leadership participated in seven components as follows: 1) goals setting, 2) planning, 3) work processing, 4) problem-solving, 5) decision-making, 6) expressing opinions, and 7) information management and communication.

Component 3: contents; conscious mind in the conservation of diverse plant genetic considering of 1) creating a forest fire protection barrier, 2) making fertilizer from plants, 3) plant breeding 4) labeling plants, 5) caring for plants, and 6) create a plant learning center.

Component 4: time; considering six content aspects for five hours. The total time was thirty hours.

Component 5: learning activity consisting of experiential learning activity comprised of four steps as follows: 1) concrete experimental, 2) reflective observation, 3) abstract conceptualization, and 4) active experimentation

Components 6: resources consisting of; diverse plant genetic in the Maeka community

Component 7: evaluation comprised of four components as follows: 1) instruments, 2) method of evaluation, 3) evaluator, and 4) scoring criteria.

The overall mean propriety of the was at the highest level (mean = 4.83, S.D. =. 38). The mean propriety of all seven components was at the highest level. Components such as objective, contents, resource (mean = 5.00, S.D. =. 00), principle, time, learning activity, and evaluation (mean = 4.80, S.D. =. 45) as shown below.

Table 2 the propriety of the components of the model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community (n = 5).

Components	propriety		
	Mean	S.D.	Level
1. principle	4.80	.45	highest
2. objective	5.00	.00	highest
3. contents	5.00	.00	highest
4. time	4.80	.45	highest
5. learning activity	4.80	.45	highest
6. resource	5.00	.00	highest
7. evaluation	4.80	.45	highest
รวม	**4.83**	**.38**	**highest**

3. The result of implement the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind for the conservation of diverse plant genetic

for elementary school students in the Maeka community.

3.1 A comparison of participatory leadership with score criteria 2.50 (high level) found that the elementary school students had a mean score of participatory leadership 2.80 higher than the stated criteria of 2.50 which is statistically significant at the .01 level which was consistent with the research hypothesis. The mean participatory leadership is arranged in order as follows: work processing, goal setting, Planning, opinion expression, Information management, communication, problem-solving, and Decision-making, respectively as follows

Table 3 comparison of participatory leadership with score criteria 2.5 (n = 74).

Participatory leadership	Mean	S.D.	MD	t	Sig.
1. Goal setting	2.89	.31	.39	10.78**	.00
2. Planning	2.83	.37	.33	7.83**	.00
3. Work processing	2.90	.29	.40	11.83**	.00
4. Problem-solving	2.71	.45	.21	4.09**	.00
5. Decision-making	2.68	.46	.18	3.49**	.00
6. Expressing opinions	2.80	.39	.30	6.75**	.00
7. Information management and communication	2.77	.42	.27	5.48**	.00
Total	**2.80**	**.30**	**.30**	**8.587****	**.00**

Test value = 2.50; **statistically significant at the .01 level

3.2 A comparison of knowledge for conservation of diverse plant genetic between the pre-test and post-test found that elementary school students had a total mean knowledge of post-test of 26.90 higher than the pre-test of 7.81 (full score of 30) with statistical significance at the .01 level which was consistent with the research hypothesis as shown below.

Table 4 a comparison of knowledge for conservation of diverse plant genetic between pre-test and post-test (n = 74).

Knowledge	Test	Mean	S.D.	Paired Differences		
				MD	t	Sig.
1. Creating a forest fire protection line	Pre	1.23	.75	3.16	29.99**	.00
	Post	4.39	.79			
2. Making fertilizer from plants	Pre	1.26	.68	3.18	38.35**	.00
	Post	4.45	.64			
3. Plant breeding	Pre	1.41	.72	3.21	32.61**	.00
	Post	4.62	.56			
4. Labeling plants	Pre	1.35	.65	3.13	32.37**	.00
	Post	4.49	.66			
5. Caring for plants	Pre	1.45	.66	3.23	42.57**	.00
	Post	4.68	.52			
6. Create a plant learning center	Pre	1.12	.59	3.16	29.99**	.00
	Post	4.28	.75			
Total	**Pre**	**7.81**	**2.21**	**19.09**	**61.52****	**.00**
	Post	**26.90**	**1.88**			

Total full score = 30; **statistically significant at the .01 level

3.3 A comparison of the conscious mind with score criteria 2.5 (high level) found that the elementary school students had a conscious mind mean score of 2.86 higher than the criteria score of 2.50 with a statistical significance level of .01 which was consistent with the research hypothesis.

Table 5 a comparison of the conscious mind with a criteria score of 2.5 (n =74).

Conscious mind	Mean	S.D.	Paired Differences		
			MD	t	Sig.
	2.86	.12	.35	24.98**	.00

Test value = 2.50; **statistically significant at the .01 level

4. The result of utilizing the model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community. A study of the success factors found that an experiential learning activity cycle with four steps allowed students to practice analytical thinking and a conscious mind of plants' value and benefits. Also, participatory leadership training for the conservation of diverse plant genetic from real experiences in the Maeka community area. The content was consistent with the community's needs and was useful in diverse plant genetic to remain sustainable. The objectives for enhancing participatory leadership are clear.

The problems found that some students learned very quickly, while some were very slow, they should be encouraged to participate in helping each other in the group. Elementary school students do not know how to use certain types of equipment, so should be taught basic skills first to ensure safety while organizing activities. Organizing outdoor activities causes danger to the body, so one should prepare methods to help immediately.

5. Discussion

1. The participatory leadership comprised of seven components: goal setting, planning, work processing, problem-solving, decision-making, opinion expression, information management, and communication. The elementary school students' need to enhance their participatory leadership for all seven components was high. Mae Ka community had many diverse plant genetic. A majority of parents were farmers. The elementary school students learned how to live with plants. They love and care for diverse plant genetics in the Maeka community. Participatory leadership in the community's plant management, such as how to grow and care for plants, providing

knowledge about plants to other people, etc. These activities help conserve plants and maintain a balanced ecosystem and sustainability. The villagers were naturally happy. This was consistent with Maier (1970), House & Mitchell (1978), and Donnelly (1987) who stated that participatory leadership allows members to participate in decision-making, participate in discussions and participate in administration, support independent opinions, problem analysis, goal selection, and planning. Leaders take care of their members. Including demonstrating the organization's goals. as well as sharing information with others.

2. The model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community comprised of seven components as follows: principle, objective, content, time, experiential learning activity, resource, and evaluation. The overall mean propriety was at the highest level. The principle was participatory leaders as leaders who share power in present opinions and decisions. The members have equal authority and authority was distributed to members to be responsible thoroughly (Sales,1995). The elementary school students' participatory leadership participated in seven practical skills as follows: goal setting which led to the conservation of diverse plant genetic, planning to achieve goals, work processing with determination, problem-solvings creatively, intelligent decision-making, expressing opinions freely, and managing information to be appropriate and friendly communication with others (Likert, 1961; Flippo, 1966; Maier, 1970; Reddin, 1970; Mitchill, 1973; House & Mitchell, 1978; Blake & Mouton, 1982; Donnelly, 1987; House, 1988; Hoy & Miskel 1991; Osborn,2003; Claremont, 2004). The experiential learning activities were learning through real experiences that created positive emotions in conserving plant genetic. Reflection through the question 'How do you feel positive emotions?' Designing new activities that created new experiences and positive emotions in the Maeka community. Lead group members to practice new activities together. The new knowledge changed, expanded knowledge widely, and up to date with current events. This was consistent with Kolb (1984) that experiential learning was a learning process holistic and diverse. Learner development consists of issues related to how students learn, growth, and development of experiential

learning emphasizing the important role of real practice that includes learning from real experiences.

3. The comparison of outcomes as follows: participatory leadership, knowledge for the conservation of diverse plant genetic, and conscious minds.

3.1 The elementary school students had a mean score of participatory leadership higher than the score criteria with statistically significant at the .01 level. The participatory leadership's components were to support members to participate in every step of the operation. Choose a goal and plan how to work together. Think of ways to solve problems together. Gather a variety of information and communicate clearly. Leaders let members make the decisions. This was consistent with Likert (1961) who allowed members to participate in planning and decision-making operations at every step. They feel self-worth. The relationship between leaders and members was straightforward and friendly. It builds trust in each other. Inspired to work to their potential.

3.2 The elementary school students had total mean knowledge of post-test higher than pre-tests with statistically significant at the .01 level. The experiential learning activities were four steps as follows: concrete experimental, reflective observation, abstract conceptualization, and active experimentation. This was consistent with Kolb (1984) who said that an experiential learning cycle had four steps as follows: Creating new concrete experiences such as case studies, problems in the community, simulation, etc. Reflection results from analyzing positive-negative differences, and communicating the values, attitudes, and beliefs of each learner to others. Creating new abstract concepts that can observed, understanding the connections with others.

3.3 The elementary school students had a mean score of conscious mind higher than the criteria score with a statistical significance level at.01. The activities were exercises in analyzing positive feelings toward participating in the conservation of diverse plant genetic. For a long time of thirty hours; the elementary school students have been connected Maeka community and shared expectations. After that, they changed their behaviors and have a better conscience mind. This was consistent with Mitchill (1973) that changing the attitude of members creates a sense of belonging to the organization. Participatory Leadership emphasizes

providing opportunities and changing the members' attitudes. The members feel connected to the organization, have shared expectations, and create harmony.

4. The success factors found that an experiential learning cycle with four steps allows students to practice analytical thinking and a conscious mind of plants' value and benefits. Including participatory leadership training in for conservation of diverse plant genetic from real experiences in the Mae Ka community area. This was consistent with Luckman (1996) that experiential learning was a process that helped learners build knowledge, skills, and value from their own direct experiences. Also, Dewey (1983) defined experiential learning as a cycle of practical experimentation. It was learning that comes from actual practice. The learners were the creators of new knowledge or changed themself to fulfill their new roles.

The problems found that some students learned very quickly, while some students learned slowly, so should be encouraged to participate in helping each other in the group. This was consistent with Likert (1961) studied the model of participatory leadership using motivation from group members. It was found that allowing members to participate in decision-making and play a role in working together. It made them feel valued, built good relationships within the group and motivated them to perform to their best potential.

6. Suggestions

The elementary schools participating in the royal initiative of The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn; or other elementary schools should be used as a prototype model for enhancing participatory leadership to raise conscious minds in the conservation of diverse plant genetic or other natural resources such as weather, river, mineral, wild animals etc. in the community.

7. Knowledge Assets

The model for enhancing participatory leadership to raise a conscious mind in the conservation of diverse plant genetic for elementary school students in the Maeka community comprised of seven components as follows: principle, objective, contents, time, experiential learning activity,

resource, and evaluation. The outcome comprised of participatory leadership, knowledge for the conservation of diverse plant genetic, and conscious mind

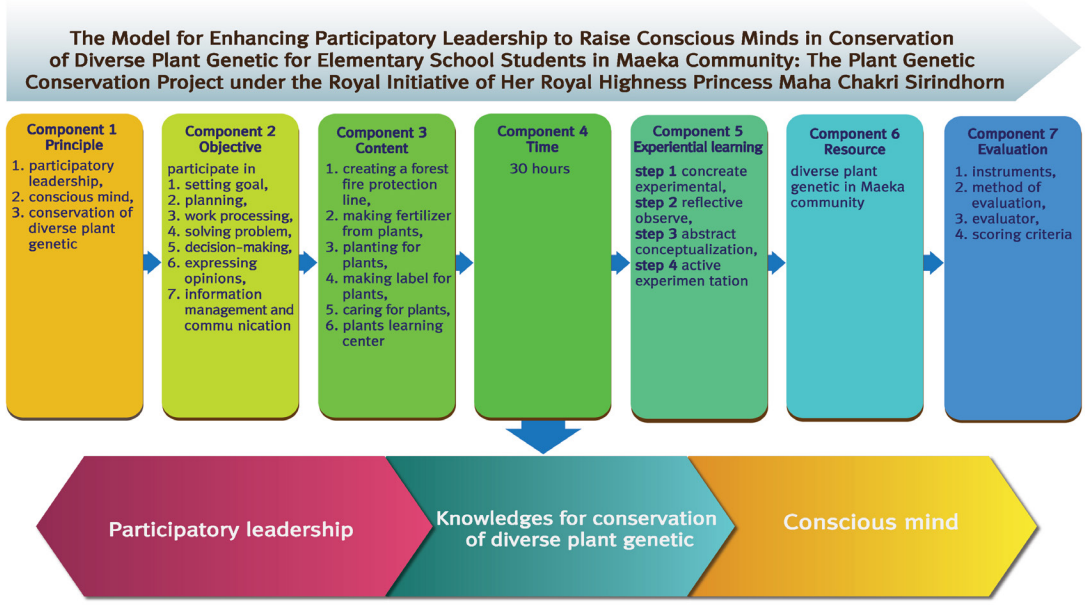


Figure 1 Body of Knowledge

8. Knowledgement

The researcher would like to express her deepest appreciation for funding resources from the University of Phayao, Thailand.

References

Blake, R. R. & Mouton, T. S. (1982). A comparative analysis of situationalism and 9,9 management by principle. *Organizational Dynamics*, (10), 20-43.

Claremont EAP. (2004). *Characteristics of a participatory leader in Impact Manager supplement.* Retrieved from http://www.claremonteap.com

Delbeq, A. L. (1965). *Managerial Leadership styles*. UK: McGraw-Hill.

Dewey, J. (1983). *Experiential and education*. New York: Collier.

Donnelly, J. R. (1987). *Fundamentals of management*. Homewood, Illinois: Business.

Farthing, G. W. (1992). *The Psychology of Consciousness*. New Jersey: Prentice Hall.

Filly, A. C., House, R. J. & Kerr, S. (1976). *Managerial process and organization behavior.* New York: Scott and Foresman.

Flippo, E. (1966). *Management: A behavioral approach*. New York: Allyn & Bacom.

Green, M. F. (1988). *Leader for a new era.* New York: Macmillan.

House, R. J, & Mitchel, T. R. (1978). Path-goal theory of leadership. *Journal of Contemporary business*, 3(7), 1-97.

House, R. J. (1988). *Power and personality in organizations*. Connecticut: JAI Press.

Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). *Educational Administrator: Theory Research and Practice.* New York: McGraw-Hill.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning*. New Jessey: Prentice-Hall.

Kuder, G. F., & Richardson, M. W. (1937). The Theory of Estimation of Test Reliability. *Psychmetrika*, (2), 151-160.

Likert, R. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.

Maier, N. R. F. (1970). *Problem solving discussion and conferences.* New York: Wilay.

Maxwell, J. C. (2002). *Developing the leader within you*. Nashville: Thomas Nelson.

Mitchill, T. R. (1973). *Motivation and participatory: An integration*. San Francisco: Joss.

Osborn, M. & Osborn, S. (2003). *Analyzing leadership behavior*. India: Wiley Dreamtech.

Reddin, W. J. (1970). *The 3D management style theory.* New York: Mc Graw-hill.

Robbins, S. P. (1990). *Organizational behavior.* (9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Sales, S. M. (1995). *Leader & the leadership process: Reading, self-assessment & applications*. New York: Irwin/McGraw-Hill.

The Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn 2011-2016. (2011). *Operational guidelines*. N.P.: n.p.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Massachusetts: Allyn & Bacon.

การตีความภาษาตามหลักพุทธธรรมเพื่อประสิทธิภาพการสื่อสาร*

Language Interpretation on Buddhist Principles for Effective Communication

เอกฉัท จารุเมธีชน
Ekkachat Jarumetheechon
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ekachatcharumetheechon66@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อเสนอความหมายและความสำคัญของภาษากับการตีความเพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดประโยชน์สมบูรณ์ ทั้งต่อบุคคลและสังคม โดยอาศัยหลักพุทธธรรม

ภาษา คือ เครื่องมือสื่อความหมายให้เข้าใจซึ่งกันและกัน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ เสียง แบบสร้างและความหมายที่มี 4 ลักษณะสำคัญคือ ความหมายคงที่ ความหมายแคบเข้าความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ เพื่อความเข้าใจความหมายได้ถูกต้องจึงต้องอาศัยการตีความ

การตีความเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีการสื่อสารด้วยภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เพราะการตีความ คือ การวิเคราะห์คำหรือข้อความที่สื่อสารออกมา เพื่อกำหนดความหมายอันแท้จริงของคำหรือข้อความนั้นให้ถูกต้องตามเจตนารมย์ของผู้ส่งสาร

ผู้ที่จะตีความภาษาให้มีประสิทธิภาพควรยึดแนวทางตามหลักพุทธธรรม คือ 1) อัตถปฏิสัมปทา มีปัญญาแตกฉานในอรรถ คือ เนื้อความและความหมายที่จะขยายออกไป 2) ธัมมปฏิสัมปทา ปัญญาแตกฉานในธรรม คือ ในหลักสามารถกำหนดประเด็นได้ชัดเจน 3) นิรุตติปฏิสัมปทา ปัญญาแตกฉานในภาษา มีความสามรถเข้าใจในภาษาในถ้อยคำ สำนวน รวมถึงรสในภาษา สามารถเลือกมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ 4) ปฏิภาณปฏิสัมปทา มีปัญญาแตกฉานในการคิดทันการ สามารถเอาความรู้ที่มีอยู่หรือได้รับถ่ายทอดมาเชื่อมโยงสัมพันธ์สร้างเป็นความรู้ใช้แก้ปัญหาและสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การตีความภาษา; พุทธธรรม; ประสิทธิภาพการสื่อสาร

---

*ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 5 มิถุนายน 2567
Received: June 4, 2023; Revised: April 1, 2024; Accepted: June 5, 2024

Abstract

This article aims to present the meaning and importance of language and interpretation for maximum communication efficiency, complete benefits for both individuals and society based on principles of the Buddhadharma.

Language is a means of conveying symbols to understand each other. There are 3 important elements: sound, structure, and the meaning which has four main characteristics: stabling, narrowing, broadening, and transient meaning. In order to understand the meaning correctly, interpretation is required.

Interpretation is something that always happens when communicating with both spoken and written language. Because interpretation is the analysis of words or messages that communicated to determine the true meaning of the word or message in accordance with the intent of the communicator.

Those who interpret language effectively should adhere to the principles of the Buddhadhamma: 1) Attha-patisampada, having knowledge in terms of content and meaning to expand. 2) Dhammapatisampada, wisdom in the Dharma, that is, in principle, the issue can be clearly defined. 3) Nirutti Patisapadha, proficiency in language, ability to understand language in words, idioms, and flavors in language, able to choose and apply for efficiency. 4) Patiphan-patisapadha, having a keen intelligence to keep up with ideas, being able to connect existing or inherited knowledge, create knowledge, solve problems, and create.

Keywords: Language Interpretation; Buddhadharma; Effective Communication

1. บทนำ

ภาษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มากที่สุด เพราะคนจะคุ้นเคยกับภาษา เหตุที่ต้องใช้อยู่ทุกวันพอๆ กับอิริยาบถทั้ง 4 คือ การยืน เดิน นั่ง และนอน เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับสื่อความหมายให้เข้าใจซึ่งกันและกันในหมู่มนุษย์ ภาษาเป็นการแสดงออกถึงความในใจจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือไปยังหลายๆ คน ซึ่งการแสดงออกที่หลากหลายวิธีการ ที่เห็นว่าสำคัญกว่าวิธีการอื่นคือ การพูดและการเขียน

อนุมานราชธน, พระยา (2532) ได้ให้ความเห็นเรื่องการเกิดขึ้นของภาษาพูดและภาษาเขียนว่า คำพูดจะเกิดเป็นภาษาพูดขึ้นมาได้เมื่อมนุษย์ได้เปล่งเสียงออกมาต่อเนื่อง ได้ระเบียบเป็นประโยค มีความหมาย และมีผู้ได้ยิน รับรู้เข้าใจตรงกัน ความหมายที่ผู้พูดตั้งใจไว้ ผู้ได้ยินรับรู้ ถ้าต้องการพูดตอบ

ก็จะสามารถพูดในทำนองเดียวกัน ส่วนภาษาเขียนคือการแสดงออกในทำนองเดียวกันกับภาษาพูด แต่จะแทนเสียงที่เปล่งออกมาโดยการเขียนเป็นตัวหนังสือ ซึ่งทั้งการพูดและการเขียนนั้นมีผลตามที่ต้องการเหมือนกัน ภาษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ ถ้าขาดภาษาเสียแล้วงานต่างๆ ก็จะไม่สำเร็จผล เพราะขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันนั่นเอง

สังคมของมนุษย์สมัยก่อนจะอาศัยอยู่เป็นกลุ่มขนาดย่อม มีความจำเป็นในการใช้คำพูดในการสื่อสารไม่มากนัก ซึ่งคำที่คิดขึ้นมาใช้สื่อสิ่งต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคำพื้นๆ เพื่อใช้ทำความเข้าใจกันในชีวิตประจำวัน เมื่อกาลเวลาผ่านไป เมื่อสังคมมนุษย์เจริญขึ้น มีความคิดอ่านและพัฒนาสังคมของแต่ละเผ่าพันธุ์มากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้คำในการสื่อสารมากขึ้นเช่นกัน คำใช้เรียกสิ่งของเครื่องใช้ก็มีมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆ มีมากขึ้นเท่าไร ความจำเป็นที่จะต้องคิดคำศัพท์หรือคำพูดเพื่อสื่อสารสิ่งนั้นๆ ก็มากขึ้นเช่นกัน

ในส่วนของภาษาไทยก็อยู่ในลักษณะเดียวกันนี้ ในด้านวิวัฒนาการจนอาจกล่าวได้ว่าภาษาไทยมาตรฐานในปัจจุบันได้มีพัฒนาการไปจนเกือบถึงจุดสูงสุดตามความเจริญทางด้านวัฒนธรรมและวิทยากรได้มีการสร้างคำศัพท์ขึ้นมาจำนวนมาก เพื่อใช้สื่อสารกันในด้านต่างๆ เช่น ด้านกฎหมาย การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ประกอบกับศูนย์กลางการปกครองไทยตั้งอยู่ในทำเลที่ติดต่อกับชาวต่างชาติต่างภาษาได้ดี จึงได้รับคำศัพท์ที่เป็นคำยืมจำนวนมาก ทั้งภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้เข้ามาเป็นอันมาก ผ่านทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ คำศัพท์เหล่านั้นเมื่อเข้ามาใช้ปะปนในภาษาไทย ได้กลายเป็นคำศัพท์ภาษาไทยไปแล้ว

เมื่อภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารแสดงความในใจต่อกันและกัน ภาษาจึงเกิดปรากฏการณ์ในการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในทุกๆ ภาษา โดยเฉพาะคำที่พูดจาสื่อสารกันในชีวิตประจำวันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เร็วมาก คำบางคำนิยมใช้เสมอในสมัยหนึ่ง ต่อมาในอีกสมัยหนึ่งอาจจะไม่นิยมใช้หรือเลิกใช้ ด้วยการหาคำอื่นมาแทนในความหมายเดียวกัน ในกรณีนี้คำที่เลิกใช้ในการสื่อสารประจำวัน แต่ยังปรากฏในหลักฐานเอกสารรุ่นเก่า เมื่อคนรุ่นใหม่ไปอ่านเอกสารนั้นก็จะทำให้ไม่เข้าใจและไม่รู้เรื่องกัน นอกเหนือไปกว่านั้น คำศัพท์บางคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ทางศาสนา คำศัพท์เฉพาะในศาสตร์ต่างๆ ที่มีความหมายเฉพาะในเรื่องนั้นๆ อาจทำให้ผู้รับสารที่ต่างประสบการณ์เข้าใจหรือให้ความหมายที่แตกต่างกันไป

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้เกิดมีศาสตร์แห่งการตีความขึ้น เพื่อหาข้อยุติและตกลงร่วมกันในการให้ความหมายและสื่อความร่วมกันในคำศัพท์นั้นๆ ข้อความนั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและขจัดข้อขัดแย้งในสังคม

2. ภาษา

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าภาษานี้ เอกฉัท จารุเมธีชน (2537, หน้า 1-3) ได้ศึกษาวิเคราะห์และสรุปนำเสนอเรื่องของภาษาไว้ว่า คำว่า ภาษา เป็นคำที่มีราก (Root) ของคำมาจากธาตุภาษฺ √(bhāṣ) ในภาษาสันสกฤตมีความหมาย คือการพูดคุย การสนทนา การบอกกล่าวเล่าแจ้งให้ทราบ ในภาษาบาลีใช้คำว่า ภาสา ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกัน นั่นคือภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายให้กำหนดรู้ความประสงค์ของกันและกัน พร้อมทั้งมีการตอบสนองให้ถูกต้องตามเจตจำนงของผู้สื่อความหมายออกไปด้วยการพูด การเขียน รวมถึงการแสดงกิริยาอาการ

ภาษามีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ เสียง (หน่วยที่เล็กที่สุด) แบบสร้าง (โครงสร้างของภาษา) และความหมายที่ผ่านการตีความ ดังมีความขยายของแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ 1) เสียง ได้แก่ เสียงพูดที่นึกไว้ แล้วเปล่งออกมาให้ผู้อื่นได้ยิน เช่น ออกเสียงว่า แม่น้ำ ตก ลง มา ช่วย ด้วยเป็นต้น 2) แบบสร้าง ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่กล่าวออกมา ซึ่งอาจกล่าวไปคำเดี่ยวๆ บ้าง คำหลายคำเรียงกันบ้างดังที่เขากำหนดเรียกตามหลักไวยากรณ์ว่า พยางค์ คำ วลี และประโยค และ 3) ความหมาย ได้แก่ สิ่งที่ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจตรงกัน คือ ฟังออกและสามารถพูดตอบโต้กันได้รู้เรื่องตรงกัน โดยผ่านการตีความ

สรุป ภาษาคือ เครื่องมือสื่อความหมาย ซึ่งจะให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพต้องครบองค์ประกอบ คือ เสียง แบบสร้าง และความหมาย

3. การตีความ

มีการให้นิยามของคำว่าการตีความแตกต่างกันไปในเบื้องต้น ขอใช้นิยามของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 466) ความว่า ตีความเป็นคำกริยาหมายถึงชี้หรือกำหนดให้ความหมายหรืออธิบาย ใช้หรือปรับให้เข้าใจเจตนาและความมุ่งหมายเพื่อความถูกต้อง ในทางกฎหมายการตีความ คือ การวิเคราะห์ถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมายนิติกรรมสัญญาหรือเอกสารอื่นๆ ที่มีปัญหาข้อสงสัยหรือมีความหมายไม่ชัดเจน เพื่อกำหนดความหมายอันแท้จริงของถ้อยคำหรือข้อความนั้นๆ เช่น การตีความกฎหมาย

ในด้านวรรณกรรมมีการกล่าวถึงการตีความในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552, หน้า 58-59) ว่าการตีความ คือ ความพยายามที่เข้าใจความหมายที่สื่อออกมาทางภาษาของวรรณกรรมและเข้าใจความสำคัญของงาน โดยอาศัยความรู้สึกซาบซึ้ง สนใจที่เกิดขึ้นเองในใจด้านหนึ่ง และโดยอาศัยการวิเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบต่างๆ ของผลงานตลอดจนประสิทธิผลที่เกิดจากการอ่านงานชิ้นนั้นๆ

ในขั้นนี้ จึงกล่าวได้ว่าการตีความคือการวิเคราะห์คำหรือข้อความที่มีการสื่อสารออกมาเพื่อกำหนดความหมายอันแท้จริงของคำหรือข้อความนั้นให้ถูกต้อง ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ส่งสาร และตอบสนอง ให้ถูกต้องมีประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารแต่ละเรื่องที่เป็นการพูดและการเขียน

4. ความสำคัญของภาษาเพื่อการตีความ

ภาษามีความสำคัญต่อการสื่อสารและการตีความ ดังที่ ช่วย พูลเพิ่ม (2537) ได้ยกคำกล่าวของปราชญ์ขงจื้อมาเสนอไว้ว่า “ถ้าภาษาไม่ถูกต้อง สิ่งที่พูดก็ไม่ตรงกับความหมายที่จะพูด เมื่อเป็นเช่นนั้นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอันไม่ได้กระทำ ศีลธรรมและศีลปะย่อมเสื่อมคลายลง ความยุติธรรมเสื่อมเสีย ประชากรจะวุ่นวายอย่างไม่สามารถช่วยอะไรได้ ด้วยเหตุนี้ภาษาจึงสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด” พร้อมกันนั้นก็ได้ยกคำกล่าวในคัมภีร์ฉานโทคยะอุปนิษัทมาเสนอเพิ่มน้ำหนักในประเด็นนี้ว่า “ถ้าไม่มีภาษาจะรู้คุณรู้โทษไม่ได้ จะรู้จริงหรือเท็จไม่ได้ จะรู้ดีหรือชั่วไม่ได้ จะรู้สุขหรือทุกข์ไม่ได้ ภาษาเท่านั้นที่จะทำให้รู้ทั้งหมดนี้ พึงบริกรรมในเรื่องของภาษา”

ส่วนการตีความนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีการสื่อสารด้วยภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ผู้ส่งสารสื่อออกไปผู้รับสารจะต้องตีความหมายสารนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกับแจตนาของผู้ส่งสาร การสื่อความนั้นถึงจะเรียกว่าเป็นภาษาดังความหมายที่แสดงไว้ในเบื้องต้นนั้น ในประเด็นนี้ พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร (2560, หน้า 1) ให้ความเห็นว่าการตีความเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะการใช้อายตนะเพื่อรับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอก ทุกครั้งที่เราเปิดอายตนะเพื่อรับรู้ข้อมูล เช่น เปิดตาดูใบหน้าอันหงิกงอของเพื่อนสนิท หรือเปิดหูฟังเสียงขุ่นๆ ของคนใกล้ตัว ทันทีที่เราพยายามทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์จากใบหน้าหงิกงอของเพื่อนสนิทหรือจากเสียงขุ่นๆ ของคนใกล้ตัวว่าเขาเหล่านั้นกำลังบอกอะไรผ่านใบหน้าที่หงิกงอหรือน้ำเสียงขุ่นๆ นั้นหมายความว่ากระบวนการตีความได้เกิดขึ้นแล้วในตัวของเรา และจะเกิดขึ้นในลักษณะนี้ทุกครั้งที่เราใช้อายตนะรับรู้

5. ที่มาของคำในภาษา

การศึกษาเรื่องที่มาของคำในภาษา (Etymology) เป็นการหาความรู้ว่าด้วยคำพูดในภาษาซึ่งปรากฏในพจนานุกรม การศึกษาเรื่องนี้จะทำให้ทราบว่า คำใดมีรูปและเสียงเดิมเป็นอย่างไร ต่อมาภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงไปบ้างในด้านต่างๆ คือ

การลดเสียงหรือเสียงหายอันอาจเป็นการลดเสียงหลังคำ เช่น เถิด→เถอะ, เพิ่ง→เพ่อ, ซีก→ ซี่ เป็นต้น การลดเสียงกลางคำ เช่น อันไร→ อะไร, ฉันนั้น→ ฉะนั้น, ท่านนาย→ทนาย, ท่าน→ธ, คนไร→ใคร, หมากม่วง→มะม่วง, หมากนาว→มะนาว, ตาวัน→ดะวัน, ตัวขาบ→ตะขาบ เป็นต้น การลดเสียงหน้าคำ เช่น หรือไม่→ไหม, ผละ→ละ เป็นต้น

การเพิ่มเสียงอันอาจเกิดจาก เพิ่มเสียงหน้าคำ เช่น โดน→กระโดด, แอม→กระแอม, แร้ง→อีแร้ง, ดุจ→ประดุจ, สาน→ประสาน เป็นต้น การเพิ่มเสียงกลางคำ เช่น ตกใจ→ตกกะใจ, นกยาง→นกกระยาง, ลูกเดือก→ลูกกระเดือก เป็นต้น การเพิ่มเสียงท้ายคำ เช่น เฉย→เฉยเมย, เผลอ→เผลอเรอ, ซื่อ→ซื่อบื้อ, เซ่อ→เซ่อซ่า เป็นต้น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียงดังกล่าวแล้ว คำในภาษายังมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายด้วย คือ

ความหมายแคบเข้า เช่นคำว่า “กู” ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 มีใช้เป็นปกติธรรมดาในสมัยก่อน โดยเฉพาะในศิลาจารึกหลักที่ 1 พ่อขุนรามคำแหงใช้สรรพนามแทนพระองค์ว่า “กู”อย่างชัดเจน ต่อมามีการใช้คำอื่นแทนคำว่า “กู” จำนวนมาก เช่น ข้าพเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า ดิฉัน กระผม เป็นต้น คำว่า กู จะยังนิยมใช้ในการพูดจากันในวงการเพื่อนสนิท ถ้านำไปสื่อสารในที่ทั่วไปจะถูกมองว่าเป็นการใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ ในลักษณะนี้เรียกว่าความหมายแคบเข้า

ความหมายกว้างออก เช่นคำว่า แม่ ซึ่งหมายถึงผู้ให้กำเนิด เช่น แม่คน แม่วัว แม่ไก่ ต่อมาภายหลังมีคำจำนวนมากที่สร้างขึ้นจากคำว่าแม่ เช่น แม่ทัพ แม่เล้า แม่งาน แม่เหล็ก แม่บ้าน แม่กอง เป็นต้น ความหมายของคำว่า แม่ ได้หมายถึงหัวหน้า ผู้เป็นใหญ่ อีกความหมายหนึ่ง ลักษณะนี้อธิบายว่าเป็นความหมายกว้างออก

ความหมายย้ายที่ คือการให้ความหมายที่ต่างไปจากความหมายเดิมอย่างสิ้นเชิง เช่น คำว่าผม คือเส้นผม เป็นอวัยวะเบื้องสูงของร่างกาย ภายหลังคนไทยนิยมใช้เป็นคำสุภาพแทนตัวผู้พูดใช้พูดกับเจ้านาย ไม่ใช้คำว่า กู ตามแบบโบราณจึงใช้อวัยวะเบื้องสูงของร่างกายแทนตัวผู้พูด คือ เกล้าผม กระผม ผม แล้วพูดอวัยวะเบื้องต่ำของเจ้านาย คือ ฝ่าพระบาท ฝ่าบาท พระบาท ใต้เท้า ในลักษณะนี้อธิบายว่า คำว่า ผม มีความหมายย้ายที่จากคำเรียกอวัยวะเบื้องสูงมาเป็นคำสรรพนาม แทนตัวผู้พูดซึ่งเป็นชาย

การศึกษาเรื่องที่มาของคำในภาษาทางหนึ่งต้องอาศัยหลักการทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องช่วย ราวกับว่าใช้ประวัติศาสตร์เป็นสะพานทอดไปสู่ที่หมายที่ต้องการ เพราะมนุษย์ไม่ได้อยู่แต่ตามลำพังในพวกของตนได้มีการคบหาสมาคมกับผู้อื่นด้วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รวมถึงภาษาก็ต้องยืมกันใช้สอดคล้องกับดำรัสของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ที่พระยาอนุมานราชธน (2532, หน้า 7) ยกมาแสดงไว้ว่า “สรรพสัตว์ทั้งหลายจะต้องเลี้ยงตัวเติบโตด้วยเลือดเนื้อของผู้อื่น จะกินตัวเองให้เติบโตไม่ได้ เหมือนกับภาษาของชาติทั้งหลายจำต้องอาศัยคำต่างภาษาปนภาษาของตนจึงจะกว้างใหญ่ไพศาลออกไปได้ ไม่มีชาติใดในโลกที่ไม่มีภาษาอื่นปน”

การศึกษาเรื่องที่มาของคำในภาษาทางภาษาศาสตร์ก็คล้ายกับการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์ที่สามารถสันนิษฐานและทราบเรื่องราวของโลกตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ด้วยการอาศัยซากของสัตว์และต้นไม้ที่จมฝังอยู่ใต้ดินมาแล้วหลายแสนล้านปี จนซากเหล่านั้นกลายเป็น Fossil อันช่วยให้รู้เรื่องราวของโลกในอดีต คำในภาษาก็มีลักษณะคล้ายดังที่กล่าวมา คำบางคำที่เหลือซากตกค้างอยู่ในคำพูด เช่น คำว่า เบี้ย แต่เดิมเราใช้เป็นเงินปลีกเพื่อจับจ่าย ได้ตกทอดมาเหมือนเป็นซากทางภาษาที่เราใช้อยู่กับคำอื่น เช่น เบี้ยปรับ เบี้ยเลี้ยง ดอกเบี้ย ดังมีสำนวนไทยว่า เก็บเบี้ยใต้ถุนบ้าน เป็นต้น

ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับที่มาของคำในภาษา คือการยืมคำกันมาใช้ ชาติที่เจริญแล้วจะมีคำที่ใช้ในภาษามาก เพื่อให้เหมาะและพอใช้ในการสื่อสารเรื่องต่างๆ ในสังคม จึงต้องมีการยืมคำกับใช้ และคำที่ยืมใช้นั้นจะต้องง่ายต่อการถ่ายเสียง หรือถ้าถ่ายเสียงยากก็จะมีการแก้

เสียงเพื่อให้เข้ากับเสียงในภาษาของตน

สรุป คำในภาษามีประวัติและความเป็นมาที่แตกต่างกัน และคำบางคำก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งแคบเข้า กว้างออก และย้ายที่ ดังนั้นเพื่อทราบชัดถึงความหมายของคำแต่ละคำต้องอาศัยประวัติศาสตร์เข้ามาช่วยด้วย

6. การกำหนดรู้ความหมายของคำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 248) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า คำ เป็นนาม หมายถึงเสียงพูด เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ เสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อแสดงความคิด โดยปกติถือว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดซึ่งมีความหมายในตัว ใช้ประกอบหน้าคำอื่นมีความหมายเช่นนั้น เช่น คำนาม คำกริยา คำอุทาน เป็นต้น พยางค์ซึ่งเป็นส่วนย่อยของวรรคหรือบาทในฉันท์ แต่พยางค์ถือเป็นคำหนึ่งสองวรรคของคำกลอน ลักษณะนามของเสียงพูด เช่น พูดคำหนึ่ง ลักษณะนามบอกจำนวนของเคี้ยวของกิน เช่น ข้าวคำหนึ่ง

คำมีความสำคัญมากในการใช้ภาษา (เอกฉัท จารุเมธีชน, 2537, หน้า 53) ดังนั้นการเรียนเพื่อกำหนดรู้และเข้าใจความหมายของคำในภาษามีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะเรื่องการตีความ คำบางคำมีความหมายไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับการใช้และตำแหน่งของคำนั้นๆ เพราะคำบางคำเมื่ออยู่ตามลำพังจะมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเข้าประโยคหรือเข้าความแล้วความหมายของคำอาจเปลี่ยนไป ทั้งนี้เพราะความหมายของคำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด ดังความหมายของคำในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

1. ความหมายโดยตรง เป็นความหมายปกติของคำทั่วไป เนื้อความเป็นอย่างไรความหมายเป็นอย่างนั้น เช่น คำว่า “เฒ่า” ในประโยคว่า ผู้เฒ่าอายุยืนมาก คำว่า “แมว” ในประโยคว่า แมวกัดหนู คำว่า “เสือ” ในประโยคว่า เสือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ดุร้าย เป็นต้นคำในประโยคดังที่กล่าวมานั้น มีความหมายตรงตัวไม่มีความนอกเหนือหรือต่างไปจากนี้ ข้อความเป็นอย่างไร ความหมายของคำก็เป็นอย่างนั้น จึงเรียกว่าเป็นความหมายโดยตรง

2. ความหมายโดยนัย หรือบางท่านเรียกว่าความหมายเชิงอุปมา คือความหมายของคำที่กลายไปจากความหมายเดิม เช่น เสือ ความหมายเดิมหรือความหมายตรง คือสัตว์ป่าที่ดุร้าย ชนิดหนึ่ง แต่เราอาจใช้คำ “เสือ” ในความหมายดุร้ายหรือน่ากลัว เช่น นายคนนี้เป็นเสือร้ายในถิ่นนั้น คำอุปมาจึงหมายถึงการนำคำที่ใช้อยู่ตามปกติสำหรับสิ่งหนึ่งไปใช้สำหรับสิ่งหนึ่งที่เห็นว่ามีลักษณะคล้ายกันหรือเข้ากันได้ เช่น ประโยคว่า คุณเป็นควายปล่อยให้เขาจูงจมูก ในที่นี้หมายถึงความโง่ ประโยคว่า หมูเป็นเหยื่อของเสือเสมอ ในที่นี้หมูหมายถึงคนโง่หรือคนอ่อนแอประโยคว่า เขาขึ้นต้นไม้ไวเป็นลิงเลย ลิงในที่นี้หมายถึงความรวดเร็วเป็นต้น

3. ความหมายแฝงเป็นความหมายย่อยที่เร้นอยู่ในความหมายใหญ่ หรือความหมายปกติเพื่อบอกลักษณะหรือรายละเอียดบางอย่างของความหมายใหญ่อีกทีหนึ่ง ดังนั้นความหมายแฝงจึงเป็นความหมาย เงาๆ ถ้าไม่พิจารณาให้ดีอาจไม่ทราบ เช่น คำว่า ลง บอกให้ทราบว่าเคลื่อนจากสูงลงต่ำ ใช้ขยายคำอื่น เช่น ยกลง วางลง นอนลง ไหลลง

เทลง คว่ำลง เป็นต้น คำว่า ขึ้น บอกให้ทราบเคลื่อนจากต่ำไปหาสูง ใช้ขยายคำอื่นเช่น ดังขึ้น ไต่ขึ้น ยกขึ้น ยืนขึ้น ชันขึ้น เป็นต้น

4. ความหมายตามบริบท คือความหมายของคำในลักษณะนี้ จะขึ้นอยู่กับความหมายในประโยค เมื่อข้อความในประโยคเปลี่ยนไป ความหมายก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่น ความหมายของคำว่าขึ้นจะเปลี่ยนไปตามบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณจารุรัตน์ ขึ้นไปบนอาคารเรียน คำว่า ขึ้น หมายถึง เคลื่อนไปข้างบน

ผักกาดขาวขึ้นงามดีจังเลย คำว่า ขึ้น หมายถึง งอกงาม

คณบดีอัครพลกำลังมือขึ้น คำว่า ขึ้น หมายถึง โชคดี

นักกีฬายิงธนู ขึ้นสายธนู คำว่า ขึ้น หมายถึง โก่ง

คุณแว่นฟ้าขึ้นเสียงกับผู้จัดการ คำว่า ขึ้น หมายถึง พูดเสียงดังด้วยความโกรธ

บริษัทขึ้นเงินเดือนให้พนักงาน คำว่า ขึ้น หมายถึง เพิ่ม ฯลฯ

สรุป ความหมายของคำจะมีทั้งความหมายโดยตรง ความหมายโดยนัย ความหมายแฝง และความหมายตามบริบท เมื่อจะตัดสินใจสื่อความหมายของแต่ละคำ รวมถึงการตีความต้องคำนึงถึงส่วนต่างๆ ดังกล่าว

7. วัฒนธรรมกับการตีความทางภาษา

วัฒนธรรมคืออะไรก็ตามที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของสังคมส่วนรวม เป็นเรื่องที่ถ่ายทอดและเอาอย่างกันได้ เป็นเครื่องช่วยจรรโลงชาติให้พัฒนาสถาพรต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ภาษาเป็นสิ่งหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นและได้รับการปรับปรุงพัฒนาแบบมีวิวัฒนาการถ่ายทอดกันมา ช่วยจรรโลงสังคมโลกให้คงอยู่ และพัฒนาสืบเนื่องไม่ขาดสาย ภาษาจึงเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ดังนั้นเมื่อจะตีความทางภาษาจึงจำเป็นต้องมองจากมุมของของวัฒนธรรมด้วย

ภาษาเป็นเครื่องมือบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในอดีตไว้ และส่งทอดมาปัจจุบัน และสัมพันธ์ส่งไปในอนาคต ภาษาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เป็นเครื่องบอกระดับวัฒนธรรมของคนในสังคมในด้านการศึกษาอบรม และวิชาชีพต่างๆ ภาษาบอกให้ทราบถึงพัฒนาการของวัฒนธรรมทางสังคม พร้อมทั้งสะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ความคิด ดังจะเห็นได้จาก นิทานชาวบ้าน ปริศนาคำทาย เพลงกล่อมเด็ก และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

การใช้ภาษาเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เพื่อสื่อความหมายของคนในสังคม คือการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมตามแบบแผน สื่อความให้แจ่มแจ้งไม่กำกวม เพื่อป้องกันการเข้าใจไม่ถูกต้องในหมู่คณะ โดยทั่วไปวัฒนธรรมในการใช้ภาษาจะมี 3 ลักษณะ คือ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การให้ภาษาเพื่อการสั่งสอน และการใช้ภาษาเพื่อการสร้างสรรค์ ดังลักษณะเฉพาะของแต่ละอย่าง คือ

วัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารคือการใช้ภาษาให้เหมาะแก่ฐานะของบุคคล ได้แก่การใช้คำราชาศัพท์ การใช้ภาษาระหว่างผู้มีสถานภาพ

สูงกว่ากับผู้มีสถานะภาพต่ำกว่าด้วย ชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ เป็นต้นรวมไปถึงการใช้ภาษาในเครือญาตินอกจากนี้ยังมีแบบกำหนดการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การกล่าวคำอวยพร การโต้วาที การกล่าวคำปราศรัย การกล่าวสุนทรพจน์ ซึ่งในการพูดนั้นอาจมีการใช้ภาษากายประกอบให้สอดคล้องกับขนบของการพูดแต่ละแบบด้วย

วัฒนธรรมการให้ภาษาเพื่อการสั่งสอนจะเห็นได้จากการนำเสนอในรูปแบบของสำนวน สุภาษิต คำพังเพย คำขวัญ คติพจน์ บทเทศน์ เป็นต้น

วัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสร้างสรรค์ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำในการเรียบเรียงวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เป็นการสร้างสมบัติทางวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นมรดกตกทอดถึงอนุชน

สรุป ดังนั้นเมื่อภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง การจะตีความหมายต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชาติ และการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายวัตถุประสงค์การใช้ภาษาแต่ละส่วนด้วย

8. การตีความภาษาตามหลักพุทธธรรม

เนื่องจากความหมายในภาษามีทั้งระดับพื้นผิวธรรมดาและระดับลึกที่เป็นนามธรรม ดังที่พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร (2560, หน้า 77) ได้สรุปแนวการตีความของพุทธทาสภิกขุ ว่า ภาษามี 2 ระดับ คือ ภาษาคนกับภาษาธรรม ภาษาคน คือ ภาษาที่ใช้ตามนิยมของชาวโลกทั่งไป เช่น ภาษาที่กล่าวถึงเรื่องตัวตน บุคคลเรา เขา ส่วนภาษาธรรม คือ ภาษาระดับสัจธรรมที่ไม่เกี่ยวเรื่องตัวตน พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมผ่านภาษา 2 ประเภทนี้ แต่จุดมุ่งหมายอย่างแท้จริงของพระองค์ คือ ภาษาธรรม ดังนั้นเวลาตีความทางภาษาที่เป็นภาษาคน ผู้ตีความจึงไม่ควรหยุดอยู่เพียงความหมายในภาษาคน เท่านั้น ควรให้เข้าถึงความหมายในระดับลึกในภาษาธรรมด้วย

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2559, หน้า 32-38) ได้เมตตาให้ความรู้เรื่องนี้ในเรื่องการสื่อภาษาเพื่อเข้าถึงสัจธรรม ดังสาระที่ขอสรุปเสนอดังต่อไปนี้ ว่า ผู้ใช้ภาษาเป็นสื่อหรือผู้พูดนั้น ในเบื้องต้นจะต้องมีความซื่อสัตย์มีความจริงใจต่อผู้ฟัง และจริงใจต่อสัจธรรม เพราะถ้าสิ่งที่พูดเป็นเท็จก็นำไปสู่ความจริงไม่ได้ การที่จะใช้ภาษาให้มีประสิทธิภาพให้คนอื่นเกิดความรู้และเข้าใจจะต้องมีหลักที่เรียกว่า ความแตกฉาน 4 ประการ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกหมวดธรรมนี้ว่า ปฏิสัมปทา คือมีปัญญาแตกฉาน ได้แก่ 1) อัตถปฏิสัมปทามีปัญญาแตกฉานในอรรถ คือ เนื้อความและความหมายที่จะขยายออกไปได้ 2) ธัมมปฏิสัมปทามีปัญญาแตกฉานในธรรม คือ ในหลักตัวประเด็นความหมาย ว่าด้วยเรื่องราวมากมายพิสดารควรสามารถจับมาตั้งวางเป็นหลักเป็นประเด็นได้ 3) นิรุตติปฏิสัมปทามีปัญญาแตกฉานในภาษา มีความสามารถเข้าใจในภาษา ในถ้อยคำสำนวน รวมถึงรสในภาษาสามารถเลือกมาใช้ให้ได้ผลมีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจความรู้แสดงความต้องการของตนได้ ชักจูงผู้อื่นได้ เป็นต้น และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมปทามีปัญญาแตกฉานในความคิดทันการ สามารถเอาความรู้ที่มีอยู่หรือได้รับถ่ายทอดมาเชื่อมโยงสัมพันธ์ สร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่ ใช้แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559,

หน้า 121)

ผู้มีหลักธรรม 4 ประการนี้ ด้วยการฝึกปฏิบัติจนหยั่งรู้แล้ว จะอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างดี การใช้ภาษาเป็นสื่อที่จะให้เข้าถึงสัจธรรมหรือภาษาธรรมก็จะได้ผลดีอย่างมาก และการนำหลักปฏิสัมปทา 4 ประการนี้ ไปปรับใช้ในการตีความภาษาในสถานการณ์ต่างๆ จะช่วยให้ส่งเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

9. สรุป

ภาษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด และความรู้จนวันสุดท้ายที่จะสิ้นใจพอๆ กับอิริยาบถทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน ในสังคมบรรพกาลเป็นสังคมเล็กๆ ภาษาที่ใช้ก็จะมีเท่าที่จำเป็นเพื่อสื่อความในสังคมนั้น เมื่อสังคมขยายตัวและมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้นรวมไปถึงการติดต่อสัมพันธ์กับต่างชาติต่างภาษามากขึ้น การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกันหลากหลายขึ้น ทั้งรูปแบบและวิธีการ การเข้าใจความหมายของคนที่ต่างประสบการณ์ก็อาจจะแตกต่างกันไป

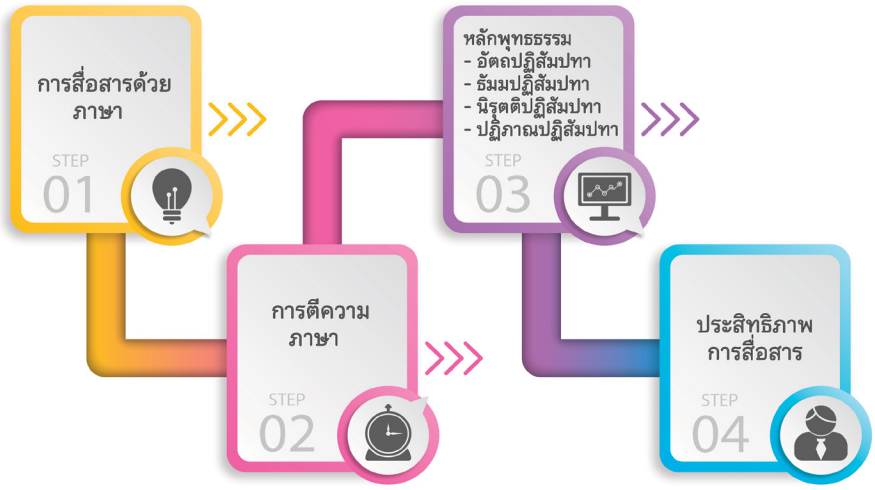
เมื่อมีการสื่อสารด้วยภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนของผู้สื่อสาร ผู้รับสารต้องตีความสื่อนั้นให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สื่อนั้นถึงจะเรียกว่าเป็นภาษา และเนื่องจากภาษามีเสียงแบบสร้างและความหมายที่แตกต่างกัน พร้อมมีความหมายทั้งระดับพื้นผิวระดับลึก อันหมายถึง สัจธรรม

เพื่อให้การตีความภาษามีประสิทธิภาพต่อการสื่อสาร ควรถือปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เรื่องปฏิสัมปทา 4 คือ ความแตกฉานในเนื้อความและความหมาย เรียกว่า อัตถปฏิสัมปทา ความแตกฉานในธรรมในหลักประเด็นความหมาย เรียกว่า ธัมมปฏิสัมปทา ความหมายแตกฉานในภาษามีความสามารถเข้าใจในภาษา เรียกว่า นิรุตติปฏิสัมปทา ความแตกฉานในความคิดทันการ สามารถเอาความรู้ที่มีอยู่หรือได้รับถ่ายทอดมาเชื่อมโยงสัมพันธ์ เรียกว่า ปฏิภาณปฏิสัมปทา

การนำหลักพุทธธรรมไปเป็นหลักในการตีความแล้วจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและถูกถ้วนตรงตามประเด็นก็จะส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ถ้าไม่มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวก็จะทำให้การตีตวามเป็นไปตามอคติที่มีในตัวผู้ตีความได้

10. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเรียนรู้ในเรื่องภาษาให้แตกฉานทั้งประวัติของคำ ความหมายของคำ และวัฒนธรรมในการใช้จะเอื้ออำนวยให้การตีความภาษาได้ถูกต้อง และตรงตามเจตนาของผู้สื่อสารทำให้เกิดความเข้าซึ่งกันและกัน ยิ่งไปกว่านั้นภาษามีระดับความเข้าใจ คือภาษาระดับพื้นผิวและระดับสัจธรรม ดังที่ท่านพุทธทาส กล่าวว่า ภาษาคนและภาษาธรรม การใช้หลักพุทธธรรมมาช่วยในการตีความ จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ช่วย พูลเพิ่ม. (2537). *สนุกกับภาษาไทย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร. (2560). *ศาสตร์แห่งการตีความแนวพุทธ.* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

_____. (2552). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *การสื่อสารเพื่อเข้าถึงสัจธรรม*. กรุงเทพฯ: ผลิธัมม์.

_____. (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: ผลิธัมม์.

อนุมานราชธน, พระยา. (2532). *ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: ครุสภา.

เอกฉัท จารุเมธีชน. (2537). *ภาษาไทยสำหรับครู.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทศชาติชาดก: วิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบร่วมสมัย*

Ten Jatakas: The Evolution of Contemporary Created Illustrations

นิกร กาเจริญ
Nikorn Kacharoen
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University, Thailand
E-mail: nikorn@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากวิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับทศชาติชาดก ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม รูปรอยและลายเส้นในการเผยแพร่สู่สาธารณชน ผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลที่หลากหลาย ตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้ได้แก่นเนื้อหาสารประโยชน์ที่สำคัญของชาดกในแต่ละเรื่อง นำไปสู่การสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็กชุด ทศชาติชาดก ในรูปแบบเฉพาะตนโดยเนื้อหาและภาพประกอบที่มีความเหมาะสมสำหรับเด็ก เพื่อการสื่อความหมายตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงไว้ในชาดกในแต่ละเรื่องอันจะมีผลเชื่อมโยงกับประสบการณ์การใช้ชีวิตประจำวันให้แก่เด็กได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทศชาติชาดก; วิวัฒนาการ; ภาพประกอบร่วมสมัย

Abstract

This academic article aims to synthesize knowledge from the evolutionary process of creating contemporary illustrations related to the "Ten Jatakas" folklore series, which promotes ethics, morality, visual art, and lines in the dissemination to the public. It results from the synthesis of knowledge from various sources, spanning from the past to the present. This contributes to the extraction of valuable content for each Jataka story, leading to the creation of illustrations in the "Ten Jatakas" series. These illustrations are tailored to be age-appropriate for children and convey the moral teachings inherent in

*ได้รับบทความ: 1 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567
Received: November 1, 2023; Revised: June 16, 2024; Accepted: June 30, 2024

each Jataka story, which is linked to everyday life experiences, making learning and understanding easier for children.

Keywords: Ten Jatakas; Evolution; Contemporary illustrations

1. บทนำ

ชาดก เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ของชาติซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาเห็นความสำคัญว่าเป็นชาดกที่ได้ประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมทั้ง เป็นนิทานที่เป็นตัวอย่างอันมีคุณค่าสาระ สามารถนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นคุณประโยชน์อย่างมหาศาล ควรที่จะนำออกเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบและศึกษาค้นคว้าอย่างทั่วถึง (กรมศิลปากร, 2540, หน้า 9) สาระสำคัญในชาดกแต่ละเรื่อง นอกจากจะใช้เป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี ให้ข้อคิดทางศีลธรรมและให้คติธรรมจริยธรรมเช่น ความพยายามความเมตตา ความกตัญญูกตเวทีความมีสัจจะและความเสียสละ เป็นต้น นอกจากนี้ ชาดก ยังมีอิทธิพลต่องานศิลปะและวัฒนธรรมที่วิจิตรงดงามของชาติหลายแขนง รวมทั้ง คติความคิดของคนไทยในอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

ชาดกในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ ชาดกในนิบาต เรียกว่า “นิบาตชาดก” และชาดกนอกนิบาต เรียกว่า “ปัญญาสชาดก” 1) ชาดกในนิบาต หรือ นิบาตชาดก หมายถึง ชาดก 547 เรื่องที่มีอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถาชาดกและคัมภีร์ฎีกาชาดก และ 2) ชาดกนอกนิบาต หรือปัญญาสชาดก หมายถึง ชาดกที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกอรรถกถา โดยมีพระภิกษุชาวเชียงใหม่ได้นำเอานิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเลียนแบบชาดกในนิบาต ลักษณะการแต่งคัมภีร์ปัญญาสชาดกนั้นแต่งเป็นภาษาบาลีแบบร้อยแก้ว จำนวน 50 เรื่อง เช่น มโนราห์ สังข์ทอง เป็นต้น

หนังสือนิบาตชาดกฉบับแปลสมบูรณ์ทั้ง 547 เรื่อง มีอยู่ 4 ฉบับ คือ 1) ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ 2) ฉบับสำนักอบรมครูวัดสามพระยาโดยใช้ชื่อว่า “พระคัมภีร์ชาดกแปลฉบับ ส.อ.ส.” พิมพ์ในปี พ.ศ. 2493 3) ฉบับของ ส.ธรรมภักดี มี 5 เล่มจบบริบูรณ์และฉบับสุดท้าย คือ 4) ฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย ซึ่งแปลรวมทั้งพระไตรปิฎกและอรรถกถา ไว้ในเล่มเดียวกันมี 10 เล่ม นอกจากฉบับที่สมบูรณ์ดังกล่าวมาแล้ว ยังมี“ทศชาติชาดก”เป็นเรื่องเล่าการบำเพ็ญบารมีในสิบชาติที่โดดเด่นและสำคัญของพระพุทธองค์ มีบารมีทั้ง 10 เรื่อง เนื้อหาทศชาติชาดกจะมีความยาว และแฝงคติธรรมไว้มากมาย เพื่อให้การเรียบเรียงเนื้อหาชาดกให้เข้าใจได้ง่าย การศึกษาค้นคว้าเนื้อหาโดยย่อจากกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ที่ได้เรียบเรียงเนื้อหาไว้อย่างเหมาะสม และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์เนื้อหาได้เป็นอย่างดี



ภาพที่ 1 หนังสือ นิบาตชาดก จัดพิมพ์ พ.ศ. 2539 หนังสือมหานิบาตชาดก ทศชาติฉะบับชินวร จัดพิมพ์ พ.ศ. 2481 และหนังสือทศชาติ (ฉบับความย่อ) จัดพิมพ์ พ.ศ. 2518

ทศชาติชาดกหรือพระเจ้าสิบชาตินี้มีปรากฏอยู่ในมหานิบาตชาดกอย่างละเอียดพิสดาร นับเป็นชาดกทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากมหานิบาตชาดกใช้ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหาร และเต็มไปด้วยศัพท์ภาษาบาลี ทำให้อ่านเข้าใจยากต้องใช้เวลานานกว่าจะอ่านจบ จึงได้มีผู้เรียบเรียงถ้อยความจากมหานิบาตชาดกมาเล่าเป็นหนังสือขนาดใหญ่หลายสำนวน และแต่งขึ้นเป็นร้อยกรองก็มี เช่น ทศชาติ ของพระปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) เป็นต้น กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร เห็นว่าควรจะเรียบเรียง ชุด ทศชาติชาดก ฉบับความย่อนี้ขึ้นเพื่อเป็นการแนะนำเรื่องพอสังเขป อันเป็นทางนำให้ผู้สนใจหามหานิบาตชาดกฉบับพิสดารอ่านต่อไป จึงมอบให้เจ้าหน้าที่แผนกอักษรศาสตร์และวรรณคดี กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์เรียบเรียงขึ้น (กรมศิลปากร, 2518)

ชาดก เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแฝงด้วยหลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้ง มีเรื่องราวเป็นนิทานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ผู้อ่านสามารถนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคม ตลอดจน หลักธรรมใน มหานิบาตชาดก หรือ ทศชาติชาดก เป็นพื้นฐานในการศึกษาเรียนรู้ทางศีลธรรม และคติธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดีดังนั้น ข้อมูลในส่วนนี้จะใช้เป็นหลักการและแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของเรื่องราวและวิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบร่วมสมัย

2. รูปรอยและลายเส้นภาพทศชาติชาดก

รูปรอยและลายเส้นภาพทศชาติชาดกในยุคสมัยต่างๆ ของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึง ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม

ค่านิยม และความเชื่อของคนในช่วงเวลานั้น ซึ่งมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และยังส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานในยุคปัจจุบัน การศึกษาพัฒนาการภาพประกอบเรื่องชาดกในแต่ละช่วงยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันย่อมนำไปสู่ความเข้าใจในการพัฒนาผลงานภาพประกอบให้ดียิ่งขึ้น

ภาพชาดกสมัยเผยแพร่พระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียสมัยก่อนประวัติศาสตร์ชาติไทย พื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของไทยในปัจจุบัน ได้ติดต่อทำการค้ากับประเทศอินเดียที่เป็นต้นกำเนิดพระพุทธศาสนาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ซึ่งกันและกัน และมีการเผยแพร่คติความเชื่อต่างๆ โดยใช้ศิลปกรรมเป็นเครื่องมือมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น งานจิตรกรรม งานประฏิมากรรมรูปเคารพศาสนสถาน วิหาร สถูป เจดีย์

ในส่วนของพื้นที่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาดกเข้ามาพร้อมกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยมีพื้นฐานทางศิลปกรรมร่วมกันกับวัฒนธรรมอินเดีย ภาพชาดก เรื่อง มหาชนกชาดก (Mahajanaka Jataka) ที่ถ้ำอชันตา (Ajanta) ประเทศอินเดีย ที่ส่งผลต่อต้นแบบการสร้างสรรค์ศิลปกรรมในกลุ่มชนในช่วงก่อนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทย



ภาพที่ 2 พระมหาชนกชาดกค้นพบที่บริเวณผนังถ้ำอชันตา (Ajanta) หมายเลข 1 (Subramanian Swaminathan, 2011, p. 32)

ภาพชาดกสมัยทวารวดีในสมัยทวารวดีมีการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และได้รับอิทธิพลศิลปวัฒนธรรมจากอินเดีย ทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมแขนงต่างๆ ฯลฯ ศิลปะทวารวดีแพร่หลายอยู่ในดินแดนภาคกลางของประเทศไทย ที่คาดว่ามีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ไล่ไปจนถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เช่น ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ค้นพบใบเสมาศิลา สลักภาพนูนต่ำ พุทธประวัติ และชาดกต่างๆ



ภาพที่ 3 ใบเสมาสลักภาพนูนต่ำ เรื่อง พระเวสสันดรชาดก ตอน ยกพระนางมัทรีให้ท้าวสักกะเทวราช ติดตั้งอยู่ที่วัดศรีบุญเรือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพชาดกสมัยสุโขทัยศิลปะสมัยสุโขทัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชาดก ก็ยังมีหลงเหลือเพียงเล็กน้อย หลักฐานส่วนใหญ่ที่ใช้ในการศึกษาอ้างอิงก็คือ ภาพจำหลักลายเส้นบนหินชนวน เรื่องชาดกที่ค้นพบในอุโมงค์ มณฑปวัดศรีชุม ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย ชาดกแต่ละเรื่องเล่าถึงการบำเพ็ญเพียรในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า



ภาพที่ 4 ภาพจำหลักลายเส้นบนหินชนวน นิบาตชาดก ที่ค้นพบในอุโมงค์ มณฑปวัดศรีชุม

ภาพชาดกสมัยอยุธยาศิลปะสมัยอยุธยาจะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่มีความประณีตและงดงามมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายเมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกทิ้งร้างเมื่อคราวเสียกรุง ทำให้ผลงานศิลปกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาดกยังมีหลงเหลืออยู่น้อยมาก ส่วนที่ยังเห็นเป็นร่องรอยให้ได้ศึกษา คือ งานปูนปั้นภาพทศชาติชาดกที่วิหารเก้าห้อง วัดไลย์ อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี



ภาพที่ 5 งานปูนปั้นภาพทศชาติชาดกสมัยอยุธยา ณ วิหารเก้าห้อง วัดไลย์ โดยการนำเสนอภาพขยายงานปูนปั้น เรื่อง พระเวสสันดรชาดก ตอน ชูชกมาทูลขอกัณหาและชาลี (พาไปวัด, 2566)

ภาพชาดกสมัยรัตนโกสินทร์ภาพชาดกของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะเนื้อหา เรื่องราว รูปแบบที่หลากหลาย เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสภาพของวิถีชีวิต ความเชื่อค่านิยม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น ในแต่ละช่วงเวลาในยุคสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

1. ยุคเริ่มต้น (รัชกาลที่ 1-3) ช่วงยุคนี้เป็นลักษณะศิลปะแบบประเพณี ที่มีรูปแบบอุดมคติ มีความประณีตที่สืบต่อกันมา โดยเนื้อเรื่องกับภาพสัมพันธ์กัน มีความโดดเด่น งดงาม ด้วยลายเส้นที่พลิ้วไหวการสร้างสรรค์ภาพผลงานตามความศรัทธาของหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา มีการแสดงออกผ่านรูปแบบอุดมคติ (Idealistic) หรือแบบกึ่งนามธรรม (Semi abstract) ระบายสีแบบเรียบแบน ทั้งรูปบุคคล และรูปทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อม เป็นภาพเล่าเรื่องจากด้านล่างขึ้นสู่ด้านบน



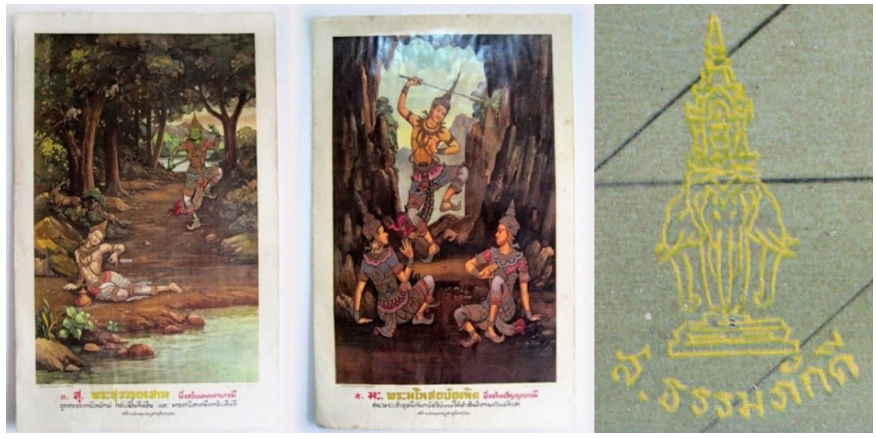
ภาพที่ 6 ทศชาติชาดก เรื่อง พระเตมีย์ชาดก มหาชนกชาดก สุวรรณสามชาดกในสมุดข่อย วัดขนอน จังหวัดราชบุรี (จิดตระธานี, 2566)

2. ยุคปรับตัว (รัชกาลที่ 4-6) ภาพชาดกของไทยในสมัยนี้ เป็นศิลปะที่มีผลสืบเนื่องมาจากการติดต่อกับต่างประเทศทางตะวันตกมากขึ้น อิทธิพลของจิตรกรรมต่างประเทศทางตะวันตกก็เข้ามาภาพวาดตามแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ก็มีการผสมผสานแบบตะวันตก โดยยึดหลักความเหมือนจริง (Realistic) แสดงมิติความลึก ระยะใกล้-ไกล มีแสงเงา ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดราชาธิวาสวรวิหารเรื่อง เวสสันดรชาดก ผู้ร่างภาพคือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และนายคาร์โลริโกลี (Carlo Rigoli) จิตรกรชาวอิตตาเลียนเป็นผู้ลงสี



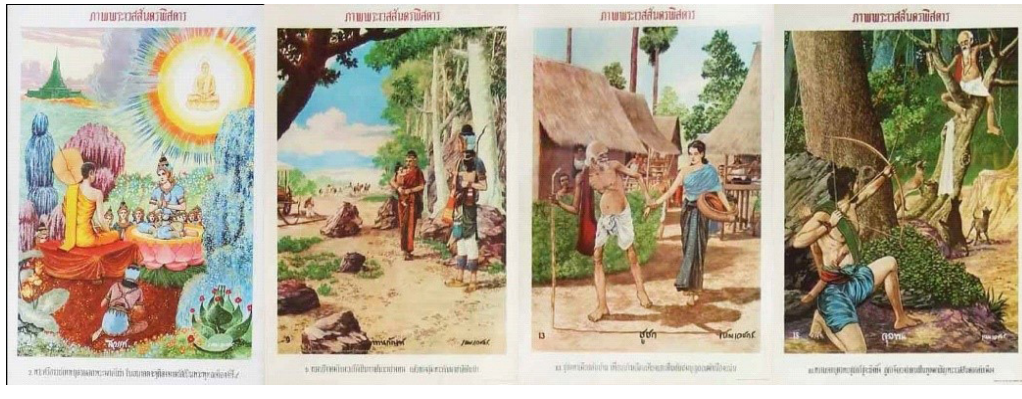
ภาพที่ 7 จิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียก (Fresco) วัดราชาธิวาสวรวิหาร เรื่องพระเวสสันดรชาดก กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ (วิโชค มุกดามณี และคณะ, 2539, หน้า 224)

3. เริ่มเข้าสู่สมัยใหม่ (รัชกาลที่ 7-8) การปรับตัวเข้าสู่สมัยใหม่ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะตามแบบอย่างตะวันตก จึงทำให้รูปแบบผลงานศิลปะในประเทศไทยเริ่มกว้างขวางขึ้น ภาพผลงานชุด ทศชาติชาดก ก็ได้มีการจัดทำในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์เป็นชุดแผ่นภาพโดยสำนักงาน ส.ธรรมภักดี เป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ โดย พระเทวาภินิมมิตร (ฉาย เทียมศิลปะชัย) เป็นผู้วาดภาพ



ภาพที่ 8 ชุดแผ่นภาพ เรื่อง “พระสุวรรณสามชาดก” “พระมโหสถชาดก” บริเวณที่มุมล่างซ้ายจะมีตราช้างสามเศียร และเขียนว่า ส. ธรรมภักดี (บาลีบุ๊ก, 2566)

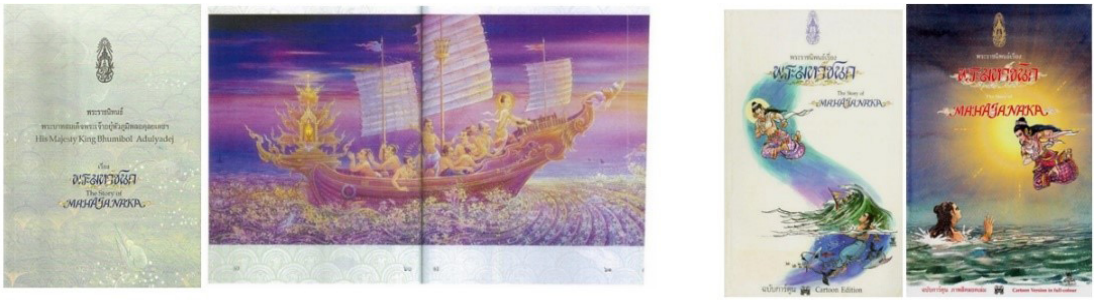
ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2478-2490 ได้มีการจัดพิมพ์ชุดแผ่นภาพ “พระเวสสันดรพิสดาร” ที่รับความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก วาดโดย เหม เวชกร ซึ่งได้มีโอกาสได้พบกับ นายคาร์โลริโกลี จิตรกรชาวอิตาเลียน ที่เขียนภาพบนเพดานโดมในพระที่นั่งอนันตสมาคม โดยเป็นผู้สอนการวาดเส้นและรูปแบบศิลปะแบบตะวันตกที่มีน้ำหนักและแสงเงา ทำให้ภาพมีมิติที่เน้นความสมจริงและสวยงามจัดพิมพ์โดย ศึกษานิธิวัดพระเชตุพนพิมพ์เผยแพร่เป็นพุทธบูชา พิมพ์ที่ Yee Tin Tong Printing Press, Ltd. ประเทศฮ่องกง ขนาด 28 x 40.5 เซนติเมตร จำนวน 40 ภาพ



ภาพที่ 9 ชุดแผ่นภาพ “พระเวสสันดรพิสดาร” (บาลีบุ๊ก, 2566)

หนังสือทศชาติชาดกสมัยปัจจุบันในช่วงเวลานี้ภาพชาดกของไทย มีความอิสระในการนำเสนอแนวคิด รูปแบบและเทคนิควิธีการมากขึ้น การนำเสนอภาพผลงานไม่ได้อยู่เพียงภายในศาสน

สถานเท่านั้น หากแต่การนำเสนออยู่ที่การเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นกระแสสังคมในยุคดิจิทัล และเทคนิควิธีการที่หลากหลายทำให้มีการพัฒนาลักษณะเฉพาะของภาพชาดกสะท้อนมุมมองรูปแบบ และเทคนิควิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงสดับรับฟังพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (วิน ธมฺมสาโร มหาเถร) ณ วัดราชผาติการาม เรื่อง “พระมหาชนก” แล้วพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในแก่นสาระคุณธรรมจริยธรรมของชาดก แล้วทรงดัดแปลงเป็นพระราชนิพนธ์ เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้อ่านและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น



ภาพที่ 10 หนังสือพระราชนิพนธ์ เรื่อง “พระมหาชนก” และ“พระมหาชนก” ฉบับการ์ตูน (ร้านนายอินทร์, 2566)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริจัดทำภาพจิตรกรรมประกอบพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” โดยทรงมอบหมายให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พิษณุ ศุภนิมิตรเป็นผู้ประสานงาน และออกแบบรูปเล่ม โดยมีศิลปินแห่งชาติ และศิลปินที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน มาร่วมวาดภาพสนองพระราชดำริ และในปี พ.ศ. 2542 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำหนังสือ “พระมหาชนก” ฉบับการ์ตูน วาดโดย ชัย ราชวัตร จัดพิมพ์โดย อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง เพราะว่าภาพการ์ตูนกับเนื้อหาที่สามารถอ่านทำความเข้าใจได้ง่าย เหมาะสมกับผู้อ่านทั่วไป มีราคาถูกเพียงเล่มละ 35 บาท ทำให้มียอดขายมากกว่า 3 ล้านเล่ม จากปรากฏการณ์ยอดจำหน่ายหนังสือ “พระมหาชนก” ฉบับการ์ตูน ที่มีจำนวนมาก จึงทำให้สำนักพิมพ์ต่างๆ ได้เล็งเห็นช่องทางที่จะจัดพิมพ์หนังสือเรื่องทศชาติชาดก ในรูปแบบชุดหนังสือการ์ตูนในช่วงระยะเวลาต่อมา เพื่อตอบสนองกระแสความต้องการของผู้อ่าน



ภาพที่ 11 ชุดหนังสือภาพประกอบ ชุด ทศชาติชาดก จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เพชรกะรัต (เพชรกะรัต, 2566)

ชุดหนังสือภาพประกอบ ชุด ทศชาติชาดก จำนวนทั้ง 10 เล่ม จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เพชรกะรัตมีรูปแบบการสร้างสรรค์ภาพประกอบที่มีความวิจิตรตระการตาตามแบบดั้งเดิมในแนวทางภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี วาดภาพประกอบโดย นิตยา ศักดิ์เจริญ ซึ่งเป็นผลงานการรวบรวมวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดมากกว่า 20 แห่ง



ภาพที่ 12 ชุดหนังสือภาพประกอบ เรื่อง “ทศชาติแห่งพระบารมี” จัดทำโดย ธีระพันธ์ ลอไพบูลย์ และคณะ

จากภาพที่ 15 ชุดหนังสือภาพประกอบเรื่อง ทศชาติแห่งพระบารมี ชุดนี้ ทำขึ้นเพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เนื่องในวโรกาสพระชนมายุครบ 4 รอบ ในปี พ.ศ. 2545 โดยมีธีระพันธ์ ลอไพบูลย์ เป็นผู้ดำเนินการจัดทำ และมีคณะผู้วาดภาพ ผู้ช่วยเขียนภาพจำนวนมากกว่า 40 คน รูปแบบภาพประกอบหนังสือเป็นภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ที่มีความร่วมสมัยในการออกแบบภาพ แนวคิด และเทคนิควิธีการ โดยผลงานในแต่ละเรื่องจะมีรูปแบบเฉพาะตนของผู้วาดแต่ละท่าน ทำให้ผลงานภาพประกอบหนังสือทั้ง 10 เรื่อง มีความหลากหลายทางด้านรูปแบบ แต่ยังคงความเป็นเอกภาพของชุดหนังสือด้วยการจัดรูปเล่มหนังสือทุกๆ เล่มให้เหมือนกัน คือ การวางลวดลายเถาไม้ประดับที่ขอบหนังสือ การใช้ลักษณะตัวอักษร การออกแบบปกการวางรูปแบบของหน้าหนังสือ มีการใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์ช่วยทำซ้ำในหน้ากระดาษ เป็นต้น จึงทำให้หนังสือภาพประกอบชุดนี้ มีอารมณ์ความรู้สึกในการดูภาพที่แตกต่างกัน แต่ยังคงความเป็นชุดหนังสือที่มีรูปแบบเดียวกัน



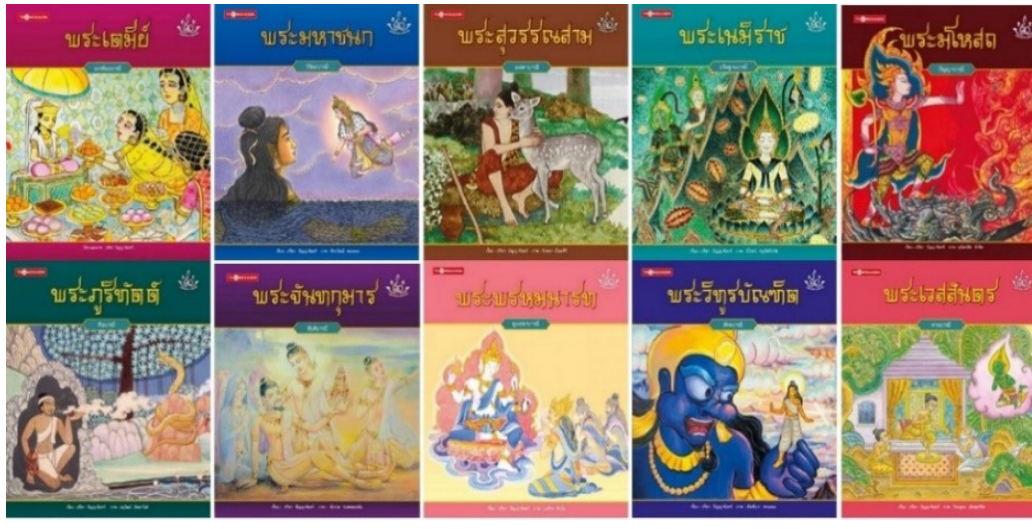
ภาพที่ 13 ชุดหนังสือ ชุด ทศชาติชาดก ฉบับการ์ตูน วาดโดย โอม รัชเวชย์

จากปรากฏการณ์จำหน่ายหนังสือการ์ตูน “พระมหาชนก” ที่มีจำนวนมาก จึงทำให้มีการจัดพิมพ์ชุดหนังสือการ์ตูนลักษณะเดียวกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้ง เรื่องทศชาติชาดก ฉบับการ์ตูน ที่จัดพิมพ์โดย อมรินทร์คอมมิค (Amarin Comics) ในเครือบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ที่ใช้รูปแบบความเป็นการ์ตูนช่องแนวนิยายพื้นบ้าน กับการเล่าเรื่องที่ได้รับอิทธิพลจากการ์ตูนญี่ปุ่น ใช้เทคนิควิธีการวาดเส้นเล่าเรื่องเป็นฉากๆ แล้วใช้วิธีการสแกนภาพลงสี ไล่น้ำหนักด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก จัดพิมพ์ 4 สี บนกระดาษปอนด์ทั้งเล่ม



ภาพที่ 14 ชุดหนังสือการ์ตูน ธรรมะก่อนนอน ชุด ทศชาติชาดก จัดทำโดย สุภฤกษ์ บุญกอง (www.2ebook.com)

ชุดหนังสือการ์ตูน ธรรมะก่อนนอน ชุด ทศชาติชาดก ทั้ง 10 เล่ม จัดทำโดย สุภฤกษ์ บุญกอง และทีมงานการ์ตูน เลิร์นนิ่ง (Cartoon learning) โดย บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด ที่มุ่งผลิตผลงานในรูปแบบการ์ตูน และจัดทำสื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเรียนรู้แบบยั่งยืน ที่มีรูปแบบและเทคนิควิธีการทางด้านคอมพิวเตอร์กราฟิก (Computer graphic) ด้วยการวาดเส้น (Drawing) แล้วใช้เครื่องสแกนเนอร์ (Scanners) สร้างภาพลายเส้นลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และลงสีด้วยโปรแกรมกราฟิก ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์จะอยู่ในรูปแบบของภาพกราฟิกที่มีสีสันสดใส



ภาพที่ 15 ชุดหนังสือ ชุด ทศชาติชาดก จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ทองเกษม

ในปี พ.ศ. 2560 สำนักพิมพ์ทองเกษม ในเครือบริษัท นานมี จำกัด ได้จัดพิมพ์หนังสือภาพประกอบเทิดพระเกียรติ ชุด “ทศชาติ ราชธรรม” ดังภาพที่ 16 เพื่อให้ได้ศึกษาศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมจากเรื่องราว โดยมี 10 ศิลปินที่มีชื่อเสียงทางด้านจิตรกรรมไทย นักวาดภาพประกอบระดับมืออาชีพ ศิลปินรุ่นใหม่ รูปแบบภาพประกอบมีความหลากหลายทั้งแบบการ์ตูน แบบกึ่งเหมือนจริงแบบเหมือนจริง ตามความถนัดของผู้วาด จึงทำให้หนังสือภาพประกอบชุดนี้ มีอารมณ์ความรู้สึกในการอ่าน และดูภาพที่แตกต่างกันออกไปภายในแต่ละเล่ม

จากการศึกษาวิวัฒนาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ชุด ทศชาติชาดก ส่วนใหญ่มักมีภาพประกอบที่มีรูปแบบหนังสือภาพประกอบแนวจิตรกรรมแบบประเพณีไทยดั้งเดิมมีความวิจิตรงดงาม เนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้ก็ยากแก่การเข้าใจและจดจำ ความหมายแฝงในภาพประกอบที่ซับซ้อน จึงทำให้เด็กเข้าถึงคุณธรรม จริยธรรม ที่แฝงไว้ในหนังสือนิทานชาดกที่มีอยู่ในท้องตลาดได้ยาก ผู้เขียนจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือเด็ก แนวคิดเกี่ยวกับภาพประกอบชุด ทศชาติชาดก และแนวคิดการสร้างหนังสือเด็ก เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์ต้นฉบับหนังสือเด็กชุด ทศชาติชาดก เพื่อใช้การจัดการวัฒนธรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต



ภาพที่ 16 การสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็ก ชุด ทศชาติชาดก จัดทำโดย นิกร กาเจริญ

กระบวนการการสร้างสรรค์ต้นฉบับหนังสือเด็ก ชุดทศชาติชาดก โดยผู้เขียนสร้างเนื้อหาเรื่องราวที่เรียบง่ายเหมาะสมสำหรับเด็ก ซึ่งถ่ายทอดความประทับใจจากการรับรู้แสดงออกมาในรูปแบบหนังสือภาพสำหรับเด็ก โดยการศึกษารูปแบบพัฒนาการวาดรูปภาพและระบายสีของเด็กในแต่ละช่วงวัย และกำหนดลักษณะการวางองค์ประกอบภาพตามรูปแบบจิตกรรมไทยแบบประเพณีจากข้อมูลที่ได้ศึกษารวบรวมมาในข้างต้นมาใช้ในการสื่อสารภาพประกอบให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและการนำเสนอออกมาเป็นหนังสือเด็กในรูปแบบเฉพาะตนได้ตามสมควรและได้วิเคราะห์การสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กได้ดังนี้



ปกหลัง ปกหน้า



ภาพที่ 17 ภาพประกอบหนังสือเด็กชุดทศชาติชาดก เล่มที่ 1 เรื่อง “ความอดทนของพระเตมีย์”

จากการศึกษาวรรณกรรม ทศชาติชาดก เรื่อง พระเตมีย์ชาดก แล้วนำมาเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ที่เข้าใจได้ง่ายในชื่อเรื่อง “ความอดทนของพระเตมีย์” พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเนกขัมมบารมี คือ การออกบวช การปลอดโปร่งจากสิ่งยั่วเย้า การนำเสนอรูปแบบผู้เขียนต้องการให้ผู้สนใจหนังสือเด็กชุดนี้มีบทบาทอยู่สองฐานะ คือ ฐานะเป็นผู้อ่านเนื้อหาจากเรื่องราวและภาพในหนังสือและฐานะเป็นผู้เล่าเรื่องจากภาพในหนังสือให้กับผู้ฟังที่เป็นเด็กที่ยังอ่านหนังสือไม่คล่อง โดยทั้งสองฐานะ มีจุดมุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจ และมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน

3. สรุป

จากข้อมูลเกี่ยวกับทศชาติชาดกสรุปได้ว่า แหล่งที่มาของชาดก เข้ามาพร้อมกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาจากอินเดียเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ชาติไทย ตามร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่ยุคสมัยทวารวดี ยุคสมัยสุโขทัย และยุคสมัยอยุธยา ที่มีต้นแบบศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมแขนงต่างๆ มาจากประเทศอินเดียเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เรื่อยมาจนมาถึงยุคปัจจุบันที่มีความหลากหลายในการพัฒนารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสนิยมในสังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงทำให้เกิดการพัฒนาสื่อในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น สู่กระบวนการการสร้างสรรค์หนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้อ่านวัยเด็ก ซึ่งถ่ายทอดความประทับใจจากการรับรู้แสดงออกในรูปแบบหนังสือ ที่มีเนื้อหาและภาพประกอบที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มาแทนการสื่อความหมายตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงไว้ในชาดกในแต่ละเรื่อง

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์รูปรอยและลายเส้นภาพทศชาติชาดกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ได้หลักการการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับผู้อ่านในวัยเด็กโดยอาศัยหลักการทางด้านจิตทยาเด็กมาใช้สื่อสารเนื้อเรื่องกับภาพประกอบหนังสือเด็กที่เข้าใจได้ง่าย และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่านเพื่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงไว้ในชาดกในแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสมตามกระบวนการในภาพดังนี้



ภาพที่ 18 องความรู้กระบวนการในการพัฒนาหนังสือเด็ก ชุด ทศชาติชาดก

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2518). *ทศชาติฉบับความย่อ.* พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูพินิจสมาจาร (หลวงพ่อโด่ อินฺทโชโต). ชลบุรี: วัดนามะตูม.

กรมศิลปากร, กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. (2540). *หนังสือที่ระลึกงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เรื่องนิบาตชาดก เล่ม 10.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาพลาดพร้าว.

จิดตระธานี. (2566). *ชุดภาพจิตรกรรมบนสมุดข่อย วัดขนอน (หนังใหญ่) จังหวัดราชบุรี.* เข้าถึงได้จาก http://www.jitdrathanee.com

บาลีบุ๊ก. (2566). *ภาพพระเวสสันดร.* เข้าถึงได้จาก http://www.palibook.com

พาไปวัด. (2566). *วัดไลย์ จังหวัดลพบุรี.* เข้าถึงได้จาก http://www.papaiwat.com

เพชรกะรัต. (2566). *ทศชาติชาดก.* เข้าถึงได้จาก http://www.petchkarats.com

ร้านนายอินทร์. (2566). *พระมหาชนก*. เข้าถึงได้จาก http://www.naiin.com

วิโชค มุกดามณี และคณะ. (2539). *ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-8.* กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

Subramanian, S. (2011). *Ajanta Paintings Appreciation of Mahajanaka Jataka Composition.* Delhi: Indian Institute of Technology.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

Digital Leadership of Educational Academics under Local Administrative Organizations

ณัฐฎา หรรนภา, เพียงแข ภูผายาง และบรรจบ บุญจันทร์
Nathda Hannapha, Piangkhae Poopayang and Banjob Boonchan
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pai25249417@gmail.com

บทคัดย่อ

นักวิชาการศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาจึงมีความสอดคล้องกับความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กร บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล นักวิชาการศึกษาสามารถกำหนดนโยบาย สร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจน และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ทางเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนัก/กองงานด้านการศึกษา 2) ทักษะดิจิทัล นักวิชาการศึกษาสามารถใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว บุคลากรสามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของสำนัก/กองงานด้านการศึกษา 3) ทักษะการสื่อสาร นักวิชาการศึกษาสามารถตีความ วิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาจากสื่อต่างๆ และสามารถนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุประสงค์ที่กำหนดไว้ 4) การทำงานเป็นทีม นักวิชาการศึกษาสามารถนำบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันเป็นผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยเหลือทีมงานให้สามารถหาข้อยุติความขัดแย้งในลักษณะเชิงบูรณาการ 5) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน นักวิชาการศึกษาสามารถ นำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน วินิจฉัย และประเมินระบบการบริหารจัดการงานการศึกษาในสำนัก/กองงานด้านการศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; นักวิชาการศึกษา

---

*ได้รับบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2567
Received: February 5, 2024; Revised: June 17, 2024; Accepted: June 22, 2024

Abstract

Educators are people who play an important role in organizing education in local administrative organizations. In an era of rapid change, the digital leadership of educator is in line with the advancements in technology that influence organizational development. This article aims to study the digital leadership of educators under local government organizations. The results of the study found that the digital leadership of educators under local government organizations has 5 elements: 1) digital vision, educators can set policy, create a clear digital vision, and set indicators for success in digital technology in the unit/education division. 2) Digital skills, educators can use tools, media, equipment and technology fluently. Personnel can develop and apply digital technology in line with the strategies and goals of the unit/education division. 3) Communication skills, educators can interpret, analyze and differentiate content from various media and can use digital media to communicate to achieve the stated objectives. 4) Working as a team, educators can bring people to work together, becoming effective coordinators, helping the team to find a resolution to conflicts in an integrated manner. 5) Using technology in administration, educators can use technology in the process of operating, diagnosing, and evaluating the educational management system in the unit/education division.

Keywords: Digital Leadership; Educators

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นทั้งในชีวิตประจำวันและในระบบเศรษฐกิจโลก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ ระยะ20 ปีที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดแนวนโยบายด้านการศึกษาในมาตรา 69 รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อดุลย์ วรรณะปะกะ และปัทมา จันทพันธ์, 2566) แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวข้างต้นภายในองค์กร เนื่องจากผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร และผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) จะต้องรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันเทคโนโลยี ยอมรับเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รู้จักพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลายเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตและยิ่งมีบทบาทมากยิ่งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 โดยมีวิสัยทัศน์ “ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต บนพื้นฐานความเป็นไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและยั่งยืน” และมีแนวนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรดิจิทัลตามแผนปฏิบัติการดิจิทัล มีพันธกิจในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พร้อมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ซึ่งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ นักวิชาการศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานภายใต้การกำกับแนะนำตรวจสอบ งานด้านการปฏิบัติการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการบริการ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำข้อเสนอนโยบายแผน มาตรฐานการศึกษาเสนอต่อผู้บริหาร (สำนักงานคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด, 2558) ซึ่งนักวิชาการศึกษาที่เหมาะสมกับโลกในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรอบรู้และเข้าใจเทคโนโลยีสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มศักยภาพและทำให้การจัดการด้านการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จต่อไป

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า นักวิชาการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในการปฏิบัติงานโดยไม่สามารถใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะมีบุคลากรบางคนผ่านการอบรมมาแล้วแต่ก็ไม่สามารถใช้งานได้อย่างครบถ้วน และมีการใช้งานในระบบอย่างไม่ถูกต้องในแต่ละด้านทั้งด้านการปฏิบัติการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการบริการ ซึ่งมีการทำงานเกี่ยวข้องกันในแต่ละด้านและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานในองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักวิชาการศึกษายังขาดภาวะผู้นำดิจิทัลจึงทำให้เกิดกรณีปัญหาดังกล่าว (ยุวกรณ์ คำชมภู และศฐา วรุณกูล, 2564)

ด้วยเหตุผลนี้ การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนานักวิชาการศึกษาให้มีภาวะผู้นำดิจิทัล ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานภายในองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. ภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการนำ (Capacity or ability to lead) ภาวะผู้นำมีความจำเป็นต่อการบริหารงานของผู้บริหาร และเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรที่จะดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารว่าได้มีการนำภาวะผู้นำมาใช้มากน้อยเพียงใดอันเป็นสิ่งที่จะนำพาองค์กรนั้นให้ประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคลที่สามารถชักจูง โน้มน้าวให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามความต้องการความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ (เดชา ลุนาวงค์, 2564, หน้า 26) โดยใช้ศิลปะหรือกระบวนของบุคคลคนหนึ่งที่สามารถ โน้มน้าวกระตุ้นหรือใช้อิทธิพลจูงใจผู้ร่วมงานมาประสานกัน (พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์, 2565, หน้า 10) สร้างแรงบันดาลใจ มุ่งสู่ความสำเร็จ และเกิดจากความร่วมมือกันปฏิบัติงาน จนสำเร็จซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี (วีรวัฒน์ การุณวงศ์, 2564, หน้า26) โดยอาศัยการทุ่มเททั้งกำลังกาย ความคิด ความสามารถ และปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ (อิบตีซาม เจะหะ, 2564, หน้า 6) โดยมีทัศนคติหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับ เชื่อมั่นและเต็มใจในการปฏิบัติงาน (ไพวัน วงพะจัน, 2565, หน้า 18) โดยใช้ความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจาของบุคคล (Likert, 1961, p. 273) ที่สะท้อนจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม (Draft, 2005, p. 5) โดยการโน้มน้าวเพื่อให้บุคคลในองค์กรหรือผู้ตามเกิดความร่วมมือ (เรณู ภู่อ่อน, 2565, หน้า 32) ให้ทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ (O'Leary, 2002, p. 514) กระตุ้นให้สมาชิกในองค์การปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มศักยภาพไปในทิศทางที่ดี (วงศกร เพียรชนะ, 2566, หน้า 25) สามารถปฏิบัติงานให้องค์กรประสบผลสำเร็จ (Yukl, 2010, p. 5) เพื่อขับเคลื่อนองค์การให้ปฏิบัติภารกิจตามแผนงาน เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ขององค์การ (ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์, 2564, หน้า 18)

3. ภาวะผู้นำดิจิทัล

ภาวะผู้นำที่ได้รับความสนใจตรงต่อความต้องการและเหมาะสมกับโลกในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพล ต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างมาก นั่นคือ ภาวะผู้นำดิจิทัล (ภูรีรัตน์ สุกใส, 2565, หน้า 1) ซึ่งนักวิชาการศึกษาต้องมีวินัยในการนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้และคล่องตัวใน

ดิจิทัลและโซเชียลมีเดียที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว (Shine, 2022) เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาจากรูปแบบเดิมที่ผ่านมาในอดีต (Crompton, 2018) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลผสมผสานระหว่างทรัพยากร ฮาร์ดแวร์ และเทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์พกพา แอปพลิเคชันการสื่อสารและเว็บไซต์ มาจัดการศึกษาแบบยั่งยืน (Yusof, Yaakob & Ibrahim, 2019, pp. 1481-1485) นักวิชาการศึกษาต้องใช้ความรู้ความสามารถในด้านดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์การ สนับสนุนบุคลากร ให้มีการนำดิจิทัลเข้าไปใช้ในการทำงาน (ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย, 2562, หน้า 15) มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการปฏิบัติงาน (กันตชาติ กุดนอก, 2565, หน้า 14) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการกำหนดทิศทางอย่างมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผนในการสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย (สุชญา โกมลวานิช, 2563, หน้า 5) ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564, หน้า 135; ภูรีรัตน์ สุกใส, 2565, หน้า 19) สนับสนุนทรัพยากรโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการงานการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบททางการศึกษา (จิราภรณ์ ปกรณ์, ทวีศิลป์ กุลนภาดล และสมบูรณ์ บูรศิริรักษ์, 2565, หน้า 396-410; Chaemmchoy, 2019) ถ้าหากนักวิชาการศึกษาใช้กลยุทธ์ดิจิทัลมาบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด (เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์, 2564, หน้า 224-240) ภาวะผู้นำดิจิทัล สามารถวัดได้ทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล (Ritter, 2015) ทั้งนี้เพื่อใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ (Miller, 2018, pp. 45-48)

4. องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล

นักวิชาการและนักวิจัยศึกษาพบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลมีทั้งส่วนที่มีมุมมองที่ตรงกันและต่างกัน ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ, 2560, หน้า 29; ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย, 2562, หน้า 29-33; รัตนาภรณ์ วัชรอัตยาพล, 2563, หน้า 153; เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์, 2564, หน้า 224-240; กันตชาติ กุดนอก, 2565, หน้า 37; รุจาภรณ์ ลักษณะดี, 2565, หน้า 43-44; Elliott, 2017; Sullivan, 2017) 2) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน (ธนกฤต พราหมน์นก, 2560, หน้า 20-23; รัตนาภรณ์ วัชรอัตยาพล, 2563, หน้า 153; กันตชาติ กุดนอก, 2565, หน้า 37; รุจาภรณ์ ลักษณะดี, 2565, หน้า 43-44; Fanzo, 2014; Elliott, 2017) 3) ทักษะดิจิทัล (เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์, 2564, หน้า 224-240; Elliott, 2017; Sullivan, 2017) 4) ทักษะการสื่อสาร (จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ, 2560, หน้า 29; จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561, หน้า 306) 5) การทำงานเป็นทีม 6) การสอนและการเรียนรู้ 7) การสร้างแรงจูงใจ 8) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดผลและประเมินผล 9) มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 10) การมีความคิดสร้างสรรค์

และ 11) องค์กรแห่งการเรียนรู้

จากการที่นักวิชาการและนักวิจัยได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลข้างต้น ผู้เขียนได้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลโดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป สรุปได้ว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ทักษะดิจิทัล 3) ทักษะการสื่อสาร 4) การทำงานเป็นทีม 5) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน

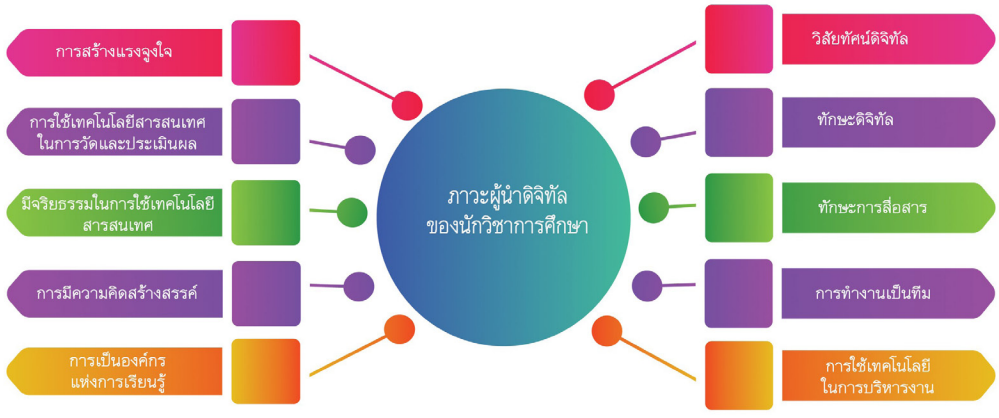
5. สรุป

นักวิชาการศึกษาเป็นบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการ จัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษาที่สำคัญ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักวิชาการศึกษาที่สามารถกำหนดนโยบาย สร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจน และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จทางเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนัก/กองงานการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานในสำนัก/กองงานการศึกษา สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนัก/กองงานการศึกษา เพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์กร เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2) ทักษะดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักวิชาการศึกษาที่สามารถใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว สามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของสำนัก/กองการศึกษา สามารถออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัล เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลในสำนัก/กองการศึกษา เพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร อีกทั้งควบคุมกำกับและปฏิบัติตามกฎหมาย จริยธรรมด้านดิจิทัล 3) ทักษะการสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมของนักวิชาการศึกษาที่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถในการสื่อสารที่ดี มีความชัดเจน สามารถตีความ วิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาจากสื่อต่างๆ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาโดยอาศัยศิลปะการพูดนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสาร สามารถให้คำแนะนำหรือชี้แนะ จูงใจผู้อื่นไปสู่การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุประสงค์ ที่กำหนดไว้ 4) การทำงานเป็นทีม หมายถึง พฤติกรรมของนักวิชาการศึกษาที่สามารถนำบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน กำหนดบทบาทและมอบหมายงาน ให้ทีมงานด้วยความเหมาะสมชัดเจน สร้างความไว้วางใจ ความสามัคคีในทีมให้เกิดขึ้น เป็นผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมดำเนินงานในทีมช่วยเหลือทีมงานให้สามารถหา ข้อยุติความขัดแย้งในลักษณะเชิงบูรณาการ 5) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน หมายถึง พฤติกรรมของนักวิชาการศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน บริหารงานการศึกษา สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยและประเมินระบบการบริหารจัดการงานการศึกษาในสำนัก/กองการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มขยายขีดความสามารถเชิงวิชาชีพของ

ทีมงาน สนับสนุนครูและบุคลากรในการเชื่อมโยง สร้างและใช้ระบบเทคโนโลยีสำหรับการบริหารและปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

นักวิชาการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลเนื่องจากยุคดิจิทัลเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างมาก ภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ทักษะดิจิทัล 3) ทักษะการสื่อสาร 4) การทำงานเป็นทีม 5) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน อย่างไรก็ตาม ยังมีองค์ประกอบที่น่าสนใจแต่ไม่ผ่านเกณฑ์การคัดสรรตามเกณฑ์ ประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดผลและประเมินผล มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การมีความคิดสร้างสรรค์ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แสดงเป็นกรอบแนวคิดองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กันตชาติ กุดนอก. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ. (2560). *ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัล กรณีศึกษา: องค์กรไอทีและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิราภรณ์ ปกรณ์, ทวีศิลป์ กุลนภาดล และสมบูรณ์ บูรศิริรักษ์. (2565). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารรัชต์ภาคย์,* 16(48), 396-410.

ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย. (2562). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิตอลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เดชา ลุนาวงค์. (2564). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธนกฤต พราหมน์นก. (2560). การศึกษาองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(1), 20-23.

พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพวัน วงพะจัน. (2565). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของพนักงานครูในมหาวิทยาลัยสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภูรีรัตน์ สุกใส. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์*. (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยุวกรณ์ คำชมภู และศฐา วรุณกูล. (2564). *การรับรู้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). ลำพูน: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รัตนาภรณ์ วัชรอัตยาพล. (2563). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). *ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารรัชต์ภาคย์,* 15(38), 224-240.

วีรวัฒน์ การุณวงศ์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด. (2558). *มาตรฐานกำหนดตำแหน่งนักวิชาการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก http://www.thailocalmeet.com/bbs/PC-local/Position3/3803%20.pdf

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. 2561-2565*. เข้าถึงได้จาก https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/depa-Promotion-Plan-Book61-65.pdf

สุชญา โกมลวานิช. (2562). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อดุลย์ วรรณะปะกะ และปัทมา จันทพันธ์. (2566). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อิบตีซาม เจะหะ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2*. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Chaemmchoy, S. (2019). *School Management in Digital Era.* Bangkok: Chulalongkorn University.

Crompton, H. (2018). *Education Reimagined: Leading System wide Change with the ISTE Standards*. USA: International Society for Technology in Education.

Elliott, T. (2017). *Digital Leadership: A Six-Step Framework for Transformation*. Retrieved from https://1th.me/ZQPLH

Fanzo, B. (2014). *11 Quotes Digital Leaders Must Lead*. Retrieved from https://www.slideshare.net/BrianFanzo/11-quotes-digitalleaders-must-live-by

Miller, C. (2018). Digital Leadership: Using the Internet and Social Media to Improve the Lives, Well-Being and Circumstances of Others. *Journal of Family and Consumer Sciences, Alexandria*, 110(1), 45-48.

Ritter, J. (2015). *Digital Leadership*. Retrieved from https://searchcio.techtarget.com/definition/digital-leadership

Shine, K. (2022). *Characteristics of Digital Leadership*. Retrieved from https://digitalmarketinginstitute.com/resources/lessons/digital-leadership_characteristics-of-digital-leadership_lxig

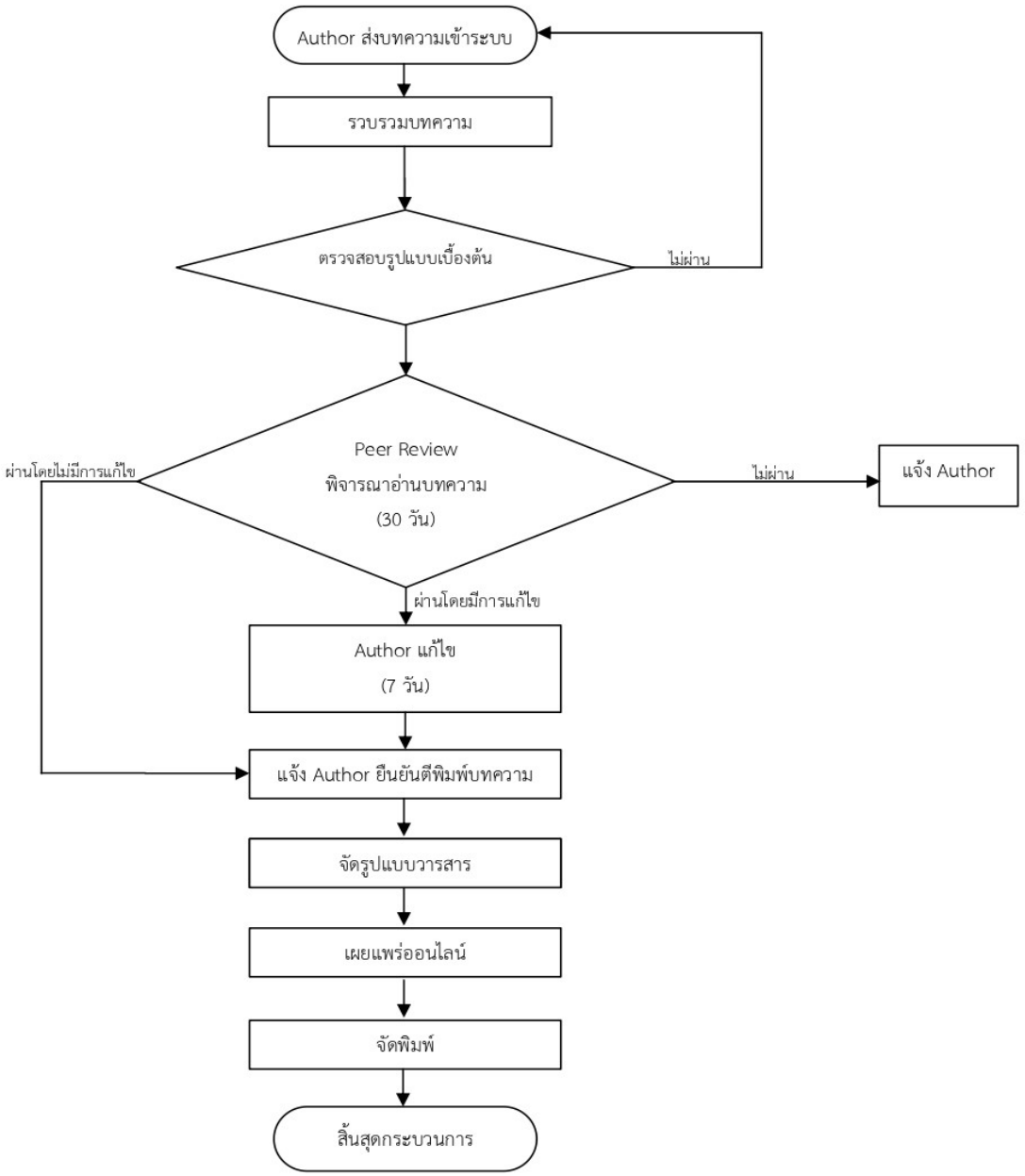
Sullivan, L. (2017). *8 skills every digital leader need*. Retrieved from https://www.cmswire.com/digital-workplace/8-skills-every digital-leader-need

Yukl, G. A. (2010). *Leadership in Organization*. New York: Prentice-hall.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น



คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ**ให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ**

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่นจุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

ตัวอย่างเช่น (องฺ.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกิพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์*./(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่มที่/ตอนที่/,หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./เข้าถึงได้จาก/http:///www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/j mm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03

9. วิกิพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./วันที่สืบค้น,/จาก/http:///www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก https://th.wikipedia.org/wiki

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

เว็บไซต์: http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas

E-mail: dhammathas@hotmail.com

1) ผศ.ดร.สุรพล พรมกุล 088-578-1671
2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์